

Załącznik do uchwały Nr XXIII/279/2026
Rady Miejskiej w Bornem Sulinowie
z dnia 5 lutego 2026 r.

STRATEGIA

ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

W GMINIE BORNE SULINOWO

NA LATA 2026 – 2032

Spis treści

I. WSTĘP	4
1.1. Metodologia opracowania Strategii	8
1.2. Podstawy prawne	12
1.3. Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z dokumentami programowymi wyższej rangi	15
II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	18
2.1. Charakterystyka Gminy Borne Sulinowo	18
2.1.1. Sytuacja demograficzna	21
2.1.2. Sytuacja gospodarcza w gminie Borne Sulinowo i rynek pracy	26
2.1.3. Edukacja publiczna	30
2.1.4. Mieszkalnictwo	32
2.1.5. Kultura	34
2.1.6. Turystyka, sport i rekreacja	37
2.1.7. Ekonomia społeczna i organizacje pozarządowe	39
2.1.8. Promocja i ochrona zdrowia	43
2.1.9. Bezpieczeństwo	45
2.2. Działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie	46
2.2.1. Aspekt finansowy celów społecznych	49
2.2.2. Charakterystyka osób objętych pomocą społeczną	54
2.2.3. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej	58
2.2.4. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych w gminie Borne Sulinowo	62
2.3. Problemy społeczne na terenie Gminy Borne Sulinowo w opinii mieszkańców	81
2.3.1. Struktura badanej próby	82
2.3.2. Część I ankiety – Ocena jakości życia w Gminie Borne Sulinowo	85
2.3.3. Część II ankiety – Pytania ogólne w zakresie problemów społecznych mieszkańców Gminy Borne Sulinowo	92
2.3.4. Część III ankiety – Pytania uszczegóławiające obszary strategiczne	96
2.3.5. Część IV ankiety – Ocena dotychczas podejmowanych działań	106
2.3.6. Część V ankiety – Ocena jakości życia i propozycje działań nakierowanych na jej poprawę	109
2.3.7. Część VI ankiety – Mocne i słabe strony Gminy Borne Sulinowo	112
2.4. Podsumowanie diagnozy	113
III. CZĘŚĆ ANALITYCZNA	118
3.1. Analiza SWOT	118

IV. CZĘŚĆ PROGRAMOWA	122
4.1. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych	123
4.2. Cele i kierunki strategicznych działań oraz prognozy zmian	124
4.3. Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	134
4.4. Analiza ryzyk.....	138
4.5. Monitoring i ewaluacja Strategii	140
V. PODSUMOWANIE	142
SPIS RYSUNKÓW	143
SPIS TABEL	143
SPIS WYKRESÓW	145

I. WSTĘP

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych to długoterminowa i perspektywiczna koncepcja polityki społecznej, mająca na celu objęcie wsparciem osób zagrożonych lub dotkniętych wykluczeniem społecznym oraz stworzenie optymalnych warunków funkcjonowania społeczności lokalnej.

Głównym założeniem strategii jest wyrównanie szans społecznych mieszkańców gminy dzięki efektywnej współpracy wszystkich partnerów w obszarze polityki społecznej. Pomoc społeczna stanowi uzupełnienie systemów zabezpieczenia społecznego funkcjonujących na terenie danej gminy. Rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, a wytyczanie kierunków strategicznych powinno być oparte na diagnozie problemów społecznych występujących na terenie gminy.

Strategia jest jednym z podstawowych narzędzi realizacji polityki społecznej wspomagającym podejmowanie decyzji służących tworzeniu bieżących i perspektywicznych programów pomocy społecznej. Planowanie wydatkowania środków finansowych na cele społeczne zawsze powinno odwoływać się do celów określonych w strategii. Z uwagi na to, że strategia jest dokumentem wieloletnim określającym osiągnięcie celów zarówno w najbliższej, jak też w odległej perspektywie czasowej, może – a nawet powinna, podlegać zmianom w zależności od pojawiania się nowych problemów i zadań.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026–2032, zamiennie Strategia, jest kluczowym dokumentem planistycznym, określającym kierunki polityki społecznej gminy w perspektywie najbliższych siedmiu lat. Dokument ten stanowi odpowiedź na dynamicznie zmieniające się uwarunkowania demograficzne, gospodarcze i społeczne, a także wyzwania wynikające z procesów starzenia się ludności, rosnącej skali potrzeb opiekuńczych, problemów rodzinnych, trudności wychowawczych, ryzyk związanych z wykluczeniem społecznym oraz malejącej dostępności zasobów społecznych i instytucjonalnych. Koncentruje się również na innych aspektach i zidentyfikowanych problemach społeczności lokalnej, jak alkoholizm członków rodzin i młodzieży, używanie środków odurzających, przemoc domowa czy problemy komunikacyjne i zdrowotne mieszkańców gminy.

Przygotowanie Strategii jest realizacją obowiązku wynikającego z ustawy o pomocy społecznej i stanowi integralną część lokalnego systemu wsparcia mieszkańców. Dokument powstał w oparciu o analizę danych statystycznych, diagnozę problemów społecznych, konsultacje z instytucjami, organizacjami pozarządowymi, jednostkami pomocniczymi gminy oraz mieszkańcami. Uwzględnia również kierunki określone w dokumentach strategicznych szczebla wojewódzkiego i krajowego, co zapewnia jego spójność z systemem polityki społecznej w Polsce.

Strategia definiuje najważniejsze obszary priorytetowe, cele strategiczne i operacyjne oraz zestaw działań odpowiadających na kluczowe problemy mieszkańców. Obejmuje ona zarówno wsparcie rodzin, dzieci i młodzieży, osób starszych i niepełnosprawnych, jak i działania podnoszące ogólną jakość życia oraz integrację społeczną. Dokument uwzględnia szeroki katalog usług i instrumentów społecznych, które mają być rozwijane w sposób efektywny, nowoczesny i odpowiadający rzeczywistym potrzebom.

Wdrożenie Strategii ma na celu stworzenie spójnego systemu wsparcia, który umożliwi:

- zapobieganie problemom społecznym,
- wzmocnienie samodzielności i aktywności mieszkańców,
- zwiększenie dostępności usług społecznych,
- poprawę jakości życia mieszkańców,
- budowanie społeczności opartej na solidarności, wzajemnym wsparciu i odpowiedzialności.

Dokument określa również zasady monitoringu i ewaluacji, które zapewnią transparentność działań oraz możliwość ich systematycznego doskonalenia. Wskazane w Strategii rozwiązania są efektem współpracy wielu środowisk i instytucji, co podkreśla jej partnerski charakter oraz szeroką akceptację społeczną.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026–2032 jest planem działania, ale również zobowiązaniem samorządu wobec mieszkańców do konsekwentnego wzmacniania lokalnej polityki społecznej, rozwijania usług odpowiadających na potrzeby współczesności oraz tworzenia warunków sprzyjających bezpieczeństwu, aktywności i godnemu życiu każdego mieszkańca – niezależnie od jego wieku, sytuacji rodzinnej czy zdrowotnej.

W swoich założeniach programowych Strategia jest kompatybilna z innymi dokumentami z zakresu polityki społecznej obowiązującymi na poziomie europejskim, ogólnopolskim i samorządowym. Założenia programowe Strategii muszą być kompatybilne również z innymi dokumentami z zakresu polityki społecznej obowiązującymi w gminie Borne Sulinowo takimi, jak: obecnie obowiązująca Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2017-2025, Strategia Rozwoju Gminy Borne Sulinowo na lata 2020-2029, Gminny Program Wsparcia Rodziny, Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii.

Zapisy Strategii pozostają w ścisłej korelacji i wpisują się w strategiczne obszary działania określone w Strategii Rozwoju Gminy Borne Sulinowo na lata 2020-2029. Cele i działania Strategii stanowią rozszerzenie strategicznego celu pn.: „Poprawa bezpieczeństwa i komfortu zamieszkania na terenie gminy” – cel operacyjny „Zwiększenie dostępności i funkcjonalności infrastruktury gminnej”. Zmieniające się warunki prawne, struktura i skala problemów społecznych, wymaga ujęcia w nowej SPRS również tych problemów społecznych, które nie zostały odpowiednio mocno zaakcentowane w Strategii Rozwoju Gminy Borne Sulinowo na lata 2020-2029 lub w niej ujęte.

W ramach pracy nad opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026-2032, zarządzeniem nr 44/2025 Burmistrza Bornego Sulinowa z dnia 29 maja 2025 r. powołany został Zespół ds. opracowania i monitorowania realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026-2032. Zespół ds. opracowania i monitorowania realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026-2032 z założenia miał mieć charakter interdyscyplinarny. Z tego też względu zostały do niego powołane osoby reprezentujące różne instytucje i środowiska, o różnych profesjach, umiejętnościach i doświadczeniu. Zadaniem Zespołu było opracowanie wstępnego projektu dokumentu, monitorowanie etapów jego powstawania, udział w opracowaniu ostatecznej wersji dokumentu oraz praca nad monitorowaniem i aktualizowaniem Strategii.

W ramach prac nad opracowaniem Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Borne Sulinowo na lata 2026-2032 włączona została społeczność lokalna z terenu gminy.

Przeprowadzone zostały badania ankietowe wśród mieszkańców gminy Borne Sulinowo (ankiety dostępne były w siedzibie Ośrodka Pomocy Społecznej, Urzędu Miejskiego, Zakładach Opieki Zdrowotnej na terenie gminy, szkołach oraz siedzibie Klubu Senior+). Ankiety przekazywane były również bezpośrednio klientom Ośrodka Pomocy Społecznej przez jego pracowników w trakcie wizyt w środowiskach. Zbieranie ankiet zakończono w dniu 15 lipca 2025 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026-2032 zawiera kilka części składowych: charakterystykę Gminy, diagnozę sytuacji społecznej (przeprowadzono analizę danych statystycznych, badań ankietowych, wyznaczono silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia) oraz część programową obejmującą misję, wizję, cele, zadania przewidziane do realizacji, ramy finansowe, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację. W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej.

Najważniejsze problemy społeczne występujące na terenie gminy zostały zdiagnozowane na podstawie danych statystycznych, sprawozdań oraz ankiet konsultacyjnych. Diagnoza sytuacji demograficzno-społecznej na terenie gminy obejmuje lata 2020-2024. Podstawą do diagnozy problemów społecznych były materiały i analizy statystyczne gromadzone i opracowane przez Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Urząd Miejski w Bornem Sulinowie, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie, Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz dane pozyskane w wyniku ankiety konsultacyjnej dotyczącej problemów społecznych w gminie Borne Sulinowo. Dane statystyczne zebrali i opracowywali pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie. Wykorzystano dane ze sprawozdań rocznych Ośrodka i oceny zasobów pomocy społecznej zamieszczanych przez Ośrodek w Centralnej Aplikacji Statystycznej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej (CAS).

Na podstawie sporządzonej diagnozy zostały wyłonione najważniejsze problemy społeczne oraz wyodrębnione obszary priorytetowe, nad którymi powinna się skupiać polityka społeczna gminy Borne Sulinowo, tj.: rodzina, osoby starsze, osoby z niepełnosprawnościami, zagrożone wykluczeniem lub marginalizacją, oraz jakość życia mieszkańców. Do każdego obszaru priorytetowego wyznaczono cel strategiczny i po cztery strategiczne kierunki działań:

I cel strategiczny: **Wzmacnianie i wsparcie rodziny**, do którego wyznaczono cele operacyjne: rozwój usług wspierających rodzinę i dziecko, profilaktyka uzależnień i przemocy w rodzinie, Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz utrzymywanie wysokiego poziomu edukacji i kultury poprzez inwestycje w szkoły i wyposażenie oraz wsparcie rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem.

II cel strategiczny: **Wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnościami**, do którego wyznaczono cele operacyjne: rozwój usług opiekuńczych i teleopieki, integracja społeczna seniorów, wsparcie osób z niepełnosprawnościami oraz promocja zdrowia i profilaktyka.

III cel strategiczny: **Poprawa jakości życia i integracja społeczna mieszkańców**, do którego wyznaczono cele operacyjne: rozwój kapitału społecznego, poprawa warunków życia mieszkańców, zwiększenie dostępności lekarzy specjalistów i poprawa funkcjonowania lokalnych ośrodków zdrowia oraz aktywizacja zawodowa i społeczna.

Strategia jest dokumentem, do którego powinno się odwoływać planując wydatkowanie środków finansowych na cele społeczne, a także stanowi podstawę skutecznego pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych na realizację projektów strefy społecznej. W 2024 roku wydatki na cele społeczne stanowiły 17 % wszystkich wydatków gminy. Zakłada się, że wysokość wydatków na cele społeczne w okresie obowiązywania Strategii pozostanie utrzymana przynajmniej na poziomie prognozowanego planu finansowego i będzie wynosiła 13-16 milionów złotych.

1.1. Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026-2032 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Tym zaś co wyróżnia Strategię względem innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Horyzont czasowy Strategii nie został wprawdzie bezpośrednio wskazany w ustawie o pomocy społecznej, jednak zgodnie z założeniami strategicznego planowania i zarządzania w administracji publicznej powinien precyzować główne działania gminy w zakresie zaspokajania potrzeb społecznych mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w okresie powyżej

5 lat (jako średnio- lub długoterminowego dokumentu planistycznego) do 10 lat. Przyjęcie tak określonego horyzontu czasowego wynika z planistycznego charakteru tego dokumentu oraz pozwala na dostosowanie Strategii do wymogów wynikających z obowiązującej perspektywy finansowej Unii Europejskiej¹.

Spójna wizja przyszłości Gminy pozwala podmiotom realizującym zadania z zakresu polityki społecznej na wprowadzanie kompleksowych i adekwatnych do potrzeb mieszkańców działań. Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej, Gminny Program Wspierania Rodziny czy Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Borne Sulinowo, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcie w niej określonych elementów. Merytoryczna spójność dokumentów umożliwia pełne wykorzystanie potencjału Gminy w poszczególnych aspektach lokalnej polityki społecznej.

Przygotowując metodykę opracowania Strategii przyjęto model zintegrowanej polityki społecznej, w której występują ścisłe związki pomiędzy poszczególnymi dziedzinami funkcjonowania samorządu, a pomoc społeczna nie stanowi niezależnego obszaru funkcjonowania jednostki samorządu terytorialnego.

W zintegrowanej polityce społecznej występują ścisłe związki pomiędzy poszczególnymi dziedzinami funkcjonowania samorządu: system lokalnej pomocy społecznej, demografia, zatrudnienie i praca, przedsiębiorczość i lokalna gospodarka, sytuacja finansowa jednostek samorządu terytorialnego, integracja społeczna, ochrona zdrowia, mieszkalnictwo, system edukacji, oświata i wychowanie, aktywność obywatelska, bezpieczeństwo i porządek publiczny, kultura, ochrona środowiska, infrastruktura (techniczna i społeczna). Zastosowanie takiego podejścia pozwala na skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych poprzez działania w sferze usług społecznych (w tym inwestycje) na jednym obszarze (np. oświaty, kultury, mieszkalnictwa,

¹STRATEGOR, *Podręcznik metodyczny Strategie rozwiązywania problemów społecznych- część praktyczna, Projekt MRiPS, FPAN, Warszawa 2020.*

zatrudnienia) bezpośrednio i pośrednio oddziałujące na występujące na danym terenie problemy społeczne.

W tabeli poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Tabela 1. Główne etapy opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.

Etap		Charakterystyka
Diagnoza i analiza strategiczna	Uspółcześnienie procesu planowania strategicznego, - konsultacje społeczne	Informacje o jednostce oraz analiza bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału umożliwiające wskazanie obszarów problemowych występujących w Gminie. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemach i głównych potrzebach jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych, trendów społecznych oraz wnioski z przeprowadzonej na terenie Gminy diagnozy problemów społecznych (badanie ankietowe- metoda CAWI i PAPI²). W procesie opracowania części diagnostycznej zastosowano metodę triangulacji metodologicznej (analiza <i>deskresearch</i> + metoda ilościowa + metoda jakościowa) z zachowaniem zasady partycypacji społecznej. Ponadto wykorzystano analizę SWOT jako sposób na określenie możliwości i ograniczeń Gminy, wskazując na jej mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia w otoczeniu zewnętrznym. W części analitycznej dokonano uporządkowania, selekcji i wartościowania informacji zgromadzonych w ramach diagnozy (proces analizy strategicznej).
Sformułowanie wizji i misji Strategii		Wizja Strategii przedstawia stan, jaki zakłada się do uzyskania w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju w perspektywie kilku lub kilkunastu lat. Misja gminy w obszarze zintegrowanej polityki społecznej wyraża dalekosiężne zamierzenia i aspiracje gminy. Wskazuje i komunikuje interesariuszom kierunki działania. Wizja i misja rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Borne Sulinowo została opracowana przez Zespół w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej.
Określenie celów strategicznych i celów operacyjnych		W następstwie przeprowadzonej analizy strategicznej uzyskano możliwość wskazania głównych obszarów problemowych występujących na terenie Gminy. Wskazano najdotkliwsze trudności i określono kompleksowe działania minimalizujące ich skalę, zapewniając tym samym realizację polityki społecznej zgodnej z oczekiwaniami i potrzebami mieszkańców, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.
Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii		Podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, określone ramy finansowe, sposób komunikacji jak i sprawozdawczość mają znaczący wpływ na stopień i jakość wdrożenia Strategii. W dokumencie określono tryb i zasady monitorowania realizacji Strategii i przyjętych wskaźników (roczny raport monitoringowy – ocena działań w odniesieniu do zamierzonych celów), tryb aktualizacji (w miarę potrzeb) oraz ewaluacji (on-going).

²CAWI- (ang.*Computer Assisted Web Interview*)- wspomagane komputerowo wywiady przy pomocy strony www (poprzez zamieszczenie na stronie internetowej Gminy/OPS linku do anonimowej ankiety), PAPI- (ang.*Paper and Pencil Assisted Personal Interviewing*) - badanie ankietowe – gromadzenie informacji za pomocą tradycyjnej ankiety papierowej.

Przy opracowaniu Strategii zastosowano metodologię opartą na modelu partycypacyjnym, który wymagał uruchomienia procesu, w którym kluczowi interesariusze są współkreatorami rozwiązań.

Przyjęcie takiego modelu w budowaniu Strategii wzmacnia rozwój partnerskiej współpracy oraz daje szansę na lepszy dostęp do informacji³. W procesie tworzenia Strategii nastąpiło włączenie lokalnej społeczności w procesy decyzyjne i kreowanie działań (partycypacja społeczna): powołanie zespołu interdyscyplinarnego, warsztaty strategiczne, badania diagnozujące zagrożenia lokalne oraz potrzeby mieszkańców w obszarach ujętych w dokumencie przeprowadzone za pomocą sondażu diagnostycznego. Badanie ankietowe wśród mieszkańców pozwoliło na zidentyfikowanie problemów społecznych, rozpoznanie przyczyn lub czynników wywołujących sytuacje problemowe, określenie skali oraz zakresu występujących problemów społecznych, wskazanie propozycji rozwiązań mających na celu złagodzenie ich skutków w obszarach: wspieranie rodziny, przeciwdziałanie przemocy domowej, interwencja kryzysowa, piecza zastępcza, opieka nad seniorem, ochrona zdrowia psychicznego, bezrobocie, niepełnosprawność, ubóstwo, bezdomność i reintegracja osób w kryzysie bezdomności, przeciwdziałanie uzależnieniom, współpraca ze społecznością lokalną oraz współpraca międzysektorowa.

Część diagnostyczna dokumentu została opracowana równolegle w oparciu o analizę danych zastanych, pochodzących z określonych źródeł: Główny Urząd Statystyczny, Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, dane Powiatowego Urzędu Pracy. Podsumowaniem procesu gromadzenia danych było przygotowanie analizy SWOT, gdzie następnie dokonano zbiorczego określenia mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń w przedmiocie Strategii jako całościowego dokumentu⁴.

³Kowalczyk L., *Współczesne zarządzanie publiczne jako wynik procesu zmian w podejściu do administracji publicznej* (w:) Zeszyty Naukowe Wałbrzyskiej Wyższej Szkoły Zarządzania i Przedsiębiorczości, Refleksje społeczno-gospodarcze (1) 2008.

⁴<http://www.iso.org.pl>

1.2. Podstawy prawne

Strategia jako całościowa, spójna i wieloletnia koncepcja rozwiązywania problemów społecznych gminy, podobnie jak inne dokumenty strategiczne samorządów terytorialnych wszystkich szczebli, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie.

Podstawą jurejdczną do opracowania niniejszej Strategii jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym oraz ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (art. 16b ust. 1 i art. 17 ust. 1 pkt. 1), stanowi, iż „Gmina i powiat opracowują strategię rozwiązywania problemów społecznych, a samorząd województwa strategię w zakresie polityki społecznej”, a do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy „opracowanie oraz realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka”⁵.

Tabela 2. Akty prawne regulujące treść Strategii i wpływające na jej realizację według obszarów.

OBSZAR	AKTY PRAWNE
WSPARCIE RODZINY I DZIECKA	1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej 2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej 3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej 4. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci 5. Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi do lat 3 6. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” 7. Ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny 8. Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych 9. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów 10. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy
OCHRONA ZDROWIA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE UZALEŻNIENIOM	1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi 2. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii 3. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej

⁵ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2025 poz. 1214 ze zm.)

	4. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach zdrowotnych finansowanych ze środków publicznych 5. Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego 6. Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym
OŚWIATA, ZATRUDNIENIE ORAZ WSPARCIE SOCJALNE	1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób z niepełnosprawnością 2. Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy 3. Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty 4. Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe 5. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej 6. Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie 7. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym, 8. Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu niektórych przedsięwzięć mieszkaniowych, <i>Poprzednie tytuły:</i> <i>a) Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali socjalnych, mieszkań chronionych, noclegowni i domów dla bezdomnych; b) Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem, mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń.</i> 9. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych 10. Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji 11. Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych 12. Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, , mieszkaniowym zasobie Gminy i o zmianie Kodeksu Cywilnego 13. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych 14. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych 15. Uchwała nr 149 Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 2023 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu "Posiłek w szkole i w domu" na lata 2024-2028.
ASPEKTY FINANSOWE	1. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego 2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych 3. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości

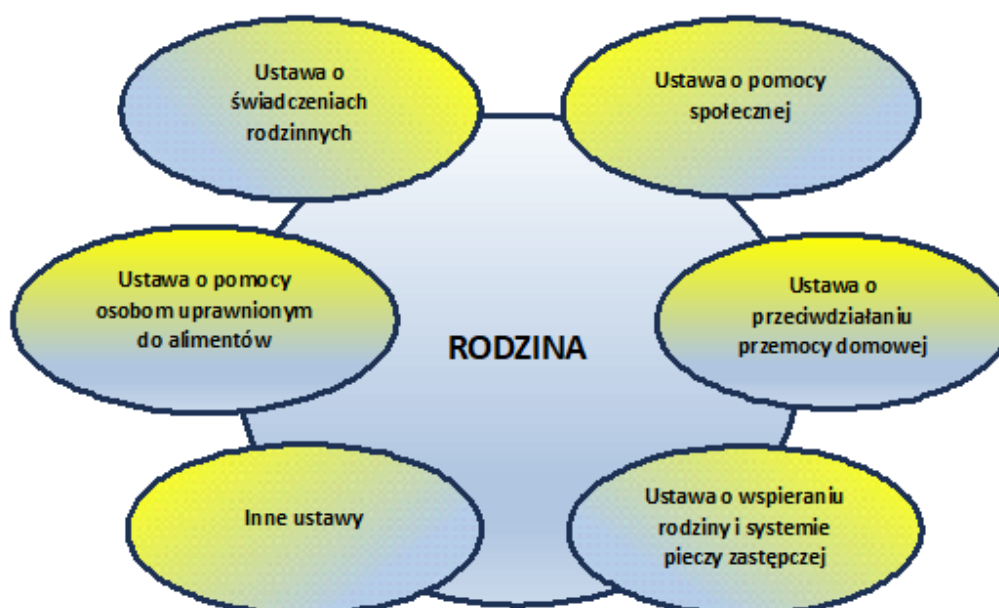
Źródło: opracowanie własne

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Wśród najistotniejszych ustaw kompetencyjnych, nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki, należy wyszczególnić m.in.:

- Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.,
- Ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego,
- Ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego,
- Ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej gwarantuje równość wobec prawa, poszanowanie obywateli, ich praw osobistych, politycznych, ekonomicznych i socjalnych, a szczególną ochroną obejmuje dobro rodziny. Preambuła Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej wprowadza pojęcie zasady pomocniczości, jako ogólnej prawidłowości przy tworzeniu prawa w Polsce. Oznacza to, że pomoc społeczna również powinna wspierać osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiać im życie w odpowiednich warunkach.

Rysunek 1. Rodzina jako centrum działań społecznych.

Źródło: opracowanie własne

1.3. Zgodność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych z dokumentami programowymi wyższej rangi.

Poza aktami prawnymi rangi ustawowej, których zapisy mają decydujący wpływ na tworzenie, a co ważniejsze – na realizację zapisów strategii rozwiązywania problemów społecznych, istotnym jest, że dokument ten musi spełniać założenia polityki społecznej Unii Europejskiej. Zgodność taka jest podstawą korzystania z funduszy unijnych skierowanych na rozwiązanie różnych problemów społecznych. Unia Europejska rozwija swój wymiar socjalny, mimo że polityka społeczna leży przede wszystkim w gestii państw członkowskich. Polityka społeczna nabiera szczególnego znaczenia w kontekście takich wydarzeń, jak migracja obywateli państw objętych działaniami wojennymi, co znacząco wpływa na obniżenie poczucia bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców Europy.

Konieczność zachowania spójności inicjatyw gminnych z działaniami w powiatach i województwach służącymi wdrożeniu posiadanych przez nich strategii, warunkuje liczne zobowiązania dla gminy, zarówno na etapie opracowania, jak i realizacji Strategii. Oprócz strategii szczebla lokalnego i regionalnego, niezbędne jest utrzymanie zgodności z krajowymi i międzynarodowymi dokumentami strategicznymi. Strategie i programy, na podstawie których możliwe jest prowadzenie polityki społecznej, muszą być spójne i odnosić się do przepisów adekwatnych ustaw i dokumentów wyższej rangi. Od utrzymania zgodności w dużej mierze zależą trafność, celowość i efektywność prowadzonych działań w dłuższej perspektywie czasowej, a co za tym idzie – możliwość pozyskiwania i racjonalność wydatkowania publicznych pieniędzy. Zasada zgodności dokumentów ma ułatwić koordynację działalności podmiotów decyzyjnych z poszanowaniem zasady subsydiarności władz samorządowych, a przez to służyć zminimalizowaniu ryzyka sprzeczności celów różnorodnych podmiotów⁶.

Wśród dokumentów, których założenia wpływają na kierunki działań w obszarze polityki społecznej warunkują zgodność z nimi Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo, należy wymienić przede wszystkim:

⁶ STRATEGOR, *Podręcznik metodyczny. Strategie rozwiązywania problemów społecznych- część praktyczna, Projekt MRiPS, FPAN, Warszawa 2020*, s. 49.

1/ dokumenty krajowe:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) - to polski, kluczowy dokument średnio- i długookresowej polityki gospodarczej. Określa ona kierunki rozwoju kraju w trzech kluczowych obszarach: trwały wzrost gospodarczy oparty na wiedzy, rozwój społecznie i terytorialnie zrównoważony oraz skuteczne państwo wspierające wzrost i włączenie społeczne. Zawiera rekomendacje dla polityk publicznych oraz jest podstawą dla zmian w systemie zarządzania rozwojem;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 - to dokument strategiczny, którego głównym celem jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Osiąga się to poprzez cztery cele szczegółowe: podnoszenie kompetencji obywateli, poprawę zdrowia i systemu opieki zdrowotnej, wzrost wykorzystania potencjału ludzi na rynku pracy oraz redukcję ubóstwa i wykluczenia społecznego;
- Krajowy Program Przeciwdziałania Ubóstwu i Wykluczeniu Społecznemu, polityka publiczna z perspektywą do roku 2030 - której głównym celem jest redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług społecznych. Program określa kierunki działań w obszarze wsparcia dla rodzin z dziećmi i młodzieży, zwiększenia dostępności usług lokalnych oraz integracji grup zagrożonych wykluczeniem, a także promuje proces deinstytucjonalizacji usług społecznych;
- Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030 - skupia się na poprawie jakości życia obywateli poprzez wzmacnianie współdziałania, kultury i kreatywności. Jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego, a trzy cele szczegółowe to: zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne, wzmocnienie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich oraz zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju. Ustawy oraz regionalne, powiatowe i gminne dokumenty strategiczne;
- Strategia Demograficzna 2040;
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030;
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030;
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna do roku 2030 (z perspektywą do 2035 r.);
- Strategia rozwoju usług społecznych, polityka publiczna na lata 2021-2035;
- Krajowy Plan Odbudowy;

- Program Dostępność Plus 2018-2025;
- Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. BEZPIECZEŃSTWO – UCZESTNICTWO – SOLIDARNOŚĆ.

2/ Dokumenty regionalne i lokalne:

- Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2030;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2021–2027;
- Strategia Rozwoju Powiatu Szczecineckiego na lata 2020-2027;
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Szczecineckim na lata 2024-2031 Lokalna Strategia Rozwoju Centrum Inicjatyw Wiejskich 2023-2027;
- Strategia Rozwoju Gminy Borne Sulinowo na lata 2020–2029;
- Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Borne Sulinowo na lata 2017–2025;
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Borne Sulinowo na lata 2024-2026;
- Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Ofiar Przemocy Domowej dla Gminy Borne Sulinowo na lata 2024-2030;
- Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Borne Sulinowo na rok 2025.

W procesie opracowywania dokumentu zwrócono uwagę na zachowanie zgodności Strategii z krajowymi, regionalnymi, powiatowymi i gminnymi dokumentami strategicznymi. Zachowanie spójności pozwoliło na zaplanowanie w Strategii systematycznych działań, będących kontynuacją i adekwatną modyfikacją przedsięwzięć w odniesieniu do zdiagnozowanych problemów społecznych, z uwzględnieniem specyfiki potrzeb, uwarunkowań demograficznych, ekonomicznych, społecznych i kulturowych obszaru gminy w ramach modelu zintegrowanej polityki społecznej.

Polityki społeczne, dokumenty programowe i programy operacyjne o zasięgu ogólnokrajowym, jak „Posiłek w szkole i domu”, Opieka 75+, Opieka wytchnieniowa, Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością, Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030 mogą stanowić dodatkową wytyczną dla tworzenia strategii i gminnych programów wdrożeniowych, a także skutkować powstawaniem nowych lokalnych instytucji czy umożliwiać świadczenie pewnych funkcji istotnych dla danej społeczności.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

2.1. Charakterystyka Gminy Borne Sulinowo

Gmina Borne Sulinowo jest gminą miejsko-wiejską położoną w województwie zachodniopomorskim, w południowo-wschodniej części powiatu szczecineckiego, a jej siedzibą jest miasto Borne Sulinowo. W skład gminy wchodzi łącznie z miastem Borne Sulinowo 39 miejscowości, z tego utworzono 18 sołectw.

Powierzchnia gminy wynosi 48.450 ha, co stanowi 27,5% powierzchni powiatu szczecineckiego i 2,11% powierzchni województwa zachodniopomorskiego. Około 54,7% powierzchni gminy stanowią lasy, natomiast grunty orne zajmują około 24% jej powierzchni.

Rysunek 2. Mapa Gminy Borne Sulinowo

Źródło: Wikipedia

Siedzibą władz gminy jest miasto Borne Sulinowo, w którym zlokalizowane są również Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (przy którym działa Placówka Wsparcia Dziennego „Przystanek Radość” oraz Klub Senior +), Środowiskowy Dom Samopomocy, Zespół Opieki Zdrowotnej (swoje placówki ma również w m. Silnowo i Łubowo), szkoła podstawowa (placówki znajdują się również w m. Łubowo, Juchowo i Jeleń) oraz liceum ogólnokształcące. W mieście działają również Centrum Kultury i Rekreacji oraz Miejska Biblioteka Publiczna. W Bornem Sulinowie funkcjonują dwa domy pomocy społecznej: powiatowy Dom Pomocy Społecznej przy ul. Szpitalnej oraz prywatny Dom Senioralny „Residence”.

Na terenie gminy działają liczne koła gospodyń wiejskich i stowarzyszenia działające na rzecz niepełnosprawnych dzieci i ich rodzin, których członkinie i członkowie angażują się w życie kulturalne i społeczne gminy.

Główne wskaźniki kontekstowe (wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze) przedstawiające dane o ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy Borne Sulinowo na tle powiatu szczecińskiego zamieszczone zostały w tabeli 3.

Tabela 3. Wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze dla gminy Borne Sulinowo na tle powiatu szczecińskiego.

Wybrane dane statystyczne	Gmina w 2020 r.	Gmina w 2021 r.	Gmina w 2022 r.	Gmina w 2023 r.	Gmina w 2024 r.	Dane dla powiatu szczecińskiego w 2024 r.
Ludność	9430	9258	9164	8996	8877	72 393
Ludność na 1 km ²	20	19	19	19	19	41
Kobiety na 100 mężczyzn	103	103	103	102	103	105
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	74,7	74,1	74,5	73,8	75,3	45,4
Liczba urodzeń	68	82	61	49	51	374
Liczba zgonów	178	171	126	147	159	917
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł]	5426,40	6628,81	6643,98	7201,71	7884,00	3045,49
Wydatki ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca [zł]	5316,26	6008,76	7188,95	8241,36	8516,43	3119,71
Turystyczne obiekty noclegowe	2	2	2	1	1	17

Porady podstawowej opieki zdrowotnej	57843	45199	78440	64440	43664	bd
Mieszkania oddane do użytkowania na 1000 mieszkańców	1,47	2,02	4,27	3,13	1,74	1,91
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (PLN)	4828	5256	5800	6474	7521	7521
Stopa bezrobocia rejestrowanego (%)	8,2	7,1	6,6	7,1	7,0	7,2
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	8,9	7,7	7,2	7,2	7,2	7,5
Udział osób korzystających ze świadczeń społecznych w ludności ogółem [%]	7,4	7,1	6,6	6,9	b.d.	bd
Wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi [zł]	168152	171794	239031	259885	227588	bd

Źródło: opracowanie własne na podstawie Głównego Urzędu Statystycznego i Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie.

W porównaniu do powiatu szczecineckiego liczba mieszkańców gminy Borne Sulinowo stanowi niecałe 13% całości, przy jednoczesnym o 50% mniejszym poziomie zaludnienia obszaru gminy (liczba ludności przypadająca na 1 km²). Zarówno dochody, jak i wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca znacząco wzrosły na przestrzeni lat 2020 - 2024 i są wyraźnie, niemal 2-krotnie wyższe, niż średnia w powiecie szczecineckim. Wskaźnik przyrostu naturalnego zarówno w gminie, jak i powiecie jest ujemny, co oznacza więcej zgonów niż urodzeń.

W wielu miejscowościach na obszarze powiatu szczecineckiego, w tym na terenie gminy Borne Sulinowo dawniej funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne. Okres transformacji ustrojowej był dla mieszkańców tych obszarów szczególnie trudny, gdyż wielu z nich straciło pracę, źródło dochodu i perspektywy na przyszłość. Wydarzenia te mają oddziaływanie na lokalną społeczność do dnia dzisiejszego, a widoczne są w niskim poziomie aktywności społecznej i obywatelskiej, niskim poziomie zaufania, niechęci do współpracy, niewielkim poziomie przedsiębiorczości. Miejscowości popegeerowskie niekorzystnie wyróżniają się też w zakresie stanu technicznego budynków i estetyki terenów publicznych. Obecnie koncentrują się w nich

liczne problemy wymagające zarówno dużych nakładów inwestycyjnych w celu poprawy jakości przestrzeni publicznej, jak i prób włączenia społecznego mieszkańców tych obszarów.

W Programie Rewitalizacji Gminy Borne Sulinowo na lata 2016 - 2026 dokonano diagnozy koncentracji negatywnych zjawisk społecznych współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej. Obszar, na którym koncentrują się takie współzależności nazywany jest obszarem zdegradowanym⁷. Z badań przeprowadzonych na potrzeby Programu Rewitalizacji Gminy Borne Sulinowo wynika że na terenie gminy Borne Sulinowo obszar zdegradowany zajmuje łącznie 57,97% obszaru gminy.

2.1.1. Sytuacja demograficzna

Zgodnie z danymi Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie liczba ludności gminy Borne Sulinowo na koniec 2024 roku wynosiła 8877 osób. Gmina Borne Sulinowo wykazuje się niekorzystnymi zmianami w strukturze demograficznej i charakteryzuje się spadkiem liczby mieszkańców. Jak wynika z danych o stanie ludności, liczba mieszkańców gminy na przestrzeni lat 2020 - 2024 zmniejszyła się o 553 osoby (spadek o 5,9%). W poniższych tabelach przedstawiono dane na temat liczby mieszkańców gminy Borne Sulinowo z podziałem na miasto i wieś, mężczyzn i kobiety oraz grupy wiekowe.

⁷ Por. Program Rewitalizacji Gminy Borne Sulinowo na lata 2016 – 2026, s. 33

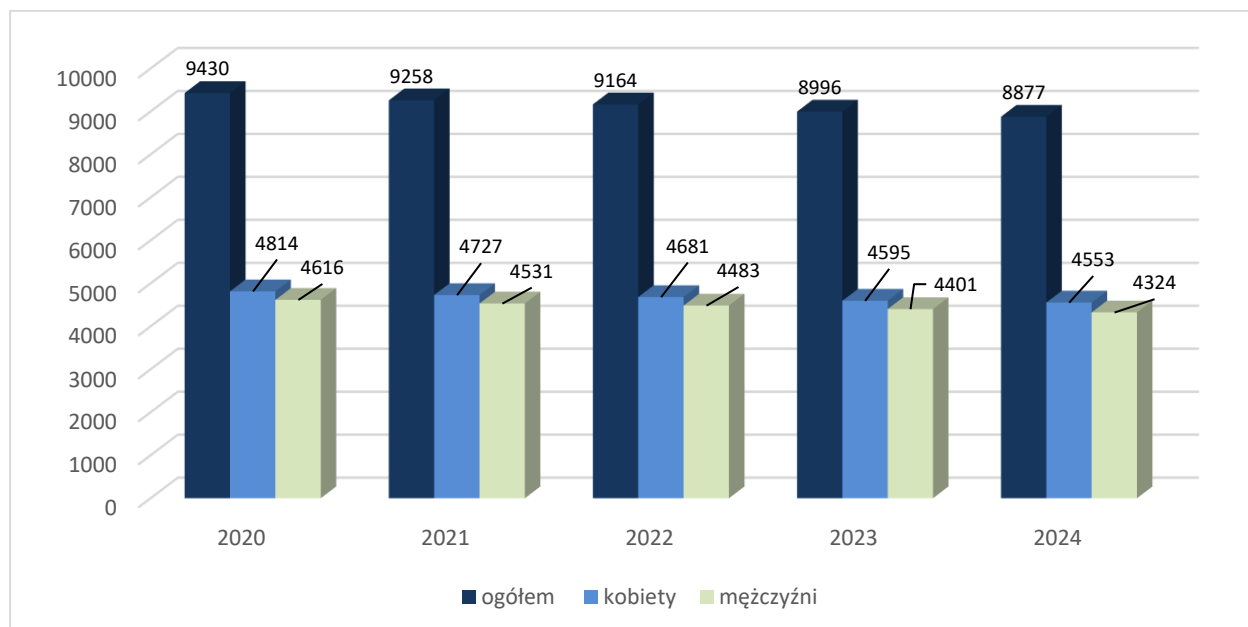
Tabela 4. Liczba mieszkańców Gminy Borne Sulinowo na przestrzeni lat 2020-2024 z podziałem na obszar zamieszkania i płeć.

	2020	2021	2022	2023	2024
Miasto	4707	4607	4521	4415	4382
Wieś	4723	4651	4643	4581	4495
Kobiety	4814	4727	4681	4595	4553
Mężczyźni	4616	4531	4483	4401	4324
Razem	9430	9258	9164	8996	8877

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportów o stanie Gminy Borne Sulinowo za lata 2020 - 2024.

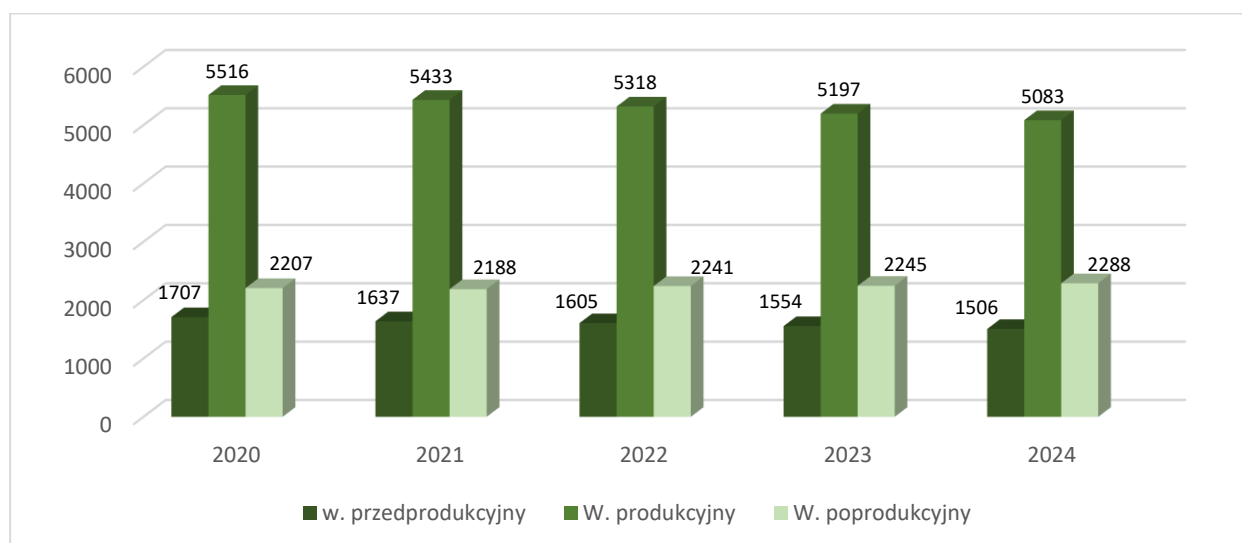
Stały spadek liczby ludności gminy Borne Sulinowo zauważalny jest zarówno na obszarach wiejskich, jak i miejskich (tabela 4). Udział procentowy liczby mieszkańców w mieście i na wsi na przestrzeni prezentowanego okresu nie uległ zmianom. Społeczność gminy zamieszkująca obszary wiejskie niezmiennie kształtuje się na poziomie 50 – 51% ogółu społeczności gminy.

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Borne Sulinowo w latach 2020-2024 z podziałem na płeć.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportów o stanie gminy Borne Sulinowo za lata 2020-2024

Wykres 2. Liczba ludności w gminie Borne Sulinowo w podziale na grupy wiekowe w latach 2020-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportów o stanie gminy Borne Sulinowo za lata 2020-2024

Z danych na temat struktury społeczeństwa gminy Borne Sulinowo ze względu na wiek wynika, że we wszystkich latach największą grupę mieszkańców stanowiły osoby w wieku produkcyjnym: kobiety w przedziale wieku 18-60 lat i mężczyźni w przedziale wieku 18-65 lat. W 2020 roku było to 58,5% ogółu mieszkańców, w 2021 roku 58,7%, w 2022 roku 58,0%, w 2023 roku 57,8%, a w 2024 roku 57,3%. Jednocześnie można zauważyć spadek liczby osób w wieku produkcyjnym do 2024 roku (w porównaniu do 2020 roku) o 1,2%.

Spółeczeństwo gminy, choć nieznacznie, starzeje się. Systematycznie wzrasta liczba osób powyżej 60 (kobiety) i 65 (mężczyźni) roku życia, czyli w wieku poprodukcyjnym – wzrost na przestrzeni analizowanych lat wynosi 2,4 % - z 23,4% w 2020 roku do 25,8% w 2024 roku.

Jednocześnie można odnotować spadek liczby osób młodych, w wieku do 18 roku życia. W 2020 roku stanowili oni 18,1% ogółu mieszkańców, a w 2024 roku już 16,9%. Spadek na przestrzeni badanych lat wynosi 1,2%.

W analizowanych latach 2020-2024 zauważalna jest tendencja spadkowa liczby ludności w wieku produkcyjnym. W mniejszym stopniu, ale również, następuje spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym (wykres 2). Liczba osób w wieku poprodukcyjnym stale wzrasta, a z uwagi na utrzymującą się tendencję spadkową ludności w gminie, ich procentowy udział w populacji gminy

stale wzrasta. Na tej podstawie przypuszczać należy, że gmina doświadcza postępującego procesu starzenia się społeczności lokalnej.

Współczynnik obciążenia demograficznego, liczony jako stosunek ludzi w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, w 2024 roku wyniósł 74,64% i w stosunku do roku 2020 zwiększył się o 3,68 punktu procentowego.

Przyrost naturalny w gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024, w każdym roku, miał wartość ujemną, co oznacza więcej zgonów mieszkańców gminy niż urodzeń. W 2024 roku przyrost naturalny wyniósł -108, zaś współczynnik przyrostu naturalnego (na 1000 ludności) wyniósł -12,20 podczas gdy, w porównaniu, w województwie zachodniopomorskim wyniósł on minus 5,65 zaś dla kraju – minus 4,20. Niewątpliwie ujemne saldo urodzeń w stosunku do zgonów wpływa na stałe zmniejszanie liczby ludności w gminie Borne Sulinowo. Na poprawę tej sytuacji nie wpłynęła większa liczba urodzeń dzieci, jaka miała miejsce w 2021 roku (przyrost naturalny wyniósł wówczas -89), czy też mniejsza liczba zgonów w 2022 roku (przyrost naturalny wyniósł wówczas -65), bowiem w kolejnych latach negatywny przyrost naturalny zwiększał się – w 2024 roku liczba zgonów przewyższyła liczbę urodzeń w gminie o 108.

Tabela 5. Liczba zgonów, urodzeń i wskaźnik przyrostu naturalnego w gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
Zgony	178	171	126	147	159
Urodzenia	68	82	61	49	51
Przyrost naturalny	-110	-89	-65	-98	-108
Współczynnik przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów podzielona przez liczbę mieszkańców na 1000 osób)	-11,66	-9,70	-7,10	-10,90	-12,20

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportów o stanie gminy Borne Sulinowo za lata 2020-2024

Współczynnik zgonów w gminie w 2024 roku wyniósł 17,91 zgonów na 1000 mieszkańców gminy (w województwie zachodniopomorskim było to 11,54), podczas gdy współczynnik natężenia urodzeń osiągnął poziom zaledwie 5,75 (w województwie zachodniopomorskim wynosił 5,89).

Dla określenia kondycji rodzin poddano analizie wskaźnik dotyczący zawartych małżeństw. Zgodnie z danymi Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie mieszkańcy gminy w 2024 roku zawarli 33 małżeństwa, co odpowiada 3,71 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to wartość zbliżona do współczynnika natężenia małżeństw w województwie zachodniopomorskim 3,67 i dla Polski, który wyniósł 3,9 na 1000 mieszkańców.

Spadek liczby ludności świadczy o zachodzących zmianach demograficznych w gminie, które są charakterystyczne również dla całego województwa zachodniopomorskiego. Każdego roku odnotowuje się spadek liczby ludności, mniejszą liczbę nowych urodzeń oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. W kontekście uwarunkowań społecznych nie są to zmiany pozytywne, gdyż powodują przede wszystkim spadek liczby osób w wieku produkcyjnym oraz wzrost liczby osób starszych. Polityka społeczna w następnych latach będzie wymagała podjęcia wzmożonych działań na rzecz osób starszych, ale także wyzwań w zakresie wzmacniania atrakcyjności osadniczej i dostosowywania systemu świadczenia usług publicznych – głównie w obszarze polityki społecznej i edukacji.

Średnia wieku mieszkańców gminy w 2024 roku wynosiła 44,8 lat i była porównywalna do średniej wieku w powiecie szczecineckim (43,9 lat), województwie zachodniopomorskim (43,7 lat) oraz w kraju (42,7 lat). Charakterystyczne nie tylko dla gminy Borne Sulinowo jest to, że średnio starsze są kobiety, ich średni wiek w gminie to 45,8 a mężczyzn to 43,7 lat.

Postępujący proces starzenia się lokalnej społeczności staje się nowym wyzwaniem dla pomocy społecznej i ma szczególne znaczenie w kontekście rozwoju dalszej polityki społecznej, która będzie wymuszała podjęcie odpowiednich działań ukierunkowanych na zaspokajanie specyficznych potrzeb osób starszych, w tym wspierania ich w codziennym funkcjonowaniu, organizacji odpowiedniej opieki (usług opiekuńczych, opieki wytchnieniowej, innych form wsparcia w miejscu zamieszkania oraz pomocy w codziennych czynnościach, a w ostateczności w instytucji zapewniającej całodobową opiekę) oraz aktywizowania ich do zachowania jak najdłuższej aktywności społecznej.

W społeczności gminy Borne Sulinowo nie występuje prosta zastępowalność pokoleń. W celu wsparcia młodych ludzi w decyzji o założeniu rodziny i posiadaniu dzieci, konieczne są działania władz wspierające rodzicielstwo. Działania zaplanowane w Strategii będą miały pośredni wpływ na zjawiska demograficzne i stanowić mają uzupełnienie głównych działań podejmowanych na szczeblu gminnym w ramach Strategii Rozwoju Gminy Borne Sulinowo na lata 2020-2029.

2.1.2. Sytuacja gospodarcza w gminie Borne Sulinowo i rynek pracy

Z uwagi na brak dostępności danych statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego z roku 2024, sytuacja na rynku pracy opisana została dla 2023 roku. Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem zarejestrowanych w rejestrze REGON na koniec roku 2023 w gminie Borne Sulinowo wynosiła 526 podmiotów, z czego 337 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 44 nowe podmioty, a 24 podmioty zostały wyrejestrowane.

Z 526 podmiotów gospodarczych 1,5% (8) jako rodzaj działalności deklarowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo. Jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklarowało 20,2% (106) podmiotów, a 78,3% (412) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Borne Sulinowo najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są budownictwo, handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa pojazdów samochodowych, w tym motocykli.

Tabela 6. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne według przeważającego rodzaju prowadzonej działalności na terenie gminy Borne Sulinowo (2023 rok).

Rodzaj prowadzonej działalności	Liczba podmiotów
Budownictwo	72
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	75
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	36
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	22
Przetwórstwo przemysłowe	20
Pozostała działalność	18
Transport i gospodarka magazynowa	18
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	5
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	14

Informacja i komunikacja	15
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	11
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	7
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7
Edukacja	4
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

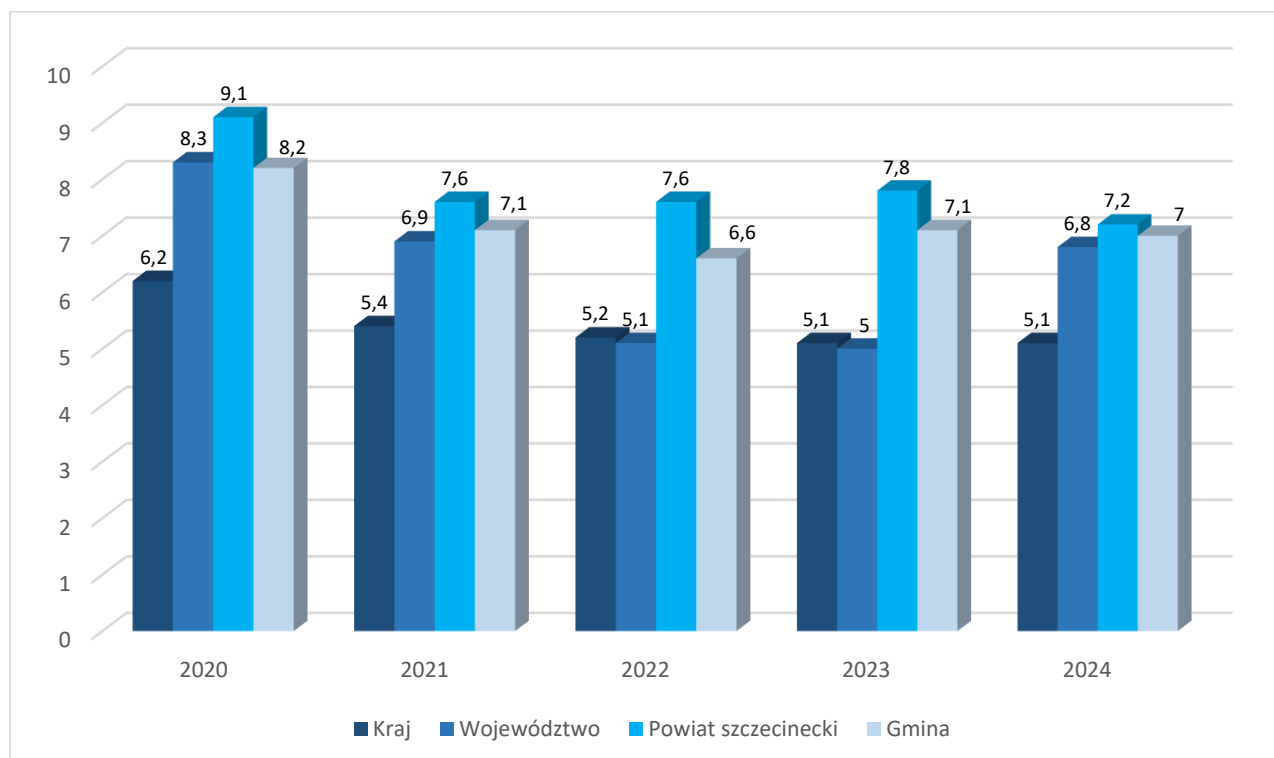
W 2023 roku na terenie gminy działało 514 mikroprzedsiębiorstw (zatrudniających do 9 pracowników), 12 małych przedsiębiorstw (od 10 do 49 zatrudnionych) i tylko 2 średnie przedsiębiorstwa (od 50 do 249 zatrudnionych).

Według ostatnich dostępnych danych Głównego Urzędu Statystycznego w gminie Borne Sulinowo na 1000 mieszkańców pracuje 183 osób podczas gdy dla całego województwa zachodniopomorskiego wskaźnik ten wynosił 222 osób, a dla kraju 259 osób.

W roku 2024 stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Borne Sulinowo wynosiła 7,0% i była nieco niższa niż dla powiatu szczecineckiego (7,2%), ale wyższa niż dla województwa zachodniopomorskiego (6,8%) oraz kraju (5,1%). Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych z gminy Borne Sulinowo na koniec 2024 roku wynosiła 377 osób (w powiecie szczecineckim zarejestrowanych osób bezrobotnych było 3074), z czego 64% stanowiły kobiety, a 36% mężczyźni.

Jak wynika z danych zamieszczonych przez Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku w rocznych raportach z działalności na przestrzeni lat 2020 - 2024 szacunkowa stopa bezrobocia w gminie Borne Sulinowo uległa nieznacznemu zmniejszeniu - z 8,2% do 7,0%, przy czym w 2022 roku była najniższa i wynosiła 6,6%. Zatem, chociaż na przestrzeni 4 lat bezrobocie w gminie spadło, to od 2022 roku do 2024 roku wzrosło o 0,4% (w 2023 roku wynosiło 7,1%).

Wykres 3. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Borne Sulinowo w porównaniu do powiatu szczecineckiego, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2020-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku – Raporty z działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku za lata 2020-2024

Na przestrzeni analizowanego okresu, zgodnie z zaprezentowanymi danymi na powyższym wykresie, stopa bezrobocia w kraju, w województwie zachodniopomorskim oraz gminie Borne Sulinowo uległa spadkowi. Udział osób bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym (stopa bezrobocia rejestrowanego) w gminie Borne Sulinowo wynosił kolejno: w roku 2020 – 8,2%, w roku 2021 – 7,1%, w roku 2022 – 6,6%, w 2023 roku – 7,1%, a w 2024 roku 7,0%. W 2024 roku bezrobocie w powiecie szczecineckim było wyższe o 0,2%. Stopa bezrobocia w województwie i kraju była jednak niższa niż w gminie Borne Sulinowo.

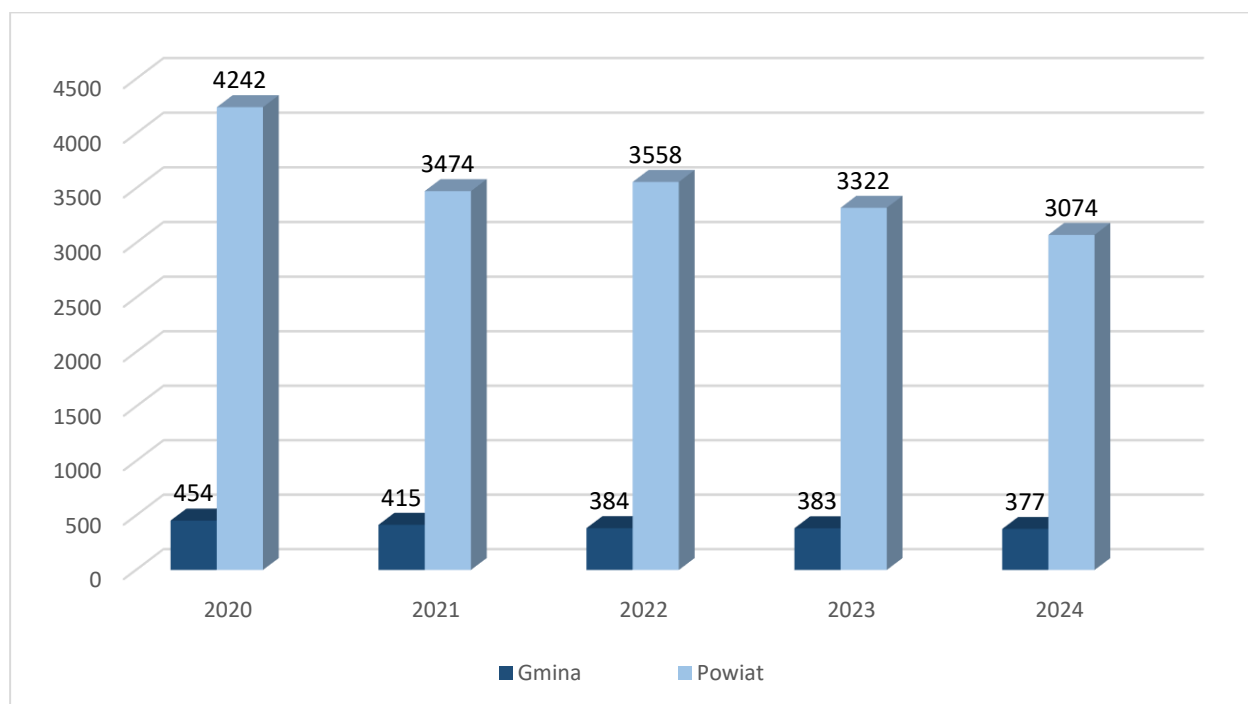
Większość gmin województwa zachodniopomorskiego to obszary zdegradowane, o ograniczonym dostępie do usług publicznych i infrastruktury. W wielu wsiach, do czasu transformacji ustrojowej (i jeszcze kilka lat po niej) funkcjonowały Państwowe Gospodarstwa Rolne (PGR), w których zatrudnienie znajdowała większość mieszkańców. Nieliczni prowadzili własne, najczęściej niewielkie gospodarstwa rolne, które z czasem stawały się nieopłacalne. Po likwidacji PGR-ów wielu ich byłych pracowników nie potrafiło się odnaleźć w nowej rzeczywistości rynkowej (często były to osoby słabo wykształcone, bez kwalifikacji zawodowych) stając się

osobami bezrobotnymi, popadając w ubóstwo, szukającymi wsparcia w ośrodkach pomocy społecznej (najczęściej finansowego).

Kolejne pokolenie, nie mając perspektyw zatrudnienia i rozwoju opuściło wieś wyjeżdżając do miast i poza granice kraju. Ci, którzy pozostali, nierzadko są słabo wykształceni i nie posiadają kwalifikacji zawodowych odpowiadających potrzebom rynku pracy. Niedopasowanie kwalifikacji, brak wykształcenia w połączeniu ze słabym skomunikowaniem miejscowości wiejskich uniemożliwiającym łatwy dostęp do zakładów pracy położonych w innych miejscowościach stanowi główną przyczynę bezrobocia, w szczególności na terenach wiejskich.

Bezrobocie, szczególnie długotrwałe, niesie za sobą negatywne skutki społeczne, wśród których najczęściej wymienia się: ubóstwo, wykluczenie społeczne, niską samoocenę, problemy rodzinne oraz problemy natury psychicznej (depresję), bezdomność, a często także wzrost przestępczości i zjawisk patologii społecznej jak: alkoholizm, narkomania, itp. Wysokie bezrobocie w regionie pociąga za sobą wysokie koszty związane z utrzymaniem osób bezrobotnych oraz służb zajmujących się ich problemami i obsługą.

Wykres 4. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych z gminy Borne Sulinowo w porównaniu do osób bezrobotnych z powiatu szczecineckiego w latach 2020-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku

Tabela 7. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy z gminy Borne Sulinowo w 2024 roku.

Liczba bezrobotnych ogółem	377
W tym kobiety	226
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	82

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Szczecinku

Na koniec 2024 roku liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w powiecie szczecineckim wynosiła 3074 osób. Liczba osób bezrobotnych z gminy Borne Sulinowo stanowiła 12% ogółu bezrobotnych.

2.1.3. Edukacja publiczna

Na obszarze gminy Borne Sulinowo funkcjonują 4 szkoły podstawowe z oddziałami przedszkolnymi oraz 1 liceum ogólnokształcące. Gmina Borne Sulinowo jest organem prowadzącym dla:

1. Szkoły Podstawowej im. Jana Nowaka - Jeziorańskiego w Bornem Sulinowie;
2. Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Jeleniu;
3. Szkoły Podstawowej im. Marii Konopnickiej w Juchowie;
4. Szkoły Podstawowej im. Pierwszych Osadników w Łubowie;
5. Liceum Ogólnokształcącego im. Bohaterów Oflagu II D w Bornem Sulinowie.

Do szkół podstawowych w roku szkolnym 2023/2024 uczęszczało 567 uczniów, a do oddziałów przedszkolnych 92 dzieci. Do liceum ogólnokształcącego uczęszczało 77 uczniów.

Dla uczniów dojeżdżających do szkół podstawowych z okolicznych miejscowości zapewniony jest bezpłatny przejazd autobusami.

Poza zatwierdzonymi w arkuszach organizacyjnych szkół godzinami zajęć dydaktycznych wynikających z ramowego planu nauczania, we wszystkich szkołach realizowano zajęcia dodatkowe wspomagające pracę z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. W roku

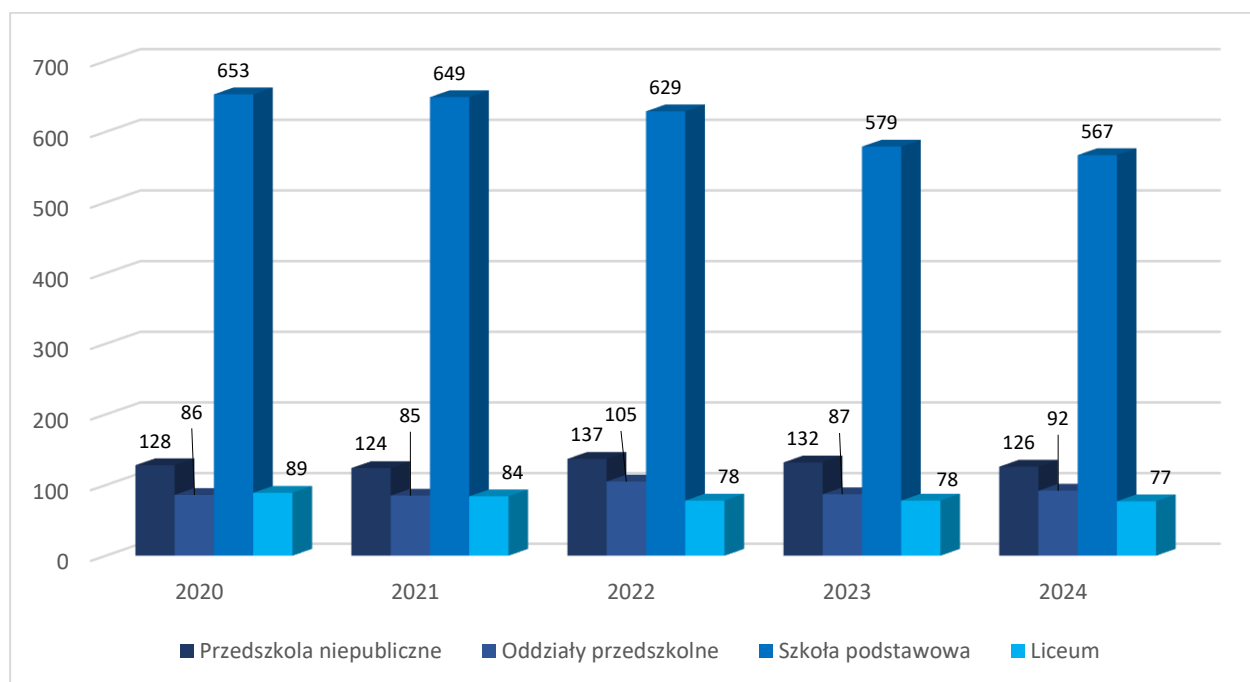
szkolnym 2023/2024, odbyło się w rozliczeniu tygodniowym 276 godzin tego typu zajęć. Uczniowie szkół podstawowych mają zapewnioną opiekę pedagoga szkolnego, nauczyciela wspomagającego oraz opiekę pielęgniarską. W trakcie roku szkolnego organizowane są wycieczki edukacyjne i kulturalne. Uczniowie biorą udział w akcjach ekologicznych i charytatywnych organizowanych przez społeczność szkolną i pozaszkolną oraz w konkursach sportowych i konkursach wiedzy odnosząc sukcesy, również na szczeblu krajowym.

Większość klas wyposażona jest w tablice multimedialne i monitory interaktywne wspierające w nauce. Uczniowie mają do dyspozycji boiska trawiaste, asfaltowe oraz place zabaw, sale gimnastyczne i halę miejską.

Na terenie gminy działają następujące niepubliczne przedszkola:

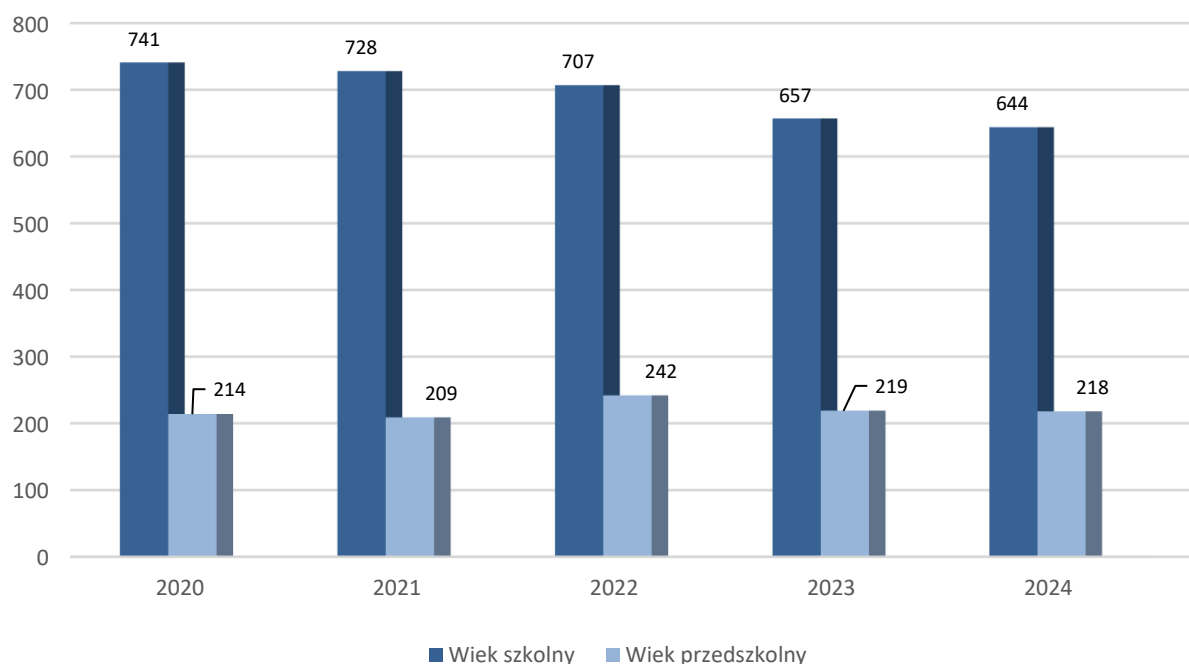
1. Przedszkole niepubliczne "Jedyneczka" w Bornem Sulinowie;
2. Niepubliczne przedszkole "Małe Przedszkole" w Łubowie.

Wykres 5. Liczba dzieci w placówkach edukacyjnych w gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie

Wykres 6. Liczba dzieci w szkołach (podstawowych i liceum) na przestrzeni lat 2020-2024 w Gminie Borne Sulinowo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie

Na przestrzeni lat zaobserwować można spadek liczby dzieci w wieku szkolnym – niemal o 100 w 2024 roku w porównaniu do 2020 roku (spadek o 13%). Liczba dzieci w wieku przedszkolnym utrzymuje się na zbliżonym poziomie – z wyjątkiem wzrostu w 2022 roku, kiedy to przyjęto dzieci z Ukrainy przybyłe do Polski w związku z konfliktem zbrojnym na terenie tego kraju.

2.1.4. Mieszkalnictwo

Na terenie gminy Borne Sulinowo, według danych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2023 znajdowało się 4367 mieszkań – w 2020 roku było ich 4291. Zauważyć można więc niewielki przyrost tej liczby na przestrzeni 4 lat. Średnio na 1000 mieszkańców gminy przypadało 474,10 mieszkań i jest to więcej niż dla powiatu szczecineckiego (wskaźnik wynosił 413,10), województwa zachodniopomorskiego (438,80) i dla kraju (419,30). Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła 69,30 m², a w przeliczeniu na jedną osobę 32,80 m², co jest wynikiem zbliżonym to wartości obowiązujących w powiecie szczecineckim, województwie zachodniopomorskim i w kraju.

W 2023 roku w gminie Borne Sulinowo oddanych do użytku zostało 29 mieszkań, co na 1000 mieszkańców gminy daje wskaźnik wynoszący 3,13 – w porównaniu, dla powiatu wynosił on 3,40, dla województwa 6,08, a dla kraju 5,88.

Zdecydowana większość mieszkańców korzysta z instalacji wodociągowej, tj. 97,46% - w porównaniu wartość ta dla powiatu szczecineckiego wynosi 98,95%.

94,44% mieszkań posiada łazienkę (w powiecie 95,38%), a 95,40% ustęp spłukiwany (w powiecie 96,90%). Centralne ogrzewanie stosowane jest w 89,35% mieszkań (w powiecie 87,86%), a tylko 4,83% gospodarstw domowych posiada instalację gazu sieciowego (w powiecie 54,01%).

Polityka mieszkaniowa gminy uregulowana jest Uchwałą Nr XXXVII/568/2021 Rady Miejskiej w Bornem Sulinowie z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie przyjęcia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy Borne Sulinowo na lata 2022-2026. Zadaniem obligatoryjnym gminy jest tworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych mieszkańców gminy Borne Sulinowo przy wykorzystaniu gminnego zasobu mieszkaniowego, w tym:

- 1) zapewnienia mieszkańcom lokali w ramach najmu socjalnego oraz lokali zamiennych;
- 2) zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskich dochodach.

Tabela 8. Liczba mieszkań komunalnych i socjalnych w latach 2020-2024 w Gminie Borne Sulinowo

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba mieszkań komunalnych	42	40	37	34	31
Liczba mieszkań socjalnych	37	37	37	37	37
Liczba złożonych wniosków o mieszkanie komunalne/socjalne	54	46	39	43	44
Liczba wniosków rozpatrzonych (oczekujących na przydział mieszkania)	8	13	6	3	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej i Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie

Gospodarstwom domowym, które ze względu na swoją trudną sytuację ekonomiczną nie są w stanie pokrywać całości kosztów związanych z utrzymaniem mieszkania, świadczona jest pomoc w formie dodatku mieszkaniowego (przyznawanego na wniosek zainteresowanego).

W gminie Borne Sulinowo zadanie realizowane jest przez Ośrodek Pomocy Społecznej w ramach zadania własnego – środki na wypłaty dodatków mieszkaniowych przekazuje Gmina.

Wydatki poniesione na dodatki mieszkaniowe w roku 2024 wynosiły 332.057,40 zł – w porównaniu w 2020 roku wynosiły one 223.529,94 zł.

2.1.5. Kultura

Za działalność kulturalną na terenie gminy Borne Sulinowo odpowiedzialne są przede wszystkim gminne instytucje kultury: Miejska Biblioteka Publiczna oraz Centrum Kultury i Rekreacji (CKiR). Ich działalność wspomagana jest przez działający przy Ośrodku Pomocy Społecznej Klub Senior+, koła i stowarzyszenia z terenu gminy.

Ośrodki kulturalne realizują swoje cele statutowe wpisujące się w założenia Strategii Rozwoju Gminy Borne Sulinowo na lata 2020 – 2029 poprzez przede wszystkim:

- organizowanie wystaw artystycznych, przedstawień teatralnych oraz koncertów,
- organizowanie imprez kulturalnych i okolicznościowych, takich jak np.: Dzień Chleba i Miodu, dożynki gminne, imprezy okolicznościowe np. Dzień Kobiet, Dzień Dziecka, itp.,
- prowadzenie zajęć i warsztatów artystycznych oraz kół zainteresowań,
- prowadzenie i organizowanie działalności zespołów muzycznych, tanecznych oraz folklorystycznych,
- organizowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży podczas ferii zimowych oraz letnich, a także podczas roku szkolnego,
- wspieranie wolontariatu, prowadzenie aukcji, kwest i aukcji charytatywnych,
- wspieranie inicjatyw społecznych związanych z kulturą,
- promowanie gminy.

Miejska Biblioteka Publiczna ma swoją siedzibę w Bornem Sulinowie oraz filie w największych wsiach gminy: Łubowie, Silnowie i Radaczu.

Działalność Biblioteki to, oprócz promowania wiedzy i czytelnictwa w różnorodnych formach, również podejmowanie inicjatyw aktywizujących i integrujących lokalną społeczność,

angażowanie dzieci i młodzieży w realizację projektów w celu budowania ich kompetencji społecznych. Biblioteka prowadzi ponadto działalność informacyjną i popularyzatorską związaną z regionem, np.:

- organizowanie wystaw malarstwa, fotografii i rzeźby lokalnych twórców działających w stowarzyszeniach,
- promowanie twórczości pisarskiej lokalnych twórców; organizowanie spotkań autorskich, w tym z pisarzami piszącymi o Bornem Sulinowie i najbliższej okolicy,
- promowanie twórczości lokalnych zespołów ludowych poprzez organizację różnych wydarzeń o charakterze lokalnym i zapraszanie lokalnych twórców,
- udostępnianie przewodników i map dotyczących regionu,
- w ramach prowadzonego przez bibliotekę Centrum Informacji Turystycznej, prowadzenie działalności popularyzatorskiej i przewodnickiej po regionie (oprowadzanie wycieczek grup zorganizowanych oraz obsługa klienta indywidualnego).

Miejska Biblioteka Publiczna w Bornem Sulinowie czynnie uczestniczy w realizacji wielu imprez organizowanych w gminie mających na celu wypełnianie zadań statutowych nie tylko w zakresie czytelnictwa i jego promocji, ale także w zakresie zaspokajania potrzeb i aspiracji kulturalnych, popularyzacji nauki i wychowywania przez sztukę.

Działania w sferze kultury fizycznej i sportu w gminie Borne Sulinowo realizowane są przez Centrum Kultury i Rekreacji. Infrastruktura Centrum obejmuje halę sportową w m. Borne Sulinowo, świetlice wiejskie oraz place zabaw i boiska Orlik.

Przy współpracy ze szkołami, klubami sportowymi i stowarzyszeniami możliwe jest realizowanie działań w obszarze promowania aktywności fizycznej i sportu, w szczególności wśród dzieci i młodzieży. Centrum Kultury i Rekreacji odpowiada za organizację zajęć stałych dla dzieci (bezpłatnych) oraz treningi indywidualne, ale również za cykliczne imprezy sportowo – rekreacyjne. Zajęcia i imprezy skierowane są zarówno do dzieci, młodzieży, jak i dorosłych. W 2024 roku zajęcia sportowe dla dzieci i młodzieży organizowane były również w okresach międzyświątecznych, kiedy placówki edukacyjne były zamknięte.

W 2024 roku Centrum Kultury i Rekreacji we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną organizował szereg zajęć pozalekcyjnych w ramach ponadgminnych zajęć kulturalnych dla dzieci

i młodzieży z miasta i gminy Borne Sulinowo, m.in. warsztaty i zajęcia teatralne, warsztaty krawieckie dla najmłodszych, warsztaty ceramiki, zajęcia plastyczne wykorzystujące szeroki wachlarz technik, zajęcia kreatywne. Zajęcia prowadzone były w siedzibie i 8 świetlicach wiejskich Centrum Kultury i Rekreacji oraz w filii Miejskiej Biblioteki Publicznej w Silnowie. Zajęcia odbywały się od lutego do grudnia 2024 r. – łącznie przeprowadzono 105 zajęć.

Istotnym ogniwem upowszechniania kultury w gminie Borne Sulinowo są Koła Gospodyń Wiejskich, które działają w m. Borne Sulinowo, Łubowo, Juchowo, Jeleń, Piława, Krągi i Rakowo. W gminie działają również liczne kluby i stowarzyszenia, które nie tylko promują gminę, ale także działają na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych, kultury i rekreacji czy sportu.

Niewątpliwym atutem gminy jest historia Bornego Sulinowa, która wykorzystywana jest do promowania miasta, ale również promowania własnej oferty i przyciągania turystów z dalszych rejonów Polski przez lokalnych przedsiębiorców.

Przed i w czasie II wojny światowej w Bornem Sulinowie stacjonowały wojska niemieckie, a na pobliskich terenach utworzono poligon wojskowy. We wrześniu 1939 roku w okolicach Bornego Sulinowa utworzono obóz jeniecki – początkowo przejściowy (*Dulag*), a od 9 listopada dla szeregowców - Stalag. Obóz ten funkcjonował do 1 czerwca 1940, po czym został przekształcony na oficerski Oflag II D Gross-Born.

Po zakończeniu wojny, miasto i poligon przejęte zostały przez armię radziecką. Nieopodal Bornego Sulinowa na zamkniętym terenie w Brzeźnicy znajdował się jeden z magazynów radzieckiej broni nuklearnej przechowywanej na terenie Polski, przeznaczonej do użycia (według planów operacyjnych) w czasie wojny z Zachodem – również przez Wojsko Polskie. W okolicznych lasach do dziś pozostały schrony po przewoźnych wyrzutniach SS-20⁸. Amatorzy grzybów do dziś mogą natknąć się na elementy różnego rodzaju pocisków.

W kwietniu 1993 roku (w 1992 roku wojska radzieckie opuściły Borne Sulinowo) miasto zostało przekazane polskim władzom cywilnym. Po oficjalnym otwarciu miejscowości 5 czerwca 1993 r., 2 października został jej nadany przez Radę Ministrów RP status miasta i rozpoczął się proces jego zasiedlania.

⁸https://pl.wikipedia.org/wiki/Borne_Sulinowo

Spacerujący po mieście mogą dziś zobaczyć budynki, w których mieszkali znani im z historii niemieccy i radzieccy dowódcy.

Militarna przeszłość Bornego Sulinowa stanowi jego niewątpliwy atut. Na szczególną uwagę zasługuje organizowany co roku przez lokalne Stowarzyszenie Miłośników Militarnej Historii Bornego Sulinowa, jeden z największych tego typu w Europie, Zlot Pojazdów Militarnych. Masowa impreza trwa 4 dni i przyciąga tysiące miłośników militariów i nie tylko.

2.1.6. Turystyka, sport i rekreacja

Gmina Borne Sulinowo posiada wspaniałe walory przyrodnicze i turystyczne. Na jej terenie znajduje się 57 jezior o powierzchni większej od 1 hektara. Samo Borne Sulinowo położone jest nad malowniczym jeziorem Pile. Czyste powietrze i wody jezior sprawiają, że tereny gminy są atrakcyjne dla turystów szukających zacisznego miejsca umożliwiającego obcowanie z przyrodą, biwakowiczów i wędkarzy. Przepływająca przez gminę rzeka Piława umożliwia amatorom spływów kajakowych przepłynięcie do Zalewów Nadarzyckich (które położone są już w sąsiednim województwie wielkopolskim). Dzięki gęstemu zalesieniu terenów gminnych i różnorodności biologicznej lasów w okresie letnio-jesiennym zauważalny jest napływ amatorów grzybobrania.

Na terenach dawnego poligonu wojskowego utworzyły się wrzosowiska, które są jednymi z największych w Polsce. Na ich terenie utworzono florystyczny **rezerwat przyrody „Diabelskie Pustacie”** o powierzchni 932,53 ha.

Gmina Borne Sulinowo oferuje mieszkańcom i turystom obiekty sportowe zlokalizowane w mieście i miejscowościach wiejskich:

- stadion miejski w Bornem Sulinowie wraz z dodatkowym boiskiem piłkarskim,
- stadion piłkarski w Łubowie,
- wielofunkcyjna hala sportowa w budynku Centrum Kultury i Rekreacji,
- kompleks sportowy „Moje Boisko Orlik 2012” ze sztucznym oświetleniem składający się z boiska do piłki nożnej ze sztucznej trawy oraz wielofunkcyjnego boiska o nawierzchni z poliuretanu wyposażone w kosze do koszykówki,
- kort tenisowy oraz boisko do gry w squasha,
- skatepark,

- strefy sportowo-rekreacyjne,
- plażowe boiska do gry w siatkówkę,
- place zabaw i ćwiczeń na powietrzu.

Na terenie gminy działają kluby sportowe, których celem jest popularyzacja kultury fizycznej i sportu:

- Ludowy Klub Sportowy ORZEŁ Łubowo,
- Klub Sportowy PIONIER 95 Borne Sulinowo,
- Miejski Klub Sportowy „Wrzos” Borne Sulinowo,
- Uczniowski Ludowy Klub Sportowy TAEKWONDO,
- Klub Sportowy BORBUL Borne Sulinowo,
- Uczniowski Klub Sportowy „Orlik”,
- Akrobatyczny Ludowy Klub Sportowy Borne Sulinowo,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Lotnictwa Turystyczno-Sportowego,
- Aeroklub Rzeczypospolitej Polskiej,
- Polski Związek Wędkarski, Koło w Bornem Sulinowie,
- Uczniowski Klub Sportowy „ASTRON” przy Zespole Szkół w Bornem Sulinowie.

W planach ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Borne Sulinowo na lata 2020-2029 w działaniach wyznaczonych do realizacji celu strategicznego pod nazwą „Czyste środowisko naturalne źródłem zdrowia i dobrostanu mieszkańców” wyznaczono kierunki, które niewątpliwie przyczynią się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy. Są to m.in.:

- zmniejszenie emisji hałasu i spalin poprzez budowę, przebudowę i remont dróg,
- usuwanie i unieszkodliwianie azbestu z terenu gminy,
- dofinansowanie modernizacji indywidualnych źródeł ciepła,
- termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej,
- montaż instalacji fotowoltaicznych na potrzeby budynków użyteczności publicznej,
- modernizacja i budowa sieci oświetleniowej na terenie gminy z wykorzystaniem technologii energooszczędnych oraz odnawialnych źródeł energii,
- rewitalizacja gruntów zdegradowanych i rozwój obszarów zielonych na terenie gminy,
- rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,

- podejmowanie i promowanie działań proekologicznych zmierzających do minimalizacji wytwarzania i wprowadzania odpadów do środowiska naturalnego,
- podejmowanie i promowanie działań proekologicznych zmierzających do minimalizacji wytwarzania i wprowadzania odpadów do środowiska naturalnego,
- realizacja celów „Strategii Marki Własnej” opartej o turystykę i oryginalną historię Gminy Borne Sulinowo w połączeniu z walorami krajobrazowymi i ekologią,
- budowa ścieżek edukacyjno-ekologicznych,
- wytyczanie szlaków turystycznych i budowa tras rowerowych.

2.1.7. Ekonomia społeczna i organizacje pozarządowe

Ważnym filarem społeczeństwa obywatelskiego jest wysoki poziom aktywności i zaangażowania społecznego mieszkańców. Aktywność przejawiać się może w tworzeniu i działalności mieszkańców w podmiotach ekonomii społecznej oraz organizacjach pozarządowych.

Ekonomia społeczna to sektor gospodarki, gdzie działalność ekonomiczna ma służyć celom społecznym, a nie zyskowi. Jej głównym zadaniem jest integrowanie społeczne i zawodowe osób zagrożonych wykluczeniem, a także świadczenie usług użyteczności publicznej. To sfera będąca przejawem aktywności obywatelskiej, w której działalność gospodarcza i pożytku publicznego służy realizacji celów społecznych: zatrudnianiu i reintegracji osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej i zagrożonych wykluczeniem społecznym (w szczególności osób z niepełnosprawnością, bezrobotnych oraz seniorów), wspieraniu samodzielności tych osób oraz odbudowie ich zdolności do pełniejszego uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym, a także działalność na rzecz rozwoju lokalnego.

Cele ekonomii społecznej realizowane są przez podmioty ekonomii społecznej, do których zalicza się:

- podmioty spółdzielcze (spółdzielnie socjalne, spółdzielnie pracy, spółdzielnie inwalidów i spółdzielnie niewidomych, spółdzielnie produkcji rolnej), w których zatrudnia się osoby zagrożone wykluczeniem społecznym,
- jednostki reintegracji społeczno-zawodowej (centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności społecznej), których

głównym celem jest ponowna integracja społeczna i zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym,

- organizacje pozarządowe i podobne podmioty sfery gospodarczej (stowarzyszenia, fundacje, spółki non profit, podmioty kościelne, stowarzyszenia, koła gospodyń wiejskich) działające w sferze pożytku publicznego utworzone w związku z realizacją celu społecznego – zatrudnienie np. inwalidów i niewidomych.

W województwie zachodniopomorskim funkcjonuje Sieć Zachodniopomorska Ośrodków Wsparcia Ekonomii Społecznej (SZOWES) promująca ideę ekonomii społecznej oraz wzmacniająca potencjał lokalnych środowisk i podmiotów ekonomii społecznej. SZOWES skupia cztery Ośrodki Wsparcia Ekonomii Społecznej obejmujące swym oddziaływaniem i wsparciem obszar województwa zachodniopomorskiego. Gmina Borne Sulinowo objęta jest zasięgiem Koszalińskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. - Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej dla regionu szczecineckiego mającego siedzibę w Koszalinie.

Jednym ze sposobów wpływania obywateli na życie publiczne jest działalność w zorganizowanych formach jakimi są organizacje pozarządowe, które często pomagają samorządowi w realizowaniu zadań użytecznych społecznie i wzmacniają kapitał społeczny. Na terenie gminy Borne Sulinowo (tabela 4), istnieje kilkanaście efektywnych organizacji pozarządowych realizujących zadania w różnych obszarach, w tym krzewiących kulturę, integrujących i aktywizujących społeczność.

Tabela 9. Organizacje pozarządowe w gminie Borne Sulinowo.

Lp.	Nazwa organizacji
Organizacje posiadające status OPP	
1	Towarzystwo Przyjaciół Rzeki Piławy
2	Stowarzyszenie „Promyk Nadziei”
3	Fundacja im. Stanisława Karłowskiego
Stowarzyszenia	
1	Borneński Uniwersytet Trzeciego Wieku
2	Stowarzyszenie Miłośników Militarnej Historii Bornego Sulinowa
3	Lokalna Organizacja Turystyczna

4	Stowarzyszenie Trzeźwościowe Klub Abstynenta „Pierwszy Krok”
5	Stowarzyszenie Przyjaciół Zespołu Szkół im. Bohaterów Oflagu II D
6	Stowarzyszenie „Pomost”
7	Ogólnopolskie Stowarzyszenie Tworzących Przyjaciół
8	Stowarzyszenie „Wyprzedzić Czas”
9	Stowarzyszenie „SILNOWO 2020”
10	Stowarzyszenie Rozwoju Wsi Łubowo
11	Stowarzyszenie Miłośników Miejscowości Radacz
12	Stowarzyszenie Kulturalne „FOLKLOR”
13	Fundacja Działająca na Rzecz Lokalnego Środowiska „Po Uśmiech”
14	Stowarzyszenie „Stacja Kultura”
15	Stowarzyszenie „Borneńskie Wrzasy”
16	Stowarzyszenie Be Happy
17	Fundacja Gross Born
18	Stowarzyszenie Dyrektorów Domów Pomocy Społecznej Województwa Zachodniopomorskiego
19	Stowarzyszenie „Nasza Dąbrowica”
Ochotnicze Straże Pożarne	
1	Ochotnicza Straż Pożarna Miasta Bornego Sulinowa
2	Ochotnicza Straż Pożarna w Łubowie
3	Ochotnicza Straż Pożarna w Juchowie
Stowarzyszenia zwykłe	
1	Stowarzyszenie Inicjatyw Społecznych „Kuźnia Talentów”
2	Klub Seniora RELAX
3	Stowarzyszenie Honorowych Dawców Krwi przy Urzędzie Miejskim w Bornem Sulinowie
Koła gospodyń wiejskich	
1	Koło Gospodyń Wiejskich w Łubowie
2	Koło Gospodyń Wiejskich Krągi
3	Koło Gospodyń Wiejskich „Mirabelka” Juchowo
4	Koło Gospodyń Wiejskich w Rakowie

5	Koło Gospodyń Wiejskich Piława w Piławie
6	Koło Gospodyń Wiejskich „Pod Sosnami” w Bornem Sulinowie
7	Koło Gospodyń Wiejskich „Łanie” z Jelenia
Koła terenowe	
1	Polski Związek Wędkarski, Miejskie Koło Terenowe nr 92 w Bornem Sulinowie
2	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Koło Terenowe Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym i Poszkodowanym w Wypadkach Drogowych w Szczecinku
Grupy nieformalne	
1	Klub Aktywnego Seniora przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie
2	Centrum Wolontariatu przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie
3	Babski Klub Optymistek 40+ w Bornem Sulinowie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie

Współpraca Gminy z organizacjami odbywa się na podstawie uchwalanego co rok Programu współpracy Gminy Borne Sulinowo z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Głównym celem programu jest budowanie partnerstwa między administracją publiczną i organizacjami pozarządowymi poprzez wspieranie organizacji pozarządowych w realizacji ważnych celów społecznych. Cele szczegółowe wskazane w programie to:

- umacnianie lokalnych działań, tworzenie warunków do powstawania inicjatyw i struktur funkcjonujących na rzecz społeczności lokalnych,
- umacnianie w świadomości społecznej poczucia odpowiedzialności za siebie, swoje otoczenie, wspólnotę lokalną oraz jej tradycje,
- zwiększanie udziału mieszkańców w rozwiązywaniu lokalnych problemów,
- poprawa jakości życia poprzez pełniejsze zaspokajanie potrzeb społecznych,
- intensyfikacja działań na rzecz dzieci i młodzieży,
- otwarcie na innowacyjność poprzez umożliwienie organizacjom indywidualnego wystąpienia z ofertą realizacji konkretnych zadań publicznych prowadzonych przez samorząd.

Część organizacji korzysta z oferty otwartego konkursu na realizację zadań publicznych ogłaszanych przez Burmistrza Bornego Sulinowa w ramach Programu współpracy Gminy Borne Sulinowo z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Zadania publiczne zlecane były również w trybie tzw. „małych grantów” (zgodnie z art. 19a ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, który dopuszcza możliwość złożenia przez organizacje pozarządowe ofert z pominięciem otwartego konkursu ofert).

Na realizację zadań publicznych w 2024 roku w ramach otwartego konkursu ofert przeznaczono łącznie kwotę 251.500,00 zł. Kwota dofinansowania organizacji udzielona w trybie pozakonkursowym, tj. na zasadach tzw. „małego grantu” wyniosła łącznie 39.637,52 zł dla 20 realizatorów.

Organizacje pozarządowe oraz podmioty ekonomii społecznej, które działają na rzecz społeczności lokalnej stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych.

Na terenie gminy nie działają warsztaty terapii zajęciowej – osoby posiadające odpowiednie orzeczenie zainteresowane tą formą wsparcia jeżdżą do oddalonego o 20 km Szczecinka. Obecnie podjęte zostały działania przez Starostwo Powiatowe w Szczecinku w celu utworzenia Warsztatów Terapii Zajęciowej w Bornem Sulinowie, do którego docelowo uczęszczać mają 24 osoby. Planuje się ich uruchomienie w sierpniu 2026 roku.

2.1.8. Promocja i ochrona zdrowia

Na terenie gminy funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej w Bornem Sulinowie oraz Ośrodek Zdrowia w Łubowie i Ośrodek Zdrowia w Silnowie. W 2024 roku świadczenia zdrowotne w zakresie porad lekarskich i badań profilaktycznych realizowane były w ramach podstawowej opieki zdrowotnej przez pięciu lekarzy POZ oraz lekarza pediatrę. Zespół Opieki Zdrowotnej w Bornem Sulinowie realizuje programy profilaktyki na rzecz mieszkańców finansowane z funduszy Narodowego Funduszu Zdrowia, środków własnych oraz płatnych przez pacjentów, jak np. pobieranie materiału z szyjki macicy do przesiewowego badania

cytologicznego (z badań skorzystało ogółem 687 kobiet); profilaktyka próchnicy zębów dzieci - fluoryzacja (w 2024 roku objęła 435 dzieci); badania wzroku dla mieszkańców z terenu gminy.

W 2024 roku (od 30 czerwca) w gminie Borne Sulinowo ruszył Program polityki zdrowotnej „Rehabilitacja lecznicza seniorów - mieszkańców gminy Borne Sulinowo na lata 2024-2026”, który oferuje bezpłatne zabiegi dla mieszkańców gminy po 65. roku życia, z ograniczeniem do 85 osób. Program realizowany jest przez Centrum Rehabilitacji SM Sp. z o.o., a jego celem jest poprawa sprawności ruchowej seniorów. Działanie finansowane jest z budżetu gminy – przewidziano finansowanie na poziomie 40.000,00 zł w każdym roku.

W gminie Borne Sulinowo (w mieście) znajdują się dwie apteki.

Szpitałem położonym najbliżej gminy Borne Sulinowo jest Szpital w Szczecinku. Dla pacjentów w szpitalu wykonywane są wszystkie badania wymagane przez Narodowy Fundusz Zdrowia, związane z przebywaniem pacjenta na danym oddziale szpitalnym. Szpital udziela świadczeń medycznych na zasadzie skierowań od lekarzy POZ i lekarzy specjalistów. Świadczenia udzielane są też przez SOR w stanach nagłych, wymagających natychmiastowej interwencji medycznej. Nocna i świąteczna opieka zdrowotna również świadczona jest w Szpitalu w Szczecinku.

Ochrona zdrowia na terenie gminy jest problemem często sygnalizowanym przez mieszkańców w przeprowadzonych badaniach ankietowych na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych – w szczególności sygnalizowany jest ograniczony dostęp do specjalistów oraz specjalistycznych usług medycznych.

Analiza danych z rocznych sprawozdań w zakresie usług społecznych obejmujących promocję i ochronę zdrowia przekazywanych na potrzeby sporządzania przez Ośrodek rocznej oceny zasobów społecznych pozwala na stwierdzenie, że zarówno zakład opieki zdrowotnej, jak i jednostki oświatowe w gminie Borne Sulinowo rzadko prowadzą warsztaty czy szkolenia oraz różnego rodzaju akcje informacyjne dotyczące problemów zdrowotnych mieszkańców gminy, a w szczególności coraz częstszych problemów wśród dzieci i młodzieży (depresje, problemy z niedostosowaniem społecznym, nikotynizm, używanie alkoholu i środków odurzających). Jest to obszar, który wymaga wzmocnienia działań służb i jednostek mających nie tylko odpowiednią

wiedzę z zakresu profilaktyki zdrowia, ale również możliwości dotarcia do odpowiednich grup odbiorców.

2.1.9. Bezpieczeństwo

Utrzymanie bezpieczeństwa i porządku publicznego jest zadaniem Policji. Podstawowym filarem zapewnienia bezpieczeństwa na terenie gminy Borne Sulinowo jest Komenda Powiatowa Policji w Szczecinku – w Bornem Sulinowie znajduje się podległy jej Komisariat Policji. Działania Policji wspierane są przez Straż Miejską z Bornego Sulinowa.

Wsparcie w lokalnych działaniach zapewniają Ochotnicze Straże Pożarne w Bornem Sulinowie, Łubowie i Juchowie.

W oparciu o dane statystyczne udostępniane przez Główny Urząd Statystyczny, w gminie Borne Sulinowo w 2023 roku stwierdzono szacunkowo 124 przestępstwa. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 13,38 przestępstwa. Jest to wartość znacznie mniejsza od wartości dla województwa zachodniopomorskiego oraz znacznie mniejsza od średniej dla całej Polski.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw dla wszystkich przestępstw ogółem w gminie Borne Sulinowo wynosi 78,90% i jest znacznie większy od wskaźnika wykrywalności dla województwa zachodniopomorskiego oraz znacznie większy od tego wskaźnika dla całej Polski. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców gminy Borne Sulinowo najwięcej stwierdzono przestępstw przeciwko mieniu - 6,98 (wykrywalność 64%) oraz o charakterze kryminalnym - 7,95 (wykrywalność 76%). W dalszej kolejności odnotowano przestępstwa o charakterze gospodarczym - 3,14 (71%), drogowe - 1,40 (99%) oraz przeciwko życiu i zdrowiu - 0,30 (100%).

Tabela 10. Dane dotyczące przestępczości w Gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2023.

	2020	2021	2022	2023
Przestępstwa kryminalne	82	79	69	74
Przestępstwa w ruchu drogowym (nietrzeźwi kierowcy, złamanie zakazu, cofnięcie uprawnień)	18	17	14	13
Przestępstwa przeciwko mieniu	54	59	50	65
Przestępstwa gospodarcze	14	21	21	29
Przestępstwa przeciwko zdrowiu i życiu	3	3	2	3
Razem	124	128	111	124

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

Z danych zawartych w powyższej tabeli wynika, że w latach 2020-2023 liczba przestępstw popełnionych na terenie gminy Borne Sulinowo ulegała nieznacznym wahaniom utrzymując się na podobnym poziomie. Największy odsetek przestępstw stanowią przestępstwa kryminalne (60% w 2024 roku) oraz przestępstwa przeciwko mieniu (52% w 2024 roku).

W badaniach ankietowych przeprowadzonych na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych zdecydowana większość mieszkańców wskazała, że czuje się bezpiecznie w miejscu zamieszkania.

2.2. Działalność Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są oni w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy Borne Sulinowo jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie, którego zadania wynikają wprost z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie realizował wiele działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. Działalność Ośrodka skupiała się wokół trzech kluczowych obszarów:

- realizacja statutowych zadań określonych w wyżej wymienionych ustawach,
- podejmowanie inicjatyw w kierunku zmiany wizerunku pomocy społecznej,
- promowanie i realizowanie projektów stanowiących odpowiedź na potrzeby mieszkańców gminy Borne Sulinowo.

Wszystkie zadania realizowane przez Ośrodek wpisują się w Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych dla gminy Borne Sulinowo na lata 2017-2025 przyjętą Uchwałą Nr XXXII/333/2017 Rady Miejskiej w Bornem Sulinowie z dnia 9 lutego 2017 r.

Ośrodek realizuje zadania własne gminy, zadania zlecone przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznanych potrzeb gminy oraz wynikających z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. Ośrodek realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wykonując zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się natomiast ustaleniami z władzami gminy oraz uchwałami Rady Miejskiej. Do zadań Ośrodka Pomocy Społecznej z zakresu pomocy społecznej w szczególności należy:

- praca socjalna,
- przyznawanie i wypłacanie świadczeń,
- prowadzenie i rozwój niezbędnej infrastruktury socjalnej,
- analiza i ocena zjawisk, które rodzą zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej,
- rozwijanie nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb,
- realizacja zadań, które wynikają z rozeznanych potrzeb społecznych.

Zadania realizowane przez Ośrodek wykraczają poza obszar pomocy społecznej. Od 2004 roku (a więc od wejścia w życie odpowiednich regulacji) Ośrodek realizuje zadania z zakresu świadczeń rodzinnych. Ponadto pracownicy Ośrodka zajmują się sprawami z zakresu świadczeń z funduszu alimentacyjnego i prowadzenia działań wobec dłużników alimentacyjnych (wcześniej zaliczki alimentacyjne), dodatków mieszkaniowych, stypendiów i zasiłków szkolnych. Na przestrzeni lat Ośrodek zajmował się również takimi zadaniami jak świadczenia wychowawcze, świadczenia

„Dobry Start”, zasiłki dla opiekunów, dodatki energetyczne, dodatki węglowe, dodatki dla gospodarstw domowych, dodatki osłonowe, refundacja podatku Vat, dodatki elektryczne. Niektóre z wymienionych zadań był jednorazowymi, niemniej ich realizacja wiązała się z odpowiedzialnością, a od pracowników wymagała doksztalcania i zdobywania nowej wiedzy.

Kadra Ośrodka liczy 28 osób, w tym 5 pracowników socjalnych i 1 asystenta rodziny oraz 8 opiekunek środowiskowych.

Zgodnie z art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej ośrodek pomocy społecznej powinien zatrudniać pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny na 2 tys. mieszkańców. Według stanu na koniec 2024 roku gminę Borne Sulinowo zamieszkiwało 8877 mieszkańców, zatem zatrudnienie pracowników socjalnych odpowiada regulacjom ustawowym.

Poza zadaniami objętymi zakresem czynności pracownicy Ośrodka pracują w Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Zespole Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej, Komisji Mieszkaniowej. Współpracują z Policją i Strażą Miejską, funkcjonującymi na terenie gminy instytucjami, organizacjami społecznymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami i związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami prawnymi i fizycznymi w celu właściwej realizacji powierzonych zadań.

Ośrodek, oprócz zadań wynikających z ustawy o pomocy społecznej oraz innych ustaw, które otrzymał do realizacji, realizuje niżej wymienione programy rządowe i gminne:

- Program Korpus Wsparcia Seniorów,
- Program wieloletni Senior +,
- Program „Posiłek w szkole i w domu”,
- Program Opieka 75+,
- Program Opieka Wytchnieniowa,
- Program Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością,
- Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej dla Gminy Borne Sulinowo,
- Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Borne Sulinowo.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest główną instytucją udzielającą wsparcia mieszkańcom gminy Borne Sulinowo. W jego strukturach działa Klub Senior + oraz Placówka

Wsparcia Dziennego „Przystanek Radość”. W Ośrodku działa ponadto Interdyscyplinarny Zespół ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. Mieszkańcy mogą skorzystać z pomocy psychologa w Punkcie Konsultacyjnym, który dostępny jest 3 razy w miesiącu przez 7 godzin oraz z poradnictwa prawnego w ramach współpracy gminy z powiatem.

W Bornem Sulinowie mieści się Dom Pomocy Społecznej o zasięgu powiatowym, do którego mogą być kierowane osoby, które ze względów zdrowotnych wymagają stałej całodobowej opieki, a ze względów rodzinnych i społecznych są tej opieki pozbawione. Oczywiście Ośrodek kieruje osoby również do innych, położonych poza terenem gminy, domów pomocy społecznej biorąc pod uwagę specyfikę potrzeb osoby kierowanej.

Ponadto mieszkańcy gminy mogą korzystać z pomocy jednostek usytuowanych poza gminą, które obejmują swoim wsparciem jej teren. Są to m. in.:

- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna przy ul. Wiatracznej 1 w Szczecinku,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie przy ul. Wiatracznej 1 w Szczecinku,
- Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy ul. Wiatracznej 1 w Szczecinku,
- Centrum Zdrowia Psychicznego przy ul. Kościuszki 47/48 w Szczecinku,
- Środowiskowy Dom Samopomocy przy ul. Targowej 4 w Bornem Sulinowie.

2.2.1. Aspekt finansowy celów społecznych

Ze wszystkich gminnych jednostek pomocowych to Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje najwięcej zadań z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej. Wydatki Ośrodka stanowią istotną część budżetu Gminy Borne Sulinowo.

Na podstawie danych zawartych w tabeli 11, jak i na wykresie 7, zauważyć można, że udział wydatków Ośrodka w wydatkach ogółem budżetu Gminy Borne Sulinowo w latach 2020-2024 corocznie malał (jedynie w 2024 nieznacznie wzrósł w porównaniu do roku poprzedniego). W analizowanym okresie malał również udział wydatków Ośrodka na cele pomocy społecznej – oprócz 2024 roku, gdy nastąpił jego niewielki wzrost. W szczególności należy zwrócić uwagę na lata 2020-2021, gdy udział wydatków Ośrodka był odpowiednio na poziomie 27,60% i 24,42% ogółu wydatków Gminy, a w kolejnych latach drastycznie spadał – do poziomu 9,36%. Pamiętać jednak należy, że Ośrodek wypłacał do 31 maja 2022 roku świadczenia wychowawcze (ponad 8 mln zł rocznie). W związku z przekazaniem tego zadania do ZUS, udział wydatków Ośrodka w wydatkach Gminy znacznie spadł. W 2022 roku Ośrodek realizował wypłaty dodatków

węglowych, dodatków dla gospodarstw domowych i dodatków osłonowych, które wygenerowały wydatki w łącznej wysokości przekraczające 4 mln zł. W kolejnych latach wydatki Ośrodka uległy znacznemu obniżeniu.

Na przestrzeni lat udział wydatków Ośrodka na same zadania z zakresu pomocy społecznej w wydatkach Gminy utrzymywał się na zbliżonym poziomie - w przedziale od 2,25% do 2,49% ogółu wydatków.

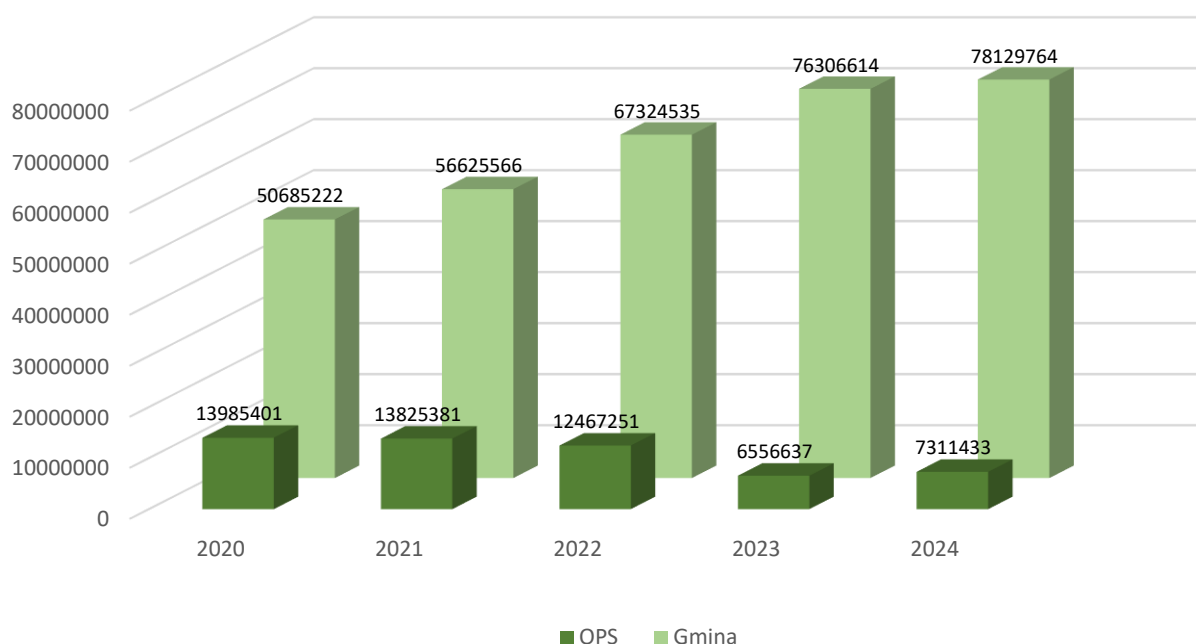
Tabela 11. Wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej na świadczenia w latach 2020-2024.

Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
Pomoc społeczna	1.259.960	1.378.466	1.524.678	1.716.868	1.831.136
W tym na opłaty za domy pomocy społecznej	536.972	644.121	703.342	947.237	896.554
W tym na zasiłki celowe, okresowe i pomoc w naturze	206.319	170.256	226.423	215.799	185.006
W tym na zasiłki stałe	314.895	280.749	284.396	271.525	415.548
W tym pomoc w zakresie dożywiania	175.738	260.000	260.000	260.000	300.000
W tym usuwanie skutków klęsk żywiołowych	-	-	27.605	-	-
Świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych	420.915	422.874	486.236	544.953	600.435
Świadczenia rodzinne	3.434.639	3.661.260	3.662.975	3.969.208	4.305.815
Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	451.529	457.439	451.863	432.360	396.884
Świadczenia wychowawcze	8.247.284	8.052.534	3.248.212	5.426	36.137
Świadczenia „Dobry start”	290.400	-	-	-	-
Zasiłki dla opiekunów	19.220	2.740	-	-	-
Jednorazowa zapomoga „Za życiem”	8.000	8.000	4.000	0	4.000
Dodatki mieszkaniowe i energetyczne	226.255	229.019	265.132	341.271	332.057
Stypendia i zasiłki szkolne	48.114	35.923	41.024	28.330	15.204
Dodatki węglowe	-	-	2.559.000	-	-
Dodatki dla gospodarstw	-	-	779.000	-	-

Dodatki elektryczne	-	-	-	62.000	-
Refundacja podatku VAT	-	-	-	1.174	1.584
Dodatki osłonowe	-	-	710.367	-	177.478
Bon energetyczny	-	-	-	-	211.148
Ogółem	13.985.401	13.825.381	12.467.251	6.556.637	7.311.443
Procentowy udział w wydatkach Gminy Borne Sulinowo	27,60	24,42	18,52	8,60	9,36
Procentowy udział wydatków na świadczenia z pomocy społecznej w wydatkach Gminy Borne Sulinowo	2,49	2,44	2,27	2,25	2,35

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Suliniowie

Wykres 7. Wydatki na cele społeczne w porównaniu do ogółu wydatków Gminy Borne Sulinowo w latach 2020-2024.

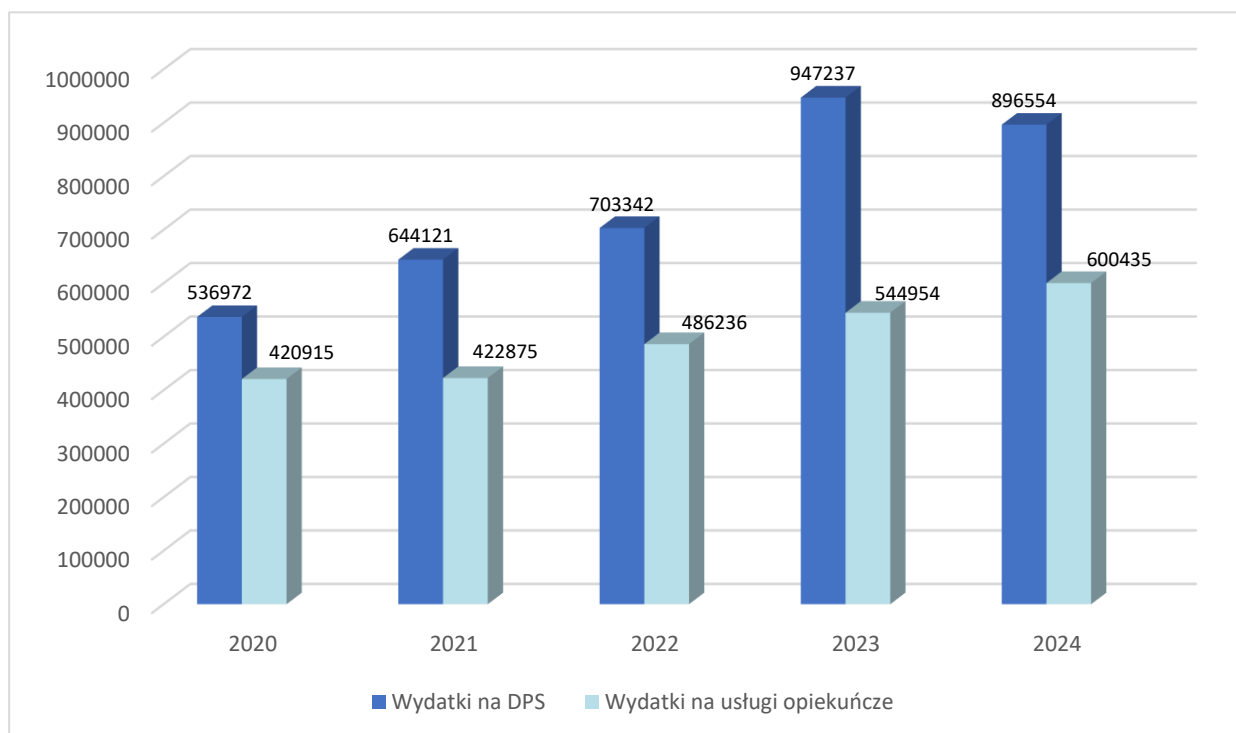
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Bornem Suliniowie i Ośrodka Pomocy Społecznej za lata 2020-2024

Przedstawione w tabeli 11 dane dotyczą jedynie wydatków na wypłaty świadczeń, zarówno z zakresu pomocy społecznej (zadania własne i zlecone), ale również z zakresu innych ustaw (zadania zlecone). Łączny budżet Ośrodka w 2024 roku (wydatki na realizowane zadania i obsługę) w 2024 roku zamknął się kwotą 11.180.191,27 zł (wykonanie planu finansowego na poziomie 97,62%), podczas gdy w 2020 roku łączne wydatki wynosiły 16.349.048,13 zł (wykonanie planu na poziomie 98,85%). Wydatki Ośrodka spadły więc o 32%, co niewątpliwie wynikało z odebrania Ośrodkowi realizacji świadczeń wychowawczych.

Istotną grupę wydatków Ośrodka stanowiły i w części nadal stanowią wydatki na realizację zadań zleconych na podstawie innych ustaw niż ustawa o pomocy społecznej – jak świadczenia wychowawcze, świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego czy takie jednorazowe zadania jak wypłaty dodatków węglowych. W 2024 roku wydatki na wypłaty świadczeń rodzinnych i z funduszu alimentacyjnego stanowiły 64% wszystkich wydatków Ośrodka.

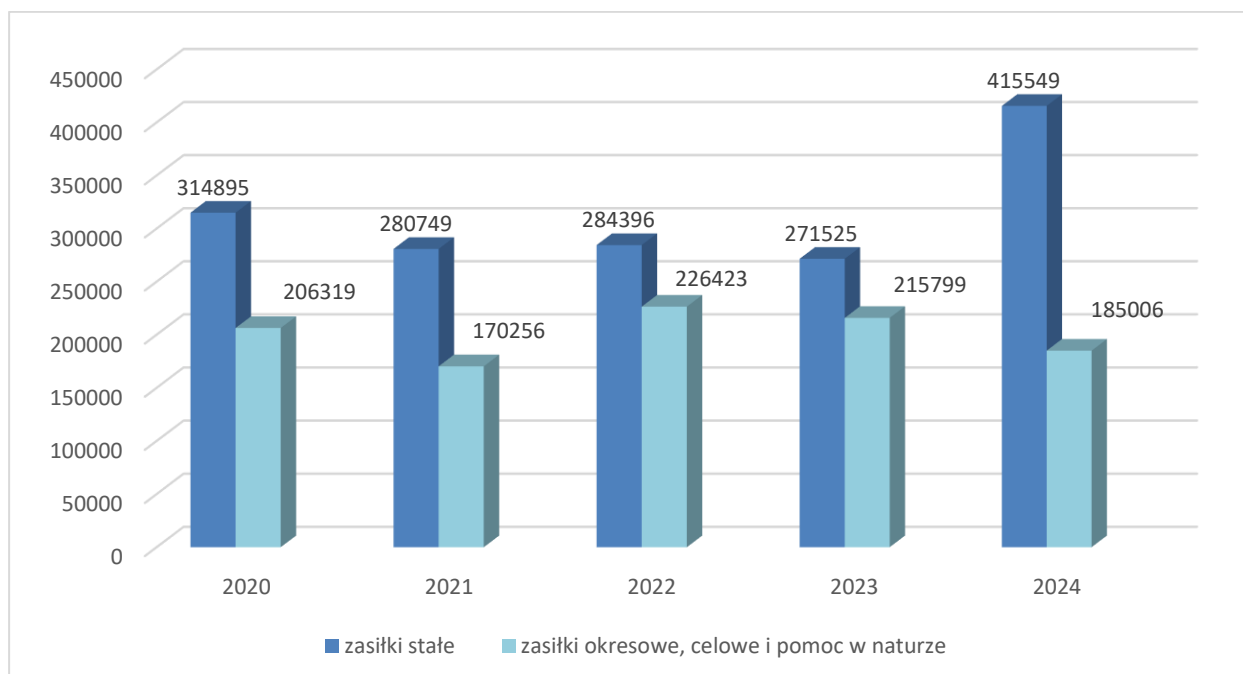
Skupiając się na zadaniach z zakresu pomocy społecznej, zauważyć należy, że znaczącą grupę wśród wydatków Ośrodka ponoszonych w związku z realizacją ustawy o pomocy społecznej stanowią odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej mieszkańców gminy (opłata gminy realizowana na podstawie art. 61 ust. 2 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej) oraz wydatki ponoszone w związku ze świadczeniem usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. Wydatki na domy pomocy społecznej do 2024 r. w porównaniu do roku bazowego 2020 wzrosły o 67%. Wydatki na świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych w badanych latach systematycznie rosły – do 2024 roku wzrosły o 43%. Wydatki w tych dwóch kategoriach (które w znaczącej większości dotyczą osób starszych i z niepełnosprawnościami) mają tendencję wzrostową, co świadczy nie tylko o starzeniu się społeczeństwa gminy, ale również o tym, że w kolejnych latach nadal będą wzrastały.

Wykres 8. Wydatki na domy pomocy społecznej i usługi opiekuńcze w latach 2020-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej

Wykres 9. Wydatki na zasiłki stałe oraz zasiłki okresowe, zasiłki celowe i pomoc w naturze w latach 2020-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej

Na przestrzeni lat zauważalne są wahania wydatków na wypłaty zasiłków stałych, okresowych i celowych, przy czym w ostatnim roku analizy nastąpił spadek wypłat zasiłków okresowych, a wzrost wydatków na zasiłki stałe i celowe. Wzrost zasiłków stałych nie wynika tyle ze wzrostu liczby osób uprawnionych (spełniających warunki kryterium dochodowego i odpowiedniej niepełnosprawności lub wieku), ale wiąże się przede wszystkim z podwyższeniem ustawowej kwoty zasiłku stałego.

Wydatki na pomoc w zakresie dożywiania dzieci w szkole oraz zasiłków celowych w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności w ramach programu „Posiłek w szkole i w domu”, poza rokiem 2020 kiedy były znacznie najniższe, w latach 2021-2023 kształtują się na podobnym poziomie, by wzrosnąć o 40.000 zł w 2024 roku.

2.2.2. Charakterystyka osób objętych pomocą społeczną

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka oraz podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Zadaniem pomocy społecznej jest zapobieganie sytuacjom kryzysowym poprzez podejmowanie działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia się osób oraz ich integracji ze środowiskiem. Osoby korzystające z pomocy społecznej są zobowiązane do współdziałania w rozwiązywaniu ich trudnej sytuacji życiowej.

Z uwagi na zróżnicowanie problemów rodzin i powodów, dla których zwracają się one o pomoc, umiejętność radzenia sobie z problemami we współpracy z ośrodkiem pomocy społecznej, a nawet chęci poradzenia sobie z sytuacją kryzysową, nie w każdym przypadku usamodzielnienie się jest możliwe do osiągnięcia. W takich przypadkach celem staje się poprawa funkcjonowania osób i rodzin.

Pomoc społeczna to nie tylko przekazanie rodzinie świadczenia pieniężnego, ale również świadczenie pracy w formie wsparcia, doradztwa, pomocy pielęgnacyjnej, itp. W poniższej tabeli zaprezentowano informacje o udzielonych w latach 2020-2024 świadczeniach pieniężnych i niepieniężnych.

Tabela 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy ze względu na formę pomocy w latach 2020-2024.

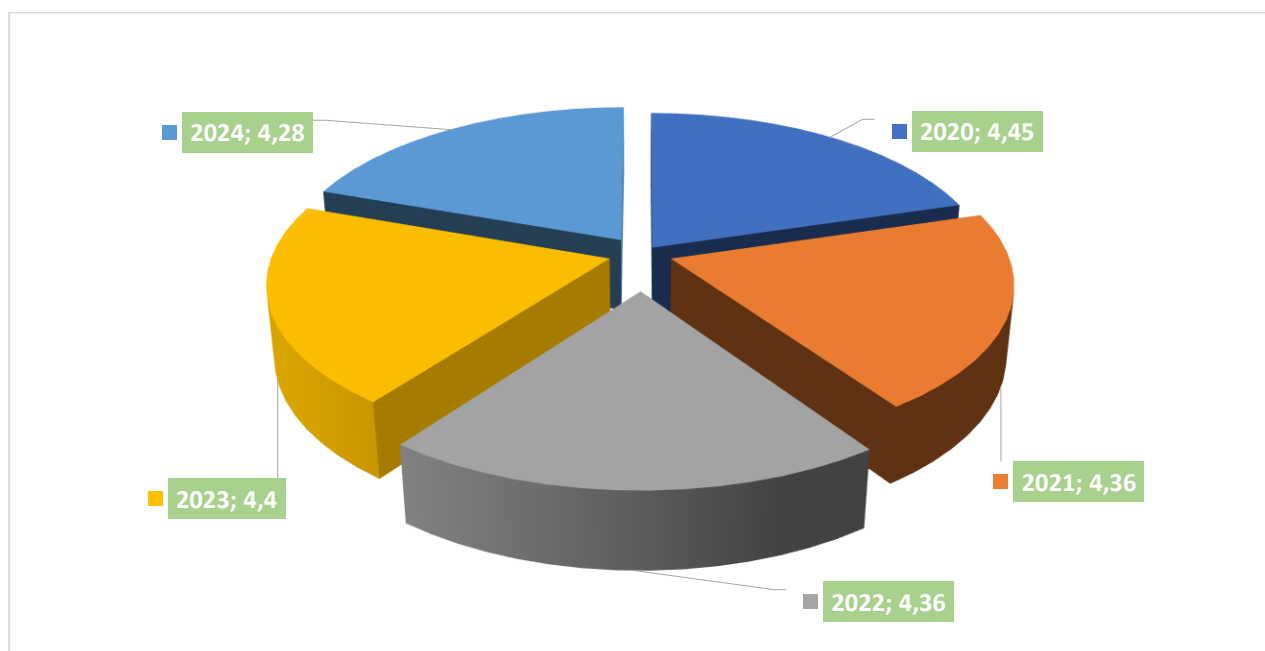
Lp.	Wyszczególnienie	2020	2021	2022	2023	2024
1.	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	440	426	408	407	393
1a	Liczba rodzin	316	296	281	278	281
1b	w tym na wsi	148	125	117	125	128
2.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych	232	201	195	187	191
3.	Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń niepieniężnych	222	236	220	227	212
4.	Liczba osób w tych rodzinach	711	671	648	642	609
5.	Liczba rodzin objętych pracą socjalną	6	3	34	27	30
6.	Liczba zawartych kontraktów socjalnych	17	11	11	18	13
7.	Liczba osób objętych kontraktem socjalnym	18	12	11	18	13
8.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny	19	30	34	34	20
9.	Liczba dzieci objętych dożywianiem	147	156	144	156	134

Źródło: Opracowanie własne – na podstawie sprawozdań z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej.

W latach 2020-2024 w gminie Borne Sulinowo widoczny był systematyczny, choć nieznaczny, spadek liczby rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej (tabela 12). Z zaprezentowanych danych wynika, że w każdym roku, ponad 40 % korzystających stanowiły rodziny i osoby z terenów wiejskich.

Pomiarowi oceny skali ubóstwa i wykluczenia społecznego służy wskaźnik deprywacji lokalnej. Wskaźnik ten obejmuje różne aspekty życia, takie jak deprywacja materialna (brak możliwości zakupu mięsa, opłacenia wypoczynku, posiadania samochodu) i społeczną (brak możliwości pełnego uczestnictwa w życiu społecznym). Wskaźnik deprywacji lokalnej jest miarą określającą liczbę osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców. Wskaźnik ten w ostatnich, analizowanych latach wykazywał tendencję spadkową. W 2020 roku osiągnął wartość 4,45% a w 2024 roku był niższy o 0,17 pkt procentowego.

Wykres 10. Wskaźnik deprivacji lokalnej w latach 2020-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny zasobów społecznych

Tabela 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek wg liczby wypłaconych świadczeń.

Przedział wiekowy	Płeć	2020	2021	2022	2023	2024
0-17	Kobiety	68	75	98	71	66
	Mężczyźni	66	75	115	90	71
	Razem	134	150	213	161	137
Produkcyjny	Kobiety	112	101	114	102	94
	Mężczyźni	114	94	89	87	90
	Razem	226	195	233	189	184
Poprodukcyjny	Kobiety	64	67	76	73	73
	Mężczyźni	38	42	39	37	44
	Razem	102	109	115	110	117

Źródło: opracowanie własne na podstawie Oceny zasobów społecznych

Tabela 13 przedstawia liczbę osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na ekonomiczne grupy wieku i płeć. Z danych tych wynika, że największą grupę odbiorców pomocy społecznej stanowią rodziny i osoby w wieku produkcyjnym, co jest niepokojącą sytuacją. Osoby w wieku produkcyjnym powinny samodzielnie pracować i osiągać dochody umożliwiające utrzymanie siebie i swoich rodzin. Uwagę zwraca również znaczna liczba dzieci wspieranych przez system pomocy społecznej, co w dużej mierze wynika z faktu dożywiania w szkołach bądź udzielania wsparcia w formie zasiłku celowego na przygotowanie posiłku w domu. Najmniejszą, ale wcale nie mniej znaczącą grupę odbiorców, stanowią świadczeniobiorcy w wieku 60 lat i więcej. Należy pamiętać, że są to osoby nie tylko pobierające świadczenia pieniężne, ale również korzystające ze świadczeń niepieniężnych, takich jak usługi opiekuńcze czy umieszczenie w domu pomocy społecznej.

Analizując dynamikę zmian na przestrzeni lat 2020-2024 zauważyć można nieznaczny spadek liczby beneficjentów pomocy społecznej. W tym samym okresie wydatki na świadczenia pomocy społecznej stale wzrastały. Wynika to nie tylko z podwyższania kwot świadczeń (m.in. będących efektem podwyższenia kryteriów dochodowych, a przez to zwiększenia świadczeń uzależnionych od dochodów rodziny, jak np. zasiłek okresowy), ale wzrostu wydatków na świadczenia niepieniężne, jak opłaty gminy za domy pomocy społecznej. Pełny koszt pobytu w domach pomocy społecznej wzrasta o kwoty ponad 1 tys. złotych miesięcznie. W tym samym czasie nieadekwatne waloryzacje świadczeń emerytalnych mieszkańców tych domów nie rekompensują zwiększonych kosztów opłat powodując, że znaczną część podwyżki przyjąć musi na siebie nierzadko gmina.

Nie ulega wątpliwości, że zmiany kryterium dochodowego (wzrost) powodują, że rodziny, nawet w przypadku poprawy ich sytuacji materialnej, nadal korzystają ze świadczeń. Zauważyć również należy, że w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy społecznej ujęte są rodziny korzystające z pomocy w formie zasiłku celowego w formie świadczenia pieniężnego na zakup posiłku lub żywności w ramach rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”. Przewiduje on możliwość uzyskania wsparcia przy spełnieniu kryterium wynoszącego 200% kryterium dochodowego rodziny (823 zł).

2.2.3. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej

Wśród mieszkańców gminy Borne Sulinowo korzystających ze wsparcia Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2020-2024, jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli 14 największą grupę stanowiły rodziny dotknięte długotrwałą lub ciężką chorobą (200 rodzin). Jest to najczęściej pojawiający się problem, a jak widać z danych zamieszczonych w tabeli, liczba rodzin korzystających ze wsparcia z tego powodu na przestrzeni lat utrzymuje się na podobnym poziomie. Drugim dominującym problemem jest ubóstwo (184 rodziny), a trzecim bezrobocie (123 rodziny). Wśród najczęściej wymienianych powodów udzielania świadczeń znajdują się także: niepełnosprawność (88 rodzin), bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych (46 rodzin), potrzeba ochrony macierzyństwa (37 rodzin) oraz alkoholizm (26 rodzin).

Ograniczenia wynikające z kryteriów dochodowych uprawniających do przyznania pomocy rzutują na liczbę beneficjentów pomocy społecznej, a spadek ilości rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej przekłada się na tendencję spadkową we wszystkich wskaźnikach określających powody udzielania pomocy.

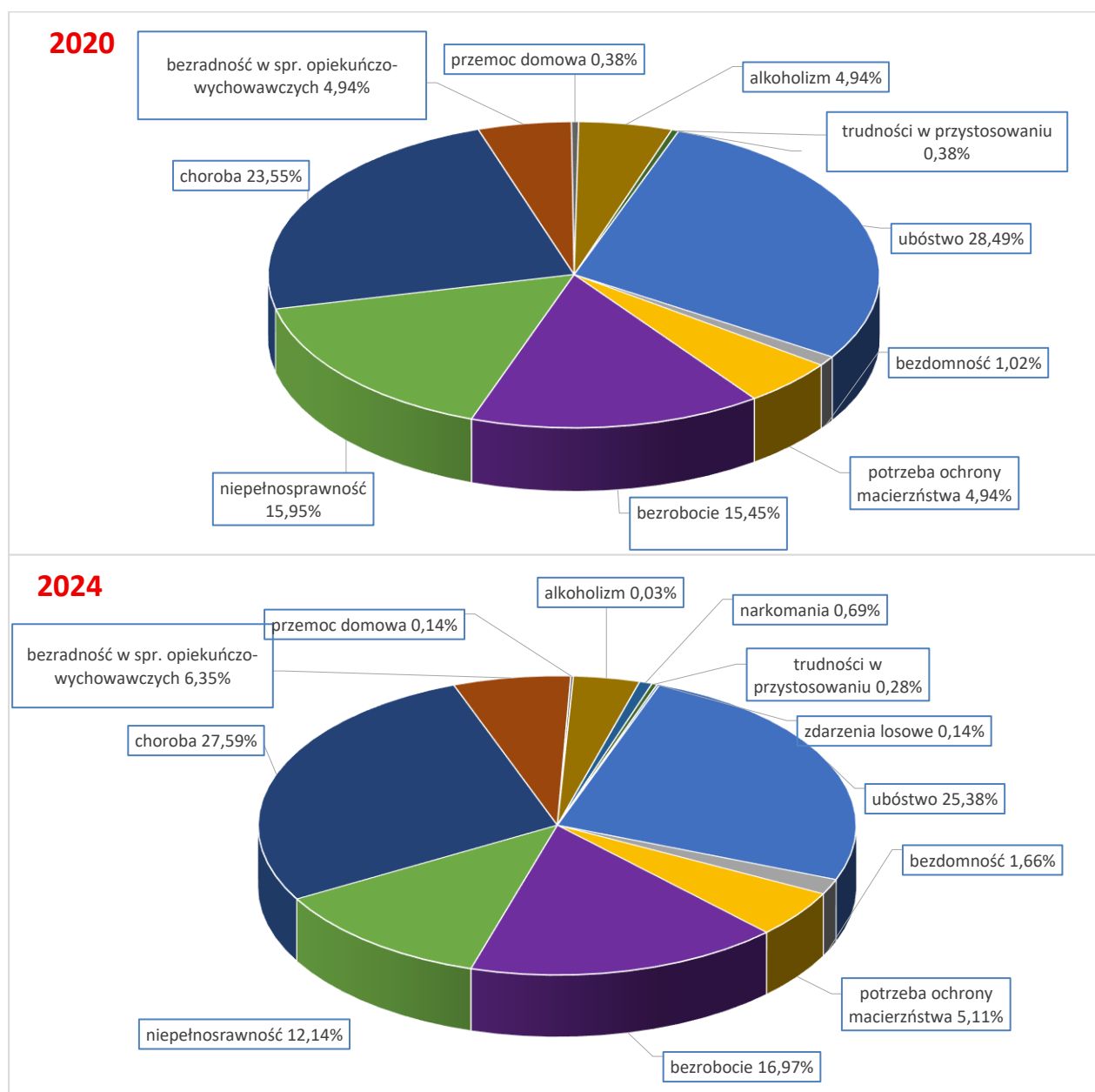
Tabela 14. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2020-2024 z wyszczególnieniem powodów przyznania pomocy.

Powody przyznania pomocy	Rok 2020			Rok 2021			Rok 2022			Rok 2023			Rok 2024		
	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach
	ogółem	w tym na wsi		ogółem	w tym na wsi		ogółem	w tym na wsi		ogółem	w tym na wsi		ogółem	w tym na wsi	
ubóstwo	225	125	546	188	96	439	189	89	488	187	99	468	184	107	447
sieroctwo	0	0	0	2	1	3	1	0	7	1	0	2	0	0	0
bezdomność	8	3	8	14	6	16	11	8	13	10	8	11	12	9	12
potrzeba ochrony macierzyństwa	39	22	229	42	20	233	47	20	261	50	27	246	37	16	194
w tym: potrzeba ochrony wielodzietności	32	20	203	38	17	218	43	18	246	49	26	243	35	15	189
bezrobocie	122	63	315	132	65	389	134	64	380	135	76	338	123	78	338
niepełnosprawność	126	53	210	105	41	175	92	33	147	93	36	163	88	42	154
długotrwała lub ciężka choroba	186	77	304	186	71	292	187	66	301	192	76	338	200	78	345
bezzadności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w tym:	39	20	157	42	19	167	43	14	175	54	18	213	46	13	135
rodziny niepełne	31	16	113	27	14	93	31	12	109	36	11	130	25	10	84
rodziny wielodzietne	4	2	28	13	4	72	16	4	91	17	3	103	7	1	31

Powody przyznania pomocy	Rok 2020			Rok 2021			Rok 2022			Rok 2023			Rok 2024		
	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach
	ogółem	w tym na wsi		ogółem	w tym na wsi		ogółem	w tym na wsi		ogółem	w tym na wsi		ogółem	w tym na wsi	
przemoc domowa	3	0	11	2	1	11	0	0	0	0	0	0	1	1	3
alkoholizm	39	23	53	29	16	39	23	12	34	25	15	35	26	21	36
narkomania	0	0	0	0	0	0	2	1	2	2	2	3	5	4	6
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;	3	3	8	3	2	5	4	0	13	5	2	10	2	1	5
zdarzenia losowe i sytuacja kryzysowa;	0	0	0	0	0	0	1	1	3	1	0	2	1	1	1

Źródło: Opracowanie własne – na podstawie rocznych sprawozdań z działalności Ośrodka Pomocy Społecznej (MPiPS-03).

Wykres 11. Główne powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej (% korzystających) - porównanie lat 2020 i 2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej

Jak wynika z danych w tabeli 14 i wykresie 11, na przestrzeni badanego okresu widoczne są nieznaczne zmiany w strukturze ilościowej dotyczącej przyczyn podejmowania działań pomocowych, a udział głównych przyczyn przyznawania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej kształtuje się na zbliżonym poziomie jak w roku 2020. Ponadto należy wskazać, że na 725 przypadków kiedy była udzielona pomoc społeczna 371 dotyczyło rodzin zamieszkujących obszary wiejskie.

2.2.4. Identyfikacja najważniejszych problemów społecznych w gminie Borne Sulinowo

Analiza danych Ośrodka Pomocy Społecznej pozwala na wyodrębnienie głównych problemów występujących w gminie. Są to takie problemy, jak: długotrwała i ciężka choroba, ubóstwo, bezrobocie. Najczęściej problemy te dotyczą osoby starsze i samotne. W mniejszym stopniu, ale nie są przez to mniej istotne i wymagają zwrócenia szczególnej uwagi, występują problemy dotyczące obszaru rodziny, jak: bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, potrzeba ochrony macierzyństwa, uzależnienia (najczęściej alkoholizm) i przemoc domowa.

- **Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych**

Analiza danych zawartych w tabeli 15 wskazuje, że w roku 2024 z pomocy społecznej korzystało 46 rodzin, w których jako główny powód udzielenia pomocy wskazano na bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Z tego rodzin niepełnych było 25, a rodzin wielodzietnych 7. Pomoc ta obejmowała zarówno świadczenie pieniężne i niepieniężne, jak również pracę socjalną.

Na problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego składa się wiele czynników, począwszy od niskich kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców po zaburzenia zachowania wśród dzieci i młodzieży. Nieumiejętność radzenia sobie z problemami powoduje przejście rodziny w stan chronicznej bezradności powodującej głębokie kryzysy życiowe.

W prawidłowo funkcjonującej rodzinie dziecko poznaje właściwe wartości i przygotowuje się do pełnienia ról społecznych. Obecnie rodzina narażona jest na szereg negatywnych zjawisk takich jak: wzrastające bezrobocie, zakres ubóstwa społecznego, patologie społeczne, uzależnienia, w tym coraz powszechniejszej od środków odurzających, uzależnienia behawioralne. Wpływają one na dezorganizację rodziny i stwarzają zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania rodziny.

Rolą rodziny jest zapewnienie dziecku opieki, gdyż z racji wieku nie jest ono w stanie samodzielnie sobie jej zapewnić oraz wychowanie dziecka w celu przygotowania go do życia w społeczeństwie. Rodzina jednak nie zawsze prawidłowo wykonuje swoje zadania, a przepisy ustawy o pomocy

społecznej wskazują zwłaszcza na rodziny niepełne i wielodzietne jako te, które mogą doznawać problemów w tej materii.

Ponadto bezradność może również dotyczyć prowadzenia gospodarstwa domowego i przejawiać się trudnościami z zapewnieniem żywności, odzieży, mieszkania, itp. Ten rodzaj bezradności nie jest równoznaczny z problemem nieposiadania przez rodzinę wystarczających środków finansowych na zabezpieczenie tych potrzeb, gdyż w tym wypadku niezaspokojenie ich nie musi występować jednocześnie z nieprawidłowym pełnieniem funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego dotyczy rodzin, które mimo że posiadają wystarczające środki finansowe na zabezpieczenie podstawowych potrzeb, środkami tymi dysponują w nieodpowiedni sposób.

W sytuacjach skrajnej bezradności opiekuńczo-wychowawczej, rozumianej jako zaniedbanie obowiązków rodzicielskich, niemożność zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych, niezbędne staje się zabezpieczenie dziecka w pieczy zastępczej.

Co do zasady piecza zastępcza to okresowa forma opieki nad dzieckiem. W gminie Borne Sulinowo przyjęty jest i realizowany Gminny Program Wspierania Rodziny zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, który aktualizowany jest co trzy lata. Zadania w zakresie m.in. w zakresie pieczy zastępczej w odniesieniu do mieszkańców gminy realizuje Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Szczecinku.

Tabela 15. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2020-2024 oraz wydatki Gminy.

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba dzieci w pieczy zastępczej	7	7	9	12	15
Wydatki (w zł)	40.568	74.178	87.922	98.556	102.219

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej

W roku 2024 liczba dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej wynosiła 15, a łączne środki, które gmina wydatkowała na ten cel wyniosły 102.219 zł. Jest to prawie 4% wzrost w stosunku do roku poprzedniego, ale już 152% wzrost wydatków w odniesieniu do roku 2020. Obecnie dzieci

z obszaru gminy Borne Sulinowo umieszczone zostały w pieczy zastępczej z powodu: przemocy domowej (zaniedbanie), alkoholizmu w rodzinie, niezaradności życiowej opiekunów, zaniedbań w sferze opiekuńczej.

Zarówno Ośrodek Pomocy Społecznej, jak i instytucje działające na terenie gminy, podejmują działania pomocowe, ale problem jest znaczący, obciążający gminę finansowo i mający tendencję wzrostową.

Ośrodek Pomocy Społecznej udziela rodzinom wsparcia w formie pracy socjalnej oraz wsparcia asystenta rodziny. Działania asystenta rodziny skierowane są nie tylko do rodzin, których dzieci umieszczone zostały w pieczy zastępczej (działania na rzecz powrotu dziecka do rodziny biologicznej), ale również do rodzin „zagrożonych”, przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, albo nie radzących sobie w tej sferze.

Asystent rodziny pełni ważną rolę w systemie wspierania rodziny. Niezależnie od pracowników socjalnych, asystent rodziny zajmuje się wyłącznie pomocą i pracą z rodziną. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowanie dzieci. Rolą asystenta jest wypracowanie z rodziną prawidłowych wzorców rodzinnych. Praca asystenta ma przede wszystkim charakter wspierający, socjalny, wychowawczy i jest prowadzona głównie w miejscu zamieszkania rodziny. Poza tym, asystent rodziny może być również koordynatorem działań wielu innych służb społecznych, działających na rzecz danej rodziny.

Istotną rolę w działaniach na rzecz wspierania i pomocy rodzinie odgrywają instytucje oświatowe i kulturalne funkcjonujące na terenie Gminy Borne Sulinowo. W celu zapobiegania (działania profilaktyczne) negatywnym zjawiskom występującym na terenie szkół, czy też pojawiającym się w środowisku życia uczniów, szkoły prowadzą zajęcia profilaktyczne, m.in. z zakresu profilaktyki uzależnień i profilaktyki przemocy.

- **Ubóstwo**

Częstą przyczyną przyznawania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie jest ubóstwo, które jest jednym z najważniejszych i najbardziej złożonych problemów społecznych. Problem ubóstwa jest ściśle powiązany z zagadnieniami marginalizacji i wykluczenia społecznego. Ubóstwo gospodarstw domowych w sposób szczególny dotyka wychowujące się w nich dzieci, ponieważ zagraża ich prawidłowemu rozwojowi i uczestnictwu w społeczeństwie, a także ogranicza wybór i szanse życiowe. Brak środków finansowych na zaspokojenie podstawowych potrzeb i realizację zadań rodziny pozbawia dorosłych i ich dzieci aspiracji edukacyjnych, zawodowych, obniża poziom warunków mieszkaniowych, ochrony zdrowia, ogranicza możliwości wypełniania zadań wychowawczych i uczestniczenia w życiu kulturalnym. Życie rodzin ubogich charakteryzuje się poczuciem niepewności i braku stabilizacji. Skutki ubóstwa nie dotyczą jedynie osób nią doświadczonych, ale również – zwłaszcza w sytuacji jej trwałości i znacznego zasięgu – reszty społeczeństwa. Powoduje ona bowiem wiele niekorzystnych zjawisk, począwszy od degradacji społecznej ubogich oraz ich rodzin, a skończywszy na zachowaniach patologicznych, takich jak np. alkoholizm, narkomania oraz przestępczość.

Z zapisów ustawy o pomocy społecznej można wywieść, że granicą ubóstwa jest próg dochodu, którego przekroczenie wiąże się z brakiem prawa do otrzymania świadczeń z pomocy społecznej. Jest to tzw. ubóstwo „ustawowe”, wyznaczone na podstawie kryteriów dochodowych do pomocy społecznej. Osoby, których miesięczne dochody są niższe niż te kryteria, mają prawo do wsparcia w formie świadczeń pieniężnych wypłacanych przez ośrodki pomocy społecznej. Zatem każda rodzina lub osoba samotnie gospodarująca, której odpowiednio dochód na osobę lub dochód tej osoby nie przekracza kryterium dochodowego do pomocy społecznej, żyją w ubóstwie. W 2024 roku kryterium dochodowe dla jednoosobowego gospodarstwa domowego wynosiło 1010 zł a w wieloosobowych gospodarstwach domowych 823 zł na osobę.

Kryteria ustawowe uprawniające do świadczeń z pomocy społecznej przyjmowane są przez Główny Urząd Statystyczny, który zajmuje się raportowaniem danych na temat ubóstwa, do określenia granicy ubóstwa „ustawowego”. Główny Urząd Statystyczny ponadto posługuje się jeszcze dwoma granicami zasięgu ubóstwa: minimum egzystencji (ubóstwo skrajne, które w 2024 roku dla jednoosobowego gospodarstwa domowego wynosiło 972 zł miesięcznie, a więc niewiele

więcej niż kryterium dochodowe w pomocy społecznej) oraz 50% kwoty przeciętnych wydatków gospodarstw domowych (ubóstwo relatywne). Czwarta granica – minimum socjalne, wyznacza sferę wykluczenia społecznego (tzw. niedostatku). Konsumpcja poniżej tego poziomu oznacza poziom życia niższy niż uznany za minimalnie wystarczający pod względem biologicznym i społecznym. Przykładowo, w 2024 roku dla jednoosobowego gospodarstwa domowego wyniosło 1.862,87 zł miesięcznie.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie świadczy pomoc finansową i rzeczową dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji ekonomicznej oraz zabezpiecza potrzeby bytowe dzieci z rodzin ubogich poprzez wypłaty świadczeń z pomocy społecznej (również poprzez świadczenia niepieniężne), świadczeń rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Pomoc realizowana jest na podstawie różnych ustaw, jednak wpisujących się w szeroko rozumianą politykę społeczną.

Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie od wielu lat zapewnia dożywianie dzieci w szkołach i przedszkolach, kontynuując rządowy program „Posiłek w szkole i w domu”. Przedmiotowy program realizowany jest w formie jednego gorącego posiłku dla dzieci i młodzieży oraz osób starszych, chorych i niepełnosprawnych lub w formie świadczeń pieniężnych na zakup posiłków lub żywności.

Rodziny z dziećmi mogą liczyć na wsparcie finansowe w postaci świadczeń rodzinnych, w ramach których przyznawane są zasiłki rodzinne wraz z dodatkami (odpowiednio, po spełnieniu wymagań), świadczenia związane z rodzicielstwem (jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka, świadczenie rodzicielskie) czy świadczenia opiekuńcze.

Osoby uprawnione, które nie otrzymują zasądzonych na ich rzecz alimentów mogą liczyć na wsparcie w formie świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Rodzice uczniów mogą również liczyć na pomoc pieniężną w formie stypendiów szkolnych.

Dodatkowym wsparciem dla rodzin wielodzietnych jest udział w programie Karta Dużej Rodziny (realizatorem jest Urząd Miejski).

- **Uzależnienia**

Uzależnienie jednego członka rodziny w sposób negatywny wpływa na funkcjonowanie całej rodziny poprzez powstawanie szeregu niekorzystnych zjawisk, skutecznie ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych.

Alkoholizm to najczęściej zauważalne zjawisko w sferze uzależnień w obszarze pomocy społecznej w Gminie Borne Sulinowo. Nadużywanie alkoholu powoduje szkody we wszystkich sferach życia człowieka. Wśród przyczyn popadania w alkoholizm można wymienić uwarunkowania społeczne, nieprawidłowe wzorce rodzinne, brak celów życiowych, utratę zatrudnienia.

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przerywania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji);
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Zjawisko narkomanii wzrasta z kolei z powodu zwiększającej się dostępności do środków psychoaktywnych, pewnego rodzaju mody na zażywanie narkotyków, braku autorytetów i celów życiowych. Ze względu na rozmiar zjawiska oraz społeczne i ekonomiczne koszty koniecznym jest podejmowanie działań w tym obszarze.

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie bezpieczeństwa społecznego, ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym. Skuteczne przeciwdziałanie problemom uzależnień oraz eliminacja ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań związanych zarówno z profilaktyką jak i łagodzeniem skutków tego zjawiska.

Skuteczne przeciwdziałanie problemom uzależnień oraz eliminowanie ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo wymaga prowadzenia działań związanych z profilaktyką

i rozwiązywaniem problemów oraz integracji społecznej osób nimi dotkniętych. Działania te wyznaczane są w ramach gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii, a ich inicjowanie należy do powołanych do tego gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych.

W Gminie Borne Sulinowo działania, o których mowa wyżej, wyznaczane są w ramach Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii, a ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W 2024 roku na realizację Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wydatkowano kwotę 227.588 zł, a na realizację Programu Przeciwdziałania Narkomanii kwotę 18.900 zł.

Tabela 16. Wydatki na działania w latach 2020-2024.

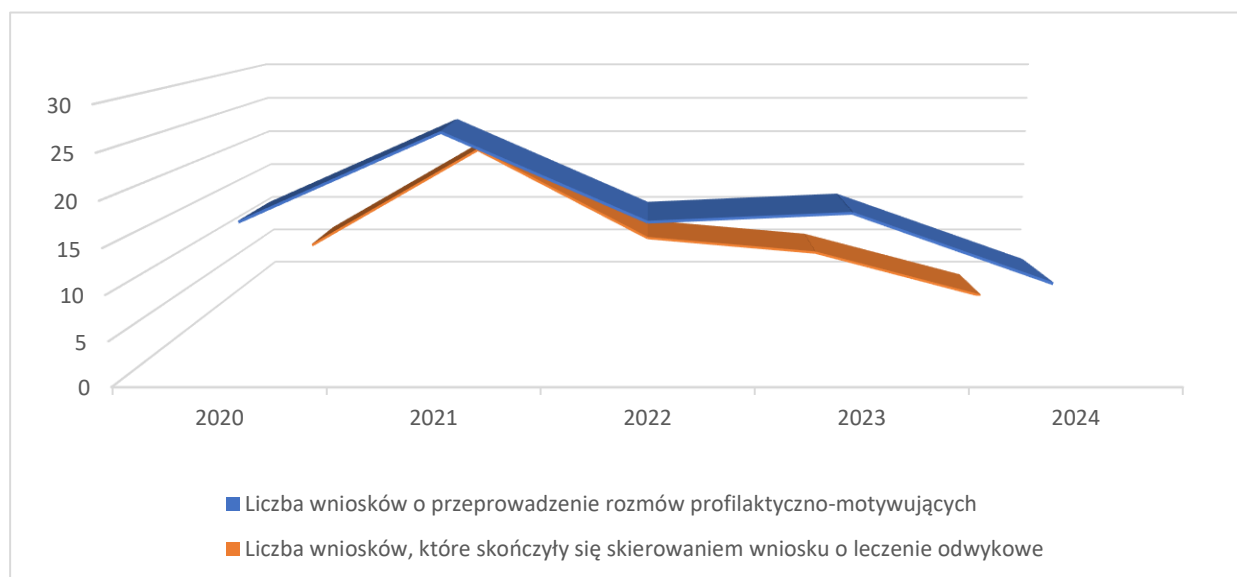
	2020	2021	2022	2023	2024
Przeciwdziałanie alkoholizmowi	168.152	171.794	239.031	259.885	227.588
Przeciwdziałanie narkomanii	18.684	17.709	20.161	17.668	18.900

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie

Środki przeznaczane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w Gminie pochodzą w szczególności z opłat za zezwolenia na sprzedaż napojów alkoholowych.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bornem Sulinowie przeprowadza rozmowy z osobami nadużywającymi alkoholu oraz kieruje wnioski do Sądu Rejonowego w Szczecinku o wszczęcie postępowania wobec osób nadużywających alkohol, które nie chcą dobrowolnie podjąć leczenia. Poniżej, na wykresie zamieszczono informacje o liczbie przyjętych wniosków o przeprowadzenie rozmów profilaktyczno-motywujących w latach 2020-2024 oraz liczbie z tych spraw, które zakończyły się skierowaniem wniosku do sądu o objęcie przymusowym leczeniem.

Wykres 12. Liczba wniosków o przeprowadzenie rozmów profilaktyczno-motywujących z osobami objętymi działaniami oraz liczba wniosków do sądu o przymusowe leczenie na przestrzeni lat 2020-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Bornem Sulinowie

Z danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bornem Sulinowie wynika, że w 2020 roku wpłynęło 16 wniosków o podjęcie działań w stosunku do osób nadużywających alkoholu, w roku 2021 wniosków tych było 26, w roku 2022 - 16, w roku 2023 – 19, a w 2024 roku już tylko 9. W roku 2024 Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bornem Sulinowie odbyła 22 posiedzenia, przeprowadziła 18 rozmów motywujących z osobami nadużywającymi alkoholu oraz 6 rozmów z członkami ich rodzin. Na podstawie powyższych danych zauważyć można malejącą co roku liczbę wniosków o przeprowadzenie rozmów profilaktyczno-motywujących, co niewątpliwie jest pozytywnym zjawiskiem.

Spadająca liczba wniosków członków rodzin osób nadużywających alkoholu, czy niska liczba takich wniosków nie musi oczywiście oznaczać, że problem alkoholowy wśród mieszkańców gminy można uznać za marginalny. Nadal wskazane jest prowadzenie działań profilaktycznych i dyscyplinujących.

Oszacowanie skali problemu uzależnienia oraz nadużywania alkoholu jest trudne, ponieważ znaczny odsetek osób dotkniętych uzależnieniem nie szuka wsparcia u profesjonalistów i w instytucjach pomocowych. Osoby nadużywające alkoholu czy środków odurzających rzadko,

jeśli nie wcale, nie zgłaszają się ze swoim problemem do instytucji pomocowych. Takie zgłoszenia pochodzą od członków ich rodzin lub instytucji (najczęściej Ośrodka Pomocy Społecznej) współpracujących z rodziną i zauważających problem. Wiele z rodzin borykających się z problemem alkoholizmu czy używania środków odurzających nie są objęte monitoringiem ze strony służb, które mogą zauważyć występujące problemy. Członkowie rodzin z różnych przyczyn (bagatelizowanie problemu, brak zaufania do służb, obawa przed partnerem, rodzicem nadużywającym) nie zgłaszają problemu.

Jak wyżej wspomniano, alkoholizm czy nadużywanie środków odurzających ma swoje negatywne skutki zarówno dla funkcjonowania rodzin, jak i funkcjonowania społeczności lokalnej. Częstym negatywnym zjawiskiem niejako współwystępującym z uzależnieniami jest zjawisko przemocy domowej. Ważne jest więc, aby osoby stosujące przemoc w pierwszej kolejności podjęły leczenie odwykowe, a w późniejszym etapie uczestniczyły w programach korekcyjno-edukacyjnych. Ponadto uzależnienia rodziców (obok przemocy wobec nieletnich, przez którą należy rozumieć nie tylko przemoc fizyczną, ale również psychiczną) są jedną z głównych przyczyn umieszczania dzieci w pieczy zastępczej.

Nadmierne spożywanie alkoholu doprowadza do konfliktów i destabilizacji życia rodzinnego. Problem alkoholowy jest jednym z głównych czynników przyczyniającym się do agresywnych zachowań, występowania zjawiska przemocy domowej, przestępczości (prowadzenie pojazdów w stanie nietrzeźwości, bójki i rozboje).

Tabela 17. Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej, w których występuje alkoholizm lub narkomania.

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba osób w rodzinie	53	39	34	35	36
Alkoholizm	39	29	23	25	26
Narkomania	-	-	2	2	5

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej

Z danych opartych na sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie wynika, że na przestrzeni lat 2020-2024 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej

z powodu alkoholizmu zmniejszyła się o 33% (tabela 17). W 2024 roku u 26 rodzin wskazano na alkoholizm członka rodziny jako główny problem w rodzinie. Stanowi to 6,62% ogółu korzystających ze wsparcia Ośrodka. W ankiecie konsultacyjnej alkoholizm, a także narkomania, wskazane zostały jako jedno z najczęściej występujących problemów społecznych na terenie gminy Borne Sulinowo. Z danych sprawozdawczych Ośrodka wynika, że narkomania jako powód ubiegania się o pomoc społeczną była wskazywana rzadko – w 2022 roku były to 2 przypadki, w 2024 roku – 5. Tak mała liczba przyznanych świadczeń z tego powodu nie oznacza jednak, że zjawisko narkomanii w rodzinach jest marginalne i nie stanowi problemu społecznego w gminie Borne Sulinowo.

- **Przemoc domowa**

Problem przemocy domowej jest jednym z najtrudniejszych obszarów działań wspierających. Trudność ta wynika ze specyfiki samego zjawiska. Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy domowej przemoc domową należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślnie działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej w szczególności:

- narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia,
- naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność w tym seksualną,
- powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę,
- ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwość podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej,
- istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udręczenia w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Z uwagi na złożoność tego problemu oraz niechęć osób doznających przemocy do jej zgłaszania, trudno jest ocenić rzeczywistą skalę tego zjawiska. Podstawą działań mających na celu ograniczenie skutków przemocy są gminne programy przeciwdziałania przemocy domowej, w gminie Borne Sulinowo jest Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej i Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Borne Sulinowo na lata 2025 – 2030. Głównym celem Programu jest przeciwdziałanie i zmniejszenie skali zjawiska przemocy domowej oraz

udzielenie wsparcia dla ofiar przemocy domowej na terenie Gminy Borne Sulinowo, również poprzez profilaktyczne działania edukacyjne społeczności lokalnej.

Jedną z kluczowych instytucji świadczących pomoc dla rodzin z problemem przemocy domowej jest Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie oraz funkcjonujący w jego ramach Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej. W jego skład wchodzi specjaliści reprezentujący różne służby i instytucje, w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej, gminną komisję rozwiązywania problemów alkoholowych, policję, oświatę, służbę zdrowia, organizacje pozarządowe, kuratorów (sąd).

Zadaniem Zespołu Interdyscyplinarnego jest integrowanie i koordynowanie działań przedstawicieli różnych podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej przede wszystkim poprzez pracę grup diagnostyczno-pomocowych.

W sytuacji stwierdzenia wystąpienia w rodzinie zjawiska przemocy albo na wniosek osoby doznającej przemocy lub członka rodziny – świadka stosowania przemocy, wszczynana jest procedura „Niebieskie Karty” (NK). Najczęściej pierwszą instytucją reagującą na przemoc domową i wszczynającą procedurę „Niebieskie Karty” jest Policja. Następnie o zaistniałej sytuacji informowany jest Zespół Interdyscyplinarny w Bornem Sulinowie, który powołuje grupę diagnostyczno-pomocową i podejmuje działania wobec sprawcy przemocy oraz obejmuje wsparciem osobę doznającą przemocy domowej.

Tabela 18. Informacje statystyczne dotyczące przemocy domowej w Gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024.

		2020	2021	2022	2023	2024
Liczba posiedzeń zespołów interdyscyplinarnych		4	4	4	5	6
Liczba osób dotkniętych przemocą domową		34	28	54	44	55
Liczba rodzin objętych pomocą zespołu interdyscyplinarnego		12	15	13	19	15
Liczba posiedzeń grup diagnostyczno-pomocowych		35	51	40	71	59
Liczba formularzy „Niebieska Karta – A” otrzymanych przez przewodniczącego zespołu interdyscyplinarnego, w tym sporządzonych przez:		8	10	10	14	16
1	przedstawicieli Policji	6	6	5	7	7

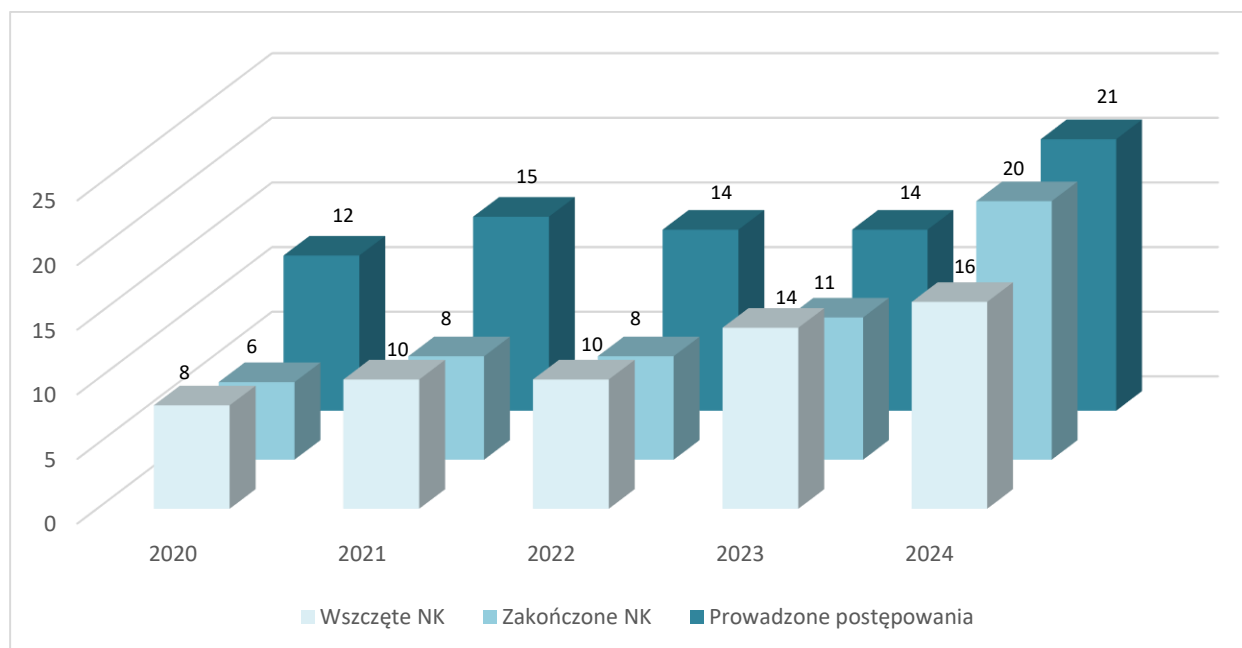
2	przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	2	3	5	6	4
3	przedstawicieli gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych	0	0	0	0	1
4	przedstawicieli oświaty	0	1	0	1	4
5	przedstawicieli ochrony zdrowia	0	0	0	0	0
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich kart-C”		7	10	10	13	14
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich kart-D”		3	9	3	11	9
Liczba prowadzonych przez zespół interdyscyplinarny postępowań w ramach procedury „Niebieskie Karty”		12	15	14	14	21
Liczba sprawców przemocy		8	9	9	22	21
Liczba zakończonych postępowań w ramach procedury „Niebieskie Karty”, z tego na podstawie:		6	8	8	11	20
1	§18 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” - ustanie przemocy	6	7	7	5	12
2	§18 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” - brak zasadności podejmowania działań	0	1	1	6	8
Liczba rodzin, którym przyznano pomoc ze względu na występowanie przemocy domowej		1	1	0	0	0
Liczba osób nadużywających alkoholu lub innych środków psychoaktywnych		3	4	8	9	5
Liczba złożonych wniosków o leczenie odwykowe		1	1	0	1	1
Liczba wniosków skierowanych do sądu o wgląd w sytuację rodziny		2	2	4	6	2
Liczba dzieci, które zostały odebrane na podstawie art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej		1	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdawczości Ośrodka Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie oraz Zespołu Interdyscyplinarnego

Najczęściej zakładającymi Niebieską Kartę są funkcjonariusze Policji, którzy już w czasie interwencji inicjują procedurę. Nie rzadziej inicjatorami działań w związku z przemocą domową są pracownicy Ośrodka. Sporadycznie Niebieskie Karty zakładali członkowie gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych czy przedstawiciele oświaty. Przedstawiciele służby zdrowia na przestrzeni analizowanych lat nie zainicjowali takiej procedury.

Zakończenie procedury „Niebieskie Karty” następuje z uwagi na brak zasadności podejmowania działań lub z uwagi na ustanie przemocy. Pracownicy Ośrodka oraz dzielnicowi z Komisariatu Policji prowadzą monitoring środowisk – w 2024 roku przeprowadzono 27 monitoringów, którymi objęto 9 rodzin.

Wykres 13. Liczba wszczętych i zakończonych procedur "Niebieskie Karty" oraz liczba prowadzonych postępowań w latach 2020-2024.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych Zespołu Interdyscyplinarnego

Osoby dotknięte przemocą domową mogą korzystać ze specjalistycznej pomocy psychologa w Punkcie Konsultacyjnym w siedzibie Ośrodka. W 2024 roku pomoc w postaci wsparcia psychologicznego i psychoedukacji świadczył psycholog w ramach zawartej umowy z Fundacją Promocji Zdrowia Psychicznego i Psychoterapii „Drzwi Otwarte” w Szczecinku – z pomocy skorzystało 41 osób – 7 mężczyzn i 34 kobiety.

Wymaga podkreślenia, iż dane ujęte w tabeli 18 nie odzwierciedlają w pełni występowania zjawiska przemocy domowej na terenie gminy. Wynika to z faktu, że służby nie mają wiedzy o wszystkich przejawach przemocy występującej w rodzinach, a te ujawniane są najczęściej dopiero w trakcie interwencji policyjnych. W diagnozowaniu i wykrywaniu zjawiska przemocy domowej ważna jest również czujność pracowników innych służb, zwłaszcza gdy zagrożone jest dobro dzieci i podejmowanie adekwatnych działań.

Osoby doznające przemocy, zwłaszcza gdy jest to przemoc psychiczna, ekonomiczna, zaniedbanie czy cyberprzemoc nie zawsze muszą sobie zdawać sprawę, że są ofiarami przemocy domowej. Stąd tak ważne jest budowanie w środowisku lokalnym świadomości na temat przemocy domowej, jej rozpoznawania i odpowiedniego reagowania.

Działania edukacyjno-informacyjne związane z kampaniami społecznymi dotyczącymi zjawiska przemocy mają na celu zmianę świadomości w kwestii negatywnych i szkodliwych stereotypów na temat stosowania przemocy, roli kobiety i mężczyzny w życiu społecznym i w rodzinie. Istotne jest też zwrócenie uwagi na problem stosowania kar fizycznych i psychicznych wobec dzieci oraz przeciwdziałaniu tym zachowaniom. Działania te mają ponadto na celu zwiększenie społecznego zaangażowania w sprawy przeciwdziałania przemocy oraz zwiększenie społecznej gotowości do reagowania w sytuacjach, gdy istnieje podejrzenie, a nawet wiedza, że osoba z otoczenia doświadcza przemocy.

W gminie Borne Sulinowo prowadzone są działania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. W celu podniesienia świadomości społecznej na temat zjawiska przemocy Zespół Interdyscyplinarny, przy współpracy z Ośrodkiem Pomocy Społecznej w 2024 roku zorganizował happening uliczny pod hasłem „STOP PRZEMOCY” w ramach obchodów Międzynarodowego Dnia bez Przemocy. Dołączyli się do niego uczniowie Szkoły Podstawowej w Bornem Sulinowie oraz pozostałych szkół z terenu gminy, a także mieszkańcy Bornego Sulinowa. W dniu 1 maja 2024 r. pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej, w tym członek Zespołu Interdyscyplinarnego, uczestniczyli w gminnej majówce pn. „Rodzinny piknik integracyjny - Przygoda nad wodą” propagując wśród uczestników pikniku ulotki na temat zjawiska przemocy oraz rozdając gadżety nawiązujące do przeciwdziałania przemocy domowej. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego przy wsparciu Miejskiej Biblioteki Publicznej prowadzili zajęcia dla dzieci „Bezpieczne wakacje, przemoc rówieśnicza”. Spotykali się również z uczestnikami Klubu „Senior+” w Bornem Sulinowie, gdzie rozmawiali na temat zjawiska przemocy domowej wobec osób starszych.

Nie ulega wątpliwości, jak ważnym jest budowanie świadomości o szkodliwości zjawiska przemocy zwłaszcza wśród młodszych mieszkańców gminy Borne Sulinowo. Członkowie ZI przeprowadzali pogadanki na temat przemocy domowej i przemocy rówieśniczej z uczniami szkół zapoznając młodych ludzi z wiedzą na temat mechanizmów przemocy oraz prawno-społecznych form jej przeciwdziałania.

Trudno jest oczekiwać, że jakiegokolwiek działania nakierowane na uświadamianie społeczeństwu zagrożeń związanych ze stosowaniem przemocy przyniesie efekt w postaci całkowitego wyeliminowania tego negatywnego zjawiska. Pomimo prowadzonych działań, w dalszym ciągu zjawisko przemocy domowej stanowi jeden z problemów społecznych diagnozowanych na terenie gminy Borne Sulinowo.

- **Osoby starsze, niepełnosprawne i dotknięte długotrwałą chorobą**

Długotrwała choroba i niepełnosprawność stanowią główne powody wspierania osób i rodzin przez Ośrodek Pomocy Społecznej. Najczęściej problemy te dotyczą osoby w wieku starszym. Osoby niepełnosprawne i starsze nie rzadko pozbawione są wsparcia osób najbliższych, na ogół dzieci, które albo mieszkają w znacznej odległości od ich miejsca zamieszkania, albo przebywają poza granicami Polski.

Osoby niepełnosprawne zmagają się z nadal funkcjonującymi w społeczeństwie barierami w postaci bierności, niezrozumienia, niechęci i niewiedzy na temat niepełnosprawności i problemów osób z niepełnosprawnościami. Podobne problemy dotyczą osoby starsze i długotrwale lub ciężko chore, które w okresie choroby mają ograniczone możliwości wypełniania swoich ról społecznych.

Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba staje się kluczowym problemem społecznym nie tylko na poziomie lokalnym lecz także ogólnokrajowym. Niewątpliwie wpływ na skalę tego problemu ma wielochorobowość wynikająca z wieku i starzejącej się populacji. Specyfiką tego problemu jest to, że w odróżnieniu od innych, nie ma działań redukujących jego występowanie, jak ma to miejsce np. w przypadku ubóstwa, bezrobocia, alkoholizmu.

Główne działania skierowane do tej grupy społecznej prowadzone są przez Ośrodek Pomocy Społecznej. To nie tylko pomoc w formie pieniężnej i świadczeń rzeczowych, ale również pomoc środowiskowa, w szczególności w formie usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania przez wykwalifikowane opiekunki – pracownice Ośrodka.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz w miarę możliwości zapewnienie kontaktu z otoczeniem.

W sytuacji gdy osoba wymaga całodobowej opieki z uwagi na wiek, chorobę lub niepełnosprawność, a nie może samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i nie można zapewnić jej niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, ma prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej.

Tabela 19. Liczba mieszkańców gminy, którym przyznano pomoc z uwagi na wiek, chorobę lub niepełnosprawność w latach 2020-2024.

	2020	2021	2022	2023	2024
Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi zwykłymi	68	67	63	62	61
Liczba osób objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi	8	9	9	10	8
Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej	17	21	19	23	22
Liczba osób objętych opieką wytchnieniową	-	5	7	7	5
Liczba osób objętych wsparciem asystenta osobistego osoby z niepełnosprawnością	9	13	21	25	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań Ośrodka Pomocy Społecznej Borne Sulinowo

Działania zmierzające do jak najdłuższego funkcjonowania w środowisku osób z niepełnosprawnością, długotrwale chorych i starszych wynikają nie tylko z przesłanek humanitarnych, ale również z racjonalności finansów publicznych. W ostatnich latach stale wzrastają wydatki Gminy na rzecz osób, które z powodu choroby, niepełnosprawności i wieku nie są w stanie funkcjonować w środowisku zamieszkania i potrzebują stałej całodobowej opieki w formie pobytu w domu pomocy społecznej.

Wydatki budżetu Gminy na opłaty związane z pobytem mieszkańców w domach pomocy społecznej w roku 2024 wynosiły 896.554 zł podczas gdy w 2020 roku była to kwota „tylko” 536.972 zł – na przestrzeni lat nastąpił wzrost wydatków o 67%. Co prawda w 2023 roku wydatki na domy pomocy społecznej były wyższe niż w 2024 roku, bo wyniosły 947.237 zł. Wydatki na domy pomocy społecznej w 2024 roku stanowiły niemal połowę wszystkich wydatków na świadczenia z pomocy społecznej.

W domach pomocy społecznej w latach 2020-2024 przebywało przeciętnie 20 mieszkańców gminy Borne Sulinowo, a w analizowanym okresie liczba mieszkańców zwiększyła się o 5 osób w stosunku do pierwszego roku porównania.

Istotne jest, że nie wzrost liczby mieszkańców domów pomocy społecznej tak istotnie wpłynął na wzrost wydatków, a stały wzrost kosztów pobytu w domach. Przekładowo, miesięczny koszt pobytu w Domu Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie w 2020 roku wynosił 4.455,00 zł, a w 2024 roku 6.886,20 zł.

Strategiczne znaczenie tak dla Gminy Borne Sulinowo, jak i dla całego kraju, ma proces starzenia się społeczeństwa. Problematyce starości poświęca się szczególną uwagę nie tylko ze względów społecznych, ale też ekonomicznych. W Polsce od wielu lat obserwuje się stopniowe wydłużanie przeciętnej długości życia przy jednoczesnym spadku dzietności. Rozwój medycyny oraz poprawa warunków życia powodują, że średnia długość życia ludności w Polsce systematycznie wydłuża się. Jednocześnie starość wiąże się z ogólnym pogorszeniem stanu zdrowia oraz chorobami specyficznymi dla podeszłego wieku. Osoby starsze są grupą społeczną, która wymaga odpowiedniego wsparcia i pomocy. Nie zawsze jednak na taką pomoc mogą liczyć ze strony rodziny, tym bardziej, że są one coraz mniej liczne. Nie rzadko też najbliżsi członkowie rodziny nie mieszkają w kraju, co jeszcze bardziej utrudnia zapewnienie wsparcia starszemu pokoleniu. Osoby starsze często więc pozostają same w swoim miejscu zamieszkania, a pogarszający się stan zdrowia oraz niepełnosprawność utrudniają im samodzielne funkcjonowanie.

Zjawisko starzenia się ludności wiąże się z nowymi wyzwaniami dla państwa w sferze polityki społecznej, zdrowotnej, socjalnej, ekonomicznej oraz pomocy społecznej. Dotyczą one zarówno rozwoju usług opiekuńczych, ale także aktywizowania seniorów do życia w społeczności lokalnej.

Aspekty ekonomiczne starzenia się społeczeństwa obejmują przede wszystkim spadek liczby osób aktywnych na rynku pracy, co prowadzi do niedoboru pracowników i może hamować wzrost gospodarczy, a także zwiększone obciążenia budżetów państwa związane z systemami emerytalnymi, opieką zdrowotną i opieką nad osobami starszymi. Następuje zwiększenie zapotrzebowania na usługi medyczne i opiekę długoterminową z uwagi na pogarszającą się wraz z wiekiem kondycję zdrowotną. Zwiększa się również potrzeba wprowadzenia nowych form usług pomocy społecznej.

Można z niemal pewnością stwierdzić, że zapotrzebowanie na pomoc usługową, nadzorującą oraz ciągłą i kompleksową, w tym instytucjonalną, wobec ludzi starszych będzie nieuchronnie rosnąć. Wyzwania związane z niekorzystnymi tendencjami demograficznymi będą jednym z istotnych elementów kształtowania polityki społecznej nie tylko na poziomie lokalnym (gminy Borne Sulinowo), ale również całego kraju.

Gminne dane demograficzne oraz dane Ośrodka Pomocy Społecznej pozwalają twierdzić, że od kilku lat w gminie Borne Sulinowo następuje stopniowe starzenie się społeczności lokalnej. Postępujące starzenie się społeczeństwa oraz pogarszająca się sytuacja materialna osób starszych, samotnych i niepełnosprawnych, skutecznie ogranicza im samodzielny, pełny i czynny udział w życiu społecznym.

Obligatoryjnym zadaniem Gminy, realizowanym przez Ośrodek Pomocy Społecznej jest zapewnienie osobom starszym i niesamodzielnym, wymagającym wsparcia, pomocy w formie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych. W roku 2024 korzystało z nich 61 osób. Pomoc w formie usług opiekuńczych jest istotnym elementem działań umożliwiających pozostawienie seniora w jego środowisku lokalnym. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczno-sanitarną, pielęgnację zleconą przez lekarza oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem. Osoby starsze i chore korzystają z usług w wymiarze kilku godzin tygodniowo w zależności od zdolności do samoobsługi oraz możliwości rodziny w zakresie zabezpieczenia potrzeb chorego. Analiza danych Ośrodka wskazuje, że liczba osób potrzebujących pomocy w formie usług opiekuńczych utrzymywała się na zbliżonym poziomie notując co roku nieznaczny spadek – z 68 osób w 2020 roku do 61 osób w 2024 roku. Oczywiście, ten nieznaczny spadek nie oznacza malejących potrzeb na tę formę pomocy czy utrzymania się tej tendencji w kolejnych latach. Pamiętać należy, że społeczeństwo gminy starzeje się.

W 2024 roku Ośrodek, w ramach programu Korpus Wsparcia Seniorów, uruchomił dodatkowo usługi sąsiedzkie, angażując w pomoc osoby z bliskiego sąsiedztwa osób wymagających wsparcia – usługami objęto 10 osób.

Ośrodek od 2020 roku realizuje ministerialne programy – Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością oraz Opieka wytchnieniowa, co pozwala odciążyć Ośrodek w zakresie organizowania usług opiekuńczych. Celem tych Programów jest wpieranie osób z niepełnosprawnością (często też są to osoby starsze) nie tylko w codziennym funkcjonowaniu,

ale również w wypełnianiu ról społecznych i aktywnym uczestniczeniu w życiu kulturalnym lokalnego środowiska. Niestety ograniczona liczba środków, nieadekwatna do potrzeb zgłaszanych przez środowisko, nie pozwala objąć usługami wszystkich zainteresowanych.

Na terenie gminy Borne Sulinowo od kilku lat działa Klub Senior +, który zapewnia wsparcie w formie usług aktywizacji oraz zaspokajania potrzeb kulturalnych i edukacyjnych dla 20 seniorów – mieszkańców gminy, którzy nie są aktywni zawodowo i mają ukończone 60 lat.

Wsparciem dla działań w zakresie aktywizacji seniorów jest działalność Borneńskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku, który jest miejscem spotkań osób nieaktywnych zawodowo.

- Bezrobocie

Bezrobocie jest następnym ważnym problemem w Gminie Borne Sulinowo i stanowi częstą przyczynę przyznawania pomocy społecznej. Wśród beneficjentów Ośrodka Pomocy Społecznej jest to trzeci najczęstszy powód przyznawania pomocy – w 2024 roku u 123 rodzin wskazano na bezrobocie jako jeden z głównych powodów udzielenia pomocy, z tego na wsi u 78 rodzin, co stanowi 64% ogółu. Stopa bezrobocia na terenie gminy Borne Sulinowo jest zbliżona do poziomu powiatowego, nieco wyższa niż dla województwa zachodniopomorskiego i o 1,9% wyższa niż w kraju.

Bezrobocie niesie za sobą również negatywne skutki społeczne, w tym: trudności materialne, utratę statusu społecznego, niską samoocenę, problemy rodzinne, problemy natury psychicznej, w niektórych przypadkach bezdomność, a często także zjawiska patologii społecznej jak: alkoholizm, narkomania, przestępczość.

Choć bezrobocie stanowi ważny problem społeczny, to fakt, że nie odbiega ono znacznie od wskaźników wyliczonych dla powiatu czy województwa nie jest tak niepokojący. Stanowi przejaw ogólnej tendencji panującej w kraju na rynku pracy. Pamiętać jednak należy, że celem samorządu gminnego powinna być walka z bezrobociem, wspieranie powstawania nowych miejsc pracy, stosowanie ulg podatkowych, podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych oraz ciągłe prowadzenie różnorodnych szkoleń i warsztatów z różnych dziedzin i dla różnych kategorii wiekowych. Wzrost poziomu bezrobocia w sposób znacznie odbiegający od wskaźników powiatowych czy wojewódzkich może więc być sygnałem problemów w zakresie zatrudnienia czy samozatrudnienia w gminie.

Liczne formy przeciwdziałania bezrobociu są realizowane przez Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku we współpracy z Urzędem Miejskim w Bornem Sulinowie. Wśród takich form wsparcia są:

- jednorazowe środki na podjęcie działalności gospodarczej,
- refundacje kosztów wyposażenia / doposażenia stanowiska pracy,
- szkolenia,
- instrumenty rynku pracy w tym: staże, zatrudnienie subsydiowane, prace społecznie użyteczne, zwrot kosztów dojazdu.

2.3. Problemy społeczne na terenie Gminy Borne Sulinowo w opinii mieszkańców

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026-2032 zostało przeprowadzone przy udziale interesariuszy (partycypacja społeczna). Mieszkańcy gminy Borne Sulinowo zostali bezpośrednio włączeni w proces budowy Strategii już na etapie opracowania diagnozy sytuacji społecznej. W ramach udziału społeczności lokalnej w tworzeniu Strategii przeprowadzona została ankieta badająca ocenę różnych obszarów w tym: główne problemy społeczne oraz działania, które należałoby podjąć, aby poprawić jakość życia mieszkańców gminy (wzór ankiety stanowi załącznik nr 1 do niniejszej Strategii). Ankieta była rozpowszechniana w formie internetowej i papierowej poprzez różne kanały informacyjne i mógł ją wypełnić każdy mieszkaniec gminy.

Ankieta składa się z sześciu części:

- części I - Ocena jakości życia w gminie Borne Sulinowo,
- części II - Pytania ogólne w zakresie problemów społecznych mieszkańców gminy Borne Sulinowo,
- części III – Pytania uszczegóławiające obszary strategiczne,
- części IV – Ocena dotychczas podejmowanych działań,
- części V – Ocena jakości życia i propozycje działań nakierowanych na jej poprawę,
- części VI – Mocne i słabe strony gminy Borne Sulinowo.

Każdy kwestionariusz ankiety posiadał metryczkę, zawierającą pytania o płeć, wiek, wykształcenie, związek z gminą, sytuację zawodową oraz miejsce zamieszkania. Dane te pozwoliły na identyfikację struktury badanej próby.

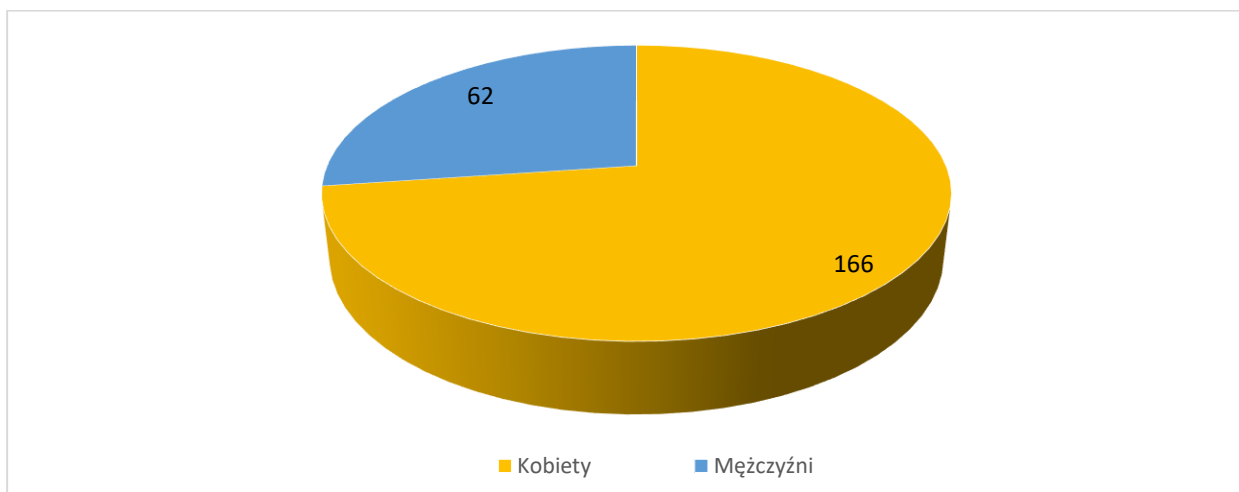
Na podstawie wyników ankiety zostały scharakteryzowane warunki społeczne badanych obszarów w opinii mieszkańców gminy. Celem przeprowadzenia badań było uzyskanie opinii i wiedzy na temat życia w gminie oraz występujących w niej problemów społecznych. Wnioski z przeprowadzonych badań stanowiły również podstawę do sformułowania celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz kierunków działań w celu minimalizacji zdiagnozowanych problemów społecznych.

W anonimowych badaniach ankietowych wzięło udział 228 respondentów, którzy wyrazili swoje opinie w ramach 27 pytań o charakterze zamkniętym, półotwartym, a także zezwalających na swobodną formę wypowiedzi. Wyniki przedstawione zostały w formie graficznej w niniejszym rozdziale, a szczegółowe wyniki badania ankietowego zamieszczono w załączniku nr 2 do niniejszej Strategii.

2.3.1. Struktura badanej próby

Na poniższych wykresach przedstawiono rozkład podstawowych cech społeczno-demograficznych respondentów biorących udział w badaniu ankietowym.

Wykres 14. Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wśród mieszkańców Gminy Borne Sulinowo w podziale na płeć.

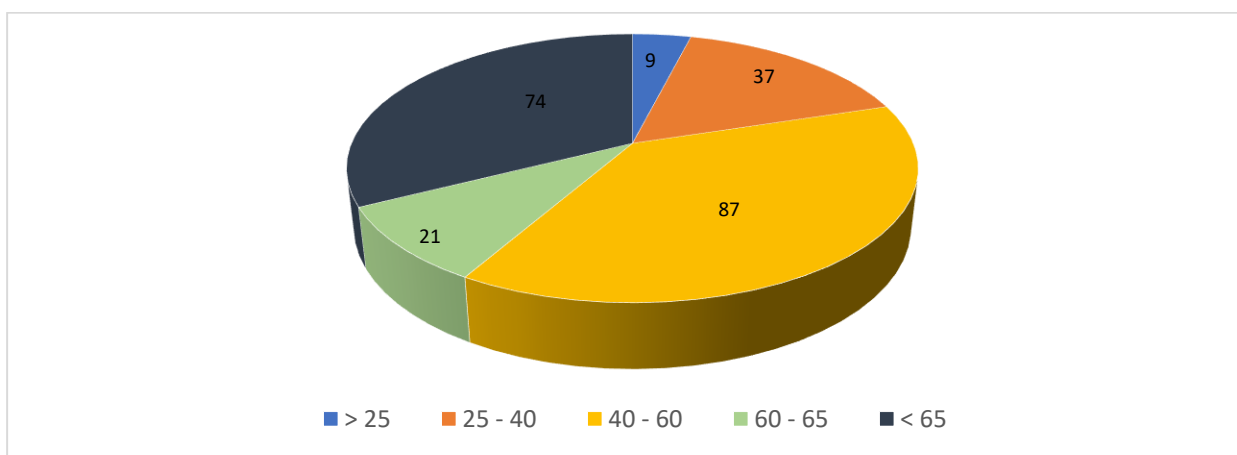
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W badaniu diagnozującym problemy społeczne na terenie gminy Borne Sulinowo z 228 biorących udział, kobiety stanowiły aż 73% ankietowanych (166 kobiet).

Ośrodek umożliwił wypełnienie ankiety internetowo, zamieszczając ankietę na swojej stronie internetowej pod adresem: mgops.bornesulinowo.pl. Z tej formy skorzystały 83 osoby, a 145 osób ankietę wypełniło w sposób tradycyjny.

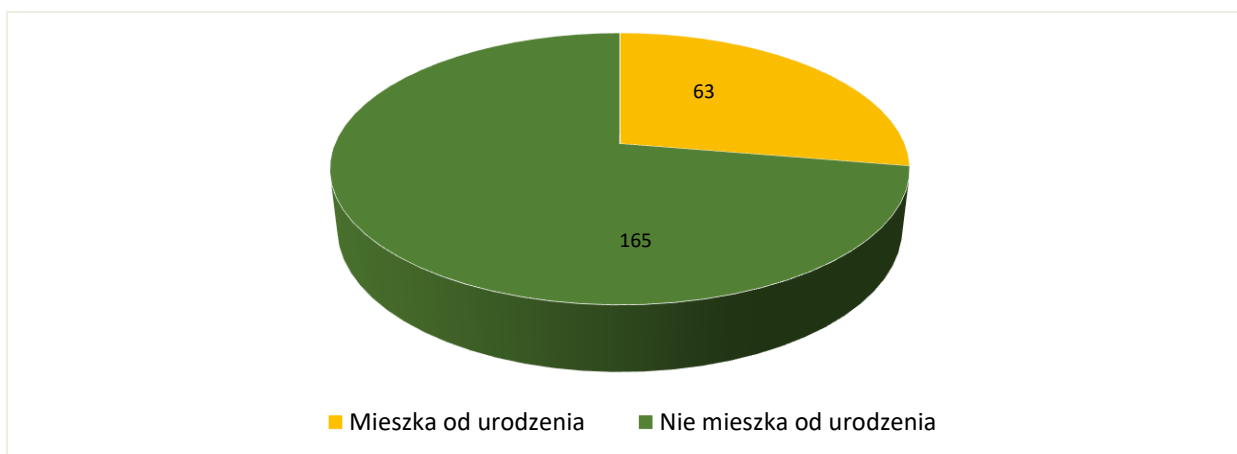
Pod względem wieku wśród ankietowanych przeważały osoby pomiędzy 40 a 60 rokiem życia (87 osób) oraz osoby w wieku powyżej 65 lat (74 osoby). 37 ankietowanych było w wieku od 25 do 40 lat, 21 osób w wieku od 60 do 65 lat. Najmniej ankietowanych zadeklarowało wiek do 25 lat (9 osób).

Wykres 15. Osoby biorące udział w badaniu ze względu na ich wiek.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

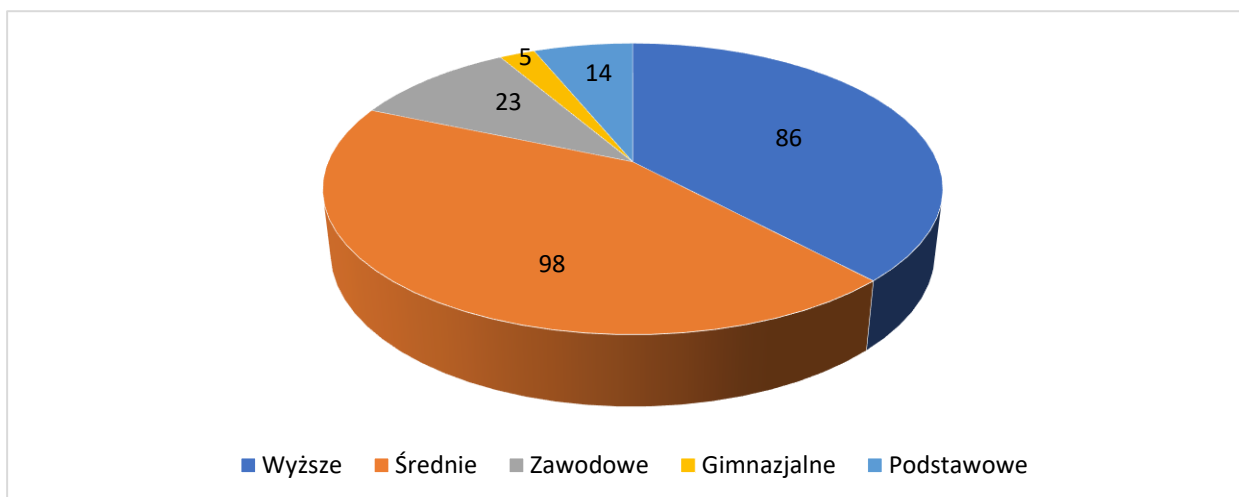
Wykres 16. Związek z gminą Borne Sulinowo osób biorących udział w badaniu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W zakresie związku ankietowanych z gminą Borne Sulinowo na 228 respondentów jedynie 63 zadeklarowało, iż na terenie gminy zamieszkuje od urodzenia - 165 ankietowanych przyprawaodziło się na teren gminy z różnych rejonów Polski.

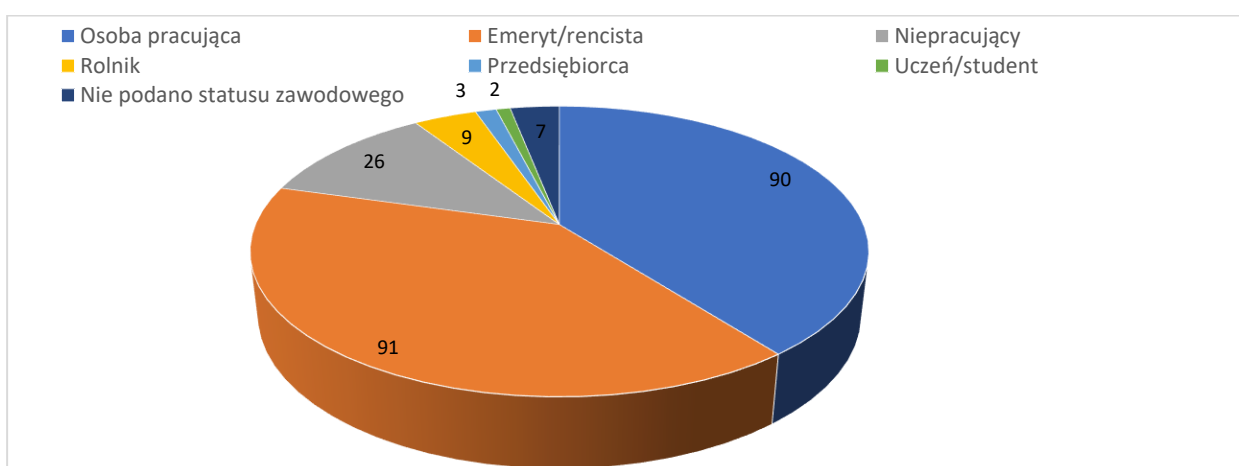
Wykres 17. Wykształcenie osób biorących udział w badaniu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Największy udział w badaniu mieli mieszkańcy gminy legitymujący się wykształceniem średnim (98 osób). Co czwarty ankietowany zadeklarował wykształcenie wyższe (86 osób), a wykształcenie zawodowe posiadało 23 ankietowanych. Najmniejsza liczba respondentów miała wykształcenie na poziomie gimnazjalnym (5 osób) i podstawowym (14 osób).

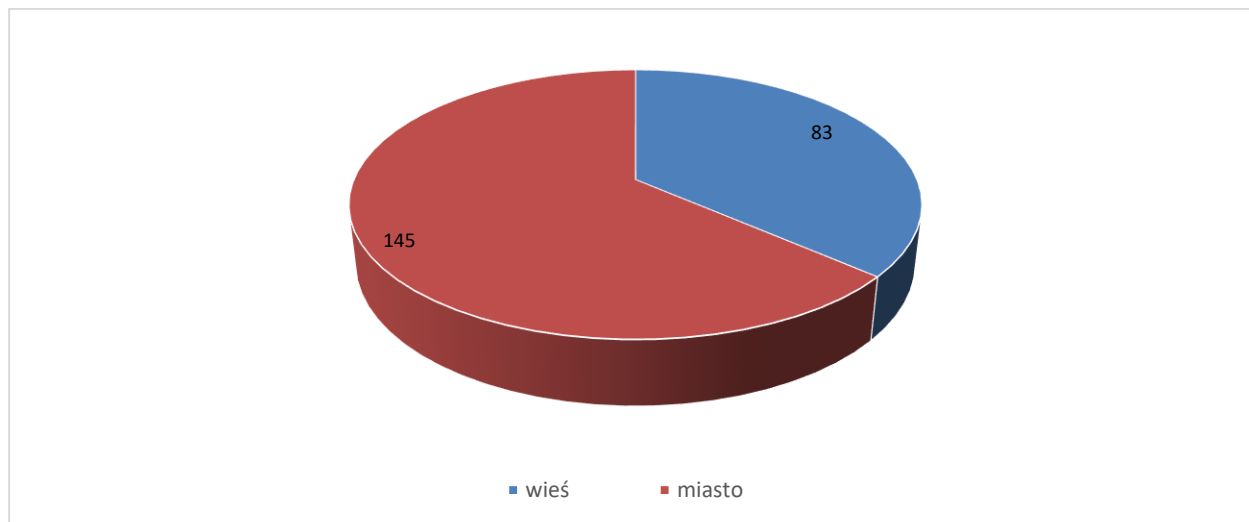
Wykres 18. Sytuacja zawodowa osób biorących udział w badaniu.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Najwięcej ankietowanych osób zadeklarowało, że jest emerytem/rencistą (91 osób) oraz pracownikiem (90 osób). Osoby bezrobotne stanowiły 26 spośród ankietowanych, a 9 osób stanowili rolnicy, a 3 osoby podały, że są przedsiębiorcami. 2 osoby wskazały, że są uczniem/studentem, a 7 respondentów nie ujawniło statusu zawodowego.

Wykres 19. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w badaniu.

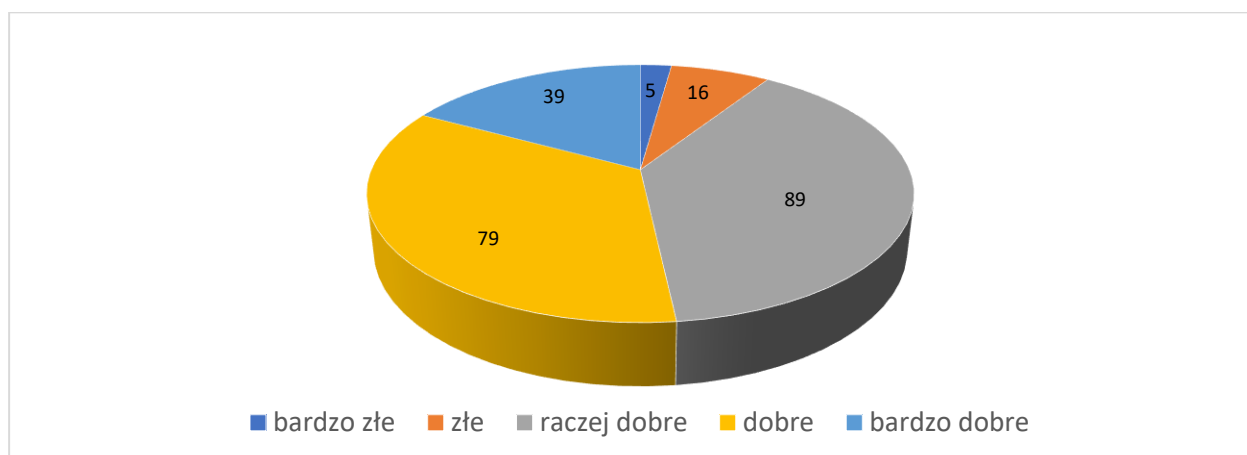
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

145 ankietowanych to mieszkańcy Bornego Sulinowa, a 83 mieszka na wsi.

2.3.2. Część I ankiety – Ocena jakości życia w Gminie Borne Sulinowo

Pierwsza część ankiety zawierała pytania dotyczące problemów społecznych w Gminie Borne Sulinowo. Mieszkańcy wypowiedzieli się na temat ogólnych warunków życia w gminie oraz w jakim stopniu są zadowoleni z poszczególnych dziedzin życia. Szczegółowe wyniki analizy ankiet znajdują się w załączniku nr 2 do Strategii.

Wykres 20. Ocena warunków życia w gminie Borne Sulinowo.

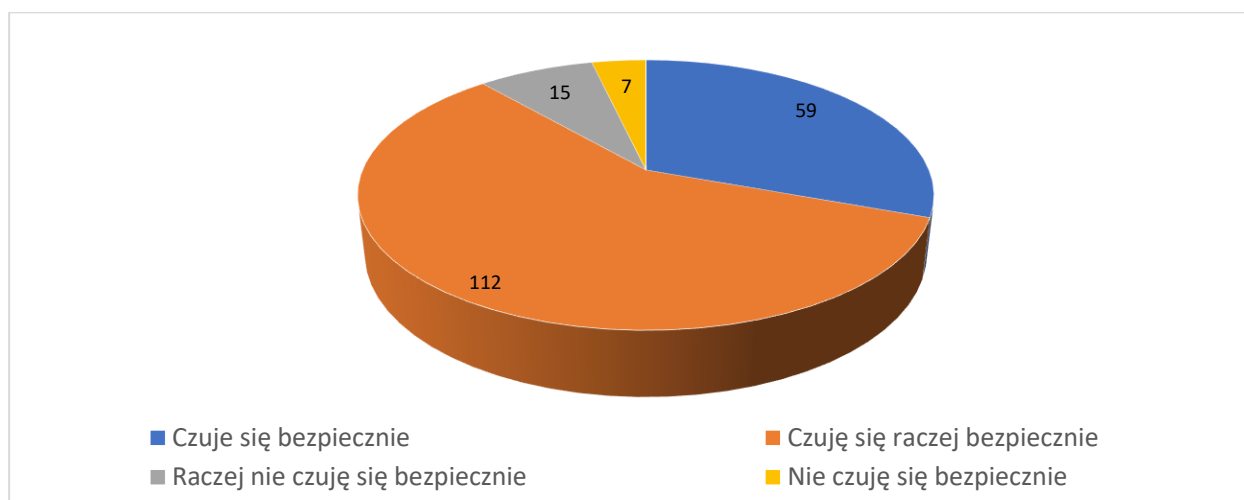

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Respondentów zapytano o ocenę warunków życia w Gminie Borne Sulinowo. Skala oceny była 5-cio punktowa: od bardzo źle, poprzez źle, raczej dobrze, dobrze i bardzo dobrze. 89 mieszkańców gminy spośród tych, którzy wzięli udział w badaniu uznało, że warunki życia w gminie są raczej dobre, 79 osób uważa, że są dobre, a 39 ankietowanych, że są bardzo dobre. Jedynie 16 osób podało, że warunki życia w gminie są złe, a tylko 5 osób, że są bardzo złe.

W kolejnym pytaniu ankietowani odnieśli się do poziomu poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. 112 respondentów stwierdziło, że raczej czuje się bezpiecznie w swoim miejscu zamieszkania, a 59 osób wyraziło pełne przekonanie odnośnie do poczucia bezpieczeństwa. Jedynie 15 ankietowanych wyraziło niepewność co do bezpieczeństwa w miejscu mieszkania, a tylko 7 osób nie czuje się bezpiecznie w miejscu zamieszkania. 35 respondentów wskazało jednocześnie dwie odpowiedzi, dlatego ich nie uwzględniono.

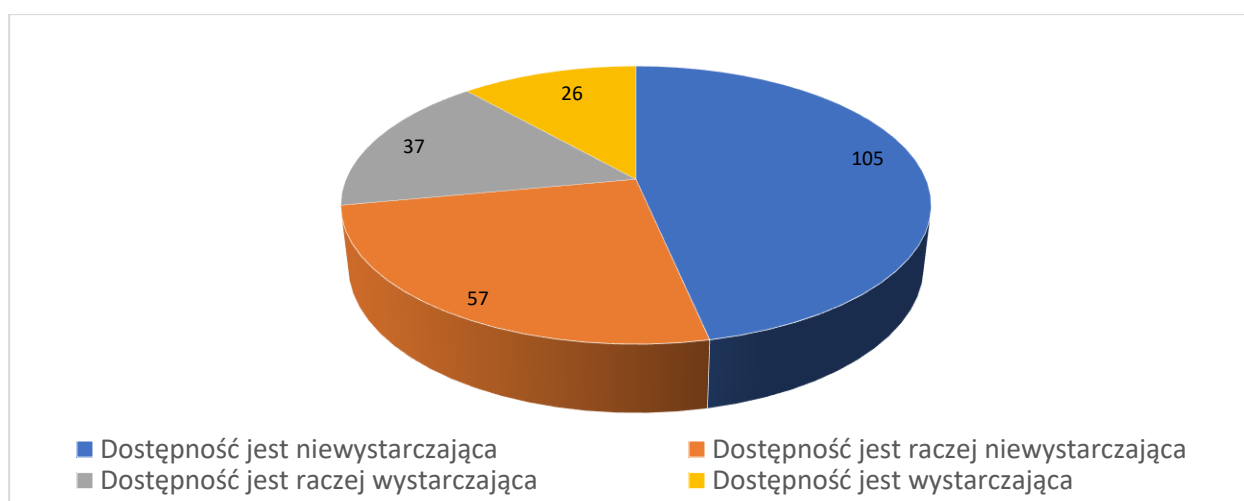
Wykres 21. Ocena poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W kolejnym pytaniu, ankietowani ocenili dostępność do podstawowych usług zdrowotnych (porady lekarskie, badania diagnostyczne, szczepienia, leczenie, rehabilitacja oraz opieka pielęgnacyjna).

Wykres 22. Ocena dostępności do podstawowych usług zdrowotnych.

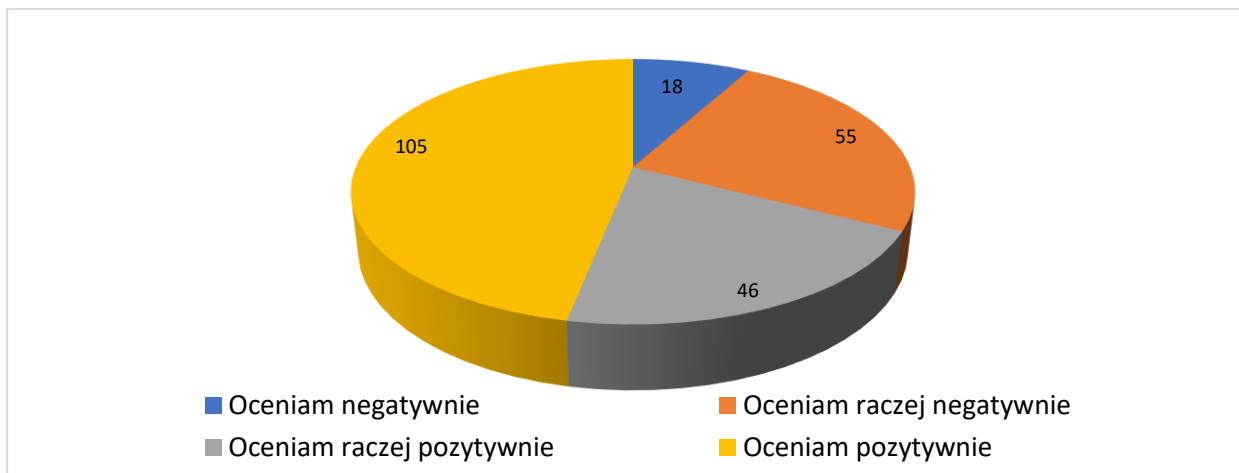

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Ankietowani w większości oceniają dostępność do podstawowych usług zdrowotnych jako niewystarczającą. Aż 163 ankietowanych oceniło tę dostępność jako „niewystarczającą” (105 osób) albo „raczej niewystarczającą” (57 osób). 65 ankietowanych ocenia pozytywnie dostępność do usług zdrowotnych na terenie gminy Borne Sulinowo. Jest to nieco powyżej ¼ wszystkich respondentów.

Badaniu poddano również ocenę poziomu usług społecznych świadczonych na terenie gminy – pomocy społecznej, wspierania osób z niepełnosprawnościami, wspierania rodzin. Pozytywnie o jej jakości wypowiedziało się 154 respondentów, negatywną ocenę wystawiło 74 ankietowanych.

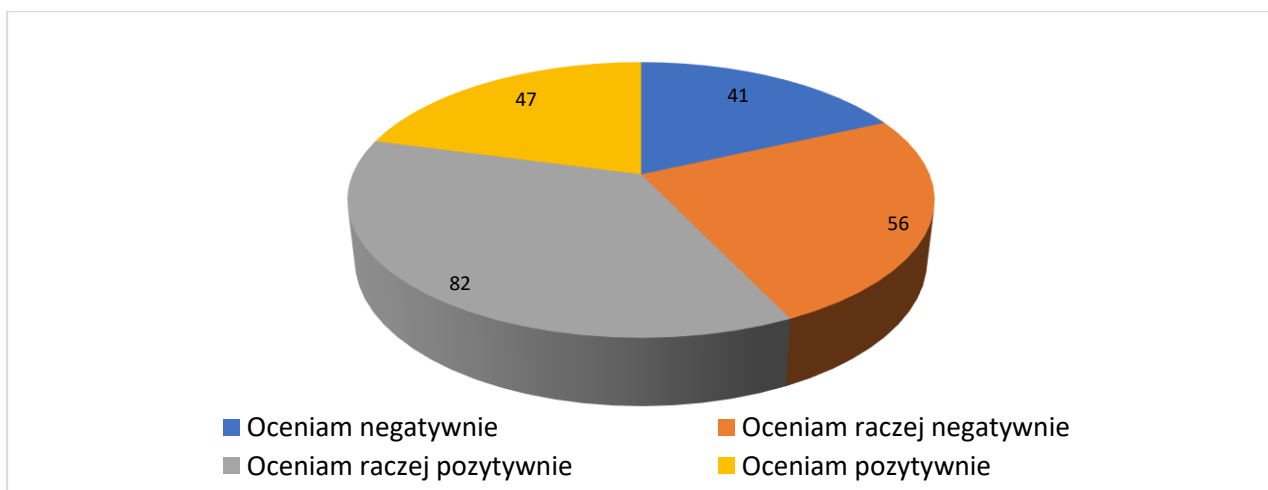
Wykres 23. Ocena usług społecznych dostępnych w Gminie Borne Sulinowo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Mieszkańcy gminy wypowiedzieli się na temat dostępności oferty kulturalno-rozrywkowej, organizacji czasu wolnego dzieci i młodzieży, osób starszych, dostępności świetlic, liczby wydarzeń kulturalnych, imprez masowych, itp. Pozytywną ocenę wystawiło 129 ankietowanych, a negatywną 99 osób.

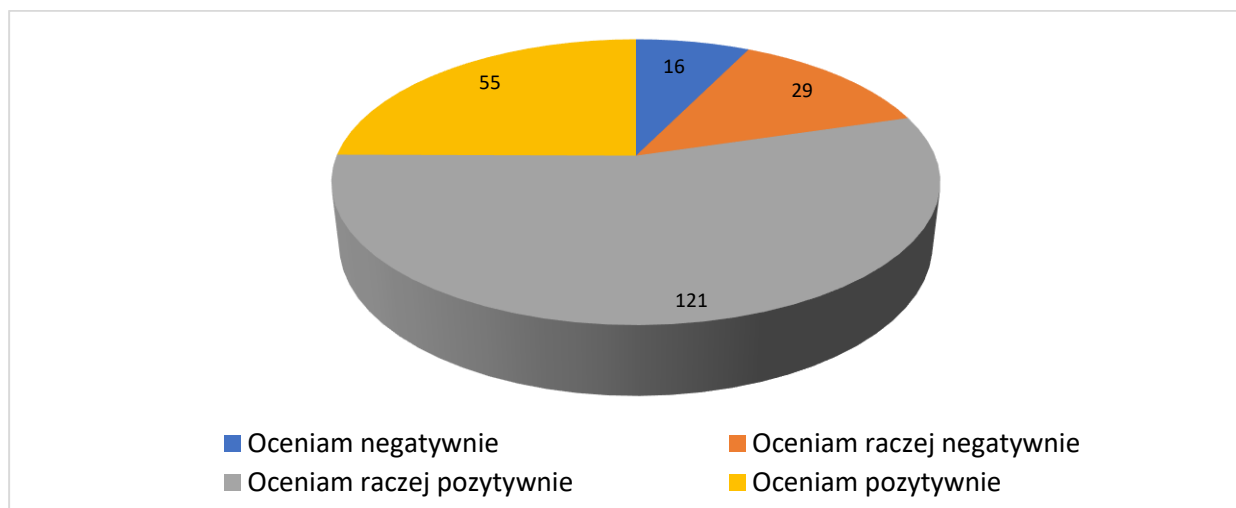
Wykres 24. Ocena dostępności kulturalno-rozrywkowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Mieszkańcy ocenili również dostępność miejsc sportowych i rekreacyjnych na terenie gminy Borne Sulinowo. Podobnie jak w poprzednim pytaniu przeważały głosy pozytywne – 176 wskazań. 45 ankietowanych tę dostępność oceniło negatywnie. 7 głosów nie uwzględniono z uwagi na zaznaczenie jednocześnie dwóch odpowiedzi.

Wykres 25. Ocena dostępności obiektów sportowych i rekreacyjnych.

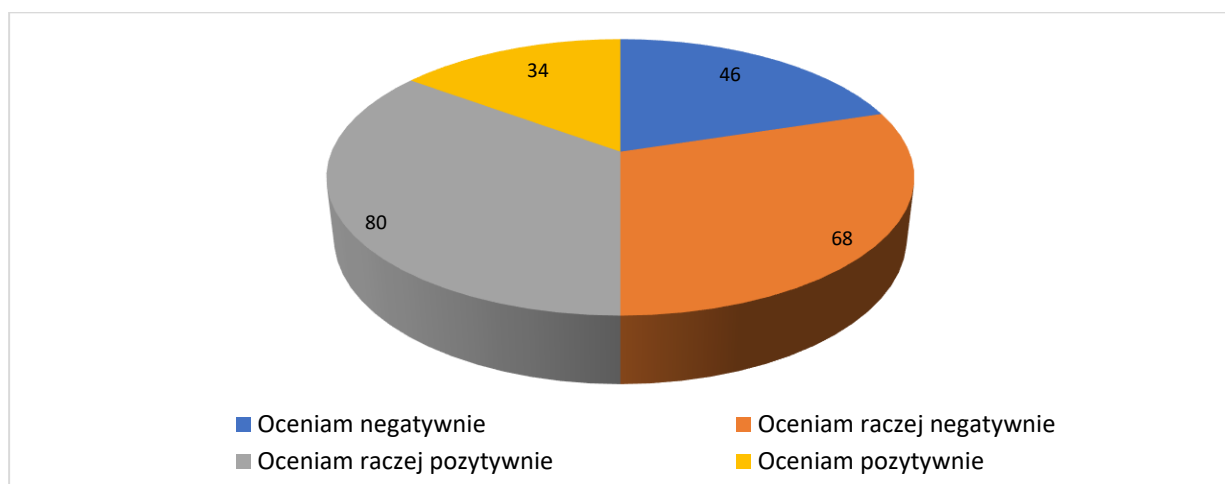

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Gmina Borne Sulinowo posiada ogromne walory przyrodnicze: największe w Polsce i jedne z największych w Europie wrzosowiska w rezerwacie Diabelskie Pustacie, ponad 50 malowniczych jezior, z których największym jest jezioro Pile, oraz wiele rzek, w tym Piławę tworzącą atrakcyjny szlak kajakowy. Gmina leży w obszarze Drawskiego Parku Krajobrazowego, gdzie występują również cenne obszary jak Dolina Piławy i Bagno Ciemino, oferując możliwości wypoczynku na licznych szlakach pieszych i rowerowych.

Opinie ankietowanych co do wykorzystania tego potencjału w gminie były podzielone – niemal równą liczbę wskazań otrzymały oceny pozytywne i negatywne.

Wykres 26. Ocena wykorzystania walorów turystycznych gminy.

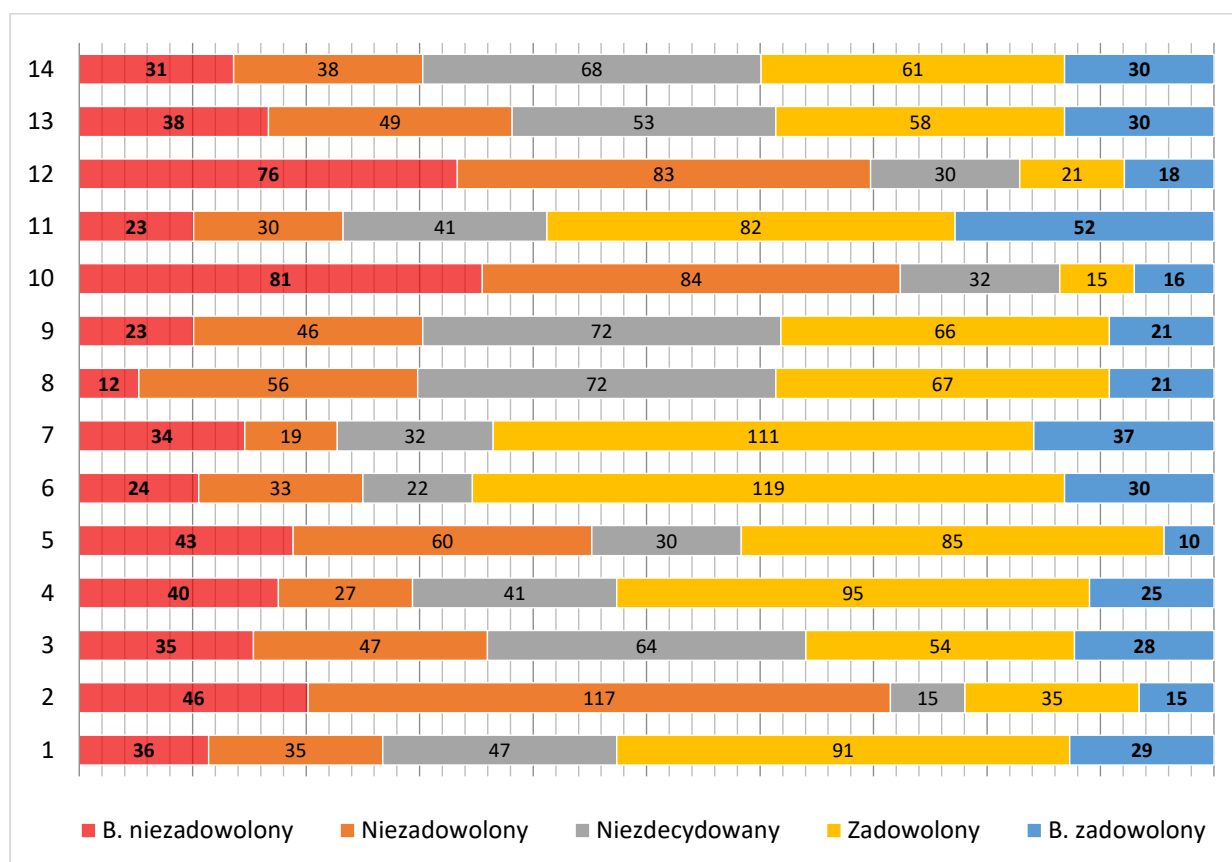
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Ankietowani wypowiedzieli się na temat zadowolenia z różnych sfer życia w gminie. Poniżej zaprezentowane zostały wyniki w formie graficznej - numery na osi y na wykresie 27 odpowiadają poniższym pytaniom:

1. Dostęp do informacji (np. wydarzeń w gminie), internetu;
2. Dostęp do opieki zdrowotnej (lekarze specjaliści, ośrodki zdrowia);
3. Poziom wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych;
4. Oferta kulturalna (imprezy, wystawy, itp.);
5. Bezpieczeństwo i porządek publiczny;
6. Warunki mieszkaniowe;
7. Oferta edukacyjna placówek oświatowych;
8. Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, sport i rekreacja);
9. Poziom pomocy społecznej;
10. Możliwości znalezienia pracy na lokalnym rynku pracy;
11. Stan środowiska naturalnego;
12. Dostępność żłobków, przedszkoli;
13. Stan infrastruktury drogowej (stan dróg, chodników);
14. Udział mieszkańców w życiu publicznym / możliwość działania w organizacjach społecznych (pozarządowych).

Na każde z pytań należało udzielić jednej odpowiedzi w skali od bardzo niezadowolonego do bardzo zadowolonego.

Wykres 27. Ocena poszczególnych sfer życia w Gminie Borne Sulinowo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Pod względem warunków życia najwięcej negatywnych wskazań dotyczyło możliwości znalezienia pracy na lokalnym rynku pracy – 165 wskazań, dostępu do opieki zdrowotnej – 161 wskazań oraz dostępności do żłobków i przedszkoli – 159 wskazań.

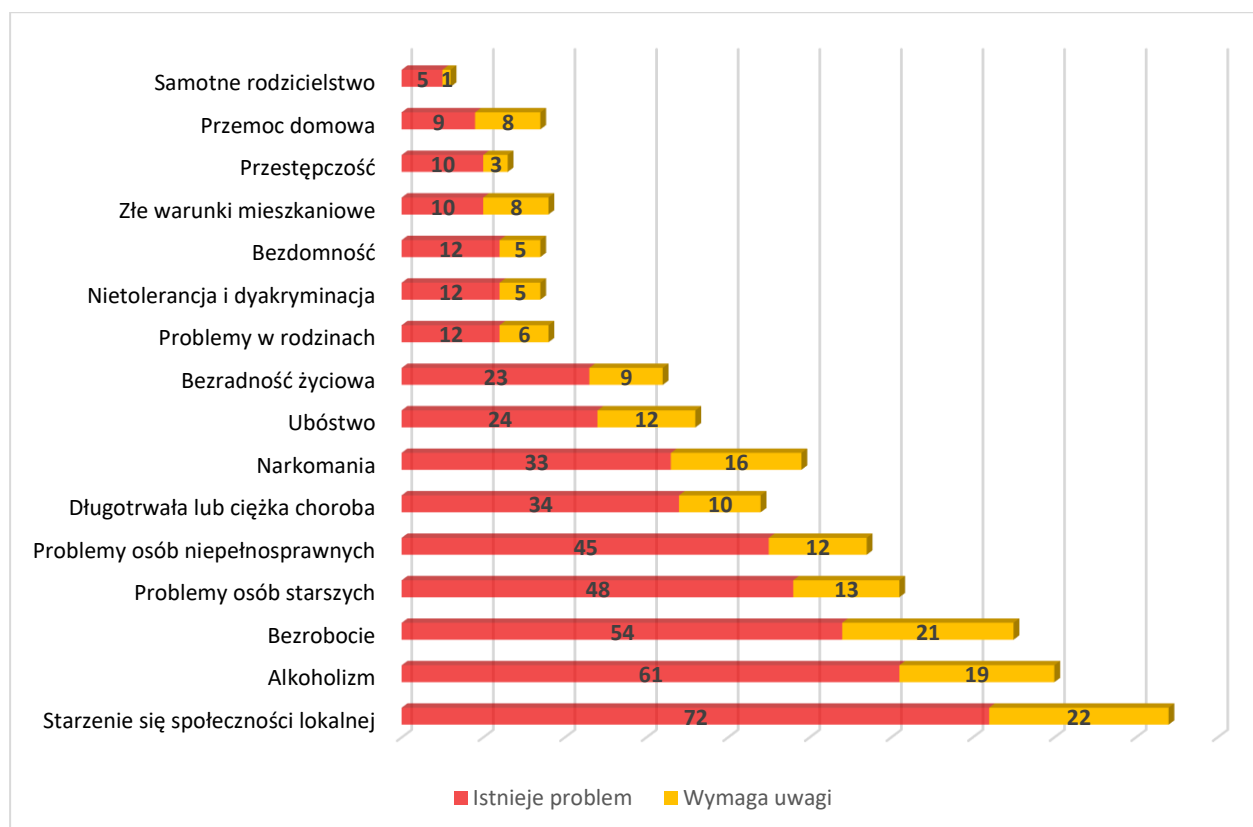
Pozytywnie zostały ocenione takie sfery jak warunki mieszkaniowe – 149 głosów, oferta edukacyjna placówek oświatowych – 148 głosów, oferta kulturalna – 120 głosów oraz dostęp do informacji – 120 wskazań.

Wśród kategorii poddanych ocenie wyróżniają się również cztery, co do których ankietowani nie potrafili jednoznacznie określić poziomu zadowolenia (lub niezadowolenia) - opcja „niezdecydowany/a”, a są to:

- organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, sport i rekreacja) – niezdecydowanych było 72 ankietowanych, podczas gdy negatywną opinię wyraziło 68 ankietowanych a pozytywną 88 respondentów,
- poziom pomocy społecznej – niezdecydowanych było 72 ankietowanych, podczas gdy negatywną opinię wyraziło 69 a pozytywną 87 ankietowanych,
- udział mieszkańców w życiu publicznym/możliwość działania w organizacjach społecznych (pozarządowych) – niezdecydowanych było 68 ankietowanych, podczas gdy negatywną opinię wyraziło 69 a pozytywną 91 respondentów.
- poziom wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych – niezdecydowanych było 64 ankietowanych, podczas gdy negatywną opinię wyraziło 82, podobnie pozytywną również 82 respondentów.

2.3.3. Część II ankiety – Pytania ogólne w zakresie problemów społecznych mieszkańców Gminy Borne Sulinowo

Wykres 28. Problemy społeczne i zjawiska występujące w Gminie Borne Sulinowo wymagające szczególnej uwagi.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Respondenci zostali poproszeni o wskazanie problemów i niekorzystnych zjawisk w sferze społecznej występujących w Gminie Borne Sulinowo, które wymagają szczególnej uwagi - mieszkańcy mogli wybrać maksymalnie 5 problemów oraz dodatkowo zaznaczyć, że wybrany problem wymaga szczególnej uwagi.

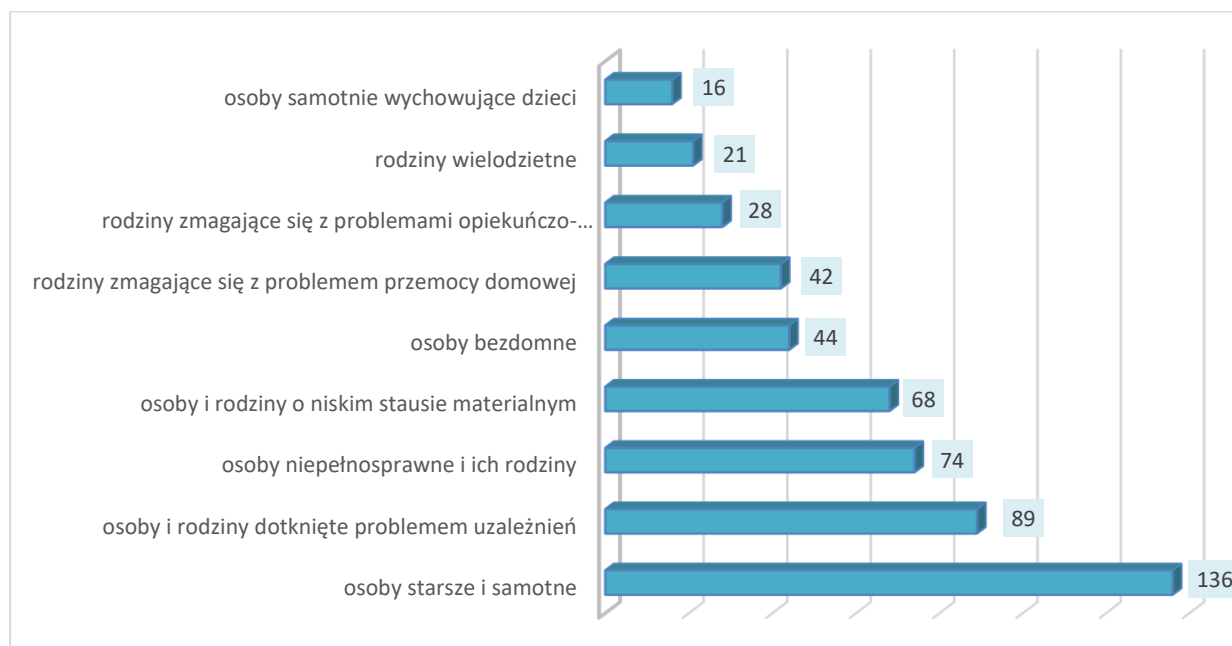
Zdaniem ankietowanych najbardziej uwidacznia się w środowisku lokalnym problem starzenia się społeczności lokalnej – aż 72 ankietowanych wskazało właśnie na ten problem, z czego 22 uznało go za istotny. Stanowi to 32% ankietowanych. Do równie ważnych problemów uwidaczniających się w gminie należy zaliczyć problemy osób starszych – 48 wskazań (z tego 13 wskazało na istotność problemu), a także problemy osób z niepełnosprawnością – 45 wskazań.

Nie mniej ważne dla ankietowanych były takie problemy jak alkoholizm (61 wskazań) oraz bezrobocie – 54 wskazania. Obie kategorie uzyskały również dużo wskazań jako problemy wymagające szczególnej uwagi (odpowiednio 21 i 19).

Najmniej wskazań otrzymały takie problemy, jak: samotne rodzicielstwo – 5, przemoc domowa – 9 czy przestępczość – 10.

W kolejnym pytaniu ankietowani określili grupy, które ich zdaniem są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym.

Wykres 29. Grupy społeczne najbardziej zagrożone wykluczeniem w gminie Borne Sulinowo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

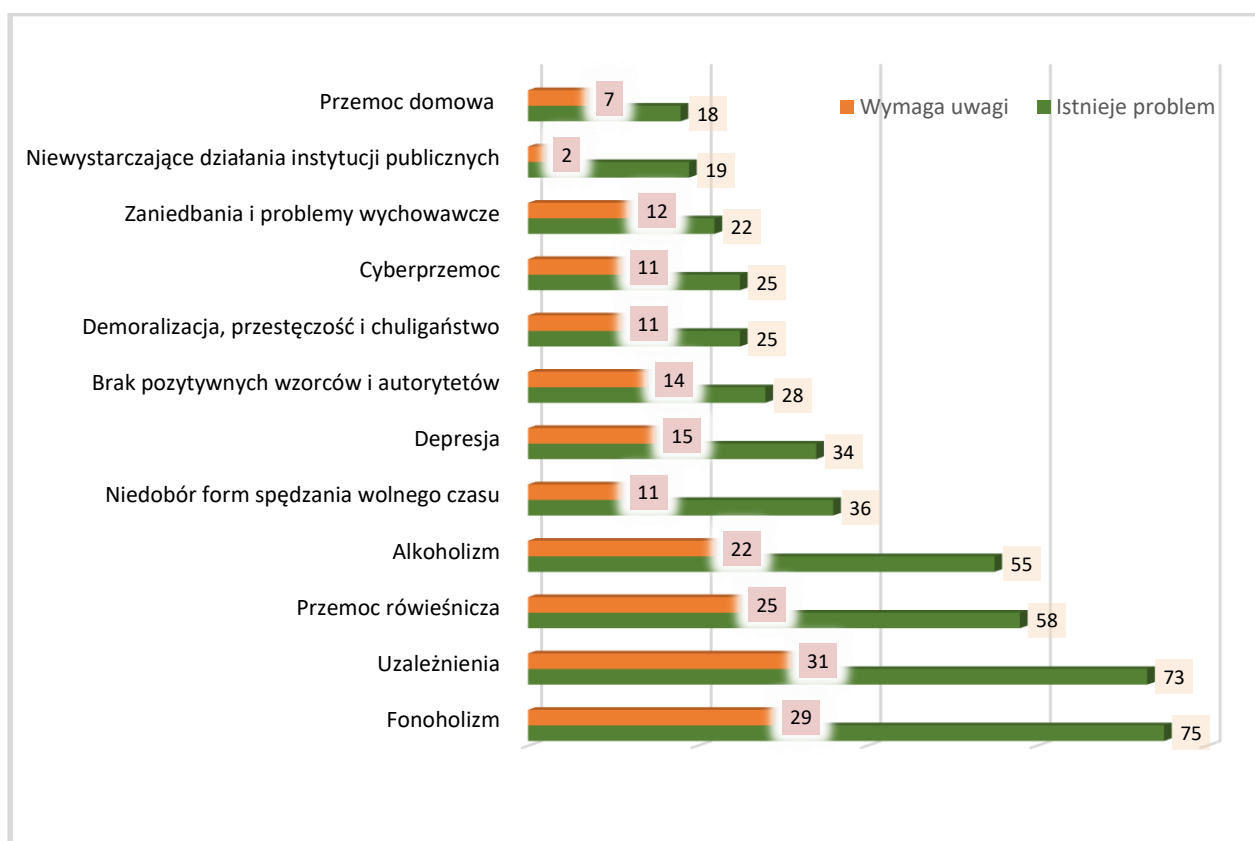
Zdaniem ankietowanych grupą, która jest najbardziej narażona na wykluczenie społeczne są osoby starsze i samotne – 136 wskazań, osoby i rodziny dotknięte problemem uzależnień – 89 wskazań oraz osoby niepełnosprawne i ich rodziny – 74 wskazania, a także osoby i rodziny o niskim statusie materialnym – 68 wskazań.

W ocenie ankietowanych najmniej narażonymi na wykluczenie społeczne są rodziny wielodzietne (21 wskazań) i osoby samotnie wychowujące dzieci (16 wskazań).

Dodatkowo ankietowani wskazali na dwie grupy nieujęte w pytaniu, które w ich ocenie narażone są na wykluczenie społeczne - młodych dorosłych wchodzących na rynek pracy oraz ludzi pracujących.

Dalsze pytania poświęcono osobno problemom konkretnych grup: dzieci i młodzieży, osób z niepełnosprawnościami oraz osób starszych.

Wykres 30. Problemy dzieci i młodzieży.

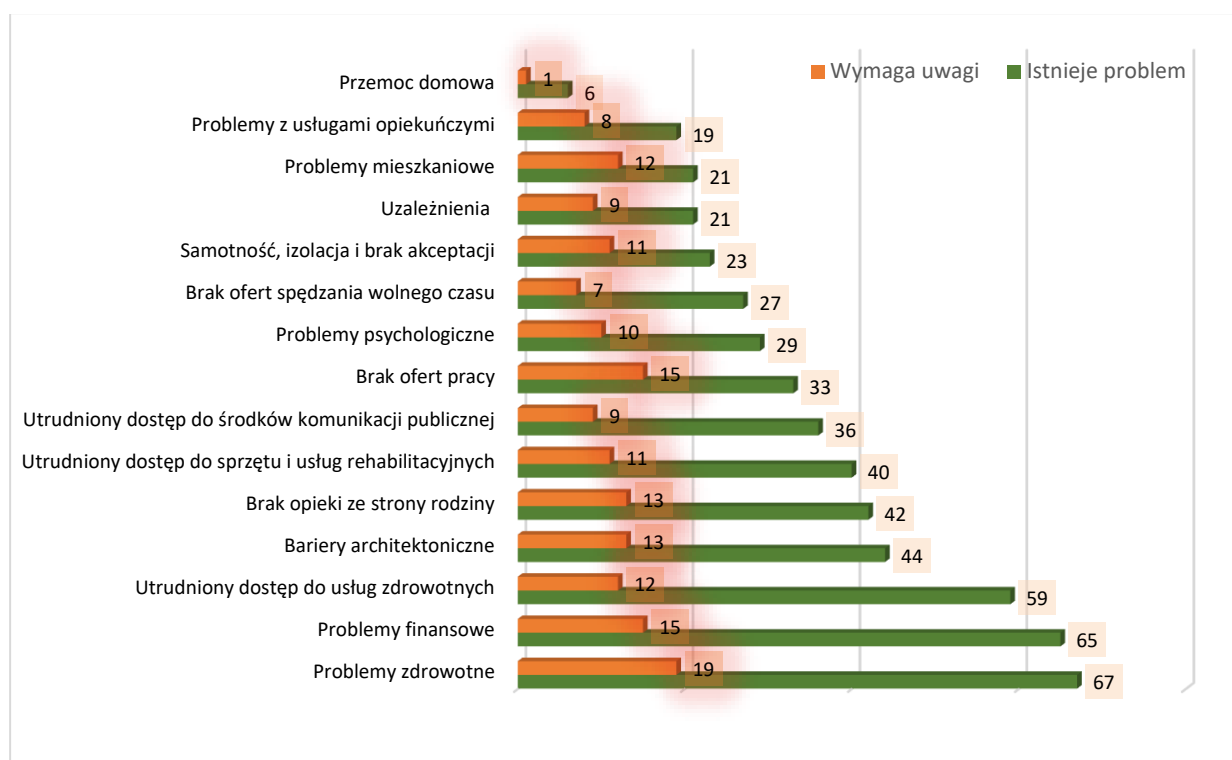

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Zdaniem ankietowanych najczęstszymi problemami wśród dzieci i młodzieży z terenu gminy są: fonoholizm oraz uzależnienia. Uzyskały one odpowiednio 75 i 73 wskazania. Dużym problemem zdaniem ankietowanych jest również przemoc rówieśnicza – 58 wskazań, alkoholizm – 55 wskazań, niedobór zorganizowanych form spędzania czasu wolnego – 36 wskazań oraz depresja – 34 wskazania. Jako główne problemy wymagające szczególnej uwagi ankietowani wskazali odpowiednio uzależnienia (31), fonoholizm (29) oraz przemoc rówieśniczą (25).

Kolejna grupa społeczna, która była przedmiotem badań to osoby z niepełnosprawnościami.

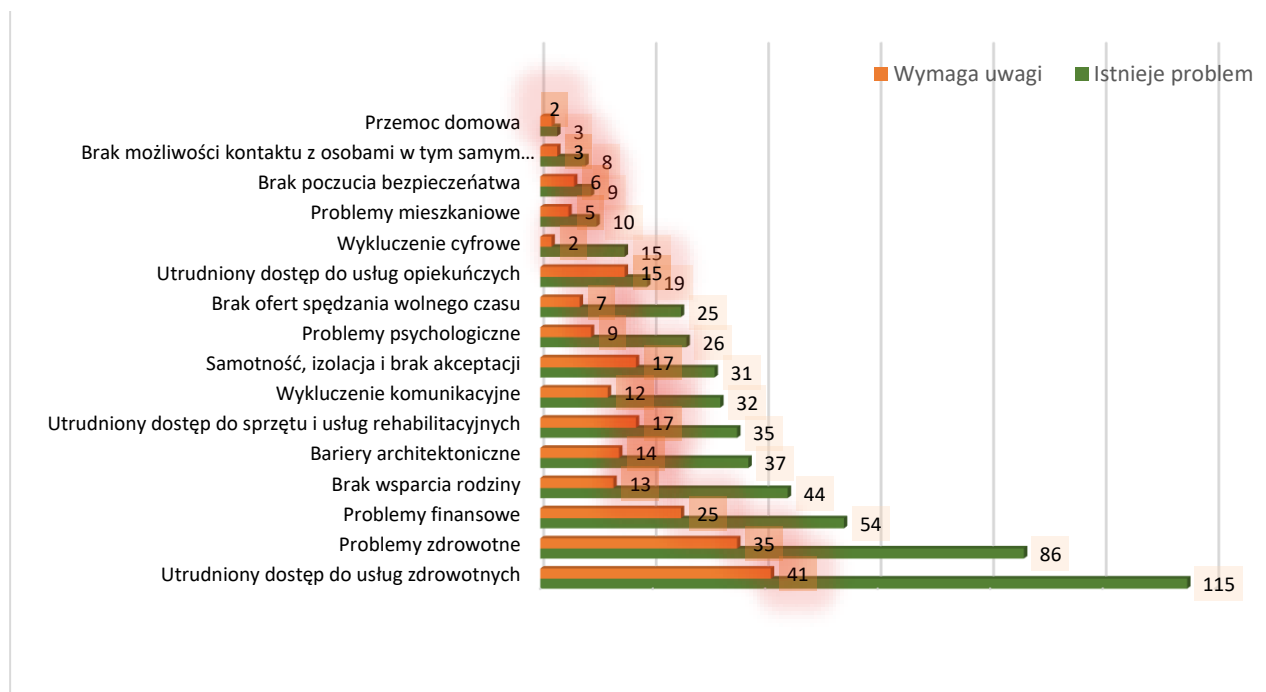
Wykres 31. Problemy osób z niepełnosprawnościami.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Zdaniem ankietowanych najczęstsze problemy dotyczące osoby z niepełnosprawnościami na terenie gminy to problemy zdrowotne – 67 wskazań, problemy finansowe – 62 wskazania, utrudniony dostęp do usług zdrowotnych (lekarzy, pielęgniarek), brak opieki medycznej – 59 wskazań, bariery architektoniczne – 44 wskazania oraz brak opieki ze strony rodziny – 42 wskazania. Często wymienione zostały również: utrudniony dostęp do sprzętu i usług rehabilitacyjnych – 40 wskazań oraz utrudniony dostęp do środków komunikacji publicznej – 36 wskazań czy brak ofert pracy – 33 wskazania.

Wykres 32. Problemy osób starszych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W pytaniu uszczegóławiającym problemy społeczne dotyczące osób starszych respondenci wskazali, że ich zdaniem najważniejsze problemy, na które należy zwrócić uwagę to utrudniony dostęp do usług zdrowotnych (lekarz, pielęgniarka), brak opieki medycznej – 115 wskazań, problemy zdrowotne – 86 wskazań, problemy finansowe – 54 wskazania oraz brak wsparcia rodziny – 44 wskazania. W dalszej kolejności wymieniane zostały bariery architektoniczne (37), utrudniony dostęp do sprzętu i usług rehabilitacyjnych (35) oraz samotność (31). Główne problemy osób starszych uzyskały również w tej samej kolejności najwięcej wskazań jako wymagające szczególnej uwagi – a więc odpowiednio utrudniony dostęp do opieki medycznej (41), problemy zdrowotne (35) i problemy finansowe (25).

2.3.4. Część III ankiety – Pytania uszczegóławiające obszary strategiczne

Kolejna część ankiety zawierała pytania uszczegóławiające obszary strategiczne:

- wspieranie rodzin, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami,
- bezpieczeństwo i porządek publiczny,
- aktywność zawodowa,

- kondycja zdrowotna,
- polityka mieszkaniowa i przeciwdziałanie bezdomności,
- świadomość i aktywność społeczna mieszkańców.

Mieszkańcy gminy Borne Sulinowo mogli wskazać na elementy realizacji poszczególnych obszarów strategicznych, które są według nich najważniejsze oraz jakie działania wykonać, aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom zagrażającym ich realizacji. Szczegółowe wyniki ankiety znajdują się w załączniku nr 2 do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026- 2032.

I. Wspieranie rodzin, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

W obszarze strategicznym „Wspieranie rodzin, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami” respondentom zadano pytania na temat rozwiązań, które mogą stanowić odpowiedź na problemy rodzin, w tym dzieci i młodzieży oraz rozwiązań, które mogą być odpowiedzią na problemy osób starszych i niepełnosprawnych.

Wykres 33. Rozwiązania problemów dzieci i młodzieży z terenu Gminy Borne Sulinowo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Zdaniem ankietowanych odpowiednią reakcją na problemy dzieci i młodzieży powinny być takie działania, jak:

- przeciwdziałanie uzależnieniom (narkomania, alkoholizm, fonoholizm) – 87 wskazań,
- rozwój ofert świetlic wiejskich skierowanych do dzieci i młodzieży – 66 wskazań,
- działania z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego, pomocy psychologicznej dla rodzin i dzieci – 58 wskazań,
- działania ograniczające zjawisko przemocy domowej, rówieśniczej, w tym cyberprzemocy – 53 wskazania,
- działania na rzecz wychodzenia rodzin z kryzysu – 50 wskazań,
- realizacja programów profilaktycznych – 50 wskazań,
- wspieranie rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych – 45 wskazań.

Wykres 34. Rozwiązania problemów osób starszych i z niepełnosprawnościami.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Zadaniem ankietowanych najważniejsze rozwiązania na rzecz osób starszych i osób z niepełnosprawnościami to: pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb bytowych np. usługi opiekuńcze – 70 wskazań, wspieranie różnych form aktywności seniorów – 54 wskazania oraz utworzenie systemu połączeń komunikacyjnych pomiędzy miastem a miejscowościami wiejskimi w gminie Borne Sulinowo – 53 wskazania. 46 respondentów wskazało też na potrzebę utworzenia dziennego domu pobytu. 40 osób widzi potrzebę likwidacji barier architektonicznych w środowisku.

II. Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Wykres 35. Główne przyczyny braku bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy.

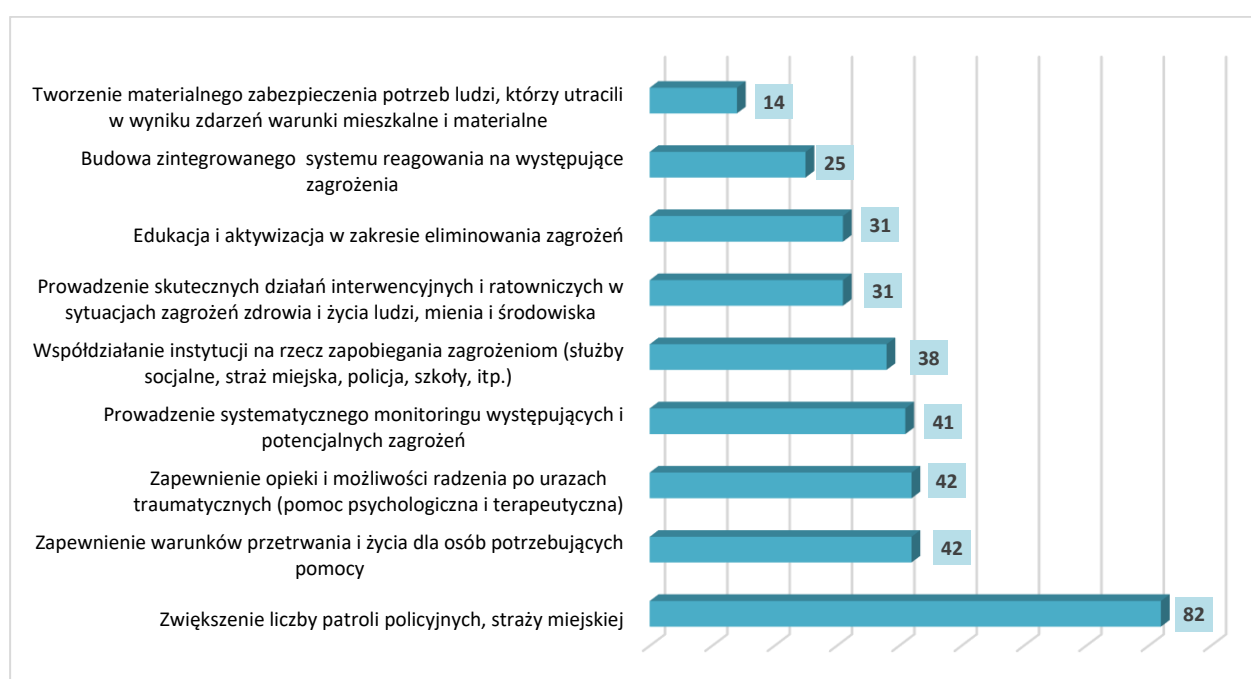
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W obszarze bezpiecznego społeczeństwa mieszkańcy gminy Borne Sulinowo zapytani zostali o przyczyny braku poczucia bezpieczeństwa. Już na początku ankiety, bo w 2 pytaniu, ankietowani w przeważającej większości ocenili pozytywnie poziom poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania - jedynie 10% respondentów podało, że nie czuje się bezpiecznie. Nie mniej, pomimo wysokiego poziomu poczucia bezpieczeństwa, respondenci wskazali na główne czynniki zmniejszające w ich ocenie bezpieczeństwo.

Osoby, które nie czują się bezpiecznie jako główne przyczyny takiego stanu wskazywały zagrożenia drogowe (nadmierna prędkość kierowców, nietrzeźwi kierowcy, nieustępowanie przejścia pieszym) - 60 wskazań oraz niewłaściwe zachowania osób spożywających alkohol w miejscach publicznych – 61 wskazań. Respondenci zwrócili również uwagę na brak patroli policyjnych (49 wskazań) oraz brak patroli straży miejskiej (37 wskazań). Chuligaństwo i wandalizm otrzymało 40 wskazań.

W kolejnym pytaniu ankietowani wskazali działania, jakie według nich należy podjąć, aby podnieść poziom bezpieczeństwa w gminie.

Wykres 36. Działania podnoszące poziom bezpieczeństwa według ankietowanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

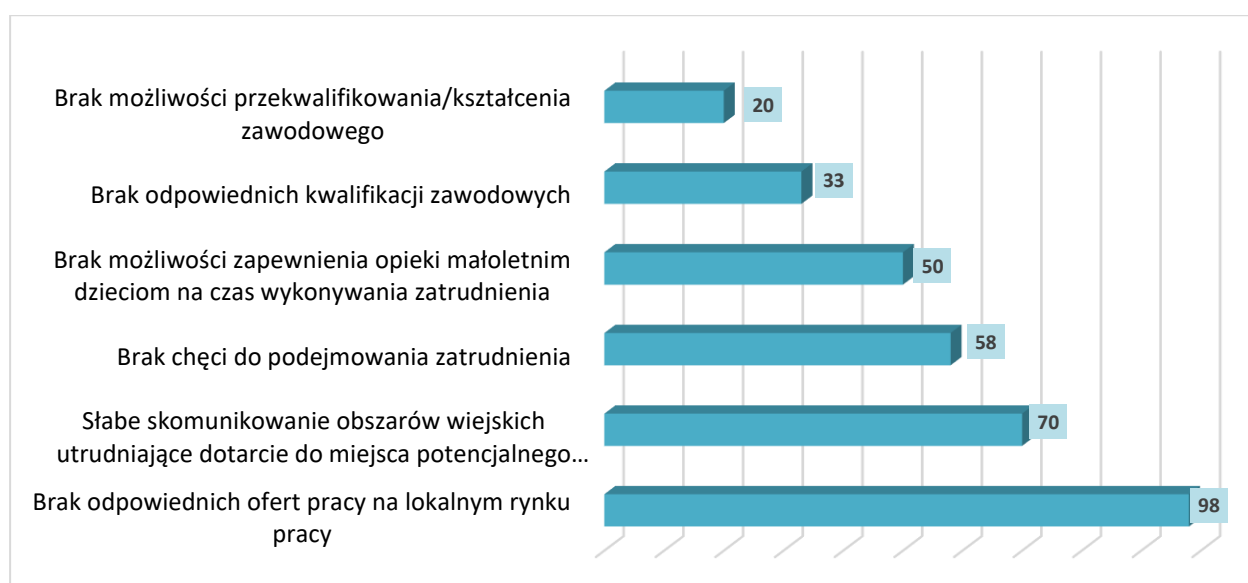
Większość ankietowanych uważa, że dla poprawy bezpieczeństwa najistotniejsze jest zwiększenie liczby patroli policyjnych oraz straży miejskiej (82 wskazania). Jako ważne działania wspierające bezpieczeństwo ankietowani wskazywali prowadzenie systematycznego monitoringu występujących i potencjalnych zagrożeń (41 wskazań), zapewnienie pomocy psychologicznej i terapeutycznej po urazach traumatycznych (42 wskazania) oraz zapewnienie wsparcia materialnego dla osób potrzebujących pomocy (42 wskazania). Ankietowani zwrócili również uwagę na istotność współdziałania różnych służb i instytucji na rzecz zapobiegania występowaniu

zagrożeń (38 wskazań) oraz na prowadzenie skutecznych działań interwencyjnych i ratowniczych w sytuacjach zagrożeń zdrowia i życia ludzi, mienia i środowiska oraz edukację i aktywizację w zakresie eliminowania zagrożeń (po 31 wskazań).

III. Aktywność zawodowa

W obszarze dotyczącym aktywności zawodowej, respondenci mogli wypowiedzieć się na temat bezrobocia w środowisku lokalnym - jego przyczyn oraz kierunków działań ograniczających / minimalizujących to niekorzystne zjawisko.

Wykres 37. Przyczyny bezrobocia w Gminie Borne Sulinowo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

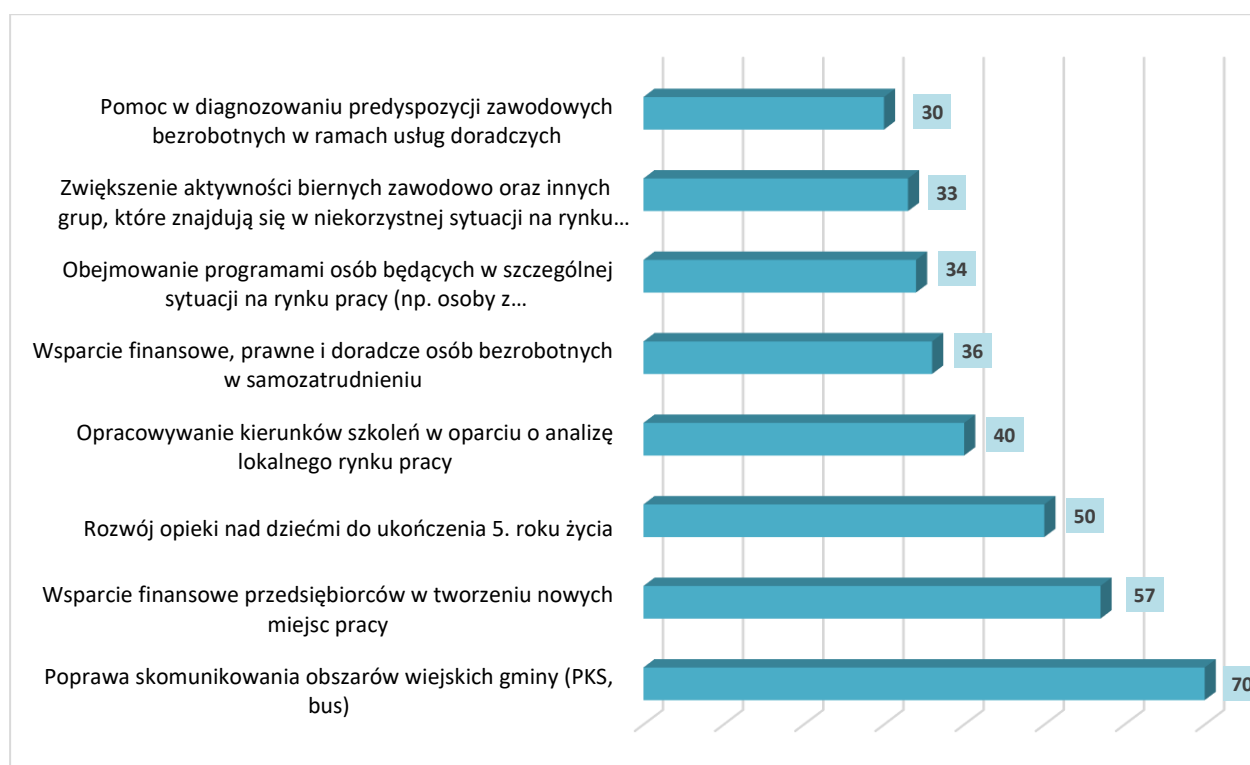
Ankietowani jako główną przyczynę bezrobocia w gminie wskazali brak odpowiednich ofert pracy na lokalnym rynku pracy – 98 wskazań. 70 ankietowanych wskazało na słabe skomunikowanie obszarów wiejskich utrudniające dotarcie do miejsca potencjalnego zatrudnienia, a 58 osób wybrało odpowiedź brak chęci do podejmowania zatrudnienia.

W 50 przypadkach wskazano również na brak możliwości zapewnienia opieki małoletnim dzieciom w czasie wykonywania zatrudnienia.

W mniejszym stopniu – odpowiednio 33 i 20 ankietowanych wskazało jako przyczynę bezrobocia takie czynniki jak: brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych oraz brak możliwości przekwalifikowania zawodowego.

Według ankietowanych działania podnoszące aktywność zawodową mieszkańców gminy to w szczególności poprawa skomunikowania obszarów wiejskich gminy (PKS, bus) – 70 wskazań, wsparcie finansowe przedsiębiorców w tworzeniu nowych miejsc pracy (57 ankietowanych) oraz rozwój opieki nad dziećmi do ukończenia 5. roku życia (50 wskazań).

Wykres 38. Działania sprzyjające aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy Borne Sulinowo.

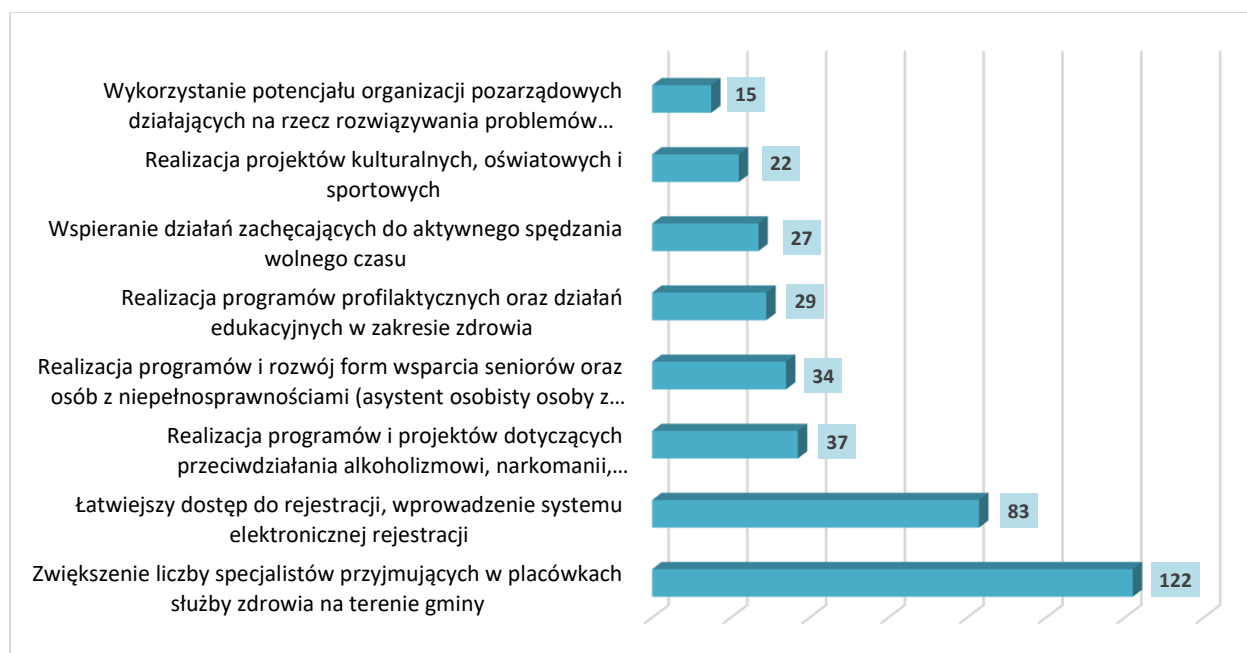

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

IV. Kondycja zdrowotna

Mieszkańcy gminy Borne Sulinowo wypowiedzieli się na temat sytuacji w zakresie dostępu do opieki zdrowotnej oraz kondycji zdrowotnej mieszkańców.

Wykres 39. Działania sprzyjające poprawie sytuacji zdrowotnej mieszkańców gminy.

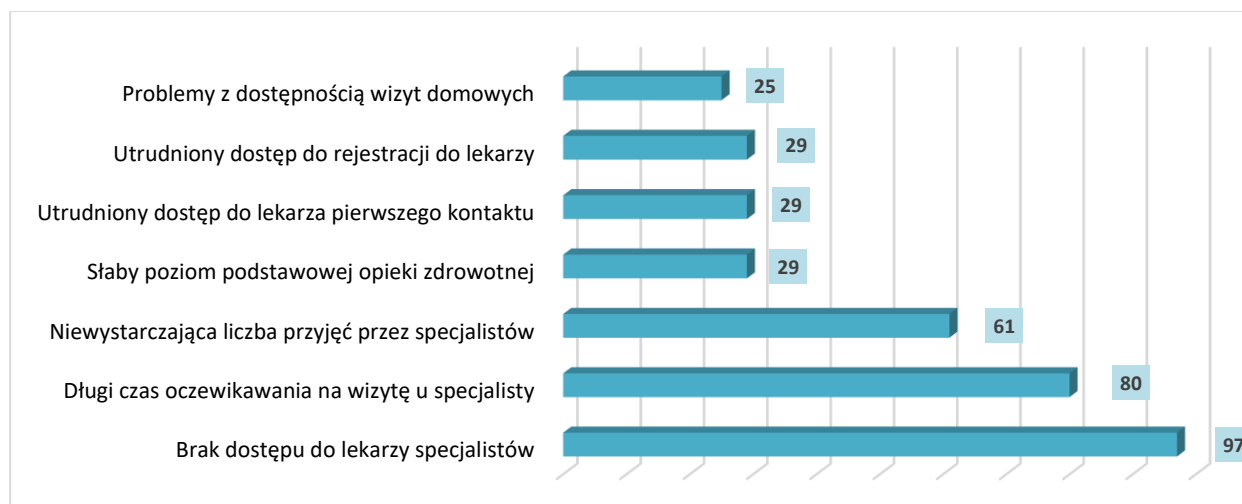

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W opinii ankietowanych, poprawa kondycji zdrowotnej mieszkańców gminy mogłaby być osiągnięta przede wszystkim poprzez zwiększenie dostępności do lekarzy specjalistów przyjmujących w placówkach zdrowotnych na terenie gminy. Aż 122 respondentów wskazało na to rozwiązanie. Jednocześnie brak dostępu do lekarzy specjalistów, długi czas oczekiwania na wizytę u specjalisty oraz niewystarczająca liczba przyjęć były najczęściej wskazywane jako powody niezadowolenia z opieki zdrowotnej funkcjonującej w gminie. 83 ankietowanych wykazało niezadowolenie wynikające z utrudnień w rejestracji do lekarzy. Rozwiązaniem może być wprowadzenie możliwości elektronicznej rejestracji, co w dobie powszechnego internetu (czy to poprzez odpowiednią aplikację czy też telefonicznie) stanowiłoby znaczne ułatwienie dla osób, dla których osobiste przybycie celem rejestracji stanowi problem.

Wśród ważniejszych działań wskazywanych przez respondentów sprzyjającym poprawie sytuacji wymienić ponadto można realizację programów profilaktycznych oraz działań edukacyjnych w zakresie zdrowia (29 wskazań) czy realizację programów i rozwój form wsparcia seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami (34 wskazania).

Wykres 40. Powody niezadowolenia z poziomu opieki zdrowotnej w Gminie Borne Sulinowo.

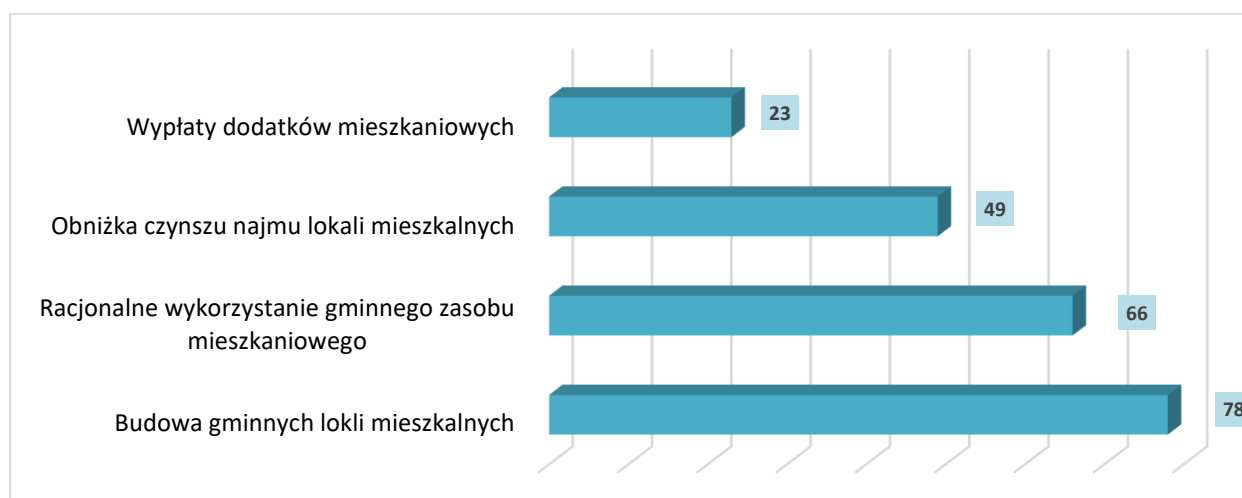

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

V. Polityka mieszkaniowa i przeciwdziałanie bezdomności

Najważniejsze działania jakie według mieszkańców należy podjąć w obszarze przyjaznej polityki mieszkaniowej i przeciwdziałania bezdomności to: budowa gminnych lokali mieszkalnych (78 wskazań) oraz racjonalne wykorzystanie gminnego zasobu mieszkaniowego (66 wskazań). 49 badanych wskazało również na obniżkę czynszu najmu lokali mieszkalnych jako sposób na poprawę sytuacji mieszkaniowej mieszkańców. Tylko 23 respondentów widzi możliwość poprawy sytuacji mieszkaniowej w wypłatach dodatków mieszkaniowych.

Wykres 41. Działania wpływające na poprawę sytuacji mieszkaniowej i przeciwdziałające bezdomności.

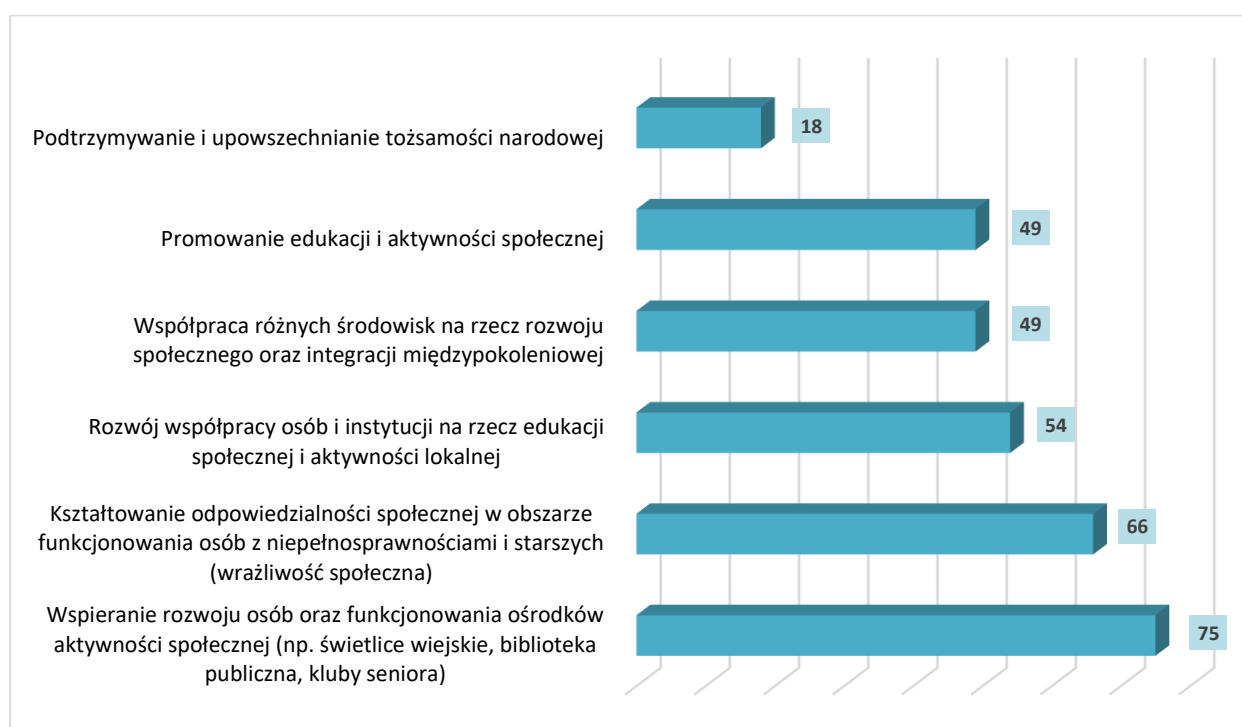

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

VI. Świadomość i aktywność społeczna mieszkańców

W zakresie wysokiego poziomu świadomości i aktywności społecznej mieszkańców w każdym wieku mała liczba wskazań udzielona została na podtrzymanie i upowszechnianie tożsamości narodowej – jedynie 18 wskazań. W większości ankietowani wskazywali na konieczność wspierania rozwoju osób oraz funkcjonowania ośrodków aktywności społecznej (np. świetlice wiejskie, biblioteka publiczna, kluby seniora) – 75 wskazań. Podobną liczbę głosów otrzymało kształtowanie wrażliwości społecznej w obszarze odpowiedzialności za funkcjonowanie osób z niepełnosprawnościami i osób starszych (66 wskazań). Respondenci w podobnym stopniu wskazali ponadto na konieczność rozwoju i współpracy osób i instytucji działających na rzecz edukacji społecznej i aktywności lokalnej (54 wskazania), promowanie edukacji i aktywności społecznej (49 wskazań), a także na konieczność współpracy różnych środowisk na rzecz rozwoju społecznego oraz integracji międzypokoleniowej (49 wskazań).

Wykres 42. Działania poprawiające aktywność i świadomość społeczną mieszkańców.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

2.3.5. Część IV ankiety – Ocena dotychczas podejmowanych działań

Część czwarta ankiety dotyczyła oceny dotychczas podejmowanych działań w zakresie warunków i jakości życia na terenie gminy Borne Sulinowo.

Ankietowani zostali poproszeni o ocenę warunków życia w poniższych obszarach:

- komunikacja i dostęp do mediów,
- edukacja, struktura organizacyjna placówek oświaty, kultura,
- sport i zdrowie,
- ochrona środowiska i wygląd gminy.

Mieszkańcy Gminy Borne Sulinowo w znakomitej większości pozytywnie oceniają poziom życia w sferze komunikacji i dostępu do mediów. Respondenci pozytywnie ocenili jakość dróg, ulic, dostępność parkingów, ścieżek rowerowych. Pozytywnie oceniony został również dostęp do infrastruktury technicznej w zakresie wodociągów i kanalizacji, a także dostęp do nowoczesnych technologii.

Ankietowani negatywnie ocenili skomunikowanie gminy w zakresie dostępu do komunikacji zbiorowej. Problem ten dotyczy zwłaszcza obszarów wiejskich gminy.

W obszarze edukacji szkolnej 2/3 respondentów pozytywnie ocenia jakość kształcenia w szkołach. Źle natomiast oceniona została liczebność w klasach, co oznacza, że ankietowani woleliby, aby dzieci uczęszczały do mniej licznych klas. Taka ocena może wynikać z przekonania ankietowanych, że mniejsza liczebność klasy przekłada się na jakość nauczania, chociaż przeczyć temu mogą wyniki odpowiedzi na pierwsze pytanie. Brak jest również dokładnych badań wskazujących na taką zależność, a z tych dostępnych (np. przeprowadzonych przez Instytut Badań Edukacyjnych) wynika że nie ma bezpośredniego związku pomiędzy wielkością klasy a wynikami osiąganymi przez uczniów.

Raczej źle i bardzo źle oceniona została dostępność przedszkoli na terenie gminy Borne Sulinowo. Z opinii respondentów wynika, że brakuje wystarczającej liczby miejsc, a oferta opieki przedszkolnej nie jest równomiernie rozmieszczona na obszarze gminy. Nie ulega wątpliwości, że sytuacja pod tym względem najgorsza jest na wsiach, gdzie dostęp do placówek jest znacznie ograniczony lub w ogóle nieistniejący.

Niemal identyczny rozkład miały odpowiedzi na pytanie dotyczące dostępu do oferty edukacyjnej dla dorosłych. Spośród wszystkich respondentów 89 osób zadeklarowało zadowolenie z dostępnych możliwości kształcenia, natomiast 112 osób oceniło tę ofertę negatywnie. Wyniki te wskazują na wyraźną polaryzację opinii — część mieszkańców dostrzega korzyści i dostępność obecnych form edukacji, podczas gdy większa grupa wskazuje na ich niedostateczną liczbę, ograniczony zakres tematyczny lub brak dogodnych form uczestnictwa. Może to sugerować potrzebę rozwoju szkoleń, kursów i innych form doskonalenia, zwłaszcza w obszarach odpowiadających aktualnym potrzebom lokalnej społeczności.

Bardzo pozytywnie oceniany jest natomiast dostęp do zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży – 166 ankietowanych (73%) deklaruje zadowolenie z ich dostępności i różnorodności. Respondenci wskazują, że oferta zajęć pozalekcyjnych jest dobrze dopasowana do potrzeb młodszych mieszkańców, a dostępne formy aktywności umożliwiają rozwój zainteresowań, umiejętności oraz spędzanie czasu w sposób wartościowy i bezpieczny.

Podobnie wysokie oceny uzyskała oferta kulturalna w gminie Borne Sulinowo. Zadowolenie z niej wyraziło

Równie pozytywnie oceniana jest oferta kulturalna w gminie Borne Sulinowo – aż 173 respondentów jest z niej zadowolonych, co świadczy o dużym uznaniu dla organizowanych wydarzeń, działalności lokalnych instytucji kultury oraz inicjatyw kierowanych do mieszkańców w różnym wieku. Wynik ten może świadczyć o tym, że gmina skutecznie odpowiada na oczekiwania społeczności w zakresie dostępu do kultury i aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnym.

W sferze zdrowia szczególnie dużo negatywnych opinii dotyczyło dostępności lekarzy specjalistów (aż 207 wskazań przy zaledwie 12 pozytywnych głosach). Wyniki te jednoznacznie wskazują, że mieszkańcy mają istotne trudności w uzyskaniu terminów do specjalistów, co może wiązać się zarówno z ograniczoną liczbą poradni specjalistycznych w regionie, jak i znacznym wydłużeniem czasu oczekiwania na wizyty. Sytuacja ta jest postrzegana jako jeden z najpoważniejszych problemów w obszarze usług zdrowotnych.

Niewiele lepiej oceniono dostępność do badań profilaktycznych – 160 negatywnych głosów. Może to oznaczać, że mieszkańcy odczuwają niedobór lokalnych możliwości wykonywania badań przesiewowych, a ich dostępność jest ograniczona zarówno pod względem organizacyjnym, jak

i logistycznym. Brak dogodnych terminów, niewystarczająca liczba wykonywanych badań czy konieczność dojazdu do placówek poza gminą mogą dodatkowo potęgować to niezadowolenie. Wyniki te wskazują na potrzebę wzmocnienia działań profilaktycznych oraz zwiększenia lokalnej dostępności do usług medycznych.

W zakresie oceny jakości świadczonych usług opieki zdrowotnej odpowiedzi respondentów rozłożyły się w sposób zbliżony, choć z przewagą opinii negatywnych. Ponad połowa badanych, bo 125 ankietowanych oceniła jakość usług zdrowotnych jako niezadowalającą. 101 ankietowanych wyraziło opinię pozytywną co pokazuje, że część mieszkańców postrzega dostępne usługi jako odpowiednie i spełniające ich oczekiwania. Dla 2 respondentów udzielenie jednoznacznej oceny okazało się trudne, co może wynikać z braku częstego kontaktu ze służbą zdrowia lub braku doświadczeń pozwalających na wyrobienie opinii.

Uzyskany rozkład odpowiedzi wskazuje na zróżnicowane doświadczenia mieszkańców w kontakcie z lokalną opieką zdrowotną oraz na potrzebę dalszej analizy przyczyn niezadowolenia tej części społeczności, która ocenia ją negatywnie.

Ankietowani pozytywnie ocenili dostępność aptek (146 wskazań), mimo że na terenie Gminy Borne Sulinowo funkcjonują jedynie dwie zlokalizowane w mieście. Ocenę tę można uznać za świadczącą o ich wystarczającej dostępności dla mieszkańców.

Mieszkańcy bardzo dobrze oceniają poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej – aż 181 respondentów deklaruje, że czuje się w swoim otoczeniu bezpiecznie. Tak wysoki odsetek odpowiedzi pozytywnych może świadczyć o skuteczności działań służb odpowiedzialnych za porządek publiczny, a także ogólnym klimacie społecznym sprzyjającym poczuciu stabilności i spokoju.

Jeszcze wyżej oceniana jest dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji – 196 ankietowanych wyraziło zadowolenie z istniejącej oferty. Mieszkańcy doceniają zarówno infrastrukturę sportową, taką jak boiska, siłownie zewnętrzne, place zabaw czy ścieżki rekreacyjne, jak i możliwość spędzania wolnego czasu w sposób aktywny. Tak wysoki poziom satysfakcji wskazuje, że działania gminy w tym obszarze są widoczne i odpowiadają na realne potrzeby społeczności lokalnej

Najwyżej oceniane w gminie Borne Sulinowo jest środowisko naturalne i ogólny wygląd gminy. Mieszkańcy w znakomitej większości wyrazili zadowolenie z wszystkich aspektów związanych

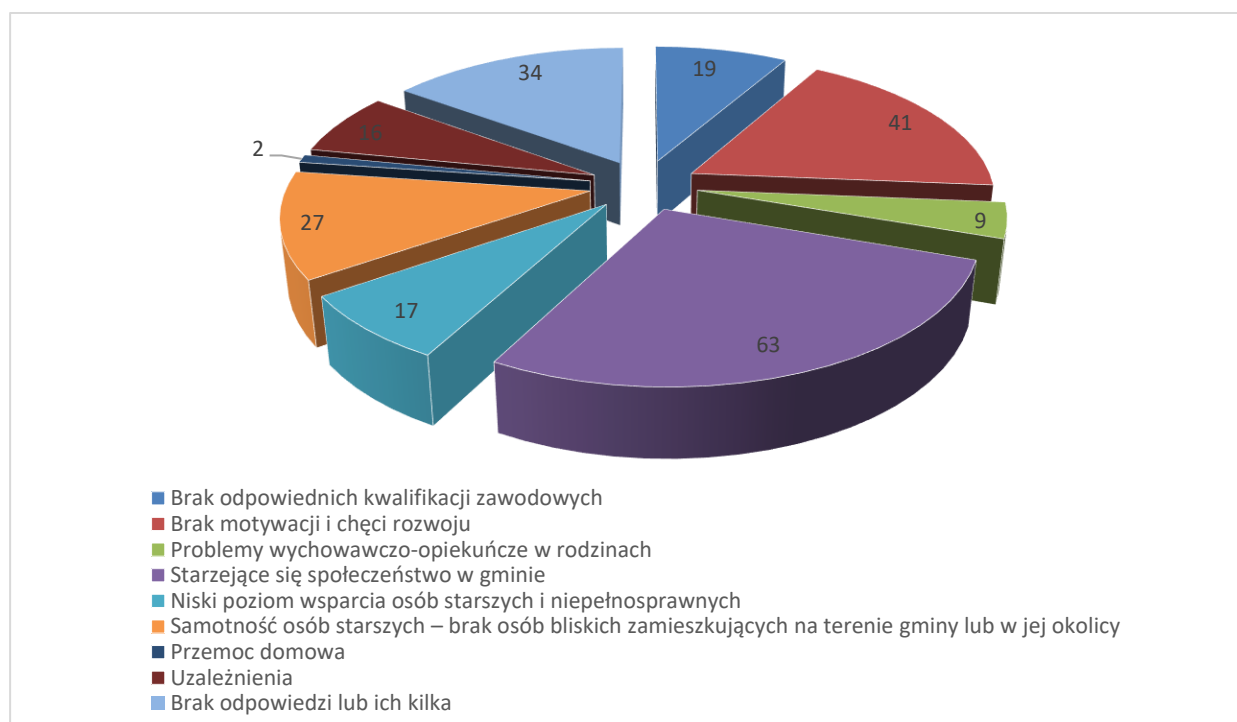
z ochroną środowiska i estetyką przestrzeni publicznej. Szczególnie istotne jest, że aż 206 respondentów – przy zaledwie 5 negatywnych głosach, zauważa turystyczną atrakcyjność gminy, co świadczy o dużym potencjale regionu w tym zakresie.

Badani w przeważającej mierze są zadowoleni zarówno ze stanu środowiska przyrodniczego, jak i infrastruktury rekreacyjnej, w tym terenów spacerowych, ścieżek rowerowych, terenów przyjeziornych i plaż. Pozytywnie oceniono także ogólną estetykę przestrzeni gminnych, czystość i porządek oraz ogólną atrakcyjność turystyczną. Tak wysoka satysfakcja mieszkańców wskazuje, że podejmowane przez gminę działania w zakresie ochrony środowiska oraz utrzymania i rozwijania przestrzeni publicznej są dostrzegane i doceniane przez społeczność lokalną.

2.3.6. Część V ankiety – Ocena jakości życia i propozycje działań nakierowanych na jej poprawę

Ankietowani zostali poproszeni o podanie głównych powodów problemów społecznych występujących w Gminie Borne Sulinowo. Respondenci podali, że głównym problemem społecznym w gminie Borne Sulinowo jest starzejące się społeczeństwo. Szczegółowe wyniki zaprezentowano na wykresie 43.

Wykres 43. Powody problemów społecznych w Gminie Borne Sulinowo.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

Ankietowani wypowiedzieli się na temat tego, co należałoby poprawić, aby w Gminie Borne Sulinowo rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców. W przypadku 15% ankiet nie uwzględniono odpowiedzi ze względu na brak udzielenia odpowiedzi lub wskazanie kilku jednoczesnych odpowiedzi.

Na podstawie udzielonych odpowiedzi można stwierdzić, że dla mieszkańców Gminy najistotniejsze jest rozwiązanie problemów zdrowotnych. Możliwe jest to przede wszystkim poprzez zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów oraz poprawę dostępności do opieki medycznej, a w mniejszym stopniu – poprzez realizację programów profilaktycznych i zdrowotnych.

Powyższe odpowiedzi, a także pozostałe, które uzyskały największą liczbę wskazań, wskazują, że problemy związane ze starzejącym się społeczeństwem, a także trudności osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, są dostrzegane nie tylko przez pracowników instytucji pomocowych, lecz również przez mieszkańców gminy Borne Sulinowo.

W ocenie ankietowanych, skuteczne wsparcie osób starszych i osób z niepełnosprawnościami obejmuje nie tylko świadczenie opieki doraźnej lub usług opiekuńczych, lecz także działania mające na celu ich aktywizację społeczną. Przykładem takich działań jest tworzenie Klubów Seniora, dziennych domów pobytu oraz innych form wsparcia społecznego, które pozwalają na integrację, rozwój zainteresowań i uczestnictwo w życiu lokalnej społeczności.

Tabela 20. Działania, które mogą wpłynąć na poprawę aktywności i świadomości społecznej mieszkańców.

Wyszczególnienie	Liczba głosów
Zwiększenie dostępność do opieki medycznej	95
Realizacja gminnych programów profilaktyki zdrowotnej	35
Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów	133
Zwiększenie dostępności programów zdrowotnych	48
Zwiększenie jakości życia osób z niepełnosprawnością (likwidacja barier architektonicznych w instytucjach publicznych)	31
Rozszerzenie usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	65
Aktywizacja społeczna ludzi starszych – tworzenie i organizacja Klubów Seniora, dziennych domów pobytu, itp.	50
Tworzenie mieszkań komunalnych, socjalnych	56

Tworzenie mieszkań wspomaganych, treningowych	18
Zwiększenie oferty świetlic wiejskich skierowanej do dzieci i młodzieży	40
Działania pomocowe ukierunkowane na wychodzenie rodzin z kryzysu	24
Realizacja programów rządowych oraz tworzenie i realizacja lokalnych programów z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej	13
Realizacja programów profilaktycznych oraz promowanie prawidłowych metod wychowawczych	7
Bezpieczeństwo i ład publiczny poprzez usprawnienie działań Straży Miejskiej i Policji (np. zwiększenie liczby patroli)	22
Działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa na terenie gminy (monitoring, inne)	12
Poprawa infrastruktury - budowa przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia w miejscowościach wiejskich	11
Inwestycje w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną)	5
Przeciwdziałanie problemom społecznym (uzależnienia: narkomania, alkoholizm, inne środki psychoaktywne, przemoc domowa, itp.)	17
Skomunikowanie terenów wiejskich gminy – zapewnienie transportu publicznego	24
Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie)	6
Ograniczenie bezrobocia i jego skutków	27
Organizacja imprez integracyjnych, sportowych mających na celu aktywizację mieszkańców (np. pikniki rodzinne, itp.)	20
Promocja i rozwój turystyki	15
Działania zmierzające do poprawy estetyki gminy	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

W tabeli 20 przedstawiono ocenę najważniejszych potrzeb Gminy Borne Sulinowo dokonaną przez ankietowanych. Badana grupa wskazała, że działania władz gminy powinny w szczególności koncentrować się na ochronie zdrowia mieszkańców. Szczególnie istotne jest podejmowanie działań, których efektem będzie zwiększenie dostępności do usług medycznych, a w tym przede wszystkim poprawa dostępu do lekarzy specjalistów.

Ważnymi obszarami, które również wymagają uwagi samorządu gminnego, są: rozszerzenie usług opiekuńczych dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, tworzenie mieszkań komunalnych i socjalnych oraz działania na rzecz aktywizacji społecznej osób starszych.

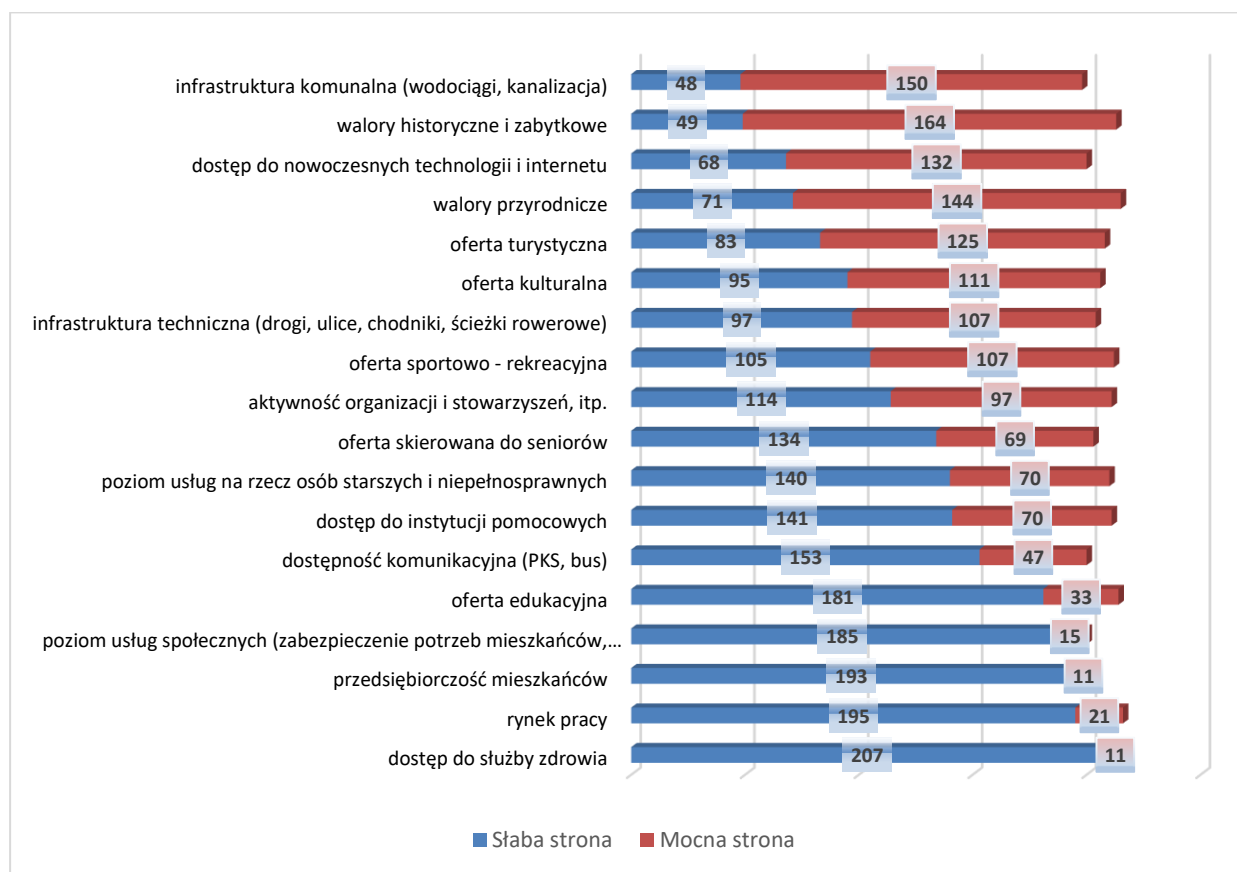
2.3.7. Część VI ankiety – Mocne i słabe strony Gminy Borne Sulinowo

Ankietowani zostali poproszeni o wskazanie największych problemów Gminy Borne Sulinowo oraz obszarów, w których widać perspektywy rozwoju.

Jako najsłabsze strony gminy ankietowani wskazali przede wszystkim dostęp do służby zdrowia, rynek pracy i przedsiębiorczość mieszkańców, poziom usług społecznych (zabezpieczenie potrzeb mieszkańców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji) oraz oferta edukacyjna.

Z kolei obszary, które uznane zostały za silną stronę gminy to walory historyczne i zabytkowe gminy oraz przyrodnicze, infrastruktura komunalna, dostęp do nowoczesnych technologii i internetu oraz oferta turystyczna i kulturalna.

Wykres 44. Silne i słabe strony gminy Borne Sulinowo według ankietowanych.

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań ankietowych

2.4. Podsumowanie diagnozy

Analiza strategiczna oraz opracowanie diagnozy demograficzno-społecznej w procesie tworzenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych pozwoliły zidentyfikować najważniejsze problemy w sferze polityki społecznej występujące w Gminie Borne Sulinowo. Zebrane dane stanowią podstawę do wyznaczenia obszarów strategicznych oraz określenia kierunków działań służących rozwiązywaniu zdiagnozowanych problemów społecznych.

Wskaźniki demograficzne wskazują, że społeczeństwo gminy podlega procesowi starzenia się. Od wielu lat wskaźnik przyrostu naturalnego przyjmuje wartość ujemną. Problemy osób starszych wynikające ze zmian demograficznych dotyczą przede wszystkim zdrowia, co zwiększa zapotrzebowanie na usługi opieki zdrowotnej i opiekuńczej. Zjawisko to jest zauważalne także przez mieszkańców, którzy w ankiecie wskazali starzenie się społeczności lokalnej oraz trudności osób starszych i osób z niepełnosprawnościami jako problemy wymagające szczególnej uwagi.

Osoby niepełnosprawne to nie tylko osoby starsze, które ze względu na wiek doświadczają problemów zdrowotnych, ale również osoby młode. Niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba, obok ubóstwa i bezrobocia, stanowią główne przyczyny przyznawania pomocy przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Bornem Sulinowie. Podobne obserwacje wskazali ankietowani, wskazując te problemy jako najbardziej niekorzystne w gminie.

Konieczne jest zatem podejmowanie działań mających na celu poprawę warunków życia osób starszych oraz osób z niepełnosprawnościami, w tym realizowanie programów wspierających te grupy, obejmujących zarówno opiekę doraźną, jak i inicjatywy aktywizujące społecznie.

Analiza badań ankietowych wskazuje, że według społeczności lokalnej największym problemem mieszkańców są kwestie zdrowotne oraz dostępność usług medycznych. Ocena funkcjonowania służby zdrowia na terenie Gminy Borne Sulinowo wskazuje na wysoki poziom niezadowolenia z jej obecnego działania. Poprawy wymagają nie tylko postulaty trudne do zrealizowania, takie jak zwiększenie dostępności do lekarzy specjalistów czy podniesienie jakości usług medycznych, lecz także działania organizacyjne i techniczne mające na celu usprawnienie dostępu do lekarzy, w tym systemu rejestracji pacjentów.

to najgorzej oceniane obszary życia w Gminie Borne Sulinowo. Ponad 90% ankietowanych uznało, że poziom usług medycznych w gminie jest co najmniej niezadowolający. W związku z tym samorząd gminny powinien podjąć działania ukierunkowane na poprawę zarówno dostępności, jak i zakresu świadczonych usług zdrowotnych. Istotne jest również wzmocnienie działań profilaktycznych oraz promujących zdrowy styl życia, szczególnie wśród osób starszych, które stanowią grupę najbardziej narażoną na problemy zdrowotne.

Jednym z istotnych problemów społecznych zidentyfikowanych na terenie Gminy Borne Sulinowo jest zjawisko uzależnienia od alkoholu. Problem ten został zauważony zarówno przez instytucje pomocy społecznej, jak i samych mieszkańców. W badaniu ankietowym przeprowadzonym w ramach diagnozy społecznej respondenci wskazywali nadużywanie alkoholu jako jedną z częściej dostrzeganych dysfunkcji w swoim otoczeniu. Zbieżne obserwacje formułuje również Ośrodek Pomocy Społecznej, który w toku codziennej pracy odnotowuje przypadki wymagające interwencji i wsparcia w tym obszarze.

Z danych Ośrodka Pomocy Społecznej wynika, że w 2024 roku problemy związane z nadużywaniem alkoholu stanowiły 3,3% wszystkich przyczyn przyznania świadczeń z pomocy społecznej. Choć udział ten nie jest dominujący, wskazuje na istotną skalę zjawiska, biorąc pod uwagę fakt, że problemy alkoholowe często pozostają częściowo ukryte, a rodziny dotknięte uzależnieniem nie zawsze zgłaszają się po wsparcie. Tym samym wskazana wartość może odzwierciedlać jedynie część rzeczywistych potrzeb w tym zakresie.

Należy również podkreślić, że problem nadużywania alkoholu generuje szereg konsekwencji społecznych, w tym: zaniedbania opiekuńcze, konflikty rodzinne, zaburzenia funkcjonowania dzieci i młodzieży, obniżenie aktywności zawodowej, a także wzrost ryzyka ubóstwa i niezaradności życiowej. Z tego względu zjawisko to wymaga systemowych działań profilaktycznych oraz współpracy międzyinstytucjonalnej obejmującej m.in. służby społeczne, oświatowe i zdrowotne.

Problem alkoholowy w rodzinie często wiąże się z przemocą domową. Chociaż ankietowani nie postrzegają przemocy domowej jako istotnego problemu występującego na terenie gminy, a przemoc domowa jako powód przyznania świadczeń z pomocy społecznej jest rzadko

wskazywana, to już dane sprawozdawcze Zespołu Interdyscyplinarnego wskazują, że problem przemocy domowej istnieje i wcale nie jest zjawiskiem marginalnym.

Nie ulega wątpliwości, że rzeczywista skala zjawiska przemocy domowej jest trudna do precyzyjnego określenia. Wynika to przede wszystkim z faktu, że wiele osób doświadczających przemocy nie zgłasza się do instytucji pomocowych. Przyczyną takiego stanu rzeczy są zarówno czynniki emocjonalne, takie jak wstyd, lęk czy poczucie zależności od sprawcy, jak i nadal obecne w części społeczeństwa przyzwolenie na zachowania przemocowe, zwłaszcza w środowisku domowym.

Istotnym problemem jest również niski poziom świadomości społecznej dotyczącej różnych form przemocy. Wiele osób wciąż utożsamia ją wyłącznie z agresją fizyczną, pomijając inne jej odmiany, takie jak przemoc psychiczna, ekonomiczna, seksualna czy zaniedbanie. Brak wiedzy w tym zakresie utrudnia zarówno rozpoznawanie sytuacji przemocowych, jak i podejmowanie odpowiednich działań interwencyjnych.

Z tego względu niezbędne jest prowadzenie szeroko zakrojonych działań informacyjnych i edukacyjnych dotyczących problematyki przemocy domowej. Działania te powinny obejmować nie tylko osoby dorosłe, lecz także dzieci i młodzież, które – jako świadkowie lub potencjalne ofiary – wymagają wsparcia w zakresie rozpoznawania i zgłaszania przemocy oraz kształtowania postaw sprzeciwiających się jej występowaniu.

Oba zjawiska – uzależnienia oraz przemoc domowa – należą do najbardziej złożonych i wielowymiarowych problemów społecznych. Ich diagnozowanie jest utrudnione ze względu na ukryty charakter tych dysfunkcji, niski poziom zgłaszalności oraz występowanie mechanizmów wyparcia i wstydu u osób dotkniętych problemem. Równie wymagające jest ich ograniczanie i przeciwdziałanie im, gdyż proces ten wymaga długofalowych, skoordynowanych działań obejmujących zarówno wsparcie specjalistyczne, jak i szeroko pojętą profilaktykę, edukację społeczną oraz współpracę wielu instytucji.

W opinii mieszkańców niezadowalający jest poziom skomunikowania gminy – niewątpliwie dotyczy to w szczególności terenów wiejskich. Brak publicznych środków komunikacji utrudnia mieszkańcom wsi nie tylko dotarcie do lekarzy czy ogranicza aktywność zawodową, ale też

ogranicza możliwości udziału w życiu kulturalnym gminy (np. udział w imprezach okolicznościowych organizowanych w mieście). Warto zauważyć, że ankietowani mimo tego pozytywnie oceniają właśnie ofertę kulturalną oraz dostępność dodatkowych zajęć dla dzieci i młodzieży.

Potencjałem gminy Borne Sulinowo jest środowisko naturalne, które stanowi idealną bazę dla rozwoju turystyki i rekreacji. Ankietowani w przeważającej większości wskazują na wysoką atrakcyjność turystyczną terenów gminy. W każdym z pytań z zakresu dotyczącego ochrony środowiska i wyglądu gminy, ankietowani bardzo pozytywnie oceniali stan gminy pod tym względem. Niewątpliwie, to właśnie środowisko naturalne i zasoby przyrodnicze gminy Borne Sulinowo są jej największymi atutami.

Działania samorządu gminnego winny skupić się na dalszej rozbudowie infrastruktury turystycznej gminy, wzmacnianiu atrakcyjności terenów przyjeziornych, wspieraniu przedsiębiorców działających w obszarze turystyki i rekreacji oraz modernizacji obecnych i budowie nowych obiektów sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych. Niemal połowa mieszkańców gminy zamieszkuje tereny wiejskie, które nie mają bezpośrednich połączeń z siedzibą gminy. Seniorzy mają trudności z dotarciem do Bornego Sulinowa, w szczególności na imprezy okolicznościowe, które nierzadko odbywają się w godzinach popołudniowych lub wieczornych. Rozwiązaniem może być zapewnienie transportu na ważne imprezy organizowane w mieście, lub organizacja wydarzeń kulturalnych w miejscowościach wiejskich.

Borne Sulinowo dysponuje dobrze rozwiniętą infrastrukturą kulturalną i rekreacyjną, obejmującą Centrum Kultury i Rekreacji oraz Miejską Bibliotekę Publiczną, które zatrudniają lokalnych animatorów kultury, sportu i rekreacji, a także instruktorów w świetlicach wiejskich. Dzięki temu mieszkańcy mają dostęp do szerokiej oferty zajęć dodatkowych i wydarzeń kulturalnych. Silną stroną gminy jest również możliwość dalszego rozwoju tych inicjatyw, zarówno w zakresie organizacji imprez kulturalnych, jak i aktywizacji dzieci, młodzieży oraz dorosłych, w tym na terenach wiejskich, co sprzyja integracji społecznej i podnosi atrakcyjność życia w gminie. Ankietowani w większości pozytywnie oceniają ofertę kulturalno-rozrywkową.

Bezrobocie jest problemem dostrzeganym przez mieszkańców, którzy w ankiecie dotyczącej kwestii społecznych wskazywali, że wymaga ono większej uwagi władz samorządowych. Jednocześnie wielu mieszkańców podejmuje pracę poza obszarem gminy, co wynika z ograniczonej liczby lokalnych miejsc zatrudnienia.

W związku z tym ważnym zadaniem gminy będzie tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi gospodarczemu, w tym m.in. podnoszenie atrakcyjności inwestycyjnej, przygotowanie terenów pod działalność gospodarczą, wspieranie lokalnej przedsiębiorczości oraz współpraca z instytucjami rynku pracy. Działania te mogą przyczynić się do zwiększenia aktywności ekonomicznej mieszkańców oraz poprawy dostępności miejsc pracy na lokalnym rynku.

Na podstawie danych Ośrodka Pomocy Społecznej ustalono, że na obszarze gminy Borne Sulinowo nie występują takie problemy społeczne, jak sieroctwo, potrzeba ochrony ofiar handlu ludźmi, trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach, problemy wynikające z klęsk żywiołowych czy ekologicznych. Z kolei powody trudnej sytuacji życiowej spowodowane potrzebą ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezdomnością, trudnościami w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego mają charakter marginalny i w skali gminy problemy te nie są istotne. W analizie strategicznej nie ujęto potrzeby realizacji zadań związanych z w/w problemami z uwagi na ich niewystępowanie bądź ich niewielki udział na obszarze gminy.

Istotnym wyzwaniem dla władz lokalnych, w tym również jednostek pomocowych mogą być zadania, jakie pojawiać się będą w związku z przedłużającą się agresją zbrojną Rosji wobec Ukrainy. Strategia ma charakter otwarty i będzie podlegać aktualizacji w przypadku pojawienia się nowych lub zakończenia już istniejących problemów społecznych.

III. CZĘŚĆ ANALITYCZNA

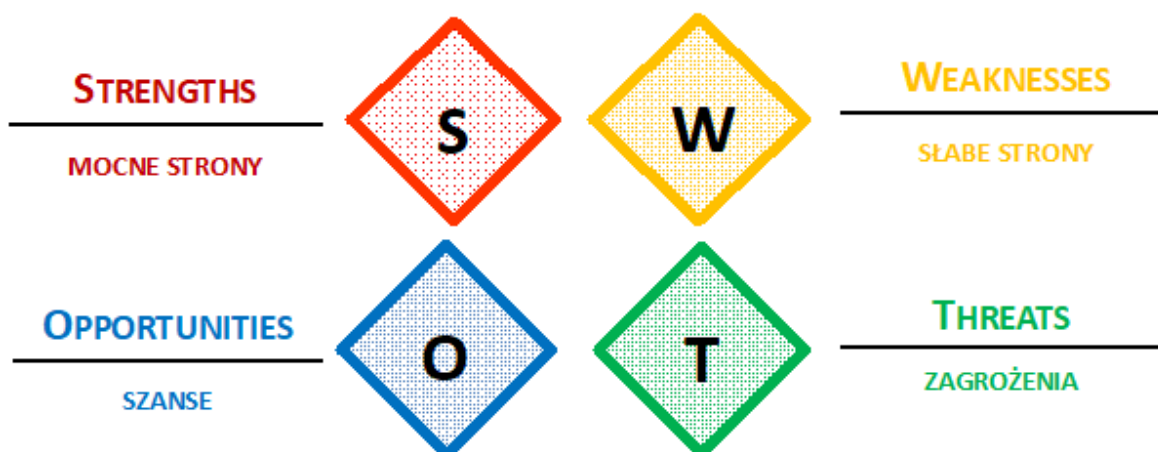
3.1. Analiza SWOT

Analiza SWOT należy do grupy metod zintegrowanych, czyli badających zarówno samą jednostkę, jak również jej otoczenie. Akronim pochodzi od angielskich wyrazów:

- strengths („S” – siły, atuty, mocne strony),
- weaknesses („W” – słabości, słabe strony),
- opportunities („O” – szanse, okazje, korzystne tendencje w otoczeniu zewnętrznym),
- threats („T” – zagrożenia, niekorzystne zjawiska zewnętrzne).

Analiza strategiczna (SWOT) jest procesem, który w sposób logiczny łączy część diagnostyczną strategii z jej częścią planistyczną. Polega na zbadaniu silnych i słabych stron podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot.

Rysunek 3. Schemat analizy SWOT.

Źródło: opracowanie własne

Na podstawie wcześniej zaprezentowanych danych, w tym pochodzących z ankiet wypełnionych przez mieszkańców gminy, wyodrębniono najważniejsze pozycje w kategoriach mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla Gminy Borne Sulinowo.

W analizie SWOT wyodrębniono kluczowe czynniki oddziałujące na obszar społeczny w gminie Borne Sulinowo. Najmocniejsze strony gminy to: atrakcyjne położenie gminy pod względem turystycznym i rekreacyjnym, dobrze działające organizacje zwiększające integrację i aktywizację mieszkańców oraz sprawnie działające instytucje w obszarze polityki społecznej i dobra współpraca między nimi. Z kolei do słabych stron gminy stwarzających zagrożenie dla zrównoważonego rozwoju i zintegrowanej polityki społecznej zaliczono: słabą sieć komunikacji publicznej, służbę zdrowia, bezrobocie oraz starzejące się społeczeństwo gminy.

MOCNE STRONY

- walory przyrodnicze i historyczne sprzyjające rozwojowi turystyki,
- wsparcie osób starszych i niepełnosprawnych - realizacja usług opiekuńczych, rozwój usług sąsiedzkich programów osłonowych, programów wspierających osoby starsze i niepełnosprawne oraz ich opiekunów (np. program „Opieka wytchnieniowa”, „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością”, „Korpus Wsparcia Seniorów”),
- zapewnienie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy – poziom przestępczości w gminie jest niższy niż średnia krajowa, a wskaźnik wykrywalności sprawców jest wyższy,
- regularna organizacja wydarzeń kulturalnych, imprez okolicznościowych i sportowych sprzyjających integracji społecznej, dzięki współpracy interdyscyplinarnej podmiotów publicznych oraz sektora pozarządowego,
- prowadzenie działalności profilaktycznej w zakresie uzależnień, przeciwdziałania agresji i przemocy wśród dzieci i młodzieży oraz przemocy domowej w sposób interdyscyplinarny z uwzględnieniem przedstawicieli różnych grup społecznych,
- wsparcie rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze – prowadzenie placówki wsparcia dziennego oraz realizacja inicjatyw społecznych na rzecz dzieci i rodzin,
- polityka społeczna skierowana do wszystkich grup społecznych realizowana poprzez tworzenie stowarzyszeń, klubów sportowych, kół zainteresowań oraz koła gospodyń wiejskich, oparta na przekazie międzypokoleniowym, promująca wzrost aktywności mieszkańców i wspierająca rodziny wielopokoleniowe,
- dostęp do kół zainteresowań oraz wolontariatu podczas edukacji podstawowej, umożliwianie uczniom rozwoju własnych pasji oraz propagowanie idei samopomocy w lokalnej społeczności.

SŁABE STRONY

- ujemny przyrost naturalny, negatywna tendencja demograficzna, starzejąca się populacja,
- mała liczba zakładów pracy na terenie gminy, co ogranicza możliwości zatrudnienia w miejscu zamieszkania,
- słabe lub brak skomunikowania miejscowości wiejskich, brak połączeń autobusowych uniemożliwiające osobom nieposiadającym własnego środka transportu dotarcie do potencjalnego zakładu pracy,
- brak niektórych form wsparcia: mieszkań wspomaganych, domu dziennego pobytu, warsztatów terapii zajęciowej, itp.,
- wzrastająca liczba rodzin wymagających wsparcia ze względu na problemy opiekuńczo – wychowawcze,
- postawa obojętności części społeczności lokalnej wobec negatywnych zjawisk społecznych,
- problemy związane z trudnym dostępem do lekarzy specjalistów, trudności w dostępie do usługi rejestracji do lekarzy, brak elektronicznego systemu rejestracji.

SZANSE

- pozyskiwanie środków zewnętrznych umożliwiających finansowanie i współfinansowanie programów osłonowych i pomocowych, np. Opieka wytchnieniowa, Korpus Wsparcia Seniorów,
- wzrost świadomości społecznej dotyczącej problemów zdrowotnych i zagrożeń społecznych poprzez tworzenie oraz realizację programów profilaktycznych z zakresu ochrony zdrowia, przeciwdziałania przemocy domowej i rówieśniczej, aktywizowanie społeczności do udziału w spotkaniach z profilaktykami i specjalistami,
- utworzenie placówki rehabilitacji społecznej i zawodowej dla osób z niepełnosprawnością (WTZ),
- aktywizacja społeczna mieszkańców, w tym rozwój kultury oraz sportu i rekreacji poprzez dalsze organizowanie wydarzeń sportowych i kulturalnych dla mieszkańców wykorzystujących idee współpracy na rzecz społeczności lokalnej,
- stały rozwój turystyki i wsparcie przedsiębiorców działających na lokalnym rynku turystycznym,
- rozwój usług cyfrowych, opieki wytchnieniowej, teleusług poprawiających dostępność pomocy i integrację osób wykluczonych,
- utworzenie dziennego domu pobytu jako formy wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz opiekunów osób zależnych,
- utworzenie mieszkań wspomaganych i treningowych umożliwiające aktywizację i usamodzielnianie osób zależnych przy pełnym wsparciu specjalistów i członków społeczności lokalnej,
- utworzenie klubów seniora w wybranych miejscowościach gminy, poprawiających dostępność udziału w życiu społecznym osobom zagrożonym wykluczeniem,
- utworzenie centrum usług społecznych,
- rozwój transportu dla osób z niepełnosprawnościami i osób starszych „Door to door”.

ZAGROŻENIA

- dalsze pogłębianie się demograficznego starzenia się społeczności gminnej,
- zwiększające się potrzeby społeczne przy ograniczonych zasobach finansowych – bezrobocie, ubóstwo, potrzeby opieki długoterminowej mogą generować rosnące koszty dla gminy,
- ryzyko marginalizacji grup defaworyzowanych – osoby starsze, niepełnosprawne, samotne, ubogie mogą być mniej skutecznie włączane społecznie i ekonomicznie,
- pogłębianie się problemów w zakresie zdrowia psychicznego, m.in. z powodu sytuacji społeczno-gospodarczej,
- odpływ młodych ludzi do większych ośrodków, zwłaszcza z terenów wiejskich,
- wzrost zapotrzebowania na świadczenia opiekuńcze i wsparcie osób starszych oraz z niepełnosprawnościami przy jednoczesnych brakach kadrowych i finansowych zaspokajających rosnące zapotrzebowanie,
- ryzyko wypalenia zawodowego pracowników działających w obszarze pomocowym,
- wykluczenie osób z niepełnosprawnościami z życia społecznego. m.in. przez istniejące bariery techniczne.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w gminie Borne Sulinowo ma dobre podstawy: funkcjonują instytucje wsparcia, istnieje diagnoza społeczna, a społeczność lokalna może być partnerem w działaniach. Jednak kluczowe wyzwania to demografia (starzenie się, negatywny przyrost), ograniczona aktywność zawodowa, migracje oraz ograniczenia finansowe i infrastrukturalne.

Aby strategia była skuteczna, warto skupić się na działaniach takich jak: aktywizacja zawodowa i edukacyjna mieszkańców, rozwój usług opieki i wsparcia (zwłaszcza seniorów i osób z niepełnosprawnością), zwiększanie partycypacji społecznej, wzmacnianie lokalnego rynku pracy i warunków życia. Warto także monitorować efekty i adaptować strategię w świetle zmieniającej się sytuacji.

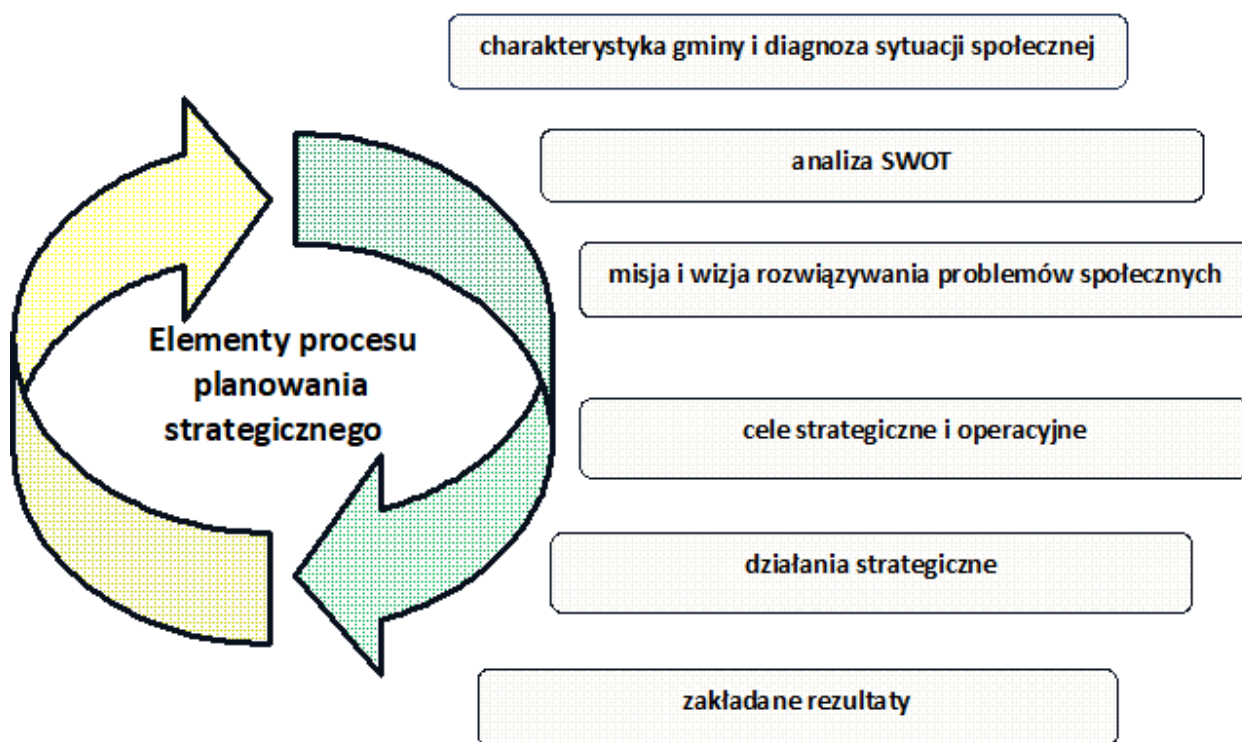
Analiza SWOT stanowi syntetyczne ujęcie wskazanych obszarów problemowych i stanowi podsumowanie prezentowanej diagnozy oraz analizy sytuacji społecznej. Stała się ona podstawą do zidentyfikowania i sformułowania podstawowych problemów i zagadnień strategicznych w dalszej części (część programowa Strategii).

IV. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

Część programowa Strategii składa się z misji i wizji rozwiązywania problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, zaplanowanych do realizacji działań, zakładanych rezultatów Strategii, sposobów aktualizacji, monitorowania i ewaluacji, ram finansowych oraz przepisów dotyczących wdrażania.

Punktem wyjściowym dla przedstawionych w tej części prognoz, jest diagnoza sytuacji społecznej oraz analiza SWOT, będąca skutecznym narzędziem oceny uwarunkowań strategicznych. Przeprowadzona analiza przyniosła informacje niezbędne do podjęcia decyzji planistycznych i sformułowania kierunków rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 4. Elementy procesu planowania strategicznego.

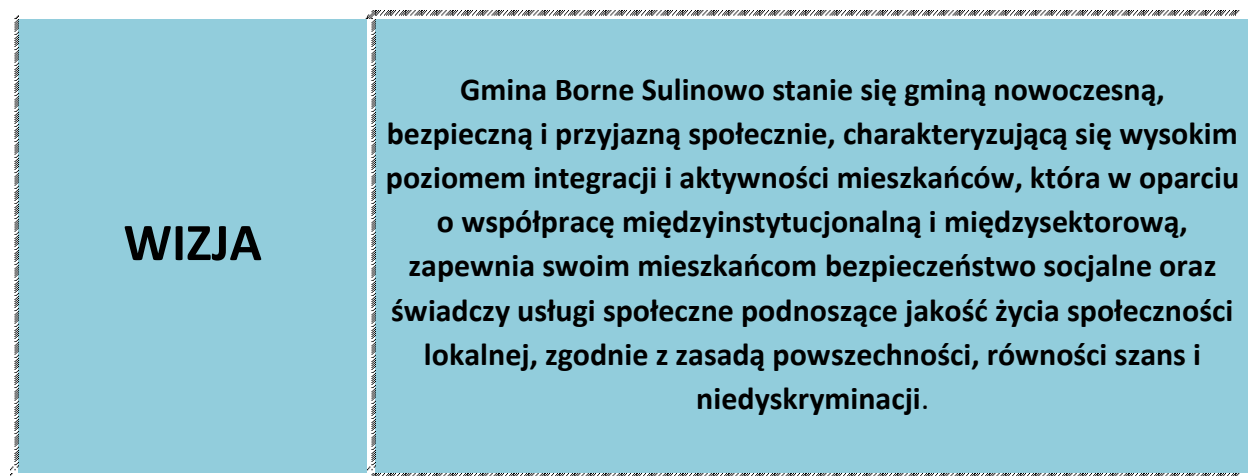
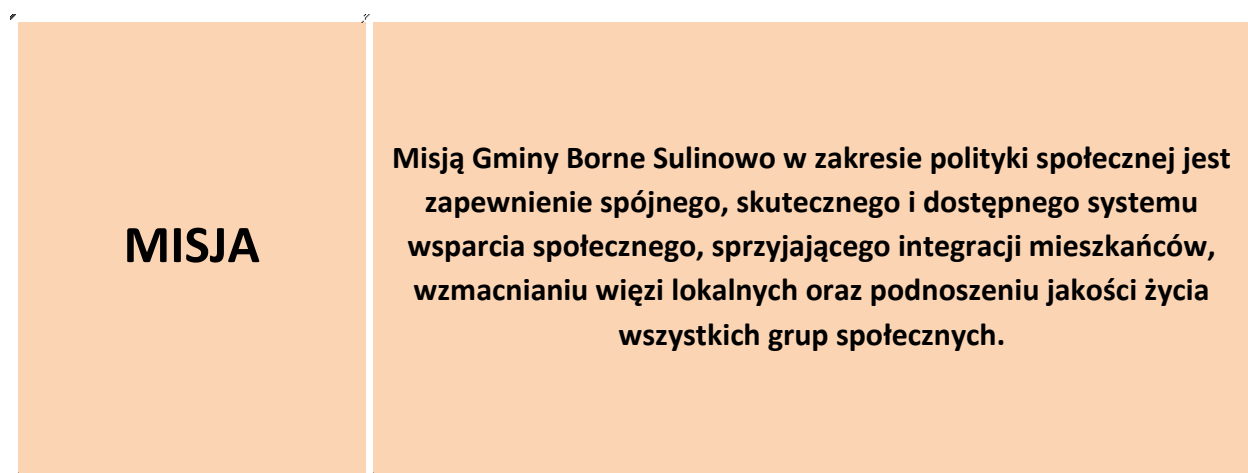

Źródło: opracowanie własne

4.1. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Misją gminy jest tworzenie warunków do bezpiecznego, zdrowego i satysfakcjonującego życia mieszkańców poprzez odpowiedzialne zarządzanie, wspieranie rozwoju społecznego oraz dbałość o dziedzictwo przyrodnicze i kulturowe. Gmina dąży do budowania silnej i zintegrowanej wspólnoty, w której każdy – niezależnie od wieku i sytuacji życiowej – ma dostęp do potrzebnych usług, wsparcia i możliwości rozwoju.

Wizja strategii przedstawia stan, który samorząd chce uzyskać w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju. Wizja rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Borne Sulinowo została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej. Sformułowanie wizji pozwala na zdefiniowanie misji, czyli ogólnego celu, który pokazuje kierunek, w którym Gmina zmierza.

4.2. Cele i kierunki strategicznych działań oraz prognozy zmian

Przesłaniem Strategii jest podjęcie systemowych rozwiązań problemów społecznych występujących w gminie i negatywnie wpływających na życie jej mieszkańców. Podstawowym zadaniem efektywnej polityki lokalnej jest zapewnienie odpowiednich warunków do prawidłowego funkcjonowania rodzin i osób.

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych dotyczących poszczególnych dziedzin sformułowano cele strategiczne, których realizacja da możliwość zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych. Dla każdego z celów strategicznych, wyznaczono cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania (kierunki działań). Przyczynią się one do realizacji celów strategicznych. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne i współpracujące, wskaźniki realizacji zadań, zakładane rezultaty (prognozowane zmiany) oraz źródła finansowania.

Wdrażanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026-2032 opierać się będzie na realizacji trzech celów strategicznych:

➤ **Cel strategiczny nr 1: Wzmocnienie i wspieranie rodziny**

Rodzina jest podstawową komórką społeczną, która zapewnia zastępowalność pokoleń oraz tworzy szanse i możliwości rozwoju gminy. Liczba mieszkańców gminy Borne Sulinowo maleje, a społeczność lokalna starzeje się w dużym tempie, czego przyczyną jest zarówno ujemny przyrost naturalny na przestrzeni ostatnich lat jak i ujemne saldo migracji. Dlatego ważnym kierunkiem działań w polityce społecznej jest wzmocnienie polityki prorodzinnej w gminie Borne Sulinowo, a także zapewnienie rodzinom wsparcia w wypełnianiu jej funkcji oraz efektywnego zwalczania kryzysów w rodzinie w tym sprawnego przeciwdziałania problemom: alkoholizmu, uzależnień i przemocy. Strategia rozwiązywania Problemów Społecznych w gminie Borne Sulinowo jest zatem ukierunkowana na wsparcie rodzin poprzez zapewnienie rodzinom godnych warunków bytowych oraz podniesienie jakości ich życia.

Wsparcie rodzin to przede wszystkim tworzenie warunków do tego aby rodziny mogły trwać i się rozwijać, a także wspomaganie rodzin we wszystkich fazach tego rozwoju, w tym zaspokojenie potrzeb bytowych rodzin, dzieci i osób ubogich. Jest to również wykrywanie zagrożeń

i problemów już w momencie pojawienia się ich pierwszych symptomów, a także kompleksowa pomoc w sytuacjach kryzysowych oraz niwelowaniu ich skutków. Celem wsparcia rodziny jest ograniczenie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej z powodu problemów z którymi zmagają się rodziny, poprzez wspieranie i naukę samodzielnego radzenia sobie z nimi. Pomoc powinna być udzielana w sposób racjonalny, efektywny oraz adekwatny do zdiagnozowanych problemów i potrzeb.

Wsparcie w sytuacjach kryzysowych dotyczy również problemów alkoholowych, stosowania używek lub przemocy. Są to zagrożenia które mają negatywny wpływ na zdrowie fizyczne i psychiczne zarówno u pojedynczych osób jak i u całych rodzin, a konsekwencje dotyczą nie tylko osób u których występuje problem, ale również ich rodzin i wpływają na całą społeczność powodując wiele szkód. W związku z tym Strategia obejmuje również działania z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych, uzależnień i przemocy przy szerokiej współpracy różnych podmiotów.

Zaplanowano szereg działań niezbędnych do osiągnięcia powyższego celu. Wśród nich znajdują się takie jak zintensyfikowanie pracy socjalnej, pracy z asystentem rodziny, pomoc i edukacja rodzin mających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych, monitorowanie rodzin zagrożonych kryzysem, działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zapewnienia wsparcia osobom dotkniętym problemem, prowadzenie profilaktycznej działalności edukacyjnej dot. uzależnień i przemocy, działania lecznicze i terapeutyczne dla osób zagrożonych uzależnieniem i ich bliskich, oraz pomoc rzeczową i finansową dla osób i rodzin pozostających w trudnej sytuacji ekonomicznej.

➤ **Cel strategiczny nr 2: Wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnościami**

Dane oraz prognozy demograficzne dla gminy Borne Sulinowo wskazują na proces starzenia się społeczeństwa. Udział osób w wieku poprodukcyjnym w społeczności lokalnej jest znaczący i stale wzrasta. Oznacza to, że stale zwiększa się zapotrzebowanie na usługi i świadczenia kierowane do osób starszych, u których ponadto zwiększa się możliwość wystąpienia chorób i niepełnosprawności. Ponadto, w związku ze zmianami cywilizacyjnymi - migracjami zarobkowymi, rodziny mają ograniczone możliwości stałej opieki nad osobami starszymi, w tym o specjalnych potrzebach. Osoby starsze również ciężko odnajdują się w cyfrowej rzeczywistości i nie zawsze mają dostęp do aktualnych informacji.

W związku z powyższym Strategia skierowana jest na dążenie do pełniejszego włączania osób starszych i osób z niepełnosprawnościami w życie społeczności lokalnej, ich aktywizację, a także poprawę funkcjonowania i jakości życia. Organizacja oferty kulturalnej, rekreacyjnej, sportowej i rozwojowej kierowanej dla osób z niepełnosprawnościami i starszych zwiększy ich integrację z pozostałymi grupami społecznymi, a także zapewni rozwój i organizację czasu wolnego. W związku ze wzrostem zapotrzebowania na tego typu działalności oferta powinna być stale rozszerzana. Samorząd powinien również wspierać i zachęcać do tworzenia i kontynuowania inicjatyw prowadzących do samoorganizowania się seniorów w różne organizacje i grupy nieformalne, co pomoże realizować ofertę dla osób starszych i budować pozytywny wizerunek starości w społeczności lokalnej, a także zwiększy współpracę międzypokoleniową między osobami starszymi i organizacjami ich skupiającymi, a szkołami i placówkami oświatowymi na rzecz wspólnych projektów i przedsięwzięć, co miałyby korzyści dla wszystkich grup społecznych.

Strategia obejmuje także działania skierowane dla osób z niepełnosprawnościami zarówno kształtujące wrażliwość społeczną na ich potrzeby poprzez kreowanie właściwych postaw społecznych i przełamywanie barier jak i również działania doraźne podnoszące jakość i warunki życia osób chorych i z niepełnosprawnościami, w tym działania monitorujące stan i potrzeby tych osób, doskonalenie i realizacja systemu świadczenia usług opiekuńczych, oraz wspieranie rodzin w procesie opieki domowej, aby osoby starsze i schorowane mogły jak najdłużej pozostać w środowisku rodzinnym. Niezbędna jest również profilaktyka zdrowotna i promocja zdrowia wśród osób starszych i niepełnosprawnych.

Strategia zakłada również zwiększenie polityki włączenia społecznego dla osób zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem. W tym celu uwzględniono działania terapeutyczne, współpracę z organizacjami społecznymi i lokalną społecznością które mają na celu zmienić postawę osób zagrożonych wykluczeniem na aktywną, co umożliwi im samodzielne rozwiązywanie własnych problemów. W kontekście osób najbardziej potrzebujących, zagrożonych problemami i ubóstwem zaplanowano rozwój infrastruktury mieszkań socjalnych i komunalnych. Istotne jest również w przypadku osób z niepełnosprawnością włączenie ich do życia społecznego poprzez działania w zakresie usuwania barier architektonicznych, a także działania w zakresie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością i zagrożonych wykluczeniem. Niezbędne jest również zapewnienie poszerzenia zakresu działań informacyjnych, w tym stałego i aktualnego dostępu do informacji dla seniorów i osób wykluczonych cyfrowo.

➤ **Cel strategiczny nr 3: Poprawa jakości życia i integracja społeczna mieszkańców**

Czynniki wpływające na decyzje migracyjne i osadnicze, to takie które bezpośrednio wpływają na jakość i standard życia mieszkańców. Należą do nich między innymi opieka zdrowotna, infrastruktura społeczna, oferta spędzania czasu wolnego czy rynek pracy. W czasie coraz sprawniejszej komunikacji z aglomeracjami tworzącymi największe rynki pracy to właśnie te warunki stają się najważniejszymi motywatorami osadniczymi.

W związku z powyższym konieczne są działania zmierzające do poprawy ochrony zdrowia i zwiększenia świadomości w zakresie zdrowego stylu życia wśród mieszkańców gminy Borne Sulinowo. W tym zakresie Strategia przewiduje działania zapewniające społeczności gminy dostęp oraz poszerzenie świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, realizacji programów zdrowotnych, a także promowanie i prowadzenie badań profilaktycznych. Ważna jest również promocja aktywnego stylu życia i profilaktyka prozdrowotna wśród wszystkich mieszkańców gminy, również tych najmłodszych.

Ważnym czynnikiem dla jakości życia mieszkańców jest stały rozwój infrastruktury społecznej, w tym budowa i modernizacja istniejących już obiektów. Niezbędne są działania zapewniające mieszkańcom bezpieczeństwo takie jak kontynuacja i budowa nowych obiektów infrastruktury drogowej, chodników, ścieżek rowerowych, oświetlenia, przejść dla pieszych czy poszerzenie zasięgu monitoringu wizyjnego. Istotnym zagadnieniem są również działania na rzecz funkcjonowania systemu komunikacji publicznej. Strategia uwzględnia również zadania na rzecz dalszego rozwoju i rozbudowy bazy sportowo- rekreacyjnej, a także kulturalnej w tym na terenach wiejskich.

Interesująca oferta spędzania wolnego czasu prowadzi do integracji i aktywizacji lokalnej społeczności co również przekłada się na atrakcyjność gminy. Działania ukierunkowane na osiągnięcia tego celu obejmują zarówno organizację i promocję imprez dedykowanych dla wszystkich grup społecznych oraz cyklicznych wydarzeń o zasięgu regionalnym, jak również rozwój i inicjowanie projektów kulturalno- rozrywkowych, artystycznych i rekreacyjno- sportowych. Do poprawy jakości spędzenia czasu wolnego wśród dzieci i młodzieży przewidziane są działania zwiększające ilość i rodzaj zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym zajęć wyrównawczych czy sportowych. Niezbędna jest również współpraca i wspieranie organizacji pozarządowych w szczególności tych działających w zakresie polityki społecznej.

Cel strategiczny: Wzmocnienie i wspieranie rodziny Działania w tym obszarze koncentrują się na wzmacnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, wspieraniu rodzin w kryzysie, profilaktyce uzależnień i przemocy, a także na wyrównywaniu szans edukacyjnych i społecznych dzieci oraz młodzieży.				
Cel operacyjny	Podmioty odpowiedzialne	Partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorowania	Prognoza zmian
Rozwój usług wspierających rodzinę i dziecko	Ośrodek Pomocy Społecznej	Szkoły, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Policja, kuratorzy, organizacje pozarządowe	• Liczba rodzin objętych wsparciem, • Liczba rodzin korzystających z poradnictwa, • Liczba interwencji kryzysowych, • Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności i ochrony macierzyństwa, • Liczba rodzin objętych pracą socjalną, • Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny, • Liczba podejmowanych działań interdyscyplinarnych na rzecz wsparcia rodziny	• Poprawa relacji rodzinnych i wzrost kompetencji wychowawczych, • Zwiększenie dostępu do usług wsparcia i edukacji, ograniczenie zjawisk patologicznych i ubóstwa, • Spadek liczby interwencji kryzysowych, • Zmniejszenie liczby dzieci umieszczanych w pieczy zastępczej, • Poprawa funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo wychowawczymi, • Wzrost poziomu wiedzy w rodzinach dotyczących właściwego wypełniania ról rodzicielskich, • Skuteczniejsze wsparcie dla rodziców mających problemy opiekuńczo- wychowawcze, • Wzrost świadomości mieszkańców na temat możliwości uzyskania wsparcia na terenie Gminy
Profilaktyka uzależnień i przemocy domowej	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski	Szkoły, Policja, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,	• Liczba działań profilaktycznych i liczba uczestników, • Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”, • Liczba osób objętych działaniem zespołu interdyscyplinarnego, • Liczba inicjatyw i akcji edukacyjnych z zakresu uświadamiania zagrożeń	• Spadek liczby przypadków przemocy i uzależnień, • Zmniejszenie liczby przypadków przemocy domowej, • Zmniejszenie liczby osób uzależnionych i współuzależnionych, • Efektywniejsze wsparcie dla osób uzależnionych, dotkniętych przemocą i ich rodzin, • Ograniczenie skutków przemocy domowej,

			związanych z uzależnieniami oraz liczba ich uczestników, • Liczba osób/rodzin korzystających ze wsparcia w związku z problemem przemocy, problemami alkoholowymi i innymi uzależnieniami	• Podniesienie poziomu wiedzy wśród społeczności lokalnej, w tym dzieci i młodzieży w zakresie problemu uzależnień i przemocy domowej
Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży oraz utrzymywanie wysokiego poziomu edukacji i kultury poprzez inwestycje w szkoły i wyposażenie	Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki oświatowe, CKiR, Miejska Biblioteka Publiczna, stowarzyszenia i kluby sportowe	Służba zdrowia, organizacje pozarządowe, Kościół	• Liczba świetlic środowiskowych, • Liczba placówek wsparcia dziennego, • Liczba uczestników zajęć w świetlicach i placówkach wsparcia dziennego, • Liczba klubów i stowarzyszeń sportowych, • Liczba uczniów biorących udział w zajęciach pozalekcyjnych i liczba godzin zajęć pozalekcyjnych, • Ilość i rodzaj przeprowadzonych modernizacji, zakupionych sprzętów i pomocy dydaktycznych w placówkach oświatowych, • Liczba dzieci i młodzieży pobierających stypendia i zasiłki szkolne, • Liczba dzieci i młodzieży objętych działaniami mającymi na celu wyrównywanie szans edukacyjnych	• Zwiększenie aktywności i zaangażowania młodzieży, • Ograniczenie zachowań ryzykownych, • Poprawa wyników edukacyjnych, • Podwyższenie szans edukacyjnych dla uczniów z całej gminy, • Zwiększenie oferty spędzania czasu wolnego i ilości osób z niej korzystających
Wsparcie rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem	Ośrodek Pomocy Społecznej	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Caritas, organizacje pozarządowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	• Liczba rodzin objętych pomocą, • Liczba uczestników programów profilaktycznych, • Liczba wydanych kart dużej rodziny, • Liczba rodzin objętych pomocą społeczną, • Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa i/lub bezrobocia	• Zmniejszenie skali ubóstwa, • Zmniejszenie zjawiska wykluczenia społecznego, • Poprawa samodzielności rodzin, • Lepsza współpraca między instytucjami wsparcia, • Podniesienie jakości życia rodzin, • Poprawa funkcjonowania dzieci z rodzin o ograniczonych środkach materialnych,

				• Zaspokojenie potrzeb bytowych rodzin z dziećmi, oraz osób ubogich
Źródło finansowania: Budżet Gminy, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.				
Cel strategiczny: Wsparcie osób starszych i z niepełnosprawnościami Obszar ten obejmuje rozwój usług opiekuńczych, integrację i aktywizację seniorów, dostępność przestrzeni publicznej oraz promocję zdrowia. Gmina dąży do zapewnienia kompleksowego wsparcia dla osób o szczególnych potrzebach.				
Cel operacyjny	Podmioty odpowiedzialne	Partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorowania	Prognoza zmian
Rozwój usług opiekuńczych i teleopieki	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, przychodnie, pielęgniarki środowiskowe	• Liczba realizowanych programów w gminie skierowanych do osób starszych i niepełnosprawnych, • Liczba osób korzystających z programów, • Liczba świadczonych usług opiekuńczych, • Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych, • Liczba osób umieszczonych w domach pomocy społecznej	• Zwiększenie bezpieczeństwa seniorów i osób niesamodzielnych, • Zwiększenie dostępności usług opiekuńczych, • Realizacja programów skierowanych do osób starszych i z niepełnosprawnościami, • Rozwój teleopieki, • Poprawa dostępu do informacji dla osób starszych, • Wyższa ilość usług i ich jakość, świadczonych osobom potrzebującym pomocy, • Wyższa jakość funkcjonowania osób starszych i niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania, • Rozszerzenie zakresu usług dla seniorów i osób z niepełnosprawnością, • Zwiększenie możliwości i komfortu poruszania się osób starszych i z niepełnosprawnościami po terenie Gminy
Integracja społeczna seniorów	Ośrodek Pomocy Społecznej, Centrum	Kluby Seniora, Uniwersytet Trzeciego Wieku, organizacje pozarządowe	• Liczba wydarzeń i uczestników, • Ilość kampanii informacyjnych skierowanych do seniorów,	• Wzrost aktywności i integracji społecznej seniorów, • Poprawa relacji międzypokoleniowych,

	Kultury i Rekreacji, Miejska Biblioteka Publiczna		• Liczba uczestników Uniwersytetu Trzeciego Wieku, • Liczba zajęć dla seniorów organizowanych przez organizacje pozarządowe, instytucje kultury oraz liczba ich uczestników, • Liczba projektów z zakresu integracji międzypokoleniowej realizowanych we współpracy przedszkoli, szkół, instytucji kultury oraz domu seniora, klubów i stowarzyszeń osób starszych	• Poprawa samopoczucia i zdrowia psychicznego, • Zwiększony udział osób starszych i niepełnosprawnych w życiu społecznym, • Zmiana postaw środowiska lokalnego wobec osób starszych, • Zwiększenie dostępności do zajęć kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych dla seniorów oraz osób z niepełnosprawnością, • Zwiększenie organizacji czasu wolnego osób starszych oraz ich integracji społecznej
Wsparcie osób z niepełnosprawnościami	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, organizacje pozarządowe	• Liczba osób objętych wsparciem, • Liczba zlikwidowanych barier, • Liczba działań wspierających integrację ze środowiskiem osób z niepełnosprawnościami, • Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z niepełnosprawnościami	• Poprawa dostępności przestrzeni publicznej, • Zwiększenie samodzielności osób z niepełnosprawnościami, • Zmiana postaw środowiska lokalnego wobec osób z niepełnosprawnością, • Zwiększony udział osób z niepełnosprawnością w życiu społecznym
Promocja zdrowia i profilaktyka	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski	Przychodnie, szkoły, GKRPA, organizacje pozarządowe	• Liczba kampanii i osób objętych badaniami, • Liczba zrealizowanych programów zdrowotnych i bezpłatnych badań profilaktycznych oraz liczba osób z nich korzystających, • Liczba wydarzeń gminnych propagujących i krzewiących wartości zdrowotne wśród mieszkańców oraz liczba ich uczestników	• Poprawa świadomości zdrowotnej mieszkańców, • Rozwój profilaktyki zdrowotnej, • Ograniczenie chorób cywilizacyjnych, • Zwiększenie świadomości mieszkańców gminy w zakresie profilaktyki zdrowotnej oraz zdrowego stylu życia, • Zwiększenie dostępności do programów profilaktycznych
Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.				

Cel strategiczny: Poprawa jakości życia i integracja społeczna mieszkańców Obszar obejmuje działania na rzecz rozwoju kapitału społecznego, poprawy warunków mieszkaniowych, aktywizacji zawodowej oraz budowy partnerstw lokalnych.				
Cel operacyjny	Podmioty odpowiedzialne	Partnerzy realizacji	Wskaźniki monitorowania	Prognoza zmian
Rozwój kapitału społecznego	Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej	Sołectwa, organizacje pozarządowe, rady osiedli	- Liczba inicjatyw obywatelskich, - Liczba organizacji pozarządowych realizujących zadania z zakresu polityki społecznej na terenie gminy, przy wsparciu środków publicznych, - Suma środków publicznych przeznaczonych na realizację przez organizacje pozarządowe zadań z zakresu polityki społecznej na terenie gminy	- Wzrost aktywności obywatelskiej i zaufania społecznego, - Wzmocnienie lokalnych wspólnot, - Rozwój społeczeństwa obywatelskiego, - Wzrost liczby inicjatyw społecznych, - Zwiększenie aktywności mieszkańców gminy
Poprawa warunków życia mieszkańców	Urząd Miejski, Ośrodek Pomocy Społecznej	Spółdzielnie, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	- Liczba inwestycji społecznych, - Liczba mieszkań objętych wsparciem, - Liczba osób korzystających i objętych wsparciem, - Liczba klubów seniora na terenie gminy i liczba uczestników, - Liczba uruchomionych połączeń (skomunikowanie miejscowości wiejskich), - Liczba osób, które skorzystały z usług	- Poprawa infrastruktury społecznej i warunków mieszkaniowych, - Zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej gminy, - Poprawa warunków życia i atrakcyjności gminy, - Funkcjonowanie dziennego domu pobytu, mieszkań treningowych i wspomaganych, - Uruchomienie usługi transportowej typu „door to door” dla osób starszych i z niepełnosprawnościami
Zwiększenie dostępności lekarzy specjalistów i poprawa funkcjonowania lokalnych ośrodków zdrowia	Urząd Miejski, Podmioty ochrony zdrowia	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki leczenia uzależnień, ośrodki interwencji	- Liczba udzielonych specjalistycznych świadczeń opieki zdrowotnej, - Liczba lekarzy specjalistów zatrudnionych przez NZOZ, - Liczba pacjentów zadowolonych z obsługi	- Zwiększenie dostępności do usług medycznych na terenie Gminy, - Ułatwienia w zakresie rejestracji do lekarzy, - Wdrożenie systemu e-rejestracji, - Modernizacja infrastruktury i wyposażenie przychodni

		kryzysowej, grupy wsparcia, podmioty świadczące usługi rehabilitacyjne,		
Aktywizacja zawodowa i społeczna	Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski	Powiatowy Urząd Pracy w Szczecinku, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy	• Liczba zrealizowanych wydarzeń kulturalnych, artystycznych, rekreacyjnych, sportowych i turystycznych, • Liczba uczestników zajęć dodatkowych prowadzonych w instytucjach kultury i placówkach edukacyjnych, • Liczba osób objętych aktywizacją, liczba zatrudnionych, • Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych w gminie, • Liczba osób bezrobotnych objętych aktywizacją zawodową, • Liczba podmiotów gospodarczych w Gminie	• Zwiększenie udziału mieszkańców i organizacji pozarządowych w tworzeniu lokalnych rozwiązań poprawiających jakość życia, • Wzrost aktywności własnej mieszkańców, w tym na rzecz najbliższego otoczenia lokalnego, • Spadek bezrobocia, • Wzrost kompetencji zawodowych mieszkańców, • Zwiększenie liczby osób zaktywizowanych zawodowo, • Wzrost aktywności gospodarczej w gminie, • Wzrost liczby miejsc pracy w gminie
Źródła finansowania: Budżet gminy, dotacje z budżetu państwa, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.				

4.3. Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Szczegółowe określenie wysokości planowanych środków na realizację Strategii nie jest możliwe ze względu na długi okres obowiązywania dokumentu, a także brak stałych, długookresowych źródeł finansowania. Prognoza wydatków ma charakter szacunkowy, ze względu na korelację z wieloma zmiennymi, w tym niezależnymi od realizatorów Strategii (np. sytuacja społeczna i gospodarcza, zmiany na rynku pracy, zmiany w programach rządowych, itp.).

Założyć należy, że podstawowym źródłem finansowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026-2032 będą środki pochodzące z budżetu gminy. Zadania zaplanowane w Strategii finansowane będą również z dotacji z budżetu państwa oraz środków pozyskanych z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, unijnych, programów celowych. Środki na realizację zadań pochodzić będą w szczególności z projektów systemowych i konkursowych na poziomie krajowym, w szczególności Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, Funduszu Sprawiedliwości; Funduszu Pracy czy Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON). Zadania będą również finansowane z budżetu Wojewody Zachodniopomorskiego, budżetu Samorządu Województwa Zachodniopomorskiego i jednostek wojewódzkich (programy i konkursy), programów i konkursów Starostwa Powiatowego w Szczecinku i jednostek powiatowych.

Dodatkowym źródłem finansowania realizacji zadań wytyczonych w Strategii będą środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe oraz środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii. Współodpowiedzialności i współzrządzenia partnerów lokalnych – organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, przedsiębiorców i sołectw jest istotne w procesie realizacji zadań Strategii i osiągnięcia zamierzonych celów.

Należy pamiętać, iż ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości finansowych Gminy Borne Sulinowo. Realizacja poszczególnych celów i zadań wymienionych w Strategii, czy tych, które pojawią się w przyszłości, uzależniona będzie od środków posiadanych przez Gminę oraz wielu zmiennych, jak sytuacja społeczna i gospodarcza, kondycja finansów publicznych, zmiany na rynku pracy, zmiany w finansowaniu programów rządowych czy zmiany w zakresie dostępu do konkretnych świadczeń, itp.

Planowane wydatki definiowane będą corocznie w uchwale budżetowej a jedną z podstaw do ich określenia będzie ocena zasobów pomocy społecznej (art. 16a ustawy o pomocy społecznej).

Tabela 21. Wydatki na cele społeczne w gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024.

Wydatki Gminy Borne Sulinowo w latach 2020-2024						
Wydatki ogółem	Wysokość wydatków Gminy w latach					Wydatki wg planu finansowego
	2020	2021	2022	2023	2024	2025
	50 685 225	56 626 566	67 324 535	76 306 614	78 129 764	85 200 721
Suma wydatków na zadania z zakresu polityki społecznej	17 511 859	17 627 304	17 877 471	10 905 135	12 966 210	12 873 311
Procentowy udział wydatków na cele społeczne w budżecie gminy	35%	31%	27%	14%	17%	15%
Poszczególne działy polityki społecznej / Procentowy udział w całości wydatków na cele społeczne						
Dział 851 - Ochrona zdrowia	186 836	189 503	259 192	277 553	246 488	780 468
	1%	1%	1%	3%	2%	6%
Dział 852 - Pomoc społeczna	4 184 897	3 436 385	5 725 897	5 627 346	6 910 660	6 639 328
	24%	19%	32%	52%	53%	52%
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	0	0	3 556 176	95 982	300	369 120
	0	0	20%	0,88%	0,01%	3%
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	73 041	60 273	65 647	52 730	40 894	47 000
	0,42%	0,3%	0,19%	0,48%	0,32%	0,37%
Dział 855 - Rodzina	13 067 085	13 046 677	8 270 559	5 277 789	5 767 868	5 037 395
	75%	74%	46%	48%	44%	39%
Budżet MGOPS – wydatki ogółem	16 349 048	16 518 986	16 620 898	10 072 905	11 180 191	9 909 969
Procentowy udział budżetu MGOPS w budżecie gminy	32%	29%	25%	13%	14%	12%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Raportów o stanie Gminy Borne Sulinowo, sprawozdań rocznych Ośrodka Pomocy Społecznej oraz Ocen zasobów społecznych za lata 2020 - 2024

Z danych zamieszczonych w tabeli 21 zauważalne jest, że w 2023 roku nastąpił znaczny spadek wydatków na zadania z zakresu polityki społecznej w porównaniu do roku poprzedniego. Do maja 2022 roku Ośrodek Pomocy Społecznej realizował wypłaty świadczeń wychowawczych. W tym samym roku Ośrodek wypłacał ponadto dodatki osłonowe oraz dodatki węglowe i dodatki dla gospodarstw domowych. Łącznie wydatki na te zadania wyniosły ponad 6,5 mln złotych.

W prognozie na lata 2026-2032 zastosowano średnią wzrostu wydatków na zadania z zakresu polityki społecznej wynoszącą 3% w skali roku zgodnie z przewidywaną inflacją i wzrostem kosztów usług publicznych. Dla prognozy wydatków w 2026 roku punktem wyjścia były wydatki zaplanowane w budżecie gminy na rok 2025, które powiększone zostały o 3%.

Wydatki będą co roku określone w uchwałach budżetowych Gminy, a kwota będzie ulegała zmianie w zależności od podanych wskaźników do założeń budżetu Gminy na dany rok oraz struktury zadań zleczanych Gminie. Przewiduje się, że wysokość wydatków na wszystkie obszary zadaniowe w poszczególnych latach realizacji Strategii pozostanie utrzymana co najmniej na poziomie prognozowanego planu finansowego na kolejne lata - przedział 13-16 mln zł (por. tab. 22). Cały szereg wydatków i kosztów będzie również ściśle zależny i powiązany z niezależnymi od założeń finansowych uregulowaniami dotyczącymi: kryteriów dochodowych uprawniających do świadczeń, ich gwarantowanej ustawowo wysokości, zmian w polityce podatkowej mających wpływ na poziom dochodów i liczbę osób uprawnionych do określonych form pomocy i wsparcia.

W ramach finansowych niniejszej Strategii wykazano zatem środki finansowe ujęte w planie finansowym Gminy w całej sferze pomocy społecznej oraz prognozach finansowych na lata kolejne. Zawarte w dokumencie Strategii wartości finansowe mają jedynie charakter szacunkowy i będą ulegały zmianom w trakcie realizacji.

Tabela 22. Prognozowane wydatki na cele społeczne w gminie Borne Sulinowo w latach 2026-2032.

Prognozowane wydatki Gminy Borne Sulinowo w latach 2026 – 2032 na zadania z zakresu polityki społecznej							
	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
	13 259 511	13 657 296	14 067 014	14 489 025	14 923 694	15 371 408	15 832 549
Poszczególne działy polityki społecznej / Procentowy udział w całości wydatków na cele społeczne							
Dział 851 - Ochrona zdrowia	803 882	827 999	852 838	878 424	904 776	931 920	959 877
	6%						
Dział 852 - Pomoc społeczna	6 838 508	7 043 663	7 254 973	7 472 622	7 696 800	7 927 705	8 165 536
	52%						
Dział 853 - Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	380 194	391 600	403 347	415 448	427 911	440 750	453 972
	3%						
Dział 854 - Edukacyjna opieka wychowawcza	48 410	49 862	51 358	52 899	54 486	56 120	57 804
	0,37%						
Dział 855 - Rodzina	5 188 517	5 344 172	5 504 498	5 669 632	5 839 721	6 014 913	6 195 360
	39%						
Budżet MGOPS – wydatki ogółem	10 207 268	10 513 486	10 828 891	11 153 757	11 488 370	11 833 021	12 188 012

Źródło: opracowanie własne

4.4. Analiza ryzyk

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych wymaga uwzględnienia potencjalnych zagrożeń, które mogą utrudniać jej efektywną realizację. Na realizację celów Strategii mogą mieć wpływ zmieniające się w czasie czynniki zewnętrzne i wewnętrzne, które mogą wspomagać osiągnięcie celów lub stanowić zagrożenie ich realizacji.

Analiza ryzyk omówionych w tabeli 23 wskazuje, że najistotniejsze zagrożenia dotyczą czynników demograficznych: starzenia się społeczeństwa oraz odpływu mieszkańców. Wyzwania demograficzne przenikają pozostałe obszary funkcjonowania gminy, wpływając na rynek pracy, zapotrzebowanie na usługi, finanse i możliwości organizacyjne. Ryzyko dla osiągnięcia zakładanych celów stanowi ponadto zmienne otoczenie prawne oraz niedobór kadry specjalistycznej.

Wzrost liczby mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, przy jednoczesnym spadku udziału osób młodych skutkować będzie większym zapotrzebowaniem na usługi zdrowotne, opiekuńcze i środowiskowe oraz koniecznością dostosowania infrastruktury społecznej do potrzeb seniorów. Może to również zmniejszyć zasób siły roboczej i obniżyć dynamikę rozwoju lokalnego rynku pracy.

Negatywne saldo migracji może prowadzić do zmniejszania się liczby mieszkańców, a w konsekwencji do zwiększenia kosztów jednostkowych świadczenia usług publicznych. Odpływ młodych osób osłabia natomiast kapitał społeczny, zmniejsza lokalną aktywność i ogranicza możliwości rozwoju gospodarczego.

Dzięki uwzględnieniu ryzyk i reagowaniu na nie na bieżąco gmina zwiększa szanse na skuteczną realizację celów strategicznych i trwałe podniesienie jakości życia mieszkańców.

Tabela 23. Obszary ryzyka dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo.

Ryzyko	Opis ryzyka	Prawdopodobieństwo	Skutki dla realizacji strategii	Sposoby minimalizacji ryzyka
1. Pogłębiający się spadek liczby ludności i starzenie się społeczeństwa	Utrzymanie się ujemnego przyrostu naturalnego i odpływu młodych mieszkańców.	Wysokie	Spadek liczby beneficjentów usług, mniejsze wpływy do budżetu, rosnące potrzeby opiekuńcze.	Rozszerzenie działań prorodzinnych, poprawa atrakcyjności osiedleńczej, rozwój usług dla seniorów i migracyjnych programów przyciągających nowych mieszkańców.
2. Ograniczone środki finansowe na zadania społeczne	Możliwe obniżenie subwencji lub mniejsze fundusze zewnętrzne.	Średnie	Opóźnienia w realizacji działań, redukcja zakresu programów społecznych.	Dywersyfikacja źródeł finansowania, pozyskiwanie partnerów, etapowanie inwestycji, optymalizacja kosztów usług.
3. Niska aktywność społeczna mieszkańców	Małe zaangażowanie mieszkańców w konsultacje, inicjatywy i wolontariat.	Średnie	Ograniczona skuteczność programów, trudności w diagnozowaniu potrzeb.	Promocja działań społecznych, programy wolontariatu, aktywizacja młodzieży i seniorów, uproszczenie form konsultacji.
4. Trudności kadrowe w instytucjach publicznych i usługach społecznych	Brak specjalistów (np. pracowników socjalnych, terapeutów, edukatorów).	Średnie	Niższa jakość usług, wydłużone terminy świadczeń, ograniczenie działań profilaktycznych.	Podnoszenie kwalifikacji kadr, system zachęt dla pracowników, współpraca międzyinstytucjonalna, teleporady i outsourcing usług.
5. Zmiany legislacyjne i administracyjne	Nowe przepisy mogą wpłynąć na finansowanie i obowiązki gminy.	Średnie	Konieczność aktualizacji programów, nowe koszty, zmiana priorytetów.	Stały monitoring przepisów, elastyczność strategii, rezerwa finansowa i organizacyjna.
6. Niska skuteczność działań profilaktycznych	Brak trwałych zmian w zachowaniach zdrowotnych, wychowawczych lub społecznych.	Niskie / średnie	Wzrost obciążeń usług opiekuńczych, zdrowotnych i interwencyjnych.	Ewaluacja programów, kampanie długoterminowe, współpraca z NGO i szkołami, monitorowanie efektów.
7. Ryzyka zewnętrzne (kryzysy ekonomiczne, pandemie, migracje)	Nagłe zdarzenia zakłócające funkcjonowanie instytucji i usług.	Niskie / trudne do przewidzenia	Nagły wzrost kosztów, konieczność zmiany priorytetów.	Przygotowanie planów awaryjnych, elastyczność organizacyjna, rozwój usług cyfrowych.

Źródło: opracowanie własne

4.5. Monitoring i ewaluacja Strategii

Skuteczna realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026–2032 wymaga systematycznego monitorowania postępów oraz okresowej oceny efektywności podejmowanych działań. Monitoring i ewaluacja stanowią kluczowy element zarządzania strategią, umożliwiając szybkie reagowanie na zmiany społeczne, identyfikowanie barier oraz dostosowywanie narzędzi i programów do aktualnych potrzeb mieszkańców.

Monitoring i ewaluacja służą ocenie stopnia realizacji celów strategii oraz zapewniają możliwość odpowiedniego reagowania na zmieniające się potrzeby społeczne Gminy Borne Sulinowo. Ich celem jest:

- bieżące śledzenie postępów działań,
- ocena skuteczności i efektywności wdrażanych programów,
- identyfikacja barier i zagrożeń,
- dostosowywanie strategii do aktualnych warunków społecznych i finansowych,
- podejmowanie decyzji opartych na danych, a nie intuicji.

Monitoring i ewaluacja mają charakter cykliczny i stanowią integralną część zarządzania strategią. Monitoring ma również funkcję edukacyjną i komunikacyjną – zwiększa świadomość społeczną dotyczącą problemów społecznych i sposobów ich rozwiązywania.

W celu stworzenia całościowego obrazu realizowanych działań na rzecz poprawy sytuacji w gminie niezbędne jest tworzenie, przekazywanie i analizowanie corocznie poniższych informacji:

- Oceny zasobów pomocy społecznej;
- Sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej;
- Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii;
- Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej;
- Sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Wspierania Rodziny;
- Sprawozdania ze współpracy Gminy Borne Sulinowo z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego.

W latach obowiązywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych do końca lutego każdego roku za rok poprzedzający każda jednostka, która współuczestniczy (jest odpowiedzialna lub jest partnerem) w realizacji celów sporządzi sprawozdania z realizacji wyżej wymienionych programów i projektów (dotyczących problemów społecznych) oraz osiągniętych rezultatów. Sprawozdania przekazywane będą do Ośrodka Pomocy Społecznej - jednostki koordynującej, który po analizie przygotuje i przedstawi sprawozdanie z realizacji Strategii Burmistrzowi i Radzie Miejskiej. Sprawozdanie, po jego przyjęciu, publikowane będzie na stronie internetowej Ośrodka Pomocy Społecznej oraz na jego stronie BIP.

Strategia będzie podlegała corocznej ewaluacji. Ewaluacja pozwoli na ocenę skuteczności dokumentu w zakresie stosowanych form, funkcjonalności opracowanych procedur, a także ilości i jakości posiadanych zasobów, w tym również finansowych.

W sytuacji, gdy wyniki ewaluacji lub czynniki zewnętrzne będą wskazywały na konieczność zmiany celów bądź zadań, zaleca się aktualizację Strategii. Aktualizacja Strategii powinna obejmować procedurę wprowadzenia zmian do dokumentu oraz niezbędne czynności, formularze oraz schemat działania związany ze zgłaszaniem, analizowaniem i wprowadzeniem korekt. Roczne raporty monitoringowe zawierające wnioski, sugestie i rekomendacje, pozwolą na ocenę skuteczności wdrażanej Strategii oraz dostarczą informacji co do konieczności podejmowania ewentualnych korekt lub aktualizacji strategii. Korekta działań strategicznych może wynikać ze zmian uregulowań prawnych, społecznych, ekonomicznych bądź pojawienia się nowych możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Strategia powinna być aktualizowana po uprzednio przeprowadzonej ewaluacji, na podstawie zawartych w niej wniosków i rekomendacji.

V. PODSUMOWANIE

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026–2032 stanowi kompleksowy dokument wyznaczający kierunki rozwoju społecznego, poprawy jakości życia mieszkańców oraz wzmacniania lokalnej wspólnoty. Jej realizacja wymaga współpracy wielu podmiotów: samorządu, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, liderów lokalnych, a przede wszystkim samych mieszkańców.

Wdrożenie zaplanowanych działań pozwoli odpowiedzieć na kluczowe wyzwania demograficzne, zdrowotne, edukacyjne i społeczne, przed którymi stoi gmina. Dokument zakłada nie tylko reagowanie na bieżące potrzeby, lecz również budowanie solidnych fundamentów pod długofalowy rozwój – poprzez inwestowanie w kapitał ludzki, tworzenie przyjaznej przestrzeni do życia, wzmacnianie więzi międzyludzkich oraz odpowiedzialne gospodarowanie zasobami.

Strategia ma charakter dynamiczny – jej zapisy będą podlegały systematycznemu monitorowaniu i okresowej ewaluacji, aby możliwe było dostosowanie działań do zmieniających się warunków społecznych i gospodarczych. Kluczowym elementem sukcesu będzie zaangażowanie społeczności lokalnej oraz konsekwencja w realizacji przyjętych celów.

Przyjęcie i wdrożenie niniejszej strategii stanowi ważny krok w kierunku budowania silnej, zintegrowanej i nowoczesnej gminy, która zapewnia mieszkańcom stabilność, bezpieczeństwo i szerokie możliwości rozwoju. Jest to wspólna inwestycja w przyszłość gminy Borne Sulinowo – jego mieszkańców, potencjał i tożsamość.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo na lata 2026–2032 wyznacza kierunek długofalowych działań, które przyczynią się do tworzenia spójnej, aktywnej i odpowiedzialnej społecznie gminy Borne Sulinowo.

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1. Rodzina jako centrum działań społecznych.....	14
Rysunek 2. Mapa Gminy Borne Sulinowo	18
Rysunek 3. Schemat analizy SWOT.	118
Rysunek 4. Elementy procesu planowania strategicznego.	122

SPIS TABEL

Tabela 1. Główne etapy opracowywania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	10
Tabela 2. Akty prawne regulujące treść Strategii i wpływające na jej realizację według obszarów...12	
Tabela 3. Wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze dla gminy Borne Sulinowo na tle powiatu szczecineckiego.....	19
Tabela 4. Liczba mieszkańców Gminy Borne Sulinowo na przestrzeni lat 2020-2024 z podziałem na obszar zamieszkania i płeć.....	22
Tabela 5. Liczba zgonów, urodzeń i wskaźnik przyrostu naturalnego w gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024.....	24
Tabela 6. Liczba podmiotów gospodarczych prowadzonych przez osoby fizyczne według przeważającego rodzaju prowadzonej działalności na terenie gminy Borne Sulinowo (2023 rok). ..	26
Tabela 7. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w urzędzie pracy z gminy Borne Sulinowo w 2024 roku.....	30
Tabela 8. Liczba mieszkań komunalnych i socjalnych w latach 2020-2024 w Gminie Borne Sulinowo	33
Tabela 9. Organizacje pozarządowe w gminie Borne Sulinowo.	40
Tabela 10. Dane dotyczące przestępczości w Gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2023.	46
Tabela 11. Wydatki Ośrodka Pomocy Społecznej na świadczenia w latach 2020-2024.....	50
Tabela 12. Liczba rodzin korzystających z pomocy ze względu na formę pomocy w latach 2020- 2024.....	55
Tabela 13. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w podziale na wiek wg liczby wypłaconych świadczeń.	56

Tabela 14. Liczba rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej na przestrzeni lat 2020-2024 z wyszczególnieniem powodów przyznania pomocy.	59
Tabela 15. Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w latach 2020-2024 oraz wydatki Gminy.	63
Tabela 16. Wydatki na działania w latach 2020-2024.	68
Tabela 17. Liczba rodzin otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej, w których występuje alkoholizm lub narkomania.	70
Tabela 18. Informacje statystyczne dotyczące przemocy domowej w Gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024.	72
Tabela 19. Liczba mieszkańców gminy, którym przyznano pomoc z uwagi na wiek, chorobę lub niepełnosprawność w latach 2020-2024.	77
Tabela 20. Działania, które mogą wpłynąć na poprawę aktywności i świadomości społecznej mieszkańców.	110
Tabela 21. Wydatki na cele społeczne w gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024.	135
Tabela 22. Prognozowane wydatki na cele społeczne w gminie Borne Sulinowo w latach 2026-2032.	137
Tabela 23. Obszary ryzyka dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Borne Sulinowo.	139

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy Borne Sulinowo w latach 2020-2024 z podziałem na płeć....	22
Wykres 2. Liczba ludności w gminie Borne Sulinowo w podziale na grupy wiekowe w latach 2020-2024.	23
Wykres 3. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Borne Sulinowo w porównaniu do powiatu szczecineckiego, województwa zachodniopomorskiego i kraju w latach 2020-2024.....	28
Wykres 4. Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych z gminy Borne Sulinowo w porównaniu do osób bezrobotnych z powiatu szczecineckiego w latach 2020-2024.	29
Wykres 5. Liczba dzieci w placówkach edukacyjnych w gminie Borne Sulinowo w latach 2020-2024.....	31
Wykres 6. Liczba dzieci w szkołach (podstawowych i liceum) na przestrzeni lat 2020-2024 w gminie Borne Sulinowo.....	32
Wykres 7. Wydatki na cele społeczne w porównaniu do ogółu wydatków Gminy Borne Sulinowo w latach 2020-2024.....	51
Wykres 8. Wydatki na domy pomocy społecznej i usługi opiekuńcze w latach 2020-2024.....	53
Wykres 9. Wydatki na zasiłki stałe oraz zasiłki okresowe, zasiłki celowe i pomoc w naturze w latach 2020-2024.....	53
Wykres 10. Wskaźnik deprivacji lokalnej w latach 2020-2024.....	56
Wykres 11. Główne powody udzielenia świadczeń z pomocy społecznej (% korzystających) - porównanie lat 2020 i 2024.	61
Wykres 12. Liczba wniosków o przeprowadzenie rozmów profilaktyczno-motywuujących z osobami objętymi działaniami oraz liczba wniosków do sądu o przymusowe leczenie na przestrzeni lat 2020-2024.	69
Wykres 13. Liczba wszczętych i zakończonych procedur "Niebieskie Karty" oraz liczba prowadzonych postępowań w latach 2020-2024.....	74
Wykres 14. Osoby biorące udział w badaniu ankietowym wśród mieszkańców Gminy Borne Sulinowo w podziale na płeć.....	82
Wykres 15. Osoby biorące udział w badaniu ze względu na ich wiek.....	83
Wykres 16. Związek z gminą Borne Sulinowo osób biorących udział w badaniu.....	83

Wykres 17. Wykształcenie osób biorących udział w badaniu.	84
Wykres 18. Sytuacja zawodowa osób biorących udział w badaniu.....	84
Wykres 19. Miejsce zamieszkania osób biorących udział w badaniu.....	85
Wykres 20. Ocena warunków życia w gminie Borne Sulinowo.	86
Wykres 21. Ocena poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania.	87
Wykres 22. Ocena dostępności do podstawowych usług zdrowotnych.....	87
Wykres 23. Ocena usług społecznych dostępnych w Gminie Borne Sulinowo.	88
Wykres 24. Ocena dostępności kulturalno-rozrywkowej.	88
Wykres 25. Ocena dostępności obiektów sportowych i rekreacyjnych.	89
Wykres 26. Ocena wykorzystania walorów turystycznych gminy.	90
Wykres 27. Ocena poszczególnych sfer życia w Gminie Borne Sulinowo.	91
Wykres 28. Problemy społeczne i zjawiska występujące w Gminie Borne Sulinowo wymagające szczegółnej uwagi.	92
Wykres 29. Grupy społeczne najbardziej zagrożone wykluczeniem w gminie Borne Sulinowo.	93
Wykres 30. Problemy dzieci i młodzieży.....	94
Wykres 31. Problemy osób z niepełnosprawnościami.	95
Wykres 32. Problemy osób starszych.	96
Wykres 33. Rozwiązania problemów dzieci i młodzieży z terenu Gminy Borne Sulinowo.....	97
Wykres 34. Rozwiązania problemów osób starszych i z niepełnosprawnościami.....	98
Wykres 35. Główne przyczyny braku bezpieczeństwa wśród mieszkańców gminy.....	99
Wykres 36. Działania podnoszące poziom bezpieczeństwa według ankietowanych.....	100
Wykres 37. Przyczyny bezrobocia w Gminie Borne Sulinowo.	101
Wykres 38. Działania sprzyjające aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy Borne Sulinowo. ...	102
Wykres 39. Działania sprzyjające poprawie sytuacji zdrowotnej mieszkańców gminy.	103
Wykres 40. Powody niezadowolenia z poziomu opieki zdrowotnej w Gminie Borne Sulinowo.....	104
Wykres 41. Działania wpływające na poprawę sytuacji mieszkaniowej i przeciwdziałające bezdomności.....	104
Wykres 42. Działania poprawiające aktywność i świadomość społeczną mieszkańców.....	105
Wykres 43. Powody problemów społecznych w Gminie Borne Sulinowo.	109
Wykres 44. Silne i słabe strony gminy Borne Sulinowo według ankietowanych.....	112

**MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK
POMOCY SPOŁECZNEJ**

GMINA BORNE SULINOWO

**Ankieta konsultacyjna
identyfikacji problemów społecznych środowiska lokalnego Gminy Borne Sulinowo
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE BORNE
SULINOWO NA LATA 2026-2032**

Celem badania jest poznanie problemów społecznych mieszkańców Gminy Borne Sulinowo w związku z rozpoczęciem prac nad opracowaniem STRATEGII.

Zwracamy się do z uprzejmą prośbą o udzielenie szczerych i wyczerpujących odpowiedzi na pytania zawarte w niniejszej ankiecie. Ankieta jest anonimowa. Wszystkie informacje będą analizowane wyłącznie statystycznie i będą podawane w formie zbiorczej. Zebrane informacje posłużą identyfikacji i weryfikacji najważniejszych problemów społecznych w naszej gminie oraz określeniu sposobów ich rozwiązywania.

Liczymy na Państwa pomoc – każda odpowiedź będzie dla nas istotna.

Odpowiedź proszę zaznaczyć znakiem „X”

CZĘŚĆ I

Ocena jakości życia w Gminie Borne Sulinowo

1. Jak ocenia Pani/Pan aktualne warunki życia mieszkańców gminy Borne Sulinowo?

bardzo złe 1 2 3 4 5 bardzo dobre

○ ○ ○ ○ ○

2. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

TAK	☐
RACZEJ TAK	☐
RACZEJ NIE	☐
NIE	☐

3. Czy dostępność do podstawowych usług medycznych na terenie Gminy Borne Sulinowo jest wystarczająca?

TAK	☐
RACZEJ TAK	☐
RACZEJ NIE	☐
NIE	☐

4. Czy zakres usług społecznych świadczonych na terenie Gminy Borne Sulinowo jest wystarczający?

TAK	☐
RACZEJ TAK	☐
RACZEJ NIE	☐
NIE	☐

5. Czy oferta kulturalno-rozrywkowa w Gminie jest wystarczająca (organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży, osób starszych, dostępność świetlic, liczba wydarzeń kulturalnych, imprez masowych, itp.)?

TAK	☐
RACZEJ TAK	☐
RACZEJ NIE	☐
NIE	☐

6. Czy dostępność miejsc sportowych i rekreacyjnych na terenie Gminy jest wystarczająca?

TAK	☐
RACZEJ TAK	☐
RACZEJ NIE	☐
NIE	☐

7. Czy w Gminie wykorzystywany jest odpowiednio jej potencjał turystyczny (podnoszenie walorów przyrodniczych, zagospodarowanie terenów gminnych, plaż, itp.)?

TAK	☐
RACZEJ TAK	☐
RACZEJ NIE	☐
NIE	☐

8. W jakim stopniu jest Pani/Pan zadowolony z następujących sfer życia w gminie Borne Sulinowo?
(w każdym z poniższych stwierdzeń, proszę zaznaczyć jedną z możliwych odpowiedzi)

Wyszczególnienie	Bardzo niezadowolona/y	Niezadowolona/y	Niezdecydowana/y	Zadowolona/y	Bardzo zadowolona/y
Dostęp do informacji (np. wydarzeń w gminie), internetu	☐	☐	☐	☐	☐
Dostęp do opieki zdrowotnej (lekarze specjaliści, ośrodki zdrowia)	☐	☐	☐	☐	☐

Poziom wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych	☐	☐	☐	☐	☐
Oferta kulturalna (imprezy, wystawy, itp.)	☐	☐	☐	☐	☐
Bezpieczeństwo i porządek publiczny	☐	☐	☐	☐	☐
Warunki mieszkaniowe	☐	☐	☐	☐	☐
Oferta edukacyjna placówek oświatowych	☐	☐	☐	☐	☐
Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, sport i rekreacja)	☐	☐	☐	☐	☐
Poziom opieki społecznej	☐	☐	☐	☐	☐
Możliwości znalezienia pracy na lokalnym rynku pracy	☐	☐	☐	☐	☐
Stan środowiska naturalnego	☐	☐	☐	☐	☐
Dostępność żłobków, przedszkoli	☐	☐	☐	☐	☐
Stan infrastruktury drogowej (stan dróg, chodników)	☐	☐	☐	☐	☐
Udział mieszkańców w życiu publicznym / możliwość działania w organizacjach społecznych (pozarządowych)	☐	☐	☐	☐	☐

CZEŚĆ II

Pytania ogólne w zakresie problemów społecznych mieszkańców Gminy Borne Sulinowo

9. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska w Pani/Pana ocenie najbardziej uwidaczniają się w gminie i wymagają szczególnej uwagi?

proszę zaznaczyć max. 3 odpowiedzi

Wyszczególnienie	Istnieje problem	Wymaga szczególnej uwagi
Ubóstwo	☐	☐
Złe warunki mieszkaniowe	☐	☐
Bezrobocie	☐	☐
Alkoholizm	☐	☐
Narkomania	☐	☐
Przemoc domowa	☐	☐
Problemy osób z niepełnosprawnością	☐	☐
Problemy osób starszych	☐	☐
Starzenie się społeczności lokalnej	☐	☐
Problemy wychowawczo-opiekuńcze w rodzinach, zaniedbywanie dzieci	☐	☐
Samotne rodzicielstwo	☐	☐

Bezdomność	☐	☐
Długotrwała lub ciężka choroba	☐	☐
Bezradność życiowa	☐	☐
Przestępczość	☐	☐
Nietolerancja i dyskryminacja	☐	☐
inne		

10. Jakie grupy zdaniem Pani/Pana są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie?

proszę wybrać max. 3 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Osoby i rodziny o niskim statusie materialnym	☐
Osoby starsze i samotne	☐
Osoby z niepełnosprawnością i ich rodziny	☐
Rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi	☐
Osoby samotnie wychowujące dzieci	☐
Rodziny wielodzietne	☐
Osoby i rodziny dotknięte problemem uzależnień	☐
Rodziny zmagające się z problemem przemocy domowej	☐
Osoby bezdomne	☐
inne	

11. Które z wymienionych problemów dzieci i młodzieży występują na terenie Gminy Borne Sulinowo i wymagają one szczególnej uwagi?

(można zaznaczyć wszystkie możliwości – proszę wybrać max. 3, które wymagają szczególnej uwagi)

Wyszczególnienie	Istnieje problem	Wymaga szczególnej uwagi
Przemoc rówieśnicza	☐	☐
Przemoc domowa	☐	☐
Uzależnienia (papierosy, e-papierosy, narkotyki, środki odurzające)	☐	☐
Alkoholizm	☐	☐
Demoralizacja	☐	☐
Depresja	☐	☐
Fonoholizm (uzależnienie od telefonu)	☐	☐

Niedobór zorganizowanych form spędzania wolnego czasu	☐	☐
Niewystarczające działania instytucji publicznych (szkoły, świetlice, itp.)	☐	☐
Zaniedbania, problemy wychowawczo-opiekuńcze w rodzinach	☐	☐
Brak pozytywnych wzorców i autorytetów	☐	☐
Przestępczość i chuligaństwo	☐	☐
inne		

12. Które z wymienionych problemów dotyczą na terenie Gminy Borne Sulinowo osoby z niepełnosprawnościami i wymagają one szczególnej uwagi?

(można zaznaczyć wszystkie możliwości – proszę wybrać max. 3, które wymagają szczególnej uwagi)

Wyszczególnienie	Istnieje problem	Wymaga szczególnej uwagi
Problemy finansowe	☐	☐
Problemy mieszkaniowe	☐	☐
Problemy psychologiczne	☐	☐
Brak opieki ze strony rodziny	☐	☐
Bariery architektoniczne	☐	☐
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	☐	☐
Utrudniony dostęp do usług zdrowotnych (lekarzy, pielęgniarek), brak opieki medycznej	☐	☐
Samotność, izolacja i brak akceptacji w środowisku lokalnym	☐	☐
Utrudniona możliwość korzystania ze środków publicznych, zwłaszcza w terenach wiejskich	☐	☐
Przemoc domowa	☐	☐
Brak ofert spędzenia wolnego czasu	☐	☐
Brak ofert pracy	☐	☐
Inne		

13. Które z wymienionych problemów dotyczą na terenie Gminy Borne Sulinowo osoby starsze i wymagają one szczególnej uwagi?

(można zaznaczyć wszystkie możliwości – proszę wybrać max. 3, które wymagają szczególnej uwagi)

Wyszczególnienie	Istnieje problem	Wymaga szczególnej uwagi
Problemy mieszkaniowe, złe warunki mieszkaniowe	☐	☐
Problemy finansowe	☐	☐
Problemy zdrowotne	☐	☐
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych	☐	☐
Niewystarczający zakres usług opiekuńczych	☐	☐
Utrudniony dostęp do usług zdrowotnych (lekarzy, pielęgniarek)	☐	☐
Samotność - izolacja społeczna, niska aktywność społeczna	☐	☐
Brak możliwości kontaktu z osobami w tym samym wieku, o podobnych zainteresowaniach	☐	☐
Brak zajęć, brak ofert spędzania wolnego czasu	☐	☐
Brak opieki ze strony rodziny	☐	☐
Wykluczenie cyfrowe	☐	☐
Przemoc domowa	☐	☐
inne		

CZĘŚĆ III

Pytania uszczegóławiające obszary strategiczne

I. Wspieranie rodzin, osób starszych i osób z niepełnosprawnościami

13. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy dzieci i młodzieży oraz rodzin z terenu Gminy Borne Sulinowo? Proszę wybrać max. 5 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Podejmowanie działań ograniczających zjawisko przemocy domowej oraz przemocy w środowisku rówieśniczym	☐
Podejmowanie działań z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego, pomocy psychologicznej dla rodzin i dzieci	☐
Podejmowanie działań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom (narkomania, alkoholizm, fonoholizm)	☐
Rozwój środowiskowych form wsparcia dziecka i rodziny - organizacja tematycznych kół zainteresowań, zajęć pozaszkolnych przez placówki kulturalno-oświatowe	☐
Podejmowanie działań pomocowych mających na celu podniesienie poziomu życia rodzin z dziećmi	☐
Wspieranie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (np. asystent rodziny)	☐

Rozwój oferty świetlic wiejskich skierowanej do dzieci i młodzieży	☐
Działania pomocowe ukierunkowane na wychodzenie rodzin z kryzysu	☐
Realizacja programów rządowych oraz tworzenie i realizacja lokalnych programów z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej	☐
Podejmowanie działań na rzecz rozwoju rodzinnych form opieki zastępczej (rodziny zastępcze spokrewnione)	☐
Realizacja programów profilaktycznych oraz promowanie prawidłowych metod wychowawczych	☐
Wspieranie rodzin zastępczych w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych	
inne	

14. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy osób starszych i niepełnosprawnych?

Proszę wybrać max. 3 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb bytowych np. usługi opiekuńcze	☐
Rozwijanie i promowanie oferty kulturalnej, oświatowej i rozrywkowej dla osób starszych	☐
Likwidacja barier architektonicznych	☐
Wspieranie różnych form aktywności seniorów	☐
Integracja społeczna osób starszych i z niepełnosprawnościami	☐
Wsparcie finansowe	☐
Stworzenie stałych linii komunikacyjnych pomiędzy miastem a miejscowościami wiejskimi w gminie Borne Sulinowo	☐
Realizacja programów wspierania osób starszych i z niepełnosprawnościami	☐
Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej	☐

II. Bezpieczeństwo i porządek publiczny

15. Jakie mogą być główne przyczyny braku poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców Gminy Borne Sulinowo?

Proszę wybrać max. 3 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Zagrożenia drogowe (nadmierna prędkość kierowców, nietrzeźwi kierowcy, nieustępowanie przejścia pieszym)	☐
Brak patroli policyjnych	☐
Niewłaściwe zachowania osób spożywających alkohol w miejscach publicznych	☐
Chuligaństwo i wandalizm	☐
Agresywne zachowania młodzieży	☐
Brak wsparcia służb w sytuacjach kryzysowych	☐
inne	

16. Jakie działania należy podjąć, aby podnieść poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy Borne Sulinowo?

Proszę wybrać max. 3 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Zwiększenie liczby patroli policyjnych, straży miejskiej	☐
Współdziałanie instytucji na rzecz zapobiegania zagrożeniom (służby socjalne, straż miejska, policja, szkoły, itp.)	☐
Opracowanie planów postępowania i procedur współdziałania na wypadek sytuacji kryzysowych przez odpowiednie służby	☐
Szacowanie i przygotowanie pomocy potrzebującym w stanach zagrożenia ich bezpieczeństwa	☐
Wsparcie i pomoc w przetrwaniu po doznanych stratach spowodowanych zaistniałym zdarzeniem	☐
Tworzenie materialnego zabezpieczenia potrzeb ludzi, którzy utracili w wyniku zdarzeń warunki mieszkalne i materialne	☐
Zapewnienie opieki i możliwości radzenia po urazach traumatycznych (pomoc psychologiczna i terapeutyczna)	☐
inne	

III. Aktywność zawodowa

17. Jakie działania należy podejmować, aby sprzyjać aktywizacji zawodowej mieszkańców Gminy Borne Sulinowo?

Proszę wybrać max. 3 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Opracowywanie kierunków szkoleń w oparciu o analizę lokalnego rynku pracy	☐
Pomoc w diagnozowaniu predyspozycji zawodowych bezrobotnych w ramach usług doradczych	☐
Zwiększenie aktywności biernych zawodowo oraz innych grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy	☐
Wsparcie finansowe, prawne i doradcze osób bezrobotnych w samozatrudnieniu	☐
Wsparcie finansowe przedsiębiorców w tworzeniu nowych miejsc pracy	☐
Współpraca z organizacjami pracodawców	☐
Obejmowanie programami osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (np. osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze)	☐
Pozyskiwanie dodatkowych środków na realizację projektów	☐

IV. Kondycja zdrowotna

18. Jakie działania mogą pozytywnie wpłynąć na dostęp do opieki zdrowotnej i poprawę zdrowia mieszkańców gminy?

Proszę wybrać max. 5 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Zwiększenie liczby specjalistów przyjmujących w placówkach służby zdrowia na terenie gminy	☐
Łatwiejszy dostęp do rejestracji, wprowadzenie systemu elektronicznej rejestracji	☐
Realizacja programów profilaktycznych oraz działań edukacyjnych w zakresie zdrowia	☐
Wspieranie działań zachęcających do aktywnego spędzania wolnego czasu	☐
Realizacja programów i projektów dotyczących przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii, fonoholizmowi	☐
Realizacja projektów kulturalnych, oświatowych i sportowych	☐
Realizacja programów i rozwój form wsparcia seniorów (asystent seniora) oraz osób z niepełnosprawnościami (asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością)	☐
Wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami (kluby AA, pomoc rodzinom osób uzależnionych)	☐
Działania edukacyjne skierowane do pracowników ochrony zdrowia	☐

19. Z jakich powodów według Pani/Pana dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Gminy Borne Sulinowo nie jest zadowalający? Proszę wybrać max. 3 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Brak dostępu do lekarzy specjalistów	☐
Niewystarczająca liczba przyjęć przez specjalistów	☐
Słaby poziom podstawowej opieki medycznej	☐
Utrudniony dostęp do lekarza pierwszego kontaktu	☐
Utrudniony dostęp do rejestracji, w tym telefoniczny	☐
Długi czas oczekiwania na wizytę u specjalisty	☐

V. Polityka mieszkaniowa i przeciwdziałanie bezdomności

20. Które z działań mogą mieć największy wpływ na poprawę sytuacji mieszkaniowej mieszkańców i przeciwdziałanie bezdomności

Wyszczególnienie	
Budowa gminnych lokali mieszkalnych	☐
Pozyskiwanie lokali socjalnych z istniejącego zasobu mieszkalnego	☐
Racjonalne wykorzystanie gminnego zasobu mieszkaniowego	☐

Wyплаты dodatków mieszkaniowych	☐
Obniżka czynszu najmu lokali mieszkalnych	☐
Ułatwienie spłaty zadłużenia	☐

VI. Świadomość i aktywność społeczna mieszkańców

21. Jakie działania mogą wpłynąć na poprawę aktywności i świadomości społecznej mieszkańców Gminy Borne Sulinowo w każdym wieku?

Wyszczególnienie	
Wspieranie rozwoju osób oraz funkcjonowania ośrodków aktywności społecznej (np. kluby osiedlowe, kluby seniora)	☐
Współpraca różnych środowisk na rzecz rozwoju społecznego	☐
Promowanie edukacji i aktywności społecznej	☐
Podtrzymywanie i upowszechnianie tożsamości narodowej i lokalnej	☐
Poszerzanie możliwości kształcenia dorosłych	☐
Finansowanie rozwoju kształcenia ustawicznego adekwatne do lokalnych potrzeb (przekwalifikowanie zawodowe)	☐
Rozwój współpracy osób i instytucji na rzecz edukacji społecznej i aktywności lokalnej	☐
Kształtowanie odpowiedzialności społecznej w obszarze funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami i starszych (wrażliwość społeczna)	☐
Rozwój działań na rzecz integracji międzypokoleniowej	☐
inne	☐

Część IV

Ocena dotychczas podejmowanych działań

22. Jak ocenia Pani/Pan warunki życia w Gminie w poniższych sferach biorąc pod uwagę:

	Bardzo dobrze	Dobrze	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno ocenić
KOMUNIKACJA I DOSTĘP DO MEDIÓW					
jakość dróg, ulic	☐	☐	☐	☐	☐
dostępność parkingów	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do ścieżek rowerowych	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do komunikacji zbiorowej (PKS, bus)	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do infrastruktury technicznej (wodociągi)	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do infrastruktury technicznej (kanalizacja)	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do nowoczesnych technologii (komputer, internet)	☐	☐	☐	☐	☐

EDUKACJA, STRUKTURA ORGANIZACYJNA PLACÓWEK OŚWIATY, KULTURA					
jakość kształcenia w szkołach	☐	☐	☐	☐	☐
liczebność klas w szkołach	☐	☐	☐	☐	☐
dostępność przedszkoli	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do oferty edukacyjnej dla dorosłych (kursy, szkolenia)	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży	☐	☐	☐	☐	☐
oferta kulturalna	☐	☐	☐	☐	☐
SPORT I ZDROWIE					
dostępność lekarza rodzinnego	☐	☐	☐	☐	☐
dostępność lekarzy specjalistów	☐	☐	☐	☐	☐
jakość świadczonych usług opieki zdrowotnej	☐	☐	☐	☐	☐
dostępność aptek	☐	☐	☐	☐	☐
dostęp do badań profilaktycznych	☐	☐	☐	☐	☐
poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej	☐	☐	☐	☐	☐
dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji	☐	☐	☐	☐	☐
OCHRONA ŚRODOWISKA I WYGLĄD GMINY					
stan środowiska naturalnego	☐	☐	☐	☐	☐
narażenie na zanieczyszczenia powietrza	☐	☐	☐	☐	☐
narażenie na hałas	☐	☐	☐	☐	☐
stan oświetlenia ulicznego	☐	☐	☐	☐	☐
stan i jakość terenów rekreacyjnych, miejsc spacerowych, ścieżek rowerowych	☐	☐	☐	☐	☐
stan terenów przyjeziornych, plaż	☐	☐	☐	☐	☐
estetykę miasta i poszczególnych nieruchomości	☐	☐	☐	☐	☐
czystość i porządek terenów gminnych, w tym miasta	☐	☐	☐	☐	☐
atrakcyjność turystyczna terenów gminy	☐	☐	☐	☐	☐

CZĘŚĆ V

Ocena jakości życia i propozycje działań nakierowanych na jej poprawę

23. Jaki jest główny powód problemów społecznych i zawodowych mieszkańców Gminy?

proszę wybrać jedną odpowiedź

Wyszczególnienie	
Brak odpowiedniego wykształcenia	☐
Brak motywacji i chęci rozwoju	☐
Problemy wychowawczo-opiekuńcze w rodzinach	☐
Starzejące się społeczeństwo w gminie	☐
Niski poziom wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych	☐
Samotność osób starszych – brak osób bliskich zamieszkujących na terenie gminy lub w jej okolicy	☐
Przemoc domowa	☐
Uzależnienia	☐

24. Co konkretnie należy poprawić, aby w gminie Borne Sulinowo rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców? Proszę zaznaczyć 3 odpowiedzi

Wyszczególnienie	
Dostępność do opieki medycznej	☐
Wprowadzenie gminnych programów profilaktyki zdrowotnej	☐
Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów	☐
Dofinansowanie opieki zdrowotnej i badań profilaktycznych	☐
Jakość życia osób niepełnosprawnych (likwidacja barier architektonicznych w instytucjach publicznych)	☐
Rozszerzenie usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	☐
Aktywizację społeczną ludzi starszych – tworzenie i organizacja Klubów Seniora, Dziennych Domów Pomocy, itp.	☐
Tworzenie mieszkań komunalnych, socjalnych	☐
Tworzenie mieszkań wspomaganych, chronionych	☐
Zwiększenie oferty świetlic wiejskich skierowaną do dzieci i młodzieży	☐
Działania pomocowe ukierunkowane na wychodzenie rodzin z kryzysu	☐
Realizacja programów rządowych oraz tworzenie i realizacja lokalnych programów z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej	☐
Realizacja programów profilaktycznych oraz promowanie prawidłowych metod wychowawczych	☐
Zwiększenie pomocy bezpośredniej osobom najuboższym (finansowej, usługowej, rzeczowej)	☐

Bezpieczeństwo i ład publiczny poprzez usprawnienie działań Straży Miejskiej i Policji (np. zwiększenie liczby patroli)	☐
Działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa na terenie gminy (monitoring, inne)	☐
Poprawa infrastruktury - budowa przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia w miejscowościach wiejskich	☐
Inwestycje w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną)	☐
Walka z patologiami społecznymi (narkomania, alkoholizm, inne środki psychoaktywne)	☐
Skomunikowanie terenów wiejskich gminy – zapewnienie transportu publicznego	☐
Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie)	☐
Ograniczenie bezrobocia i jego skutków, działania wspierające tworzenie miejsc pracy	☐
Organizacja imprez integracyjnych, sportowych mających na celu aktywizację mieszkańców (np. pikniki rodzinne, itp.)	☐
Promocja i rozwój turystyki	☐
Działania zmierzające do poprawy estetyki gminy	☐
inne	

CZĘŚĆ VI

Mocne i słabe strony Gminy Borne Sulinowo

25. Jakie są według Pani/Pana największe problemy Gminy Borne Sulinowo, a gdzie widać perspektywę rozwoju. Prosimy ocenić elementy wymienione w tabeli (znakiem X).

Wyszczególnienie	Silna strona	Czynnik obojętny	Słaba strona	Nie mam zdania
dostępność komunikacyjna (PKS, bus)	☐	☐	☐	☐
infrastruktura techniczna (drogi, ulice, chodniki, ścieżki rowerowe)	☐	☐	☐	☐
infrastruktura komunalna (wodociągi, kanalizacja)	☐	☐	☐	☐
dostęp do nowoczesnych technologii i internetu	☐	☐	☐	☐
rynek pracy	☐	☐	☐	☐
oferta edukacyjna	☐	☐	☐	☐
oferta sportowo - rekreacyjna	☐	☐	☐	☐
oferta kulturalna	☐	☐	☐	☐
oferta turystyczna	☐	☐	☐	☐
oferta skierowana do seniorów	☐	☐	☐	☐
poziom usług na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	☐	☐	☐	☐
przedsiębiorczość mieszkańców	☐	☐	☐	☐
aktywność związków i stowarzyszeń, itp.	☐	☐	☐	☐
walory przyrodnicze	☐	☐	☐	☐
walory historyczne i zabytkowe	☐	☐	☐	☐

METRYCZKA UCZESTNIKA BADANIA

Od jak dawna mieszka Pani/Pan na terenie gminy Borne Sulinowo?

☐ od urodzenia

☐ od lat

Płeć

- ☐ Kobieta
- ☐ Mężczyzna

Wiek

- ☐ do 18 lat
- ☐ 19-30
- ☐ 30-50
- ☐ 50-65
- ☐ powyżej 65

Wykształcenie

- ☐ Podstawowe
- ☐ Gimnazjalne
- ☐ Zasadnicze zawodowe
- ☐ Średnie
- ☐ Policealne
- ☐ Wyższe

Status zawodowy

- ☐ Pracownik
- ☐ Rolnik
- ☐ Przedsiębiorca
- ☐ Uczeń/Student
- ☐ Niepracujący(a)
- ☐ Emeryt(ka)/rencista(ka)

Dziękujemy za wypełnienie ankiety.

Wypełnioną ankietę prosimy przekazać do Ośrodka Pomocy Społecznej – ul. Lipowa 6 pokój nr 3 lub umieścić w skrzynce kontaktowej (korytarz na parterze).

Skan wypełnionej ankiety można również przesłać na adres e-mail Ośrodka: pomoc@bornesulinowo.pl

**MIEJSKO-GMINNY OŚRODEK
POMOCY SPOŁECZNEJ**

GMINA BORNE SULINOWO

**Ankieta konsultacyjna
identyfikacji problemów społecznych środowiska lokalnego Gminy Borne Sulinowo
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE BORNE
SULINOWO NA LATA 2026-2032**

**Opracowanie wyników badania konsultacyjnego przeprowadzonego w okresie od 24.06.2025 r.
do 15.07.2025 r. wśród mieszkańców Gminy Borne Sulinowo**

Badanie ankietowe prowadzone zostało w formie tradycyjnej poprzez zebranie kwestionariuszy udostępnianych mieszkańcom Gminy w siedzibie tut. Ośrodka Pomocy Społecznej oraz innych działających na terenie objętym badaniem jednostek tj. m.in. ZOZ w Bornem Sulinowie, Urząd Miejski w Bornem Sulinowie, Klub Senior+ w Bornem Sulinowie, kluby seniora oraz koła gospodyń wiejskich z terenu gminy. Mieszkańcy mogli też wypełnić ankietę w formie interaktywnej, która została udostępniona na stronie www Ośrodka Pomocy Społecznej.

Celem badania było poznanie problemów społecznych mieszkańców Gminy Borne Sulinowo w związku z rozpoczęciem prac nad opracowaniem STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE BORNE SULINOWO NA LATA 2026-2032.

W badaniu wzięło udział **228 mieszkańców Gminy**. 83 osoby wzięły udział w badaniu za pośrednictwem Internetu, 145 osób wypełniło ankietę w sposób tradycyjny. Wśród ankietowanych większość stanowiły osoby zamieszkujące na terenie miasta Borne Sulinowo (145 osób), natomiast 83 osoby były mieszkańcami wsi. 165 osób zadeklarowało, że zamieszkuje teren gminy od kilkunastu bądź kilkudziesięciu lat, natomiast 63 osoby deklaruje zamieszkiwanie na terenie gminy od urodzenia. Struktura płci ankietowanych kształtuje się następująco: 166 osoby to kobiety oraz 62 osoby to mężczyźni. Najliczniejszą grupę ankietowanych stanowiły osoby w wieku od 40 do 60 lat (87 osób) oraz osoby w wieku powyżej 65 lat (74). Osoby w wieku od 25 do 40 lat stanowiły grupę 37 osób, osoby w wieku od 60 do 65 lat – 21 osób, najmniej ankietowanych zadeklarowało wiek do 25 lat (9 osób).

Ankietowani najczęściej wskazali wykształcenie wyższe (86 osób) oraz średnie (62 osoby), oraz kolejno policealne (36), zasadnicze zawodowe (23), podstawowe (14) oraz gimnazjalne – 5 osób. Określając status zawodowy ankietowania najczęściej wskazywali na bycie pracownikiem (90 osób) oraz posiadanie statusu emeryta/rencisty (91 osób). 26 osób wskazało, że są osobami niepracującymi, 9 osób jest rolnikiem, 3 osoby przedsiębiorcami, 2 osoby uczniami/studentami, natomiast siedmiu ankietowanych nie podało swojego statusu zawodowego .

CZĘŚĆ I – OCENA JAKOŚCI ŻYCIA W GMINIE BORNE SULINOWO

Pytanie 1. Jak ocenia Pani/Pan aktualne warunki życia mieszkańców gminy Borne Sulinowo?

Spośród ankietowanych najliczniejsza grupa wskazała aktualne warunki życia w gminie na poziomie **3 – 89 wskazań oraz 4 – 79 wskazań**. 39 ankietowanych wskazało 5 – bardzo dobrze, 16 osób wybrało poziom 2, natomiast **najmniej - 5 wskazań - otrzymała odpowiedź na poziomie 1 – bardzo źle**.

Pytanie 2. Czy czuje się Pani/Pan bezpiecznie w miejscu zamieszkania?

W pytaniu drugim ankietowani **najczęściej** wybierali odpowiedź „**Raczej tak**” – **112 wskazań**, 56 osób wskazało odpowiedź „**Tak**”, „**Raczej nie**” zostało wskazane 15 razy, a **najmniej wskazań otrzymała odpowiedź „Nie” - 7**.

Pytanie 3. Czy dostępność do podstawowych usług zdrowotnych (porady lekarskie, badania diagnostyczne, szczepienia, leczenie, rehabilitacja oraz opieka pielęgnacyjna) na terenie Gminy Borne Sulinowo jest wystarczająca?

W pytaniu trzecim ankietowani **105 razy wskazali „Nie”**, co stanowi najczęściej wybraną odpowiedź, natomiast 57 wskazań otrzymała odpowiedź „**Raczej nie**”. Najmniej wskazań otrzymały odpowiedzi „**Tak**” – **26** oraz „**Raczej tak**” – **37**.

Pytanie 4. Czy zakres usług społecznych(pomoc społeczna, wspieranie osób niepełnosprawnych wspieranie rodzin, itp.) świadczonych na terenie Gminy Borne Sulinowo jest wystarczający?

Odpowiedzi na pytanie czwarte kształtują się następująco: **105 ankietowanych wskazało odpowiedź „Raczej tak”**, 55 osób wybrało „**Raczej nie**”, 46 osób – „**Tak**”, natomiast **najmniej ankietowanych wskazało odpowiedź „Nie” – 18**.

Pytanie 5. Czy oferta kulturalno-rozrywkowa (organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży, osób starszych, dostępność świetlic, liczba wydarzeń kulturalnych, imprez masowych, itp.) w Gminie jest wystarczająca?

W pytaniu piątym osoby biorące udział w badaniu wskazały następujące odpowiedzi; „**Raczej tak**” – **82 razy**, „**Raczej nie**” – **56 razy**, „**Tak**” – 47 razy, najmniejszą liczbę wskazań uzyskała odpowiedź „**Nie**” – 41.

Pytanie 6. Czy dostępność miejsc sportowych i rekreacyjnych na terenie Gminy jest wystarczająca?

Ankietowani odpowiadając na pytanie szóste **121 wybrali odpowiedź „Raczej tak”**, 55 razy wskazano „**Tak**”, „**Raczej nie**” wskazało 29 ankietowanych, natomiast najmniej razy wybrano odpowiedź „**Nie**” – 16 razy.

Pytanie 7. Czy w Gminie wykorzystywany jest odpowiednio jej potencjał turystyczny (podnoszenie walorów przyrodniczych, zagospodarowanie terenów gminnych, plaż, itp.)?

W pytaniu siódmym ankietowani **80 razy wskazali odpowiedź „Raczej tak”**, 68 osób wybrało odpowiedź „**Raczej nie**”, 46 osób wybrało „**Nie**”, natomiast 34 osoby wybrały odpowiedź „**Tak**”.

Pytanie 8. W jakim stopniu jest Pani/Pan zadowolony z następujących sfer życia w gminie Borne Sulinowo?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Bardzo niezadowolona/y	Niezadowolona/y	Niezdecydowana/y	Zadowolona/y	Bardzo zadowolona/y
Dostęp do informacji (np. wydarzeń w gminie), internetu	26	35	47	91	29
Dostęp do opieki zdrowotnej (lekarze specjaliści, ośrodki zdrowia)	46	117	15	35	15
Poziom wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych	35	47	64	54	28
Oferta kulturalna (imprezy, wystawy, itp.)	40	27	41	95	25
Bezpieczeństwo i porządek publiczny	43	60	30	85	10
Warunki mieszkaniowe	24	33	22	119	30
Oferta edukacyjna placówek oświatowych	34	19	32	111	37
Organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, sport i rekreacja)	12	56	72	67	21
Poziom pomocy społecznej	23	46	72	66	21
Możliwości znalezienia pracy na lokalnym rynku pracy	81	84	32	15	16
Stan środowiska naturalnego	23	30	41	82	52
Dostępność żłobków, przedszkoli	76	83	30	21	18
Stan infrastruktury drogowej (stan dróg, chodników)	38	49	53	58	30
Udział mieszkańców w życiu publicznym / możliwość działania w organizacjach społecznych (pozarządowych)	31	38	68	61	30

Zdaniem ankietowanych kategorie, które wskazują na **najwyższy poziom niezadowolenia** to dostęp do opieki zdrowotnej (lekarze specjaliści, ośrodki zdrowia) – 163 wskazania oraz kolejno możliwość znalezienia pracy na lokalnym rynku pracy – łącznie 165 wskazań i dostępność do żłobków i przedszkoli – 159 wskazań.

Natomiast kategorie wybrane przez ankietowanych jako **zadowalające** to warunki mieszkaniowe – 119 wskazań, oferta edukacyjna placówek oświatowych – 111 wskazań, oferta kulturalna – 95 wskazań oraz dostęp do informacji – 91 wskazań.

Wśród kategorii wyróżniają się również cztery, które przez ankietowanych zostały sklasyfikowane jako **trudne do określenia poprzez wybór opcji „Niezdeterminowany/a”**, a są to organizacja czasu wolnego (koła zainteresowań, sport i rekreacja) – 72 wskazania, poziom pomocy społecznej – 72 wskazania, udział mieszkańców w życiu publicznym / możliwość działania w organizacjach społecznych (pozarządowych) - 68 oraz poziom wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych – 64.

CZĘŚĆ II – PYTANIA OGÓLNE W ZAKRESIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH MIESZKAŃCÓW GMINY BORNE SULINOWO

Pytanie 9. Jakie problemy, niekorzystne zjawiska w Pani/Pana ocenie najbardziej uwidaczniają się w gminie i wymagają szczególnej uwagi?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Istnieje problem	Wymaga szczególnej uwagi
Ubóstwo	24	12
Złe warunki mieszkaniowe	10	8
Bezrobocie	54	21
Alkoholizm	61	19
Narkomania	33	16
Przemoc domowa	9	8
Problemy osób z niepełnosprawnością	45	12
Problemy osób starszych	48	13
Starzenie się społeczności lokalnej	72	22
Problemy wychowawczo-opiekuńcze w rodzinach, zaniedbywanie dzieci	12	6
Samotne rodzicielstwo	5	1
Bezdomność	12	5
Długotrwała lub ciężka choroba	34	10
Bezradność życiowa	23	9
Przestępczość	10	3
Nietolerancja i dyskryminacja	12	5

Zdaniem ankietowanych najbardziej uwidocznione w środowisku lokalnym są **problemy dotyczące starzenia się społeczności lokalnej** („Istnieje problem” – 72 wskazania, „Wymaga szczególnej uwagi” – 22 wskazania), problemy osób starszych – 48 wskazań „Istnieje problem”, 13 – „Wymaga szczególnej uwagi”, a także problemy osób z niepełnosprawnością – 45 wskazań. Inne kategorie, które otrzymały znaczącą liczbę wskazań to kolejno **alkoholizm – 61 wskazań oraz bezrobocie – 54 wskazań**. Obie kategorie również uzyskały dużo wskazań jako problemy wymagające szczególnej uwagi (odpowiednio 21 i 19).

Najmniej wskazań otrzymały problemy takie, jak: **samotne rodzicielstwo – 5, przemoc domowa -9 czy przestępczość – 10.**

Pytanie 10. Jakie grupy zdaniem Pani/Pana są najbardziej zagrożone wykluczeniem społecznym w gminie?

Zdaniem ankietowanych grupą, która jest **najbardziej narażone na wykluczenie społeczne są osoby starsze i samotne – 136 wskazań**, osoby i rodziny dotknięte problemem uzależnień – 89 wskazań oraz osoby niepełnosprawne i ich rodziny – 74 wskazania, a także osoby i rodziny o niskim statusie materialnym – 68 wskazań.

Kolejno wskazano na osoby bezdomne – 44 razy, rodziny zmagające się z problemem przemocy domowej – 42 razy, rodziny zmagające się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi – 28 razy.

Najmniej wskazań odnotowano przy grupach: rodziny wielodzietne – 21 oraz osoby samotnie wychowujące dzieci -16.

Dodatkowo ankietowani podali dwie grupy, którymi ich zdaniem są: młodzi dorośli wchodzący na rynek pracy oraz ludzie pracujący.

Pytanie 11. Które z wymienionych problemów dzieci i młodzieży występują na terenie Gminy Borne Sulinowo i wymagają one szczególnej uwagi?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Istnieje problem	Wymaga szczególnej uwagi
Przemoc rówieśnicza	58	25
Przemoc domowa	18	7
Uzależnienia (papierosy, e-papierosy, narkotyki, środki odurzające)	73	31
Alkoholizm	55	22
Cyberprzemoc (przemoc z wykorzystaniem telefonu, komputera)	25	11
Depresja	34	15
Fonoholizm (uzależnienie od telefonu)	75	29
Niedobór zorganizowanych form spędzania wolnego czasu	36	11
Niewystarczające działania instytucji publicznych (szkoły, świetlice, itp.)	19	2
Zaniedbania, problemy wychowawczo-opiekuńcze w rodzinach	22	12
Brak pozytywnych wzorców i autorytetów	28	14
Demoralizacja, przestępczość i chuligaństwo	25	11

Zdaniem ankietowanych **najczęstszymi problemami wśród dzieci i młodzieży z terenu gminy są:** fonoholizm – 75 wskazań oraz uzależnienia – 73 wskazania. Duży problem zdaniem ankietowanych stanowią również przemoc rówieśnicza – 58 wskazań, alkoholizm – 55 niedobór zorganizowanych form spędzania czasu wolnego – 36 oraz depresja - 34. Jako główne **problemy wymagające szczególnej uwagi** ankietowani wskazali odpowiednio uzależnienia (31), fonoholizm (29) oraz przemoc rówieśniczą (25).

Pytanie 12. Które z wymienionych problemów dotyczą na terenie Gminy Borne Sulinowo osoby z niepełnosprawnościami i wymagają one szczególnej uwagi?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Istnieje problem	Wymaga szczególnej uwagi
Problemy mieszkaniowe, złe warunki mieszkaniowe	21	12
Problemy finansowe	62	15
Problemy zdrowotne	67	19
Problemy psychologiczne	29	10
Brak opieki ze strony rodziny	42	13
Bariery architektoniczne	44	13
Utrudniony dostęp do sprzętu i usług rehabilitacyjnych	40	11
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych, niewystarczający wymiar usług i zakres świadczonej opieki	19	8
Utrudniony dostęp do usług zdrowotnych (lekarzy, pielęgniarek), brak opieki medycznej	59	12
Samotność, izolacja i brak akceptacji w środowisku lokalnym	23	11
Utrudniona możliwość korzystania ze środków komunikacji publicznej, zwłaszcza w terenach wiejskich	36	9
Uzależnienia	21	9
Przemoc domowa	6	1
Brak ofert spędzania wolnego czasu	27	7
Brak ofert pracy	33	15

Zdaniem ankietowanych najczęstsze problemy dotyczące osoby z niepełnosprawnościami na terenie gminy to **problemy zdrowotne – 67 wskazań**, problemy finansowe – 62 wskazania, utrudniony dostęp do usług zdrowotnych (lekarzy, pielęgniarek), brak opieki medycznej – 59 wskazań, bariery architektoniczne – 44 wskazania oraz brak opieki ze strony rodziny – 42 wskazania. Często wymienione zostały również: utrudniony dostęp do sprzętu i usług rehabilitacyjnych – 40 oraz utrudniony dostęp do środków komunikacji publicznej – 36 czy brak ofert pracy – 33 wskazania.

Pytanie 13. Które z wymienionych problemów dotyczą na terenie Gminy Borne Sulinowo osoby starsze i wymagają one szczególnej uwagi?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Istnieje problem	Wymaga szczególnej uwagi
Problemy mieszkaniowe, złe warunki mieszkaniowe	10	5
Problemy finansowe	54	25
Problemy zdrowotne	86	35
Problemy psychologiczne	26	9
Brak wsparcia rodziny	44	13
Bariery architektoniczne	37	14

Utrudniony dostęp do sprzętu i usług rehabilitacyjnych	35	17
Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych, niewystarczający wymiar usług i zakres świadczonej opieki	19	15
Utrudniony dostęp do usług zdrowotnych (lekarzy, pielęgniarek), brak opieki medycznej	115	41
Samotność - izolacja społeczna, niska aktywność społeczna	31	17
Brak możliwości kontaktu z osobami w tym samym wieku, o podobnych zainteresowaniach	8	3
Brak zajęć, brak ofert spędzania wolnego czasu	25	7
Wykluczenie cyfrowe	15	2
Wykluczenie komunikacyjne	32	12
Przemoc domowa	3	2
Brak poczucia bezpieczeństwa	9	6

Zdaniem ankietowanych najczęstsze problemy dotyczące osoby starsze to **utrudniony dostęp do usług zdrowotnych (lekarz, pielęgniarka), brak opieki medycznej – 115 wskazań**, problemy zdrowotne – 86 wskazań, problemy finansowe – 54 wskazania oraz brak wsparcia rodziny – 44. Kolejno wymieniane zostały bariery architektoniczna (37) oraz utrudniony dostęp do sprzętu i usług rehabilitacyjnych (35) oraz samotność – 31. Jako główne **problemy wymagające szczególnej uwagi** ankietowani wskazali odpowiednio utrudniony dostęp do opieki medycznej (41), problemy zdrowotne (35) i problemy finansowe (25).

CZĘŚĆ III – PYTANIA USZCZEGÓŁAWIAJĄCE OBSZARY STRATEGICZNE

I. WSPIERANIE RODZIN, OSÓB STARSZYCH I OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Pytanie 14. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy dzieci i młodzieży oraz rodzin z terenu Gminy Borne Sulinowo?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Podjęmowanie działań ograniczających zjawisko przemocy domowej, przemocy w środowisku rówieśniczym, cyberprzemocy	53
Podjęmowanie działań z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego, pomocy psychologicznej dla rodzin i dzieci	58
Podjęmowanie działań na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom (narkomania, alkoholizm, fonoholizm)	87
Rozwój środowiskowych form wsparcia dziecka i rodziny - organizacja tematycznych kół zainteresowań, zajęć pozaszkolnych przez placówki kulturalno-oświatowe	38
Podjęmowanie działań pomocowych mających na celu podniesienie poziomu życia rodzin z dziećmi	39
Wspieranie rodzin w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych (np. asystent rodziny)	45
Rozwój oferty świetlic wiejskich skierowanej do dzieci i młodzieży	66
Działania pomocowe ukierunkowane na wychodzenie rodzin z kryzysu	50
Realizacja programów rządowych oraz tworzenie i realizacja lokalnych programów z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej	21

Realizacja programów profilaktycznych oraz promowanie prawidłowych metod wychowawczych	50
--	----

Zdaniem ankietowanych działaniami tymi powinny być: **działania na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom (narkomania, alkoholizm, fonoholizm) – 87 wskazań**, rozwój ofert świetlic wiejskich skierowanych do dzieci i młodzieży – 66 wskazań, działania z zakresu profilaktyki zdrowia psychicznego, pomocy psychologicznej dla rodzin i dzieci – 58 wskazań, a także działania ograniczające zjawisko przemocy domowej, rówieśniczej, w tym cyberprzemocy (53), działania na rzecz wychodzenia rodzin z kryzysu (50) oraz realizacja programów profilaktycznych (50) i wspieranie rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych (41).

Pytanie 15. Jakie rozwiązania mogą być odpowiedzią na problemy osób starszych i niepełnosprawnych?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb bytowych np. usługi opiekuńcze	70
Rozwijanie i promowanie oferty kulturalnej, oświatowej i rozrywkowej dla osób starszych	20
Likwidacja barier architektonicznych	40
Wspieranie różnych form aktywności seniorów	54
Integracja społeczna osób starszych i z niepełnosprawnościami	29
Wsparcie finansowe	42
Utworzenie systemu połączeń komunikacyjnych pomiędzy miastem a miejscowościami wiejskimi w gminie Borne Sulinowo	53
Realizacja programów wspierania osób starszych i z niepełnosprawnościami	22
Realizacja programów profilaktyki zdrowotnej	20
Utworzenie dziennego domu pomocy	46
Tworzenie i rozwój mieszkań wspomaganych i treningowych	17

Zadaniem ankietowanych najważniejsze rozwiązania to: **pomoc w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb bytowych np. usługi opiekuńcze – 70 wskazań**, wspieranie różnych form aktywności seniorów – 54 wskazania oraz utworzenie systemu połączeń komunikacyjnych pomiędzy miastem a miejscowościami wiejskimi w gminie Borne Sulinowo – 53. 46 respondentów wskazało na utworzenie dziennego domu pobytu, natomiast 40 osób opowiedziało się za likwidacją barier architektonicznych w środowisku.

II. BEZPIECZEŃSTWO I PORZĄDEK PUBLICZNY

Pytanie 16. Jakie mogą być główne przyczyny braku poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców Gminy Borne Sulinowo?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Zagrożenia drogowe (nadmierna prędkość kierowców, nietrzeźwi kierowcy, nieustępowanie przejścia pieszym)	60

Brak patroli policyjnych	49
Brak patroli straży miejskiej	37
Niewłaściwe zachowania osób spożywających alkohol w miejscach publicznych	61
Chuligaństwo i wandalizm	40
Agresywne zachowania młodzieży	33
Brak wsparcia służb w sytuacjach kryzysowych	20
Brak lub niewystarczająca liczba przejść dla pieszych w miejscowościach wiejskich	26

Ankietowani jako główne przyczyny braku poczucia bezpieczeństwa wskazali **zagrożenia drogowe (nadmierna prędkość kierowców, nietrzeźwi kierowcy, nieustępowanie przejścia pieszym) – 60 wskazań** oraz **niewłaściwe zachowania osób spożywających alkohol w miejscach publicznych – 61, a także brak patroli policyjnych – 49**. Chuligaństwo i wandalizm otrzymało 40 wskazań, a brak patroli straży miejskiej – 37.

Pytanie 17. Jakie działania należy podjąć, aby podnieść poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy Borne Sulinowo?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Edukacja i aktywizacja w zakresie eliminowania zagrożeń	31
Zwiększenie liczby patroli policyjnych, straży miejskiej	82
Prowadzenie systematycznego monitoringu występujących i potencjalnych zagrożeń	41
Współdziałanie instytucji na rzecz zapobiegania zagrożeniom (służby socjalne, straż miejska, policja, szkoły, itp.)	38
Zapewnienie warunków przetrwania i życia dla osób potrzebujących pomocy	42
Tworzenie materialnego zabezpieczenia potrzeb ludzi, którzy utracili w wyniku zdarzeń warunki mieszkalne i materialne	14
Zapewnienie opieki i możliwości radzenia po urazach traumatycznych (pomoc psychologiczna i terapeutyczna)	42
Budowa zintegrowanego systemu reagowania na występujące zagrożenia	25
Prowadzenie skutecznych działań interwencyjnych i ratowniczych w sytuacjach zagrożeń zdrowia i życia ludzi, mienia i środowiska	31

Jako główne działanie zmierzające do poprawy poczucia bezpieczeństwa wśród mieszkańców ankietowani wskazali: **zwiększenie liczby patroli policyjnych, straży miejskiej – 82 wskazania**. Kolejno wskazywano również na zapewnienie warunków przetrwania i życia dla osób potrzebujących pomocy (42), zapewnienie opieki i możliwości radzenia po urazach traumatycznych (pomoc psychologiczna i terapeutyczna) – 42, a także prowadzenie systematycznego monitoringu występujących i potencjalnych zagrożeń – 41 wskazań.

III. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA

Pytanie 18. Jakie są główne przyczyny bezrobocia na terenie Gminy Borne Sulinowo?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
-------------------------	--

Brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych	33
Brak odpowiednich ofert pracy na lokalnym rynku pracy	98
Brak możliwości przekwalifikowania/kształcenia zawodowego	20
Słabe skomunikowanie obszarów wiejskich utrudniające dotarcie do miejsca potencjalnego zatrudnienia	70
Brak możliwości zapewnienia opieki małoletnim dzieciom na czas wykonywania zatrudnienia	50
Brak chęci do podejmowania zatrudnienia	58

Ankietowani jako główną przyczynę bezrobocia w gminie wskazali **brak odpowiednich ofert pracy na lokalnym rynku pracy – 98 wskazań**. 70 ankietowanych wskazało na słabe skomunikowanie obszarów wiejskich utrudniające dotarcie do miejsca potencjalnego zatrudnienia, a 58 osób wybrało odpowiedź brak chęci do podejmowania zatrudnienia.

Pytanie 19. Jakie działania należy podejmować, aby sprzyjać aktywizacji zawodowej mieszkańców Gminy Borne Sulinowo?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Opracowywanie kierunków szkoleń w oparciu o analizę lokalnego rynku pracy	40
Pomoc w diagnozowaniu predyspozycji zawodowych bezrobotnych w ramach usług doradczych	30
Zwiększenie aktywności biernych zawodowo oraz innych grup, które znajdują się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy	33
Wsparcie finansowe, prawne i doradcze osób bezrobotnych w samozatrudnieniu	36
Wsparcie finansowe przedsiębiorców w tworzeniu nowych miejsc pracy	57
Obejmowanie programami osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (np. osoby z niepełnosprawnościami, osoby starsze)	34
Rozwój opieki nad dziećmi do ukończenia 5. roku życia	50
Poprawa skomunikowania obszarów wiejskich gminy (PKS, bus)	70

Jako główne działanie, które należy podjąć, aby sprzyjać aktywizacji zawodowej mieszkańców gminy, ankietowani wskazali **poprawę skomunikowania obszarów wiejskich gminy (PKS, bus) – 70 wskazań**. Kolejno wskazano także **wsparcie finansowe przedsiębiorców w tworzeniu nowych miejsc pracy (57)** oraz **rozwój opieki nad dziećmi do ukończenia 5. roku życia (50 wskazań)**.

IV. KONDYCJA ZDROWOTNA

Pytanie 20. Jakie działania mogą pozytywnie wpłynąć na dostęp do opieki zdrowotnej i poprawę zdrowia mieszkańców Gminy?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Zwiększenie liczby specjalistów przyjmujących w placówkach służby zdrowia na terenie gminy	122
Łatwiejszy dostęp do rejestracji, wprowadzenie systemu elektronicznej rejestracji	83
Realizacja programów profilaktycznych oraz działań edukacyjnych w zakresie zdrowia	29
Wspieranie działań zachęcających do aktywnego spędzania wolnego czasu	27
Realizacja programów i projektów dotyczących przeciwdziałania alkoholizmowi, narkomanii, foboholizmowi i innym uzależnieniom	37
Realizacja projektów kulturalnych, oświatowych i sportowych	22
Realizacja programów i rozwój form wsparcia seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami	34

(asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością)	
Wykorzystanie potencjału organizacji pozarządowych działających na rzecz rozwiązywania problemów społecznych i rodzinnych związanych z uzależnieniami (kluby AA, pomoc rodzinom osób uzależnionych)	15

Ankietowani jako główne działanie mogące wpłynąć pozytywnie na dostęp do opieki zdrowotnej poprawę zdrowia mieszkańców wskazali **zwiększenie liczby specjalistów przyjmujących w placówkach służby zdrowia na terenie gminy – 122 wskazania**. 83 respondentów wskazało na łatwiejszy dostęp do rejestracji, wprowadzenie systemu elektronicznej rejestracji, natomiast 37 osób wybrało działanie realizacji programów profilaktycznych przeciwdziałających uzależnieniom.

Pytanie 21. Z jakich powodów według Pani/Pana dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie Gminy Borne Sulinowo może nie być zadowalający?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Brak dostępu do lekarzy specjalistów	97
Niewystarczająca liczba przyjęć przez specjalistów	61
Słaby poziom podstawowej opieki medycznej	29
Utrudniony dostęp do lekarza pierwszego kontaktu	29
Utrudniony dostęp do rejestracji do lekarzy	29
Długi czas oczekiwania na wizytę u specjalisty	80
Problem z dostępnością wizyt domowych	25

Zdaniem respondentów powodami takiego stanu mogą być przede wszystkim **brak dostępu do lekarzy specjalistów (97 wskazań)**, długi czas oczekiwania na wizytę u specjalisty (80) oraz niewystarczająca liczba przyjęć przez specjalistów (61). Pozostałe kategorie uzyskały bardzo podobną liczbę wskazań (od 25 do 29).

V. POLITYKA MIESZKANIOWA I PRZECIWDZIAŁANIE BEZDOMNOŚCI

Pytanie 22. Które z działań mogą mieć największy wpływ na poprawę sytuacji mieszkaniowej mieszkańców i przeciwdziałać bezdomności?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Budowa gminnych lokali mieszkalnych	78
Racjonalne wykorzystanie gminnego zasobu mieszkaniowego	66
Wypłaty dodatków mieszkaniowych	23
Obniżka czynszu najmu lokali mieszkalnych	49

Według ankietowanych największy wpływ na poprawę sytuacji mieszkaniowej mieszkańców i przeciwdziałać bezdomności mogą: **budowa gminnych lokali mieszkalnych (78)** oraz racjonalne wykorzystanie gminnego zasobu mieszkaniowego (66). 49 osób wskazało na obniżkę czynszu najmu lokali oraz 23 osoby opowiedziały się za wypłatą dodatków mieszkaniowych.

VI. ŚWIADOMOŚĆ I AKTYWNOŚĆ SPOŁECZNA MIESZKAŃCÓW

Pytanie 23. Jakie działania mogą wpłynąć na poprawę aktywności i świadomości społecznej mieszkańców Gminy Borne Sulinowo w każdym wieku?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Wspieranie rozwoju osób oraz funkcjonowania ośrodków aktywności społecznej (np. świetlice wiejskie, biblioteka publiczna, kluby seniora)	75
Współpraca różnych środowisk na rzecz rozwoju społecznego oraz integracji międzypokoleniowej	49
Promowanie edukacji i aktywności społecznej	49
Podtrzymywanie i upowszechnianie tożsamości narodowej	18
Rozwój współpracy osób i instytucji na rzecz edukacji społecznej i aktywności lokalnej	54
Kształtowanie odpowiedzialności społecznej w obszarze funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami i starszych (wrażliwość społeczna)	66

Zdaniem ankietowanych działania, które mogą wpłynąć na poprawę aktywności i świadomości społecznej mieszkańców to przede wszystkim: wspieranie rozwoju osób oraz funkcjonowania ośrodków aktywności społecznej (np. świetlice wiejskie, biblioteka publiczna, kluby seniora) – **75 wskazań**, kształtowanie odpowiedzialności społecznej w obszarze funkcjonowania osób z niepełnosprawnościami i starszych (wrażliwość społeczna) – 66 oraz rozwój współpracy osób i instytucji na rzecz edukacji społecznej i aktywności lokalnej – 54.

CZĘŚĆ IV – OCENA DOTYCHCZAS PODEJMOWANYCH DZIAŁAŃ

Pytanie 24. Jak ocenia Pani/Pan warunki życia w Gminie w poniższych sferach biorąc pod uwagę?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

	Bardzo dobrze	Dobrze	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno ocenić
KOMUNIKACJA I DOSTĘP DO MEDIÓW					
jakość dróg, ulic	49	92	38	24	25
dostępność parkingów	86	101	15	9	17
dostęp do ścieżek rowerowych	65	156	0	4	3
dostęp do komunikacji zbiorowej (PKS, bus)	51	32	78	56	11
dostęp do infrastruktury technicznej (wodociągi)	97	85	32	4	10
dostęp do infrastruktury technicznej (kanalizacja)	101	84	28	2	13
dostęp do nowoczesnych technologii (komputer, internet)	47	103	54	7	17
EDUKACJA, STRUKTURA ORGANIZACYJNA PLACÓWEK OŚWIATY, KULTURA					
jakość kształcenia w szkołach	60	98	31	25	14
liczebność klas w szkołach	34	75	103	0	16
dostępność przedszkoli	42	35	68	72	11
dostęp do oferty edukacyjnej dla dorosłych (kursy, szkolenia)	29	60	68	45	26
dostęp do zajęć dodatkowych dla dzieci i młodzieży	64	102	30	12	20
oferta kulturalna	75	98	23	14	18
SPORT I ZDROWIE					
dostępność lekarza rodzinnego	54	75	52	37	10

	Bardzo dobrze	Dobrze	Raczej źle	Bardzo źle	Trudno ocenić
dostępność lekarzy specjalistów	3	9	108	99	9
jakość świadczonych usług opieki zdrowotnej	40	61	62	63	2
dostępność aptek	68	78	37	42	3
dostęp do badań profilaktycznych	17	45	79	81	6
poczucie bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej	8	173	40	7	15
dostępność miejsc do uprawiania sportu i rekreacji	21	175	15	9	8
OCHRONA ŚRODOWISKA I WYGLĄD GMINY					
stan środowiska naturalnego	60	141	14	6	7
narażenie na zanieczyszczenia powietrza	40	136	9	31	12
narażenie na hałas	94	98	21	2	13
stan oświetlenia ulicznego	75	87	34	28	4
stan i jakość terenów rekreacyjnych, miejsc spacerowych, ścieżek rowerowych	67	127	20	7	7
stan terenów przyjeziornych, plaż	65	137	9	17	12
estetyka terenów gminnych, w tym czystość i porządek	56	127	13	19	13
atrakcyjność turystyczna terenów gminy	66	140	3	2	17

CZĘŚĆ V – OCENA JAKOŚCI ŻYCIA I PROPOZYCJE DZIAŁAŃ NAKIEROWANE NA JEJ POPRAWĘ

Pytanie 25. Jaki jest główny powód problemów społecznych mieszkańców Gminy Borne Sulinowo?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych	19
Brak motywacji i chęci rozwoju	41
Problemy wychowawczo-opiekuńcze w rodzinach	9
Starzejące się społeczeństwo w gminie	63
Niski poziom wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych	17
Samotność osób starszych – brak osób bliskich zamieszkujących na terenie gminy lub w jej okolicy	27
Przemoc domowa	2
Uzależnienia	16

Ankietowani uznali, że najczęstszym powodem problemów społecznych mieszkańców gminy Borne Sulinowo jest **starzejące się społeczeństwo w gminie – 63 wskazania**, a także brak motywacji i chęci rozwoju – 41 oraz samotność osób starszych – brak osób bliskich zamieszkujących na terenie gminy lub w jej okolicy – 27.

W 34 przypadkach ankietowani nie udzielili wcale odpowiedzi lub zaznaczyli ich kilka. Z tego względu łącznie na 25 pytanie udzielono 194 odpowiedzi.

Pytanie 26. Co konkretnie należy poprawić, aby w gminie Borne Sulinowo rozwiązać podstawowe problemy społeczne mieszkańców?

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	
Zwiększenie dostępność do opieki medycznej	95
Realizacja gminnych programów profilaktyki zdrowotnej	35
Zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów	133
Zwiększenie dostępności programów zdrowotnych	48
Zwiększenie jakości życia osób niepełnosprawnych (likwidacja barier architektonicznych w instytucjach publicznych)	31
Rozszerzenie usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych	65
Aktywizacja społeczna ludzi starszych – tworzenie i organizacja Klubów Seniora, dziennych domów pobytu, itp.	50
Tworzenie mieszkań komunalnych, socjalnych	56
Tworzenie mieszkań wspomaganych, treningowych	18
Zwiększenie oferty świetlic wiejskich skierowanej do dzieci i młodzieży	40
Działania pomocowe ukierunkowane na wychodzenie rodzin z kryzysu	24
Realizacja programów rządowych oraz tworzenie i realizacja lokalnych programów z zakresu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej	13
Realizacja programów profilaktycznych oraz promowanie prawidłowych metod wychowawczych	7
Bezpieczeństwo i ład publiczny poprzez usprawnienie działań Straży Miejskiej i Policji (np. zwiększenie liczby patroli)	22
Działania na rzecz zwiększenia bezpieczeństwa na terenie gminy (monitoring, inne)	12
Poprawa infrastruktury - budowa przydrożnych chodników, przejść dla pieszych i oświetlenia w miejscowościach wiejskich	11
Inwestycje w infrastrukturę (drogową, wodociągową, kanalizacyjną, inną)	5
Przeciwdziałanie problemom społecznym (uzależnienia: narkomania, alkoholizm, inne środki psychoaktywne, przemoc domowa, itp.)	17
Skomunikowanie terenów wiejskich gminy – zapewnienie transportu publicznego	24
Podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjno-informacyjnych poświęconych przestępczości i jej skutkom (akcje, kampanie)	6
Ograniczenie bezrobocia i jego skutków	27
Organizacja imprez integracyjnych, sportowych mających na celu aktywizację mieszkańców (np. pikniki rodzinne, itp.)	20
Promocja i rozwój turystyki	15
Działania zmierzające do poprawy estetyki gminy	11

Zdaniem największej liczby ankietowanych poprawić należy: **zwiększenie dostępu do lekarzy specjalistów (133 wskazania)**, zwiększenie dostępność do opieki medycznej (95 wskazań),

rozszerzenie usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych (65 wskazań), a także tworzenie mieszkań komunalnych, socjalnych (56) i aktywizacja społeczna ludzi starszych – tworzenie i organizacja Klubów Seniora, dziennych domów pobytu, itp. (50).

CZĘŚĆ VI – MOCNE I SŁABE STRONY GMINY BORNE SULINOWO

Pytanie 27. Jakie są według Pani/Pana największe problemy Gminy Borne Sulinowo, a gdzie widać perspektywy rozwoju.

Liczba wskazań w poszczególnych kategoriach kształtuje się następująco:

Wyszczególnienie	Silna strona	Słaba strona	Nie mam zdania
dostępność komunikacyjna (PKS, bus)	47	153	28
infrastruktura techniczna (drogi, ulice, chodniki, ścieżki rowerowe)	107	97	24
infrastruktura komunalna (wodociągi, kanalizacja)	150	48	30
dostęp do nowoczesnych technologii i internetu	132	68	28
rynek pracy	21	195	12
oferta edukacyjna	33	181	14
oferta sportowo - rekreacyjna	107	105	15
oferta kulturalna	111	95	16
oferta turystyczna	125	83	20
oferta skierowana do seniorów	69	134	25
poziom usług na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych	70	140	18
poziom usług społecznych (zabezpieczenie potrzeb mieszkańców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji)	15	185	28
przedsiębiorczość mieszkańców	11	193	24
aktywność organizacji i stowarzyszeń, itp.	97	114	17
walory przyrodnicze	144	71	13
dostęp do instytucji pomocowych	70	141	17
dostęp do służby zdrowia	11	207	10
walory historyczne i zabytkowe	164	49	15

W ostatnim pytaniu, ankietowani ocenili obszary, które są perspektywiczne i będą w ich ocenie rozwijać się oraz obszary, które są słabą stroną gminy Borne Sulinowo.

Respondenci zauważają, że potencjałem gminy są jej walory historyczne i zabytkowe (164 wskazania), walory przyrodnicze (144 wskazania) oraz infrastruktura komunalna (150 wskazań). Słabe strony gminy to przede wszystkim dostęp do służby zdrowia (207 wskazań), przedsiębiorczość jej mieszkańców (193 wskazania), rynek pracy (195 wskazań) oraz poziom usług społecznych (zabezpieczenie potrzeb mieszkańców, którzy znajdują się w trudnej sytuacji) oraz oferta edukacyjna – odpowiednio 185 i 181 wskazań.